

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**HAMZANÂME (7.CİLT) GRAMER ÖZELLİKLERİ, METİN,
SÖZLÜK, İNDEKS**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. MEHMET GÜMÜŞKILIÇ**

**Hazırlayan
SİNEM CEYDA BAYSAL**

İstanbul – 2008

**T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**HAMZANÂME (7.CİLT) GRAMER ÖZELLİKLERİ, METİN,
SÖZLÜK, İNDEKS**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. MEHMET GÜMÜŞKILIÇ**

**Hazırlayan
SİNEM CEYDA BAYSAL**

İstanbul – 2008

HAMZANÂME (7. CİLT), GRAMER ÖZELLİKLERİ, METİN, SÖZLÜK, İNDEKS

SİNEM CEYDA BAYSAL

ÖZET

Hamzanâme, Hz. Muhammet'in amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza'nın macera dolu hayatı ve cenkleri çevresinde oluşturulan destanî halk hikâyelerinin genel adıdır.

Hz. Hamza'nın İslamiyet'in ilk devirlerinde Peygamberimizi koruma ve İslamiyet'i yayma hususunda gösterdiği kahramanlıklar Hamzanâme adını alan destanî hikâyelerin başlıca konusu olmuştur. Hz. Hamza'nın din uğruna savaştığı bir kahramanı simgelediği Hamzanâmeler tüm İslam milletlerini derinden etkilemiştir.

Türk halkının İslamiyet'i kabulüyle birlikte, onlara İslamiyet'i anlatmak ve öğretmek gayesiyle bazı destanî hikâyelerin meydana getirildiği görülür; bu destanî kahramanlık hikâyelerinden biri olan Hamzanâme, Türkler arasında kabul gören İslamî destan kahramanlıklarının anlatıldığı ilk eserlerdendir.

Hamzanâme'ye Türk halkının ilgi duymasında, İslam dinine duyulan sevgi ve bağlılığın yanında bir din büyüğünün Peygamberimizi koruma ve İslamiyet'i yayma konusunda gösterdiği kahramanlıkların anlatılması da etkili olmuştur; Hamzanâme halk arasında yüzyıllarca okunmuş, XIX. yüzyılın sonlarına kadar kahvelerde hikâye okuyup anlatan meddahların en sevilen konularından biri olmuştur.

Biz de Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatını konu edinen ve büyük halk kitleleri tarafından yüzyıllarca sevilerek okunan Hamzanâme'nin yedinci cildini çalışmamıza konu olarak seçtik.

Çalışmamız, Hamzanâme'nin yedinci cildinin çeviri yazısıyla gramer özellikleri, sözlük, yer ve özel isimler indeksi bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmamızın sonunda, okuyucuların karşılaştırma yapabilmesi için incelemesini yaptığımız Hamzanâme yazmasının yedinci cildinin tıpkıbasımına yer verdik.

Anahtar Kelimeler: Hz. Hamza, Hamzanâme, halk hikâyeleri, halk dili, destan

HAMZANÂME (THE 7th VOLUME) FEATURES OF GRAMMER, TEXT, LEXİCON, İNDEX

SİNEM CEYDA BAYSAL

ABSTRACT

Hamzanâme is the name given to legendary folk tales about the adventurous life of the uncle and brother of Hz. Mohammed, Hz. Hamza and his wars.

Heroic acts of Hz. Hamza to protect our prophet during the first years of Islam and to spread Islamism are the main topics of legendary stories called Hamzanâme. Hamzanâmes in which Hz. Hamza is the symbol of fighting for religion has been very effective in all Islamic countries.

With the Turks' acceptance of Islam, some legendary stories have been written to teach Islamism. One of these legendary tales, Hamzanâme is also one of the earliest works narrating heroic and legendary Islamic acts and being accepted among the Turks.

The reason why the Turks have become interested in Hamzanâme is not only because they love and devote themselves to Islam but also heroic acts of an important religious figure to protect our prophet and spread Islamism are narrated in Hamzanâme. Hamzanâme has been read among people in the society for centuries and it was one of the main topics which public story tellers (meddahs) liked reading and telling in cafehouses most.

We have chosen Hamzanâme, which narrates the life of Hz. Hamza and has been read by lots of people for centuries, as the topic of our study. The one we have studied is the seventh (7th) volume of it.

Our study includes the following chapters: the translation of the 7th volume of Hamzanâme, features of, its grammer, lexicon, indexes of place and proper names.

At the end of our study there is the original text of Hamzanâme's 7th volume for readers to be able to make a comparison between our analysis and its original text.

Key Words: Hz. Hamza, Hamzanâme, folk tales, public language, legend

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1
I. HAMZANÂME İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	1
II. HAMZANÂME’NİN YEDİNCİ CİLDİNİN BİR NÜSHASI	6
III. HAMZANÂME’NİN YEDİNCİ CİLDİNİN KONUSU	6
IV. ANA METNİN OLUŞTURULMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR	11
I. BÖLÜM: GRAMER ÖZELLİKLERİ	12
1. İMLA	12
A. KELİME KÖKÜNDE	12
A.1. Yabancı Kökenli Kelimelerin İmlasının Bozulması	12
A.2. Türkçe Kökenli Kelimelerdeki İkili Yazılışlar	17
A.2.1. Kelime Başında	17
A.2.2. Kelime Ortasında	17
A.2.3. Kelime Sonunda	18
B. EKLEMEDE	18
B.1. Eski Anadolu Türkçesinde “-uñ / -üñ” Metnimizde “-ın /-in /-un /-ün” Olarak Yazılan İlgili Eki	18

B.2. Eski Anadolu Türkçesinde Çokluk 1. Şahısta “-muz / -müz” Metnimizde “-mız / -miz” Çokluk 2. Şahısta “-ñuz / -ñüz” Metnimizde “- nuz / -nüz” Olarak Yazılan İyelik Ekleri	18
B.3. Eski Anadolu Türkçesinde Teklik 2. Şahısta “-ñ / -uñ / -üñ” Metnimizde “-n /-ın / -in / -un /-ün” Çokluk 2. Şahısta “-uñuz / -üñüz” Metnimizde “-unuz / - ünüz” Olarak Yazılan İyelik Ekleri	19
B.4. Eski Anadolu Türkçesinde “-uz / -üz” Metnimizde “-ıız / -iız” Olarak Yazılan Çokluk 1. Şahıs Eki	19
B.5. Eski Anadolu Türkçesinde “duñ / -düñ” Metnimizde “-dın /-din / -dun / -dün” Olarak Yazılan Teklik 2. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki	19
B.6. Eski Anadolu Türkçesinde “-ñ / -uñ / -üñ” Metnimizde “-n / -un / -ün” Olarak Yazılan Çokluk İkinci Şahıs Emir Eki	19
B.7. Eski Anadolu Türkçesinde “-uz / -üz” Metnimizde “-ıız / -iız / -uz / - üz” Olarak Yazılan Çokluk 1. Şahıs Bildirme Eki	20
B.8. Eski Anadolu Türkçesinde “-mez / -maz” Metnimizde “-mez / -maz” Olarak Yazılan Geniş Zamanın Olumsuz Şekli	20
C. İMLA İLE İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR	20
C.1. /c/ İle Yazılıp /ç/ İle Okunan Kelimeler	20
C.1.1. Türkçe Kökenli Kelimeler	20
C.1.2. Yabancı Kökenli Kelimeler	21
C.2. /b/ İle Yazılıp /p/ İle Okunan Kelimeler	21
C.2.1. Türkçe Kökenli Kelimeler	21
C.3. Asıl Yazımında /z/ İle Metnimizde İse /z/ İle Yazılan Kelimeler	21
C.3.1. Türkçe Kökenli Kelimeler	22
C.3.2. Yabancı Kökenli Kelimeler	22
2. SES BİLGİSİ	24

A. ÜNLÜLER	24
A.1. Ünlü Uyumları	24
A.1.1. Kalınlık İncelik Uyumu	24
A.1.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu	24
A.1.2.1. Kelime Köklerinde	25
A.2. Ünlü Türemesi	25
A.2.1. Türkçe Kökenli Kelimelerdeki Ünlü Türemesi	25
A.2.2. Yabancı Kökenli Kelimelerde Ünlü Türemesi	25
A.3. Ünlü Düşmesi	25
A.3.1. Derilme-Birleşme	26
B. ÜNSÜZLER	26
B.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	26
B.1.1. b > p Değişmesi	26
B.1.2. p > b Değişmesi	26
B.1.3. t > d Değişmesi	26
B.1.4. k > ħ Değişmesi	27
B.1.4.1. İç Seste	27
B.1.5. k > ğ Değişmesi	27
B.1.6. y > g Değişmesi	27
B.1.7. f > y Değişmesi	27
B.2. ÜNLÜ-ÜNSÜZ BENZEŞMESİ	27
3. ŞEKİL BİLGİSİ	28
A. İSİM	28
A.1. Yapım Ekleri	28
A.1.1. -lu / -lü	28
A.1.2. -cı / -ci; -çı / -çi	28
A.2. Çekim Ekleri	28

A.2.1. İyelik Ekleri	28
A.2.1.1. Teklik 1. Şahıs İyelik Eki -(u)m / -(ü)m	29
A.2.1.2. Teklik 2. Şahıs İyelik Eki -(u)ñ / -(ü)ñ	29
A.2.1.3. Teklik 3. Şahıs İyelik Eki -ı / -i; -sı / -si	29
A.2.1.4. Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki -muz / -müz	29
A.2.2. Hâl Ekleri	29
A.2.2.1. İlgi Eki	29
A.2.3. Bildirme Ekleri	30
A.2.3.1. Teklik 1. Şahıs Bildirme Eki	30
A.2.3.2. Teklik 3. Şahıs Bildirme Eki	30
A.2.3.3. Çokluk 1. Şahıs Bildirme Eki	30
B. FİİL	30
B.1. Yapım Ekleri	30
B.1.1. Fiilden Fiil Türeten Ekler	30
B.1.1.1. Ettirgenlik (Faktitif) Eki	30
B.2. Çekim Ekleri	31
B.2.1. Fiil Çekim Ekleri	31
B.2.1.1. Şahıs Ekleri	31
B.2.1.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki	31
B.2.1.1.2. Teklik 2. Şahıs Eki	31
B.2.1.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki	31
B.2.2. Şekil Ve Zaman Ekleri	32
B.2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki	32

B.2.2.1.1. Teklik 1. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-dum / -düm)	32
B.2.2.1.2. Teklik 2. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-duñ / -düñ)	32
B.2.2.1.3. Teklik 3. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-dı / -di)	32
B.2.2.1.4. Çokluk 1. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-duğ / -dük)	33
B.2.2.2. Geniş Zaman	33
B.2.2.3. Emir Ekleri	33
B.2.2.3.1. Teklik 3. Şahıs Emir Eki (-sun / -sün)	33
B.2.2.3.2. Çokluk 1. Şahıs Emir Eki (-alum / -elüm)	33
B.2.2.3.3. Çokluk 2. Şahıs Emir Eki (-uñ / -üñ)	33
C. PARTİSİPLER (SIFAT-FİLLER)	34
C.1. -duğ / -dük	34
D. GERUNDİUMLAR (ZARF-FİLLER)	34
D.1. -duğça / -dükçe	34
D.2. -duğda / -dükde	34
II. BÖLÜM: METNİN ÇEVİRİ YAZISI	35
III. BÖLÜM: SÖZLÜK	121
IV. BÖLÜM: YER VE ÖZEL İSİMLER İNDEKSİ	188
SONUÇ	199
KAYNAKÇA	200
TIPKIBASIM	202

KISALTMALAR

A.	:Arapça
a.g.e.	:Adı Geçen Eser
bkz.	:Bakınız
c.	:Cilt
F.	:Farsça
İtal.	:İtalyanca
Moğ.	:Moğolca
s.	:Sayfa
ss.	:Sayfadan sayfaya
TDV	:Türk Diyanet Vakfı
Yay.	:Yayımları
Yun.	:Yunanca

ÖNSÖZ

İslam dinine duyulan sevgi ve bağlılığın ön planda tutulduğu Hamzanâme, Türkler arasında X. yüzyıldan itibaren söylenmeye başlanmış, XIV. yüzyıl sonuna doğru yazıya geçirilmiştir. Bugün mevcut Hamzanâme metinlerinin ilk müellifinin Şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî olduğu bilinmektedir.

Dinî edebiyat ürünü olan Hamzanâme, klasik Türk nesrinin ilk örneklerinden biridir. Baştan sona kadar mensur olup halk nesri adını verdiğimiz sade, açık bir dille yazılmış olan Hamzanâme; büyük halk kitleleri tarafından yüzyıllarca sevilerek okunmuştur.

Hamzanâme ciltleri üzerinde bugüne kadar az sayıda çalışma yapılmıştır. Biz de Hamzanâme'nin yedinci cildi üzerinde bir çalışma yaparak bu araştırmalara katkıda bulunmak istedik.

Çalışmamızı, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nden temin ettiğimiz Hamzanâme yazmasının yedinci cildi oluşturmaktadır.

Çalışmamız; Giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; Hamzanâme türüyle ilgili genel bilgiler verdik, bunun yanı sıra üzerinde çalıştığımız Hamzanâme yazmasının yedinci cildinin nüsha tanıtımını yapıp konusunu özet hâlinde sunmaya çalıştık. Ayrıca nüshanın çeviri yazısını yaparken gözettiğimiz esaslar üzerinde durduk.

Birinci bölüm olan Gramer Özelliklerinde; imla hususiyetleri, ses ve şekil yapısı üzerinde durduk. Eserimiz halk diliyle yazılmış bir metin olduğu için metni oluşturan kelimelerin imlaları kimi zaman aynı sayfa kimi zaman da aynı satır içinde değişim göstermektedir. Biz çalışmamızda; metnimizden elimizden geldiği kadar çok kelime seçerek, kelimelerin asıl imlalarıyla, metin içinde değişiklik gösteren imlalarına da yer verdik. Müstensihin dalgınlıkla ya da unutarak kelimelerin asıl imlasının dışına çıktığını düşündüğümüz imla yanlışlarını ise dipnotlarda belirttik.

İkinci bölümde metnin çeviri yazısını verdik. Metnin çeviri yazısını yaparken mümkün olduğu kadar metnin imlasına sadık kalmaya çalıştık.

Üçüncü bölümde sözlük bulunmaktadır. Bu bölümde metnimizi oluşturan kelimelerin günümüzdeki karşılıkları, metindeki anlamı esas tutularak verilmiştir. Sözlükte tek tek kelimeler alınmamış, bu kelimelerin Türkçe yardımcı fiillerle oluşturdukları şekiller ve anlamları da metinde geçiş sıklıklarına göre verilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümümüzü ise Yer İsimleri ve Özel İsimler İndeksi oluşturmaktadır.

“Sonuç” ta, çalışmamızla ilgili genel bir değerlendirme yaptık.

“Kaynakça” da çalışmamızda yararlandığımız kaynakları gösterdik.

Çalışmamızın sonunda, okuyucuların karşılaştırma yapabilmesi için Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’nden temin ettiğimiz Hamzanâme yazmasının yedinci cildinin tıpkıbasımını yer almaktadır.

Bu çalışmamızda, anlayış ve sabırla desteğini, yol göstericiliğini benden esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. MEHMET GÜMÜŞKILIÇ’a, teşvik ve yardımlarını gördüğüm herkese içten teşekkürü bir borç bilirim.

SİNEM CEYDA BAYSAL

2008-İstanbul

GİRİŞ

Peygamberimiz Hz. Muhammet'in amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza'nın, İslamiyet'in ilk devirlerinde Peygamberimizi koruma ve İslamiyet'i yayma konusunda gösterdiği kahramanlıklar İslam milletlerinin muhayyilesinde geniş yer tutmuştur.

Hz. Hamza'nın kahramanlığı, cesareti, dürüstlüğü, zayıftan yana olması gibi özellikleri bütün İslam âlemini olduğu gibi Türk halkını da derinden etkilemiştir. Anadolu'da çok yaygın olan Hamzanâmeler bunun tipik bir örneğidir.

XIII. yüzyılda Hz. Muhammet'in hayatından bahseden dinî-destanî muhtevalı, halk için sade dille yazılmış birkaç hikâye ve Hz. Ali'nin cenklerini anlatan destanî hikâyelerin ardından XIV. yüzyılda Hz. Muhammet'in amcası Hz. Hamza'nın şehit edişinden sonra heyecanlı bir dinî destana dönüştürülen hayatının anlatıldığı Hamzanâme adlı büyük destanî hikâyelerin yazıldığını görüyoruz.

Müslümanlar arasında kahramanlığın sembolü olan Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatı etrafında oluşturulan Hamzanâmeler, dinî duyguları kabartması ve bir İslam büyüğünün din uğruna yaptığı fedakârlıkları anlatması yönüyle Anadolu halkı üzerinde yüzyıllar boyunca etkili olmuş; Kıssa-i Emîr-i Hamza, Rumûz-ı Hamza, Hamzanâme gibi isimlerle halk kahvelerinde, yeniçeri ocaklarında, sınır boyu kalelerinde anlatılmıştır.

I. HAMZANÂME İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatı etrafında oluşan halk hikâyelerinin genel adı olan Hamzanâme, Türkler arasında kabul gören İslamî destan kahramanlıklarının anlatıldığı ilk eserlerden olması itibarıyla ayrı bir değere sahiptir.

Türk toplulukları; İslamiyet'in Türk sosyal hayatına uygunluğu, Türk kültüründeki tek Tanrı inancı ve samimi heyecanları sebebiyle kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmişler, Türk kültürü de İslam dininin etkisiyle yeni bir görünüm kazanmıştır. Türk toplumunun bir kültür ve medeniyet çevresinden, bir başka kültür ve medeniyet çevresine geçtiği bu dönemde Türkler, İslam dini yanında Arap dili, kültürü ve edebiyatına ilgi

duymaya başlamışlar; bir taraftan eski millî destanlarına İslamî bir anlayışla yeni bir çehre kazandırmış, öte taraftan ise Araplar ve İranlılar tarafından meydana getirilen destan konularını benimseyerek İslamî destanlar oluşturmuşlardır.

İslamiyet’i benimseyip Anadolu’ya yerleşen Türklerin kendi dillerine Arapça ve Farsçadan aktardıkları destanlar; genellikle din, iman ve İslamiyet uğruna Arap ve İranlı Müslüman kahramanlar etrafında şekillenen, çoğunlukla hayal gücüne dayalı olayların anlatıldığı eserlerdir.¹

Arap ve Fars kültürünün etkisiyle yeni bir karaktere bürünen Türk edebiyatında, özünde İslamiyet’i anlatmak ve öğretmek gayesi taşıyan epik ve menkıbevî türde eserler çoğalmaya başlamıştır. İslamiyet’in yayılma döneminden geriye kalan bazı tarihî olaylarla bazı menkıbelerin efsane şekline büründürülerek anlatıldığı bu eserler Türk halkı üzerinde çok etkili olmuştur.

Türklerin yeni yurdu Anadolu’da Beylikler döneminde (XIV.yüzyıl) kıssahan-meddah adıyla bilinen kimselerin halk meclislerinde okudukları ve naklettikleri bilinen Hamzanâme, Anternâme, Sâlsâlnâme, Süleymannâme, Rüstemnâme gibi epik ve menkıbevî özellik taşıyan hikâyeler büyük ilgi ve rağbet görmüştür.²

Bu kahramanlık hikâyelerinden biri olan Hamzanâme, Hz. Peygamberi koruma ve Müslümanlığı yayma hususunda gösterdiği kahramanlıklarla anılan Peygamberimizin amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza’nın menkıbevî hayatı etrafında şekillenmiştir. İslamiyet’in doğuşunda müşrik Araplar karşısında verdiği mücadele ve güçlü şahsiyetiyle tanınan, “Dinin Yenilmez Pehlivanı” sıfatı kendisine yakıştırılan Hz. Hamza’nın hayatı; din uğruna şehit edilmesinden sonra Araplar arasında destanlaşmaya başlamış, meddah ve kussas denilen şifahî Arap hikâyecilerinin belli başlı konuları arasına girmiş, daha sonra bu konular

¹ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 1981, “Hamzanâme Maddesi” , Dergâh Yay. , c. IV. , İstanbul, ss. 91-93.

² M. Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları I*, Ötüken, 3. Baskı, İstanbul 1989, s. 371.

genişletilerek yazılı hâle getirilmiş; önce İranlılar, daha sonra Türkler tarafından işlenmiştir.

İslam büyüklerinden olan Hz. Hamza'nın din uğruna yaptığı fedakârlıklar ve kahramanlıklar da hemen hemen bütün tarihî kahramanlık hikâyelerinde olduğu gibi çeşitli İslam milletlerinin halk hikâyelerine geçerken tarihî gerçeklikten uzaklaşmış ve başka dönemlere ait kahramanlık maceraları da Hz. Hamza'nın şahsına atfedilmiştir.

Arap-İslam-Fars kültüründen beslenmiş Hamzanâmelerde birbirini takip eden iki yüze yakın hikâyeye, tarihî gerçeklikten uzak olağanüstü olaylarla örülmüş ve hayalî unsurlarla süslenmiştir. Destan, masal ve hikâyelerde kullanılan ortak malzemelere de rastlanan Hamzanâmelerde bazen Kâf Dağı gibi hayali ülkelerin, bazen gerçek kişilerle cin, peri gibi unsurların yer aldığı olağanüstü olaylar anlatılır ve bu olaylar Hz. Hamza'nın hiç gitmediği Rum, Seylan, Orta Asya, Çin gibi ülkelerde geçer.

Kıssa-i Emîr Hamza, Dâstân-ı Emîr Hamza, Sîret-i Hamza, Esmârü'l Hamza, Kitâb-ı Rumûz-ı Hamza, Hamzanâme gibi isimler altında Arap, Acem, Hindî, Hindistanî, Mala, Cava lisanlarında çeşitli nüshalarıyla karşılaşılan bu konu Hamzavî'den beri Türkler arasında da yayılmıştır.³

Türkçe Hamzanâmeler, X. yüzyılda söylenmeye başlanmış ve XIV. yüzyılın sonlarında yazıya aktarılmıştır. Bugün mevcut Hamzanâme metinlerinin ilk müellifinin Hamzavî⁴ olduğu bilinmektedir.

Konusu bakımından dinî-destanî bir eser olan Hamzanâme'nin yazıya geçirilişinin İran edebiyatındaki mesnevilerin yarı çeviri yoluyla Türkçede

³ M. Fuat Köprülü, *a. g. e.*, s. 369.

⁴ XIV. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Hamzavî'nin, Şair Ahmedî'nin kardeşi olduğu söyleniyor, asıl adı bilinmeyen yazara Hamzavî'nin adı yazmış olduğu *Hamzanâme* adlı eserinden dolayı verilmiştir; ayrıca Hamzavî'nin *Kıssa-i İskender* adlı mensur bir eseri daha vardır (*Büyük Türk Klasikleri*, "Hamzavî Maddesi", c. 1, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1985, s.374).

benzerlerinin oluşturulduğu bir çağa rastlaması da eserin geçiş dönemi ürünü olduğunu göstermektedir.⁵

Yazılı metin hâline gelmeden çok önce sözlü bir gelenek olarak Türkler arasında itibar gören Hamzanâme'ye Türk halkının ilgi duymasında İslam dinine duyulan sevgi ve saygının yanında, İslamiyet'in temellerinin atılmasındaki rolü ve hizmetleri unutulmayan Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatının işlenmesi de etkili olmuştur.

Evliyâ Çelebi'nin verdiği bilgilere göre halk arasında Hz. Hamza'nın bazı meşhur devler ve pehlivanlarla cenglerini gösteren birtakım minyatürler de pek ziyade yaygındır.⁶

Hamzavî'nin halk nesri adı verilen sade, açık bir dille yazıp yer yer kendi şiirleriyle süslediği Hamzanâme nüshalarının bazılarında çok iptidaî şekilde çizilmiş resimlere de rastlanmaktadır.

Hamzavî'nin Hamzanâme'si zamanla daha da yayılmış, özellikle yeniçeri ortalarında, sınır boyu kalelerinde, hatta kahvehanelerde ya kitaplardan okunmuş ya da meddahlar tarafından anlatılmıştır. Nitekim İstanbul kütüphanelerinde bulunan nüshalarından bazılarında eserin hangi tarihte, kim tarafından, hangi kahvehanede okunmuş olduğuna dair kayıtlar vardır. Süleyman Fâik Efendi, "Hamzanâme denilen efsâne-i kâzibe" nin sahaflardan kiralanarak bazı yerlerde okunduğunu, hâfızası kuvvetli olanların bu hikâyeleri ezberleyip meddah tarzında anlattıklarını kaydeder.⁷

Yaklaşık olarak 50-60 cilt hâlinde birbirinin devamı olan 150-200 kadar hikâyeden oluşan Hamzanâmelerin, içindeki destanî olaylar ve kahramanlıklar başlangıçta Arabistan ve İran'da geçmekte, hikâye kahramanlarının hemen hepsi Arap, Acem, Müslüman, kâfir ve putperestlerden oluşmaktadır.

⁵ Atilla Özkırmırlı *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* 1987, "Hamzanâme Maddesi", Cem Yayınevi, c. 2, İstanbul, ss. 600-601.

⁶ M. Fuat Köprülü, *a. g. e.*, s.370.

⁷ M. Fuat Köprülü, *a. g. e.*, s. 202

Hamzanâmeler zengin, karmaşık ve bazen de birbirinin tekrarı olan olayları içerdiğinden her dildeki yazmaları farklı olmuştur. Birçok kaynakta Hamzanâme'nin 50-60 cilt hâlinde yazıldığı bilinmekle birlikte, Evliyâ Çelebi, Seyahatnâme'de Hicret'in 261. (milâdî 817) yılında 60 cilt hâlinde okunan Hamzanâme'nin daha sonra meddahlar tarafından 360 cilde kadar çıkartıldığını kaydetmektedir.⁸

XIX. yüzyılın sonlarına kadar kahvelerde hikâye okuyup anlatan meddahların en sevdiği eserlerden biri olan Hamzanâmeler; İslam dinine olan samimi sevgisi ve bağlılığıyla tanınan Hz. Hamza'nın ruhunda Türk halkının kendi benliğini bulduğunun önemli bir kanıtıdır.

İstanbul'un çeşitli kütüphanelerinde çok sayıda yazma nüshası bulunan Hamzanâmelerin⁹ Türkiye dışındaki kütüphanelerde de birçok nüshası bulunmaktadır.¹⁰

Birçok Asya diline de çevrilmiş olan Hamzanâme'nin Hümayun ve Ekber'in sarayında kaleme alınan büyük bir yazma nüshası mevcuttur (1554-1569). Elde bulunan 100'den fazla yaprağın 60'ı Viyana Sanat Müzesi'ndedir. Bu yazmanın aslı 14 cilt hâlinde 1400 yapraktır. Yaprakların üst sayfası resim, alt kısmı metindir. Cucurat'tan gelen 16. yüzyıl başlarında yazıldığı tahmin edilen resimli bir yazma nüshası da Tübingen'de muhafaza edilmektedir.¹¹

Aslında anonim karakterde olan halk hikâyeleri arasında İslâm dinine duyulan sevgi ve derinden bağlılığın ön planda tutulduğu Hamzanâme'nin yazılı metinler hâlinde birçok nüshasının bulunuşu eserin taşıdığı değeri ortaya koymasından önemlidir.

⁸ Robert Dankoff-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini I. Kitap*, Yapı Kredi Yay. , İstanbul 2006, s. 259.

⁹ Türkçe Hamzanâme'nin Türkiye kütüphanelerindeki nüshaları için bkz. Lütfi Sezen, *Halk Edebiyatında Hamzanâmeler*, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara 1991, s. 27-33

¹⁰ Bkz. M. Fuat Köprülü, *a. g. e.* , s. 370

¹¹ *Türk Ansiklopedisi* 1970, "Hamzanâme Maddesi", Milli Eğitim Basımevi, c. 18, Ankara, ss. 458-459.

II. HAMZANÂME’NİN YEDİNCİ CİLDİNİN BİR NÜSHASI

Çalışmamızın konusunu Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’ndeki Hamzanâme yazmasının yedinci cildi oluşturmaktadır.

Söz konusu Hamzanâme nüshası nesih hatla Türkçe, 208x150 mm ölçüsünde, 92 varak, karışık olarak 15, 16, 17, 18,19, 20, 21, 22, 23 satırlı olup aharlı ince kâğıda yazılmıştır. Sırtı meşin, üstü baskı ebru cilt içindedir. Yazmanın istinsah tarihi XIX. yüzyıldır.

III. HAMZANÂME’NİN YEDİNCİ CİLDİNİN KONUSU

Hız. Hamza, İnan Şahı Nûşirevân’ın kızı Mihr-i Nigâr’a âşıktır. Nûşirevân, Hindistan kalelerini fetheden Lenduhâ’nın isyanını bastırması için Hız. Hamza’yı Hint seferine gönderir. Hamza, bu seferden başarıyla döndüğü takdirde Mihr-i Nigâr ile evlenebilecektir. Hindistan’a giden Hamza, Lenduhâ’yı yener ve Lenduhâ Müslüman olur; fakat Nûşirevân Hamza’ya verdiği sözde durmaz. Bunun üzerine Hamza, Nûşirevân’ın Medâyin’deki sarayını basıp Mihr-i Nigâr’ı kaçıır ve bu sırada Nûşirevân’ın komutanı Zûbûn tarafından zehirli kılıçla yaralanır. Ardından Hamza’nın beyleri, Mihr-i Nigâr’ı ve yaralanan Hamza’yı Mekke’ye götürürler. Nûşirevân ise kızını geri alabilmek için ordusunu Mekke üzerine yollar; fakat Hamza’nın beylerinden ‘Amr-ı ‘Ayyâr her seferinde türlü hileler yaparak Nûşirevân’ın ordusunu geri çevirir; bu duruma iyice kızan Nûşirevân, ordusunun başına bizzat kendisi geçip Mekke’ye gitmeyi planlar, bu sırada Mısır Sultanı Semendir Şah’ın ‘Ayyârı Fettâh-ı Mısırî, Medâyin’e gelip Nûşirevân’ın huzuruna çıkarak, ticaret yapmak amacıyla Mısır’dan ayrıldığı sırada Hamza’nın Mısır’ı harap ettiğini ve Semendir Şahı öldürdüğünü söyleyerek, Hamza’dan intikam almak için Nûşirevân’dan izin ister; böylece Nûşirevân Mekke’ye gitmekten vazgeçer ve Fettâh-ı Mısırî’yi Mekke’ye gönderir. Fettâh-ı Mısırî ve şakirtleri Mekke’de derviş suretine girerek Hamza’ya yaklaşır onu öldürmeyi planlarlar; fakat ‘Amr-ı ‘Ayyâr durumu anlayıp onları engeller, bu sırada Hidâyet-i Hak erişir, Fettâh-ı Mısırî ve şakirtleri

Müslüman olup İslam ordusuna katılırlar, Fettâh-ı Mısrî'nin yanında bulunan Şehmerd-i Ayyâr ise kaçarak Nûşirevân'ın huzuruna gelir ve ona bütün olan biteni anlatır, ardından Nûşirevân iyice hiddetlenir, ordusunu toplayarak Mekke üzerine yola çıkar, bir süre sonra İslam askeriyle Nûşirevân'ın ordusu karşı karşıya gelir, İslam ordusunun yenileceği sırada Kâf Dağı'nın sultanlarından Mahl-i Cinnî İslam ordusunun yardımına yetişir ve Nûşirevân'ın ordusu yenilerek dağılır. Savaş sırasında Mahl-i Cinnî, oğlu ve bir veziriyle Hamza'yı ziyaret ederek kendi hikâyesini anlatmaya başlar. Mahl-i Cinnî, oğlu Ra'd Şatır'ın doğumundan sonra Kâf Dağı'nın en büyük sultanı olan ve Hz. Süleymân soyundan gelen Esmâ Perrî'nin veziri Muallim-i Kâf'a giderek oğlunun talihi hakkında danışmış, Muallim-i Kâf da kendisine yakın zamanda Hz. Hamza'nın dünyaya geldiğini ve ilerde bir vesileyle onun Kâf'a gelerek kendisine zor durumda kaldığı bir zamanda yardım edeceğini söylemiştir. Mahl-i Cinnî de bu sebeple daha bebekliklerinde oğlu Ra'd Şatır ve Hamza arasında bir sütkardeşlik bağı oluşturmuştur. Bugün ise Kâf'ta Sencâb Nerre adlı bir devin kendisinin şehrini harap ederek hazinesinde bulunan seng-i şifâ adlı değerli bir taşı çaldığını, bu sebeple Muallim-i Kâf'a tekrar danıştığını, ondan Hamza'nın da kendi yardımına ihtiyacı olduğunu öğrenerek bir miktar asker ile İslam ordusuna yardıma geldiğini, beraberinde de Hamza'nın yarasını iyileştirecek merhemi getirdiğini söyleyerek, Hamza'dan da kendisine yardım etmesini ister. Hamza, Mahl-i Cinnî'nin Kâf'tan getirdiği merhemle iyileşir ve Mahl-i Cinnî'ye yardım için Kâf'a gitmeye karar verir. Mahl-i Cinnî, Hamza'ya on sekiz günde kendisini Kâf'tan çıkartacağına dair söz verir, bunun üzerine Hamza, beylerine ve Mihr-i Nigâr'a durumu anlatır ve on sekiz günde geleceğini, kendisi dönene kadar da yerine 'Amr-ı Ma'dî'yi bıraktığını söyleyerek, Mihr-i Nigâr'ı beylerine emanet eder ve Mahl-i Cinnî'yle Kâf'a doğru yola çıkar; fakat Hamza üç kere on sekiz günde Kâf'tan döneceğini söyleyip "İnşallah!" demeyi unuttur, bu yüzden on sekiz gün Hak Ta'âlâ tarafından on sekiz yıla tebdil edilir. Hamza, Kâf'ta Hz. Hızır'ın da yardımıyla Sencâb Nerre'yi yener, seng-i şifâ'yı alır, Mahl-i Cinnî Hamza'ya teşekkür eder ve onu Kâf'tan çıkarması için iki cinnî tayin eder; fakat cinnîler Mahl-i Cinnî'nin Hamza'ya verdiği hediye dolu sandıkları alarak, onu Kâf'ta yalnız bırakırlar. On sekiz gün geçmesine rağmen Hamza'nın dönmeyişi üzerine Mihr-i Nigâr ve beyler endişeye kapılarak Hamza'nın hayatta olup olmadığını öğrenmek

için ‘Amr-ı ‘Ayyâr’ı, Medâyin’e Hâce-i Dâna’ya gönderirler. Hâce-i Dâna baktığı falda Hamza’nın Kâf’ta kalması gereken sürenin Hak Ta‘âlâ tarafından on sekiz günden on sekiz yıla tebdil edildiğini, bu sürede çeşitli güçlüklerle karşılaşacak olan Hamza’nın on sekiz yılın ardından Kâf’tan dönerek Mihr-i Nigâr’a ve beylerine kavuşacağını söyler. ‘Amr-ı ‘Ayyâr, Mekke’ye gelerek olacakları Mihr’e ve beylere haber verir. Bu sırada Nüşirevân, Hz. Hamza’nın gittiğini öğrenip kızı Mihr’i geri almak için ordusunu gönderir. Hamza’nın dönüşüne kadar emaneti olan Mihr’i koruma görevini üstüne alan İslam beyleri ise Müslüman olan Mihr’i babasına vermeyip Mekke’den ayrılarak önce Mısır’a daha sonra da İskenderiye’ye geçerler, Nüşirevân’ın ordusu ise İslam ordusunu gittiği her yerde takip eder; fakat İslam ordusu her seferinde çeşitli oyunlarla onların elinden kurtulmayı başarır. Bu sırada Kâf’ta yalnız kalan Hamza, Sencâb Nerre’nin annesi İfrîte Câzû’nun hışmına uğrar. İfrîte Câzû, Hamza’yı Cezîre-i Mârân adlı bir yere götürüp onu öldürmeye çalışır; fakat Hamza bir yolunu bularak onu öldürür, daha sonra Cezîre-i Mârân’da türlü tehlikelerle mücadele etmek zorunda kalan Hamza’nın karşına Hz. Hızır çıkar ve onu Kâf’ın Sultanı Esmâ Perrî’nin şehrine yönlendirir.

Hikâyenin bu kısmından sonra Hz. Süleymân soyundan gelen Esmâ Perrî’nin Hamza’ya duyduğu âşk anlatılır. Esmâ Perrî, Hamza’yı daha çocuk yaşlarda Ka‘be-i Şerîf’te görüp ona âşık olmuş ve Kâf’a götürmeyi dilemiş; Fakat hocası Mu‘allim-i Kâf, Esmâ’ya Hamza’nın bir gün kendi ayağıyla Kâf’a geleceğini, kendisinin de o tarihi beklemesinin daha doğru olduğunu söyleyerek onu vazgeçirmiştir. Hamza’yla karşılaşacakları vaktin yaklaşmasıyla Esmâ, hocasına danışarak Hamza’nın kendisine gelmesini beklemeye başlamış ve bekleyişinin sonunda Esmâ, Hamza’nın kendi sarayına yakın bir yerlerde olduğunu öğrenip hizmetkârlarını göndererek onu sarayına davet etmiştir. Hamza’yı sarayında ağırlayan Esmâ, Hamza’dan başından geçenleri anlatmasını istemiş; fakat Hamza, Esmâ’nın anlattıklarına inanmayıp kendisiyle alay ettiğini düşünerek Esmâ’nın sarayını terk etmiştir. Esmâ pişman olmuş ve Hamza’yı döndürmeye çalışmış; fakat Mu‘allim-i Kâf Hamza’nın Esmâ’yı eş olarak almadan Kâf’tan ayrılmasının mümkün olamayacağını söyleyerek Esmâ’dan bu ayrılığa sabır göstermesini istemiştir. Hamza, Esmâ’nın şehirden ayrıldıktan sonra Kâf’ta altı ay gezip üç kız kardeşin hüküm sürdüğü bir şehre gelmiş

ve onlardan kendisini Kâf'tan çıkarmalarını istemiştir. Hamza'yı gördükleri anda ona âşık olan kızlardan biri, Mihr'i eş olarak aldıktan sonra kendisiyle evlenmesi koşuluyla onu Kâf'tan çıkaracağına dair söz vermiş; fakat diğer kız kardeşleri onu kıskanıp Hamza'yı kendilerine istemişlerdir. Hamza, kız kardeşlerden biriyle anlaşarak Kâf'tan ayrıldığı sırada Hamza'yla giden kızın kardeşleri de peşlerinden yetişmiş ve üç kız kardeş Hamza'yı paylaşamadıkları için kavgaya tutuşmuşlardır. Bu durumu haber alan Esmâ Perrî kızların üçünü de öldürmüştür. Bunun üzerine iyice hiddetlenen Hamza, Esmâ'nın üzerine yürümüş; fakat Mu'allim-i Kâf Hamza'yla konuşup Esmâ'nın sarayına geri dönmesi için onu ikna etmiştir. Fakat Esmâ'nın evlilik ısrarlarına dayanamayan Hamza kısa bir süre sonra Esmâ'nın sarayını yine terk etmiştir.

Bu bölümden sonra ise Hamza'nın beylerinin ve Mihr-i Nigâr'ın durumu anlatılmaya başlanır. İslam askeri, Nûşirevân'ın ordusundan kurtulmak için Mekke'den ayrılmış; fakat gittikleri her yerde Nûşirevân'ın ordusu da onları izlemiştir. En son sığındıkları kal'a-i Dîv-sâr'da yiyecek sıkıntısı çektikleri için Tanca tarafında Sehrâb Şâh'ın kalesi olan kal'a-i Nisâr'ı ele geçirerek burada konaklamışlar, daha önce hileyle aldattıkları küffâr ordusu da peşlerinden gelip kal'a-i Nisâr'ı muhasara etmiştir.

Hikâyenin bu kısmından sonra ise yine Hamza'nın Kâf'taki ahvali anlatılmaya devam edilir. Esmâ'nın sarayından ayrılan Hamza Kâf'ta altı ay tek başına gezdikten sonra Nâlise Se-çeşm adlı bir perfinin hükmettiği şehr-i Zümrüd'e gelir ve burada da izzet ve ikramla karşılanan Hamza'ya Nâlise Se-çeşm evlilik teklifinde bulunur, Hamza da kendisini Kâf'a götürmesi şartıyla Mihr'i aldıktan sonra kendisiyle evleneceğine dair söz verir. Nâlise Se-çeşm ile Hamza, Kâf'tan ayrıldıkları sırada Nâlise'ye eskiden beri âşık olan Er Nâliš durumu öğrenip Hamza'yla Nâlise'nin peşine düşer ve Hamza'yla mücadele ederek yenilir; böylece birlikte Hamza'nın diyarına doğru yeniden yola çıkarlar; fakat Esmâ durumu öğrenerek peşlerinden yetişir, Hamza'ya ancak kendisiyle evlendikten sonra onu diyarına götüreceğini, yoksa Kâf'tan ayrılamayacağını söyler. Hamza, Esmâ'nın teklifini reddeder. Esmâ da yanına Nâlise ve Er Nâliš'i alarak kendi şehrine döner ve

ikisini de cezalandırır. Yine yalnız kalan Hamza bir süre Kâf'ta dolaşmaya devam eder, bu sırada Zeberced-gûn şehrinin hükümdarının kızı Şehnuvâz Bânû, Hamza'yı görerek ona âşık olur, bir âhû şekline girerek kendisini ona gösterir ve Zeberced-gûn şehrine doğru gelmesini sağlar. Hamza şehre yaklaştığında ise Şehnuvâz Bânû durumu babası Şehnâz Perrî'ye anlatarak Hamza'yla evlenmek istediğini söyler, bunun üzerine Şehnâz Perrî Hamza'yı sarayına davet eder, burada da izzet ve ikramla karşılanan Hamza başından geçenleri Şehnâz Perrî'ye anlatır, Şehnâz Perrî ise kızı Şehnuvâz Bânû'yu alması koşuluyla onu kendi diyârına götüreceğine dair söz verir, önceden Mihr'e evlilik sözü veren Hamza bu durumda Mihr'den izin almak şartıyla kızıyla evlenebileceğini söyler, bunun üzerine Şehnâz Perrî, Mihr'den izin alınabilmesi için bir cinnî görevlendirir, Mihr çaresiz bu duruma râzı olur ve Hamza'yla Şehnuvâz Perrî evlenip Hamza'nın diyârına doğru yola çıkarlar, Esmâ yine bu durumu haber alıp peşlerine düşer ve Kâf'tan ayrılacakları sırada onları yakalar, Esmâ'nın askerleri Şehnuvâz Perrî'nin kafasını keserek Hamza'nın önüne atarlar, Şehnâz Perrî ise kaçarak canını kurtarır. Bu duruma çok üzülen Hamza Esmâ'ya saldırır, onu Hamza'nın elinden Zer-nâk Nerre kurtarır. Şehrine dönen Esmâ'yı teselli etmek yine hocası Mu'allim-i Kâf'a düşer. Mu'allim-i Kâf, Esmâ'ya Hamza'nın kendisiyle evlenip on sekiz yılı tamamlamadan Kâf'tan ayrılamayacağını, kaderin Hak Ta'âlâ tarafından böyle tayin edildiğini anlatıp Esmâ'dan bu ayrılığa sabretmesini ister. Hamza ise yine yalnız kalır ve yürüyerek deve başlıların hüküm sürdüğü bir şehre gelir, şehrin girişindeki çeşmeye giderek su içtiği sırada çeşmenin hemen yanında kendisinin ve Mihr'in tasvirlerini görüp şaşırarak kendinden geçer. Deve başlıların hüküm sürdüğü bu şehrin sultanı Gazanfer Şâh'tır. Şâh'a çeşitli hizmetlerde bulunarak geçimini sağlayan Pehlül Nakkâşe, Hamza'nın Kâf diyârına düştüğünü Esmâ'nın haberci cinnîlerinden haber almış ve Şâh'tan izin alarak Hamza'nın ve Mihr'in tasvirlerini yapıp Hamza'nın bu tasvirleri görüp şehre gelmesinin beklemiştir. Nihayet Hamza'nın şehre gelişiyle birlikte onu karşılayan Pehlül kendisinin de kazayla bu şehre düştüğünü söyleyerek Hamza'yla yakınlık kurmuş ve onu Gazanfer Şâh'a götürmüştür. Gazanfer Şâh'a başına gelenleri anlatan Hamza, diyârına gidebilmek için Şâh'tan yardım istemiştir, Şâh ise kızını eş olarak alması koşuluyla onu Kâf'tan çıkaracağını söylemiştir. Bu evliliği Kâf'tan ayrılmak umuduyla kabul eden Hamza, Gazanfer Şâh'ın kızıyla evlenmiş; fakat Şâh'ın kızının

söylenildiği gibi güzel olmayıp bir deve başlı olduğunu gören Hamza nikâhtan sonra kaçarak Pehlül'e gelmiş ve onunla birlikte bir gemiye binip kaçmıştır. Hamza ve Pehlül bindikleri bu gemide İsfendiyâr Mellâh adlı bir denizciyle dost olup Kâf'tan ayrılmanın yollarını aramaya başlarlar; fakat gemi denizde yol alırken Simurg Anka gemiyi batırmaya çalışır, buna engel olmak isteyen Hamza'yı, Simurg Anka gemiden alarak üç gün üç gece havada gezdirip ona eziyet eder, bunun üzerine Hz. Hızır, Simurg Anka'ya gelerek eziyet ettiği kişinin Hz. Muhammet'in amcası olduğunu söyleyip Hamza'dan af dilemesini ister, Simurg Anka suçunu anlayıp Hamza'dan özür diler, böylece Simurg Anka ve Hamza dost olurlar ve birbirlerine hikâyelerini anlatmaya başlarlar, Simurg Anka, Hamza'nın başından geçenleri dinleyerek üzülür ve Hamza'ya kendisini Kâf'tan çıkarıp sevenlerine kavuşturmayı teklif eder; böylece Simurg Anka ve Hamza yola çıkarlar.

Hikâyenin bu kısmından sonra konu yine İslam ordusuna gelir. İslam askeri sığındıkları kal'a-i Nisâr'da yine yiyecek sıkıntısı çekmeye başlar ve Nûşirevân'ın askerlerini bir hileyle kandırıp onların muhasarası altındaki kaleden kaçıp Behrâm Kal'a-gir'in kalesi olan kal'a-i Simsâr'a girmeyi başarırlar; böylece yedinci cilt biter.

IV. ANA METNİN OLUŞTURULMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR

- 1) Metin, Eski Anadolu Türkçesi metinleri için kullanılan transkripsiyon alfabesiyle Latin harflerine çevrilmiştir.
- 2) Metnimizde asıl imlanın dışına çıkılarak yazılan kelimelerin büyük bir bölümünü gramer özellikleri bölümünde inceledik; ana metindeki dipnotlarda ise müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz imla yanlışlarına yer verdik.
- 3) Metnimizde "he" harfinin üzerinde "hemze" yle gösterilen belirtme eki "-y1 / -yi" şeklinde transkribe edilmiştir.
- 4) Metnimizde atıf vavı ile yapılan terkiplerde bazen vav ünlü uyumuna uyarak "ye" harfi ile yazılmaktadır.

I.BÖLÜM

GRAMER ÖZELLİKLERİ

1. İMLA

A. KELİME KÖKÜNDE

A.1. Yabancı Kökenli Kelimelerin İmlasının Bozulması¹²:

1. ‘*âcız*: 28a/16, 57b/8; ‘*âcız*¹³: 1b/6
2. *âhîr*: *âhîr*: 5a/1, 5a/17, 9b/6, 10a/4, 10a/14, 14b/2, 18a/9, 19a/9, 27b/20
3. ‘*âkîl*: ‘*âkîl*: 15b/6
4. *aḳrabâ*: 28a/11; *aḳrâbâ*: 70a/10
5. *ârzû*: *ârzû*: 47b/3
6. *âyîn*: *âyîn*: 75b/17, 85a/19
7. *bâğçe*: 55b/4, 68a/13; *bağçe*: 33a/3
8. *baḫşîş*: *baḫşîş*: 30a/14
9. *ba‘zî*: 81b/7; *ba‘zî*: 75b/1
10. *bâzîrgân*: *bezîrgân*: 15a/3; *bâzîrgân*: 15a/10
11. *câriye*: 56a/13, 63a/6, 87a/14; *câriyye*: 3b/10, 3b/17, 4b/2, 6a/16, 85a/2, 85a/5, 86a/10, 86b/16, 88a/2, 88a/12; *çâriyye*: 5a/10
12. *cihâz*: *cihâz*: 42a/7, 43a/1, 43a/8, 43b/4; *çihâz*: 42b/17
13. *cür‘a*: *çür‘a*: 87b/11
14. *cürm*: *cürm*: 4b/3

¹² Burada ve aşağıda belirteceğimiz bazı örneklerde kelimenin asıl imlasiyla birlikte, metnimizdeki farklı imlaları da yer almaktadır. Koyu ile belirtilen kelimeler asıl imlayı; italikle belirtilen kelimeler ise metnimizde geçen farklı imlaları göstermektedir.

¹³ Burada, kelimenin asıl imlasında ikinci hecede bulunmayan bir “ye” harfinin olduğu görülmektedir. Bu “ye” nin uzatmayı mı, yoksa kelimenin dil uyumuna girerek Türkçeleştiğini mi (‘*âcız*) ifade ettiğini anlamak zordur. Biz bu tür örneklerde bir nevi Türkçeleşme olabileceğini göz önünde bulundurarak, bu kelimeleri dil benzeşmesine uygun olarak transkribe ettik. Belki de bu tür yazılışlar, halk diliyle yazılmış metnimizde müstensihin kelimelerin asıl imlalarını tam olarak bilmemesinden kaynaklanmaktadır.

15. *dāḥil*:42b/18, 64a/11,86a/1, 91b/11; *dāḥil*: 5b/16
16. *dānā*: 1b/12, 6b/7, 16a/7, 26a/14, 49a/19, 55b/14; *dāna*: 15b/6
17. *davul*: 51a/2, 51b/18; *tavul*: 51a/15.
18. *dervīş*: 18b/17, 19a/7, 19a/16, 19b/17, 49a/17, 84a/7; *derviş*: 18b/8
19. *dil-āver*: 22a/16, 28a/14, 28a/17, 28b/6, 31b/10; *dil-āver*: 9b/1, 40a/16, 41b/16, 42b/16, 43a/13, 46b/15, 48a/15, 48b/9, 86a/12
20. *dirīgā*: *dirīgā*: 39b/4
21. *eczā*³: *eczā*: 28b/2
22. *etrāf*: 65a/8, 84a/2,87b/16, 88b/13, 90a/17, 90b/9; *etrāf*: 75b/5
23. *fırşat*: 20a/11, 28b/20, 32a/14, 45a/11, 54b/4; *fırşat*: 18b/5; *fırşant*: 2b/6; *fırşant*: 61a/16, 74a/18, 84b/7
24. *Ġazanfer*: 75b/16,76a/13,77a/5,77b/1; *Ġazanfer*: 75b/8,75b/9
25. *günbed*: *günbed*: 35b/16
26. *ḥādım*: 3b/10, 42a/5, 42a/9, 42b/7, 63a/6, 64a/7; *ḥādım*: 4b/2; *ḥādım*: 3b/17, 43a/7, 43b/5, 86b/17
27. *ḥaḳ*: *ḥaḳ*: 7b/3
28. *ḥākī*: 54a/18, 67a/5, 67a/13; *ḥākī*: 36b/5, 54a/14, 60a/10, 60a/13, 60b/15, 61a/13
29. *ḥālā*: 86b/6; *ḥālā*: 72b/18
30. *ḥalāş*: 9a/4, 22a/12, 68a/6, 73b/12, 85a/2; *ḥalāş*: 3b/15, 7b/3
31. *Ḥalīlu'llāh*: *Ḥalīlu'llāh*: 25a/19, 27a/12
32. *ḥalkā*: *ḥalkā*: 68b/12, 70b/3
33. *ḥançer*: *ḥançer*: 19b/8, 20a/4, 20a/5, 20a/7, 20a/8, 67a/20
34. *ḥarāb*: 7b/8, 20b/5, 28a/3; *ḥarāb*: 24a/1
35. *ḥarām-zāde*: 90a/1; *ḥarām-zāde*: 42a/16, 47a/9, 49a/19, 58b/7; *ḥaram-zāde*: 9b/10
36. *ḥaşm*: 13b/2, 36b/18, 56b/14; *ḥaşm*: 9a/14, 26a/2, 60a/15; *ḥāşm*: 9b/10; *ḥaşım*: 38a/3
37. *ḥaşm-āne*: *ḥāşm-āne*: 9b/4
38. *ḥāşsa*: *ḥāşsa*: 27b/7, 27b/11, 27b/15, 28b/2
39. *ḥaṭā*³: *ḥaṭā*: 20b/8, 24b/2, 57a/10, 60a/6, 80b/18, 81b/16
40. *ḥāṭır*: *ḥāṭır*: 30a/3, 31b/7, 32a/4, 45a/9, 55b/4, 68b/8, 82a/1, 82b/15; *ḥāṭır*: 81a/7

41. *ḥatm*: *ḥatm*: 64a/4
42. *ḥātūn*: *ḥātūn*: 63a/7
43. *ḥayāl*: 20a/18; *ḥayāl*: 82b/14
44. *ḥayrān*: 18a/14, 20a/13; *ḥayrān*: 3a/16, 14b/17, 16b/16, 18a/14, 34a/23, 34b/10, 51a/8, 52b/8, 65a/18, 68b/6, 88a/3, 90a/9
45. *ḥayret*: *ḥayret*: 39b/5
46. *ḥāzır*: 3b/11, 39b/2, 43b/16, 81b/6; *ḥāzır*: 22a/6, 29b/13, 34a/11, 38b/1, 38b/16, 40b/7, 46a/10, 47b/13, 50b/17, 63a/1, 76b/6, 87a/2, 88b/8, 90b/1; *ḥāzır*: 1b/11, 12b/3
47. *ḥazīne*: 20b/17, 37b/17, 52a/17; *ḥazīne*: 28a/2, 28a/18, 41a/11, 88a/1
48. *ḥazret*: 27b/8, 28a/20, 35b/1, 55b/3, 80b/4; *ḥazret*: 13b/13
49. *her-çi bād-ā-bād*: *her-çi bād-i ābād*: 29a/20
50. *ḥısm*: *ḥısm*: 16b/4
51. *ḥıdmet*: *ḥızmet*: 13b/1, 20b/9, 28a/16, 28b/6, 28b/10, 28b/19, 47b/14, 54a/18, 63a/17, 64a/7, 74b/15, 75b/15, 86a/4
52. *ḥılāf*: 63a/8, 63a/10, 63b/10, 83b/12; *ḥılāf*: 53b/8
53. *ḥıdmetkār*: *ḥızmetkār*: 63a/17, 64a/7, 90a/2, 91b/3
54. *ḥoş*: 28b/5, 31a/4, 31a/19, 32a/2, 32a/9, 34b/6, 43b/2; *ḥoş*: 5a/2, 8a/6, 9a/15, 15a/6, 19a/1, 19b/5, 81a/7, 84b/10
55. *ḥüb*: *ḥüb*: 34b/18
56. *ḥuddām*: *ḥuddām*: 45b/6, 91b/2
57. *ḥuşümet*: *ḥuşümet*: 66b/9
58. *ḥuşüş*: *ḥuşüş*: 92a/4
59. *ḥuşüşā*: *ḥuşüşā*: 7b/14, 27b/7, 10a/11, 16a/10, 29a/6
60. *ḥükemā*[?]: *ḥükemā*: 28b/1, 59a/5
61. *ırsāl*: *ırsāl*: 64a/2
62. *ḳābil*: 29a/2, 29a/6, 30a/1, 30b/11, 31a/12, 39b/6; *ḳābil*: 14b/7
63. *ḳādir*: 84a/13; *ḳādir*: 24a/8, 25a/17, 36a/3, 38b/13, 47a/14, 55a/8, 66b/11, 74b/11, 91a/3
64. *ḳafā*[?]: *ḳafā*: 20a/6; *ḳafā*: 63a/3
65. *kāfir*: 24a/6, 24b/6, 24b/10, 25a/9, 25b/12, 28b/8, 45a/4, 71b/16, 90a/8; *kāfir*: 3b/13
66. *ḳā'il*: 22b/5, 71a/8, 86b/1; *ḳā'yil*: 22b/1, 30a/6; *ḳā'yil*: 68a/15

67. *ķavīl*: 58a/16, 59a/5; *ķavīl*: 52b/9
68. *ķudret*: 81b/13; *ķūdret*: 14b/9, 65a/18
69. *kūlķān*: *kūlķān*: 35b/18
70. *levāzīmāt*: *levāzīmāt*: 40b/2
71. *maġlaṭa*: *maġlaṭa*: 90b/7
72. *maġrib*: 45a/6, 52b/10, 72b/16; *maġrib*: 27a/13, 40a/2
73. *maķzūn*: 74b/19; *maķšūn*: 32b/21
74. *Medā'in*: 2b/9, 2b/10, 5a/3, 5b/16, 12b/5, 16a/17; *Medāyīn*: 1b/3, 2a/10, 4b/8, 21a/1, 21b/14, 26a/4, 33b/6, 39b/12; *Medāyīn*: 1b/13; *Medā'in*: 15a/3, 15a/4, 15b/5
75. *mezāk*: *mezāk*: 56b/16
76. *Mışır*: 20b/5, 41a/3, 45a/5, 47b/8; *Mışır*: 17a/9, 17a/12, 17a/15
77. *Mıřırī*: 19b/6, 19b/16, 20a/2, 20b/1, 20b/10, 20b/18, 21a/14; *Mıřırī*: 17b/3, 17b/13, 18a/3
78. *mu'allim*: 27a/5, 27a/10, 28a/7, 28a/12, 28b/15, 55b/10; *mu'allim*: 33b/14
79. *muķābil*: 22b/9, 22b/17, 23a/15, 23b/17; *muķābil*: 9b/3
80. *mūjde*: 30a/14, 30a/15, 30b/2; *mūzde*: 4a/8, 12b/5, 31b/3, 43a/8, 55b/16, 55b/19
81. *mūnaķķař*: *mūnaķķāř*: 70a/16
82. *mūnhezim*: *mūnhezīm*¹⁴: 33a/21
83. *Mūslimān*: 19a/3 *Mūslimān*: 21a/15, 24a/6, 24a/7, 45a/5
84. *nādim*: 74b/20, 85b/6; *nādim*: 61b/18
85. *naķl*: 66a/18, 83a/5, 84b/16, 91a/11, 92a/5; *naķl*: 18a/1
86. *nevāķt*: *nevāķt*: 81a/18
87. *nīk*: *nik*: 56b/21
88. *Nūřirevān*: *Nūřirevān*: 13a/16, 16a/3, 16b/3, 26a/8
89. *rāiķa*: *rāiķa*: 54b/11
90. *ricā'*: *ricā*: 31a/10, 38a/14, 85b/2.
91. *ruķřat*: *rūķřat*: 2b/4
92. *rūzgār*: 1b/2; *rūzgār*: 48b/4, 49a/9, 75b/12, 79b/9; *rūzigār*: 13a/12
93. *sāķirān*: *sāķirān*: 54b/21

¹⁴ Kelimenin asıl imlasında üçüncü hecede “z” (Müstensih kelimeyi asıl imlasından farklı olarak “z” harfiyle yazmıştır.) harfinden sonra bir “ye” harfi bulunmamaktadır, burada ise üçüncü hecede “ye” harfi yer almaktadır. Bu “ye” harfi muhtemelen uzun “ye” yi belirtmektedir. Bunun sebebi belki de halk diliyle yazılmış olan metinde müstensihin kelimelerin orijinal imlasını tam olarak bilmemesidir.

94. *sālim*: *sālim*: 6b/16
95. *saḷṭanat*: 12b/6, 15b/13, 16b/7; *saḷṭānat*: 11b/8, 15a/15
96. *şandūk*: 37b/18, 39a/7, 42b/17, 82b/13; *şandīk*: 38b/16, 43a/2, 43a/5, 54a/16, 82b/10 *şāndīk*: 38b/16 *şāndūk*: 39a/9 *şānduk*: 43b/3
97. *ser-dār*: 1b/10, 40a/15; *sār-dār*: 8a/17
98. *şā'ir*: *şā'ir*: 50a/4
99. *şākird*: *şākird*: 17b/6, 51b/3
100. *Şehnāz*: *Şehnāz*: 69a/15, 69b/7, 69b/10, 69b/11, 69a/14, 69a/17, 70a/8, 70a/14, 70a/21, 70b/8, 71a/3, 71a/15
101. *Şehnevāz*: *Şehnevāz*: 69a/15, 69a/16, 69a/17, 73a/5, 69b/7, 70a/8, 71a/3, 72b/3, 73b/5
102. *ta'accüb*: *ta'accüb*: 12a/10
103. *tafşil*: *tafşil*: 19b/4
104. *taht*: *taht*: 7a/6, 21b/5, 32b/16, 33b/6, 33b/9, 56a/16, 63a/4, 68a/11
105. *taḳlīd*: *taḳlīt*: 11b/14
106. *ta'yīn*: *ta'yīn*: 57b/3, 58b/18
107. *tedārīk*: 12a/14, 40a/14, 42b/16, 45a/2, 66b/16, 71a/15, 82b/11, 83b/13; *tedārīk*: 2a/1, 17a/1, 35a/10, 45a/7, 47b/12
108. *tezkere*: 88b/1; *tezkere*: 72b/13
109. *tılsım*: 27b/14 *tılsım*: 35a/14, 35b/2, 35b/5
110. *vāfir*: 38b/15, 42a/18, 42b/14, 48a/7, 49b/18; *vāfir*: 17b/7
111. *vezir*: *vezir*: 7b/9, 26b/14, 27a/4, 28a/6, 30b/16, 33b/17, 55b/21, 57a/14; *vezir*: 27a/9
112. *vilāyet*: *vīlāyet*: 75b/20, 79a/4, 81a/4, 81b/8, 82b/11, 86b/8
113. *vüzerā'*: *vüzerā'*: 43a/9.
114. *yābān*: 18a/15; *yabān*: 48a/21, 59b/14, 85b/9
115. *yāhūd*: 14a/16, 25b/13, 28b/5, 57a/7, 78a/3, 90a/7; *yāhūd*: 22b/3
116. *yeşm*: 34b/8; *yeşim*: 34b/10, 38a/10
117. *zāhir*: 25b/11, 25b/15, 26b/7, 29b/11, 53a/14; *zāhir*: 12a/12, 16b/15, 19a/8
118. *zaḥm*: *zaḥm*: 6b/15, 8a/6, 22a/12, 26b/10, 28b/3, 28b/11, 29a/11, 30a/15, 30b/8, 31a/6; *zaḥm*: 28a/15, 44a/3; *zaḥım*: 10a/7
119. *zaḥm-dār*: *zaḥm-dār*: 7b/14, 17b/10, 25a/10, 70a/3; *zaḥım-dār*: 1b/4, 9b/7, 10a/3

120. *ẓaʿīf*: *ẓaʿīf*: 1b/16
121. *ẓarar*: 9b/2, 19a/15, 19b/12, 35a/17, 37a/17, 47b/17; *ẓarar*: 49b/17
122. *ẓarūrī*: 22b/2, 24a/10, 72b/9; *ẓarūrī*: 2b/11
123. *zebūn*: *zebūn*: 10b/5; *zebūn*: 11a/10, 12a/11, 19a/15, 19b/3, 21a/17, 24b/8, 25a/14, 28a/15, 30a/11, 52a/15
124. *ẓiyāfet*: 29b/12, 66a/14, 88b/8; *ẓiyāfet*: 58a/8
125. *Zūbūn*: 2b/5, 3a/14, 4b/5, 10a/5, 15a/2; *Zūbūn*: 1b/4, 1b/7, 1b/10; *Zūbūn*: 23a/4, 23a/9, 23a/15, 23b/1

A.2. Türkçe Kökenli Kelimelerdeki İkili Yazılışlar

A.2.1. Kelime Başında

1. *bek*: 56b/14; *pek*: 38a/2, 58a/5
2. *ṭayan-*: 26b/11; *ḍayan-*: 64b/2
3. *ṭoğrı*: 20b/2, 26b/4, 34a/20, 71b/8, 87a/9; *doğru*: 34a/18; *doğır*: 2a/10, 5b/5, 46a/11, 55a/15, 74a/3, 74b/22
4. *ṭol-*: 36a/11, 56a/8, 57a/12; *dol-*: 32a/18, 37a/22
5. *ṭolaş-*: 13a/7; *dolaş-*: 52b/7, 84a/2, 88b/13
6. *ṭur-*: 3a/7, 9a/17, 9b/2, 14a/3, 46a/1, 58b/15; *dur-*: 22b/7, 22b/8, 34b/22, 37b/6, 44a/13, 46a/14
7. *ṭuy-*: 3a/11, 6a/3, 15b/2; *duy-*: 14a/5, 29b/17
8. *tüken-*: 53a/4, 83b/10; *düken-*: 53b/3, 79a/10

A.2.2. Kelime Ortasında

1. *añsızın*: *ansuzın*: 26a/12, 41b/1, 73b/3; *añsızın*: 33b/21
2. *beñze-*: 35b/16, 57b/15, 69b/4, 79b/10, 85a/1, 86a/11; *benze-*: 30b/2, 65b/2, 70b/2, 78b/3
3. *diñle-*: 50a/2; *dinle-*: 15a/1, 30a/4, 33a/12, 33a/20, 33a/21, 33b/8, 51a/19, 51b/10
4. *dinlen-*: 8a/4, 58b/12, 64a/19; *diñlen-*: 58b/13
5. *gövde*: *göyde*: 34a/19, 35b/16, 37a/12, 37a/13
6. *yoksa*: 12b/14, 30b/17, 42b/12, 68a/6, 70a/19, 89a/6; *yohsa*: 32b/1, 35b/4

A.2.3. Kelime Sonunda

1. beri: 4a/4, 9a/17, 16b/6; *berü*: 3a/8, 13a/10, 29a/7, 31b/2.
2. biñ: 1b/10, 83b/8, 86a/7, 87a/7, 87b/9; *bin*: 78a/17, 78a/18
3. içerü: 3a/5, 17a/8, 25a/2, 25a/9, 30b/4, 35b/8, 40b/9, 43b/10, 49b/5, 62a/16; *içeri*: 11a/2, 43b/13, 50a/7, 52a/14, 53b/6, 60b/15, 62a/13, 63b/20
4. ilerü: 26a/12, 30b/14, 31a/3, 49b/18; *ileri*: 51a/14
5. kendü: 54b/18, 69a/11, 74b/8; *kendi*: 17a/2, 19a/10, 22a/9, 21b/5, 24a/9, 28a/15, 55a/14, 55b/11, 69a/10
6. okı-: 3a/10; *oku-*: 2a/13, 8b/3, 11b/15, 42a/4, 42a/18, 49b/14, 72b/6, 85a/14
7. öñ: 8b/2, 10a/12, 12b/7, 14a/2, 19b/9, 20b/1, 36b/4, 46a/13, 72a/17, 76a/10; *ön*: 4a/2, 4a/4, 18b/11, 18b/17
8. yukaru: 34a/20, 34b/7, 35b/13, 54b/13; *yukarı*: 51b/5, 51b/12, 87b/16
9. yüri-: 2b/6, 26b/1, 49b/9, 54a/19; *yürü-*: 5a/15, 52a/13, 52b/17, 54b/1, 57a/9

B. EKLEMEDE

B.1. Eski Anadolu Türkçesinde “-uñ / -üñ” Metnimizde “-ın / -in, -un / -ün” Olarak Yazılan İlgili Eki

Hürmüz’ün: 11b/5, 12a/1; *Hürmüz’in*: 4a/4, 12b/9, 44a/5; ‘*Arablar-ın*: 1b/8; *tāc-dār’in*: 1b/11, *şāh-ın*: 6a/1, 11b/15; *nāmeler-in*: 11b/13; *dervişler-in*: 19b/17; ‘*Ömer’in*: 20b/11, 45b/9, 46a/5; *serverler-in*: 43b/7; *Pizen’ün*: 47a/1; *Server’in*: 65b/18

B.2. Eski Anadolu Türkçesinde Çokluk 1. Şahısta “-muz / -müz” Metnimizde “-mız / -miz” Çokluk 2. Şahısta “-ñuz / -ñüz” Metnimizde “-nuz / -nüz” Olarak Yazılan İyelik Ekleri

Çokluk 1. şahıs iyelik eki: *iş-i-miz*: 6b/1; *yol-u-mız*: 79a/5

Çokluk 2. şahıs iyelik eki: *göz-ü-nüz*: 8a/2; *cümle-nüz*: 8b/6; *kañu-nuz*: 9a/5

B.3. Eski Anadolu Türkçesinde Teklik 2. Şahısta “-ñ / uñ / -üñ” Metnimizde “-n / -ın / -in / -un / -ün” Çokluk 2. Şahısta “-uñuz / -üñüz” Metnimizde “-unuz / -ünüz” Olarak Yazılan İyelik Ekleri

Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: *söz-ür*: 7b/6; *haşm-ı-n*: 9b/10; *ata-n*: 12a/4; *sefer-in*: 12a/5; *iş-ü-n*: 38a/12; *bur(u)n-u*: 47a/1; *murād-ı-n*: 56b/16; *kul-u-n*: 57a/7; *göz-ü-n*: 65b/4

Çokluk 2. Şahıs İyelik Eki: *göz-ü-nüz*: 8a/2; *cümle-nüz*: 8b/6; *kağ-u-nuz*: 9a/5

B.4. Eski Anadolu Türkçesinde “-uz / -üz” Metnimizde “-ız / -iz” Olarak Yazılan Çokluk 1. Şahıs Eki

Çokluk 1.Şahıs Eki: *bulur-ız*: 12a/13; *gel-ür-iz*: 19a/2; *virmez-iz*: 22a/4; *götürür-iz*: 29b/14; *korçar-ız*: 32b/11; *ister-iz*: 33b/21; *gider-iz*: 40a/13, 40b/17; *arar-ız*: 44b/8; *bulur-ız*: 46b/16; *diler-iz*: 47b/12; *korçar-ız*: 47b/17; *ider-iz*: 48a/3; *götürür-iz*: 58a/3; *çıkır-ız*: 67b/12; *görür-iz*: 81b/17; *şarılur-ız*: 85b/18

B.5. Eski Anadolu Türkçesinde “-dın / -dün” Metnimizde “-dın / -din / -dun / -dün” Olarak Yazılan Teklik 2. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki

gör-dün: 7a/5, 46a/2, 46b/15; *olamaz-dın*: 36a/3; *bul-dun*: 23a/2; *şafā gel-din*: 43a/11; *çık-dın*: 46b/3; *gel-din*: 56b/7; *öldür-dün*: 56b/12, 56b/14; *şor-dın*: 56b/16; *söyle-din*: 59a/17; *getür-din*: 60a/13; *neyle-din*: 65b/16; *gel-din*: 66a/20; *ol-dun*: 80b/5; *di-din*: 91a/3

B.6. Eski Anadolu Türkçesinde “-n / -uñ / -üñ” Metnimizde “-n / -un / -ün” Olarak Yazılan Çokluk 2. Şahıs Emir Eki

götür-ün: 4a/17; *gör-ü-n*: 17a/1, 88b/10; *var-ı-n*: 8a/1, 19a/3, 42a/13; *buluş-u-n*: 19a/8; *gel-i-n*: 19b/5; *gel-ü-n*: 20a/14; *git(d)-i-n*: 8a/1; *it(d)-i-n*: 44b/4; *gör-ü-n*:

45a/5; *çağır-ı-n*: 45b/4; *getür-ü-n*: 46a/4; *şor-u-n*: 45b/17; *gel-i-n*: 46b/15; *kopar-ı-n*: 48a/13; *var-ı-n*: 51a/10; *dinle-y-in*: 51b/10; *gör-i-n*: 83b/14

B.7. Eski Anadolu Türkçesinde “-uz / -üz” Metnimizde “-ıız / -iız / -uız / -üız” Olarak Yazılan Çokluk 1. Şahıs Bildirme Eki

ādemleri-y-üz: 4a/6; *cīnnī-y-üz*: 39a/6; *sāzendeler-iız*: 51a/9; *seyyāh-iız*: 62a/15

B.8. Eski Anadolu Türkçesinde “-mez / -maz” Metnimizde “-mez / -maz” Olarak Yazılan Geniş Zamanın Olumsuz Şekli

ko-maz: 1b/15; *ol-maz*: 89b/4; *tut-maz*: 90b/11; *kalğa-maz*: 90b/14

C. İMLA İLE İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

C.1. /c/ İle Yazılıp /ç/ İle Okunan Kelimeler

C.1.1. Türkçe Kökenli Kelimeler

1. aç-: 8a/2, 8b/3, 11b/13
2. ağaç: 14b/1, 62b/1, 62b/14, 65b/5, 65b/9, 82a/12
3. avuç: 7b/12
4. birkaç: 2a/7, 3a/16, 4a/12, 5a/5, 6b/15, 8a/3, 9b/4, 10b/14, 12b/7, 13a/8, 34a/7, 86a/12, 87a/6, 87b/16
5. çadır: 4b/14, 44a/7, 44a/13, 48a/10
6. çağır-: 4a/13, 45b/4, 46b/14, 48b/17, 53a/18, 89b/17
7. çık-: 5b/4, 11a/6, 11a/11, 11a/14, 11b/9, 21b/19
8. çıkar-: 3a/10, 7b/8
9. çek-: 3b/6, 9b/10, 23a/10, 24a/12
10. çekil-: 5b/6, 12b/16
11. çevir-: 2b/10, 23b/6, 36b/11, 40b/8
12. çıkagel-: 2b/13, 11b/3
13. çok: 4b/5, 8b/8, 10a/11, 11a/13, 22a/9, 24a/13, 24a/17, 40a/4, 90a/1
14. çöz-: 89b/14, 89b/15, 90a/1, 90a/6, 90a/7, 90b/15

15. **çünkü:** 10b/17, 45a/14, 51a/6, 53a/11, 54b/21, 56b/4, 58b/5
16. **gerçek:** 4a/15, 7a/13, 21a/9, 31a/1
17. **güç:** 29a/18, 74b/9, 89b/1
18. **içerü:** 3a/5, 8b/2, 11a/8, 11b/5, 17a/8, 25a/2
19. **içün:** 9a/4, 22a/11, 24a/12, 28a/12, 49b/1
20. **kaç-:** 11a/1, 11a/12, 12a/13
21. **kılıç:** 8b/7, 9b/6, 23a/1, 26a/12
22. **niçün:** 2b/13, 3a/13, 7a/2, 14a/13, 15b/11, 19a/7, 19b/11, 22a/11
23. **üç:** 11a/17, 12a/16, 27b/6, 57b/3, 79a/16, 79b/1, 82a/1, 84b/5

C.1.2. Yabancı Kökenli Kelimeler

1. **çäre:** 8a/9, 41a/5, 57a/17, 68a/7, 68a/16, 69a/7, 89b/15
2. **çehre:** 48b/8, 57a/11
3. **çobān:** 23a/2, 46a/13, 46a/15, 46b/3
4. **şuç:** 22b/13, 57a/8, 80b/11, 85b/2

C.2. /b/ İle Yazılıp /p/ İle Okunan Kelimeler

C.2.1. Türkçe Kökenli Kelimeler

1. **kapu:** 19b/10, 19b/11, 49b/5, 56a/2, 60b/13
2. **öp-:** 2b/7, 20b/11
3. **toprak:** 3b/8, 53b/6
4. **yapuş-:** 20a/1

C.3. Asıl Yazımında /z/ İle Metnimizde İse /z/ İle Yazılan Kelimeler

Burada asıl imlasında /z/ ile metnimizde ise /z/ ile yazılan Türkçe ve yabancı kökenli kelimeler söz konusu edilmektedir.

C.3.1. Türkçe Kökenli Kelimeler

1. toz: *toz*: 5a/15, 6a/7, 11b/1, 53b/2, 53b/5
2. biraz: *biraz*: 4b/14, 5b/2, 83b/9, 85b/13, 87b/12, 88b/2, 89a/7
3. göz: *göz*: 24a/6, 54a/12, 55a/14, 55b/8, 56a/4, 58a/12, 60b/10, 65a/21, 78b/4, 87b/5
4. yüz: *yüz*: 54a/12, 56b/1, 79b/14, 80b/14, 80b/19
5. söz: *söz*: 6b/13, 7a/13, 23a/8, 53b/8, 54b/18, 56b/15, 59a/17, 61b/8, 66b/7, 72b/11
6. yavuz: *yavuz*: 56b/18, 60a/6, 89b/5
7. uzun: *uzun*: 76b/14
8. uzak: *uzak*: 68b/17
9. boğaz: *boğaz*: 14a/2, 20a/12, 43a/2, 51a/16, 68b/13
10. güzel: *güzel*: 56a/8, 68b/21, 69a/16, 88a/13
11. üze: *üze*: 3a/3, 8a/16, 25a/13, 39a/9, 43a/3, 87a/14
12. üzeri: *üzeri*: 34a/22, 44b/4, 45a/8, 73b/2, 73b/18, 90b/4
13. çözü: *çözü*: 18a/12, 89b/14, 89b/15, 90a/1, 90a/6, 90a/7, 90b/15

C.3.2. Yabancı Kökenli Kelimeler

1. ‘acūze: *‘acūze*: 54b/18, 55a/7
2. āvāz: *āvāz*: 35a/14, 37a/16
3. āzād: *āzād*: 20b/3, 61a/11, 67b/2
4. bāzār: *bāzār*: 45b/14
5. gürz: *gürz*: 23b/9, 34a/17, 35a/13, 35a/16, 60b/13, 61a/12,
6. Ḥicāz: *Ḥicāz*: 87a/8
7. Hüzmüz: 2b/7, 2b/16, 3b/5, 4a/4; *Hüzmüz*: 11b/5, 12a/1, 41b/1, 43b/16, 44a/6, 45b/8, 85a/9
8. icāzet: 1b/7 *icāzet*: 39a/2, 40a/10, 40a/12, 71a/8, 78b/20, 85b/9
9. lāzım: *lāzım*: 35b/7, 52a/5, 58b/15, 59a/14, 61b/10
10. levāzımāt: *levāzımāt*: 40b/2
11. menzil: 73a/16; *menzıl*: 14b/5

12. münhezim: *münhezīm*: 33a/21
13. namāz: *namāz*: 69a/4
14. nāz: *nāz*: 32b/22, 87b/9
15. nāzil: *nāzil*: 82a/19
16. niyāz: *niyāz*: 25a/5, 25b/1, 30a/10, 55b/3, 80b/3
17. pervāz: *pervāz*: 79b/16
18. rāz: *rāz*: 38a/2
19. sāz: *sāz*: 50a/11, 52a/3
20. sāzende: *sāzende*: 50a/8, 50a/9, 51a/9, 88b/9
21. ser-firāz: *ser-firāz*: 32a/19
22. şehzāde: 82a/8, 82a/9, 85b/5, 89b/8; *šehzāde*: 82a/6
23. tāziyāne: *tāziyāne*: 50b/14, 51b/12, 55b/6, 59a/1, 61b/14
24. tezgāh: 90a/15; *tezgāh*: 88a/13
25. vezīr: *vezīr*: 7b/9, 26b/14, 27a/4, 28a/6, 30b/16, 33b/17, 55b/21, 57a/14; *vezir*: 27a/9
26. vüzerā': *vüzerā*: 43a/9, 70a/9, 70a/12
27. Yezdān: *Yezdān*: 2a/15; *Yāzdān*: 20b/16
28. zaḥm: *zaḥm*: 6b/15, 8a/6, 22a/12, 26b/10, 28b/3, 28b/11, 29a/11, 30a/15, 30b/8, 31a/6; *zaḥm*: 28a/15, 44a/3; *zaḥīm*: 10a/7
29. zaḥm-dār: *zaḥm-dār*: 7b/14, 17b/10, 25a/10, 70a/3; *zaḥm-dār*: 1b/4, 9b/7, 10a/3
30. zaḥmet: *zaḥmet*: 4b/8, 16b/6, 33a/3, 50a/13, 59a/14; *zaḥmet*: 40a/4, 85b/2
31. zamān: *zamān*: 1b/3, 2a/2, 3a/4, 3a/6, 27b/8, 27b/9, 29b/15, 33a/20, 35b/6, 37a/22, 68b/3
32. zār: *zār*: 25a/21, 30a/11
33. Zāvīl: *Zāvīl*: 85a/18, 86a/3
34. zebūn: *zebūn*: 10b/5; *zebūr*: 11a/10, 12a/11, 19a/15, 19b/3, 21a/17, 24b/8, 25a/14, 28a/15, 30a/11, 52a/15
35. zehr: *zehr*: 23a/1, 29a/9, 29a/11, 35b/19, 55a/16, 70a/3; *zehir*: 1b/4
36. zelzele: *zelzele*: 36a/11
37. zemīn: *zemīn*: 37a/21, 55a/11, 74a/2, 80b/17
38. Zernāk: *Zernāk*: 59b/10, 60a/17, 60b/9, 61a/4, 74a/3, 74b/1

39. zer: *zer*: 58a/10
 40. zerrin: *zerrin*: 55b/7, 56a/2, 59b/7, 59b/15, 61b/11
 41. zeyn: *zeyn*: 56a/4
 42. ziba: *ziba*: 34b/20, 56a/19
 43. zinā': *zinā*: 53b/9
 44. zır ü zeber: *zır i zebir*: 61a/5; *zır i zeber*: 67a/20
 45. zira: *zira*: 45a/5, 45b/9, 47a/1, 49a/19, 52b/18, 55a/3, 57b/8, 61a/15
 46. ziver: *ziver*: 58a/10
 47. ziyade: *ziyade*: 17b/1, 23a/8, 27a/11, 27b/7, 28b/3, 30a/17, 34b/5, 38a/4, 49b/4
 48. ziyān: *ziyān*: 61a/17
 49. ziyāret: *ziyāret*: 18b/10, 19a/4, 19a/5, 19a/12, 20a/10, 29b/12, 30b/21
 50. zür: *zür*: 80a/3, 80a/8, 80a/11; *zür*: 80a/6
 51. zür-ı bāzū: *zür-ı pāzür*: 35b/4
 52. Zümürüd: *Zümürüd*: 65b/6, 65b/8, 65b/21

2. SES BİLGİSİ

A. ÜNLÜLER

A.1. Ünlü Uyumları

A.1.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde kalınlık-incecik uyumu çok kuvvetlidir. Bugün uyuma aykırı olan birkaç ek bile bu devrede uyuma girmiştir. Hatta bu devrede Arapça, Farsça kökenli bazı kelimeler ve eklerin bile uyuma girdiği görülmektedir: *havf-ıla*: 16a/17, *hışm-ıla*: 16b/4, *halālīga*: 27a/6, *yaş-ıla*: 32a/18, *yoğ-ısa*: 40b/11

A.1.2. Düzlük Yuvarlak Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde köklerde ve eklerde olmak üzere kendisini iki şekilde gösteren dudak benzeşmesi büyük oranda yoktur. Biz aşağıda metnimizde geçen uyumlu örneklere yer verdik.

A.1.2.1. Kelime Köklerinde

1. beri: 4a/4, 9a/17, 16b/6
2. içeri: 11a/2, 43b/13, 50a/7, 52a/14, 53b/6, 60b/15, 62a/13, 63b/20
3. ileri: 51a/14
4. kendi: 17a/2, 19a/10, 22a/9, 21b/5, 24a/9, 28a/15, 55a/14, 55b/11, 69a/10
5. oku-: 2a/13, 8b/3, 11b/15, 42a/4, 42a/18, 49b/14, 72b/6, 85a/14
6. yukarı: 51b/5, 51b/12, 87b/16
7. yürü-: 5a/15, 52a/13, 52b/17, 54b/1, 57a/9

A.2. Ünlü Türemesi

A.2.1. Türkçe Kökenli Kelimelerde Ünlü Türemesi

1. yalnız: 12b/2
2. düşüdüüm: 79a/15

A.2.2. Yabancı Kökenli Kelimelerde Ünlü Türemesi

1. 'aқıl: 16b/7
2. bāriḡāh: 10b/6
3. derdimend: 31b/12
4. emir: 2b/9, 4b/9, 8b/13, 64a/4, 8b/15, 55b/21
5. remil: 39b/13, 39b/17
6. rūzigār: 13a/12
7. yeşim: 34b/10, 38a/10
8. zehir: 1b/4

A.3. Ünlü Düşmesi

1. oğlu: 1b/9, 81b/8, 82a/3, 85b/8
2. oğlan: 16b/4, 82b/6
3. uyқu: 36a/5. , 36a/15. , 36b/2. , 63a/17.
4. eylük: 30b/10, 78a/2

5. üzere: 3a/3, 8a/16, 25a/13, 39a/9, 43a/3, 87a/14

A.3.1. Derilme-Birleşme

1. niçün: 2b/17, 3a/13, 88b/11
2. böyle: 2b/5, 77b/18, 78a/15, 84a/8
3. öyle: 1b/2, 77b/19, 79b/12, 90a/5
4. şöyle: 80a/3, 88a/1, 89b/16
5. şol: 6b/11, 69b/3, 76b/2

B. ÜNSÜZLER

B.1. Ünsüz Değişmeleri

B.1.1. b > p Değişmesi

1. perkit-: 41b/15, 81a/11
2. payıl-: 90a/10b
3. çāpuḡ: 27a/11, 35a/3, 90a/14, 91b/9

B.1.2. p > b Değişmesi

1. behlüvān: 1b/12, 21b/1
2. barmāḡ: 88a/10

B.1.3. t > d Değişmesi

1. ṭayan-: 26b/11; *dayan-*: 64b/2
2. ṭoḡrı: 20b/2, 26b/4, 34a/20, 71b/8, 87a/9; *doḡru*: 34a/18; *doḡrr*: 2a/10, 5b/5, 46a/11, 55a/15, 74a/3, 74b/22
3. ṭol-: 36a/11, 56a/8, 57a/12; *dol-*: 32a/18, 37a/22
4. ṭolaş-: 13a/7; *dolaş-*: 52b/7, 84a/2, 88b/13
5. ṭur-: 3a/7, 9a/17, 9b/2, 14a/3, 46a/1, 58b/15; *dur-*: 22b/7, 22b/8, 34b/22, 37b/6, 44a/13, 46a/14

6. *ıy*-: 3a/11, 6a/3, 15b/2; *duy*-: 14a/5, 29b/17

7. *tüken*-: 53a/4, 83b/10; *düken*-: 53b/3, 79a/10

B.1.4. *ķ* > *ķ* Değişimi

B.1.4.1. İç Seste

1. a \mathring{s} am: 5a/16, 5b/12

2. ko \mathring{h} u: 82a/7

B.1.5. *ķ* > *ğ* Değişmesi

ķayġu: 87b/11; *ğayġu*: 48b/3

B.1.6. *y* > *g* Değişmesi

gügegi: 88a/44.

B.1.7. *f* > *y* Değişmesi

öyke: 23a/10, 74a/7

B.2. Ünlü-Ünsüz Benzeşmesi

Eski Anadolu Türkçesinde sedasız ünsüzle biten kelimelere ilave edilen eklerin ilk ünsüzleri genellikle sedalıdır. Yani ünsüzler arasında sedalılık-sedasızlık uyumu yoktur. İki ünlü arasında bulunan sedasız ünsüzler sedalılaşmışlardır; fakat metnimizde kelime sonunda iki ünlü arasında bulunan sedasız ünsüzlerin sedalılaşmadığı örnekler de bulunmaktadır:

topraķa 11b/1, *topraķı* 36a/10, *suçı* 16a/13

3. ŞEKİL BİLGİSİ

Burada Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki eklerin genel özelliklerine aykırı örnekler ele alınacaktır.

A. İSİM

A.1. Yapım Ekleri

A.1.1. -lu / -lü

İsimden sıfat yapmak için kullanılan ekin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde büyük oranda yuvarlaktır; fakat metnimizde düz ünlülü şekillerine de rastlamaktayız:

yüz-li: 13a/12; *dārū-lı*: 14a/14; *devlet-li-m*: 16/8; *kođu-lı*: 62b/10, 62b/13; *giz-li*: 39b/15, 47a/13

A.1.2. -cı / -ci; -çı / -çi

Meslek isimleri yapan bu ekin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda düz ünlülüdür; fakat metnimizde ekin yuvarlak ünlülü şekline de rastlamaktayız:

yol-cu: 63a/9

A.2. Çekim Ekleri

A.2.1. İyelik Ekleri

Eski Anadolu Türkçesi devresinde 1. ve 2. teklik ve çokluk iyelik eklerinin ünlüsü yuvarlak, 3. teklik ve çokluk iyelik eklerinin ünlüsü ise büyük oranda düz ünlülüdür. Fakat metnimizde 1. ve 2. teklik ve 1. çokluk şekillerin düz, 3. teklik şeklinin ise yuvarlak ünlülü olduğu örnekler de bulunmaktadır:

A.2.1.1. Teklik 1. Şahıs İyelik Eki -(u)m / -(ü)m

şah-ı-m:1b/7; şehir-i-m: 7/8; baş-ı-m: 9a/3; boğaz-ı-m: 14a/2; şuc-ı-m: 16b/8; evler-i-m: 20b/6; baş-ı-m: 22a/14; kadr-i-m: 42b/1; cihāz-ı-m: 43b/4; iş-i-m: 45a/4; söz-i-m: 50a/12; tedbīr-i-m: 53a/6; asker-i-m: 59a/19; mişāfir-i-m: 60a/15; āşnālıg-ı-m: 78b/4

A.2.1.2. Teklik 2. Şahıs İyelik Eki -(u)ñ / -(ü)ñ

haşm-ı-n: 9b/10; sefer-in: 12a/5; murād-ı-n: 56b/16

A.2.1.3. Teklik 3. Şahıs İyelik Eki -ı / -i; -sı / -si

oğ(u)l-u: 1b/9, 53a/8; öñ-ü: 14a/2, 16b/11; göz-ü-n: 13a/15, 14a/10; koy(u)n-u: 38a/6; boy-u: 50a/15; göz-ü: 54b/10; gön(ü)l-ü: 56b/1; gög-sü: 61a/6; öñ-ü-n-e: 64b/1, 65b/18

A.2.1.4. Çokluk 1. Şahıs İyelik Eki -muz / -müz

iş-i-miz: 6b/1; cümle-miz: 8b/11; yol-u-mız: 79a/5

A.2.2. Hâl Ekleri

A.2.2.1. İlgi Eki

İlgi eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde ünsüz ile biten isimlerde -uñ /-üñ; ünlü ile bitenlerde -nuñ, -nüñ'dür; fakat ekin metnimizde düz ünlülü şekillerine de rastlanmaktadır:

Hürmüz'in: 4a/4, 12b/9, 44a/5; Mihr'iñ: 8b/10; Arablar'in: 1b/8; təc-dār-ın:1b/11; Şāh'in: 6a/1, 11b/15; nāmeler-in: 11b/13; dervīşler-in: 19b/17; Ömer'in: 20b/11, 45b/9, 46a/5; serverler-in: 43b/7; server-in: 6

A.2.3. Bildirme Ekleri

A.2.3.1. Teklik 1. Şahıs Bildirme Eki

-am / -em; -van / -ven; -vanın / -venin; -vam / -vem; -ın / -in: Teklik birinci şahıs bildirme ekinin metnimizde “-ım” şeklinde kullanımına da rastlanmaktadır:

‘ayyār-ım: 18b/2

A.2.3.2. Teklik 3. Şahıs Bildirme Eki

-durur / -dürür; -dur / -dür: Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda yuvarlak ünlülü olarak kullanılan teklik 3. şahıs bildirme ekinin metnimizde düz ünlülü örneklerine de rastlanmaktadır:

dimek-dir: 2b/3; *düzmesi-dir:* 7a/11; *var-dir:* 16b/8; *kağıñuz-dir:* 51a/14; *şehr-i-dir:* 55b/8; *lāzım-dir:* 58a/5; *virmiş-dir:* 59a/5; *sulṭān-dir:* 59a/11; *la‘īn-dir:* 60a/6; *eyle-miş-i-m-dir:* 64a/2; *çok-dur:* 27b/7; *çok-dir:* 28a/9; *kim-dir:* 8b/1; *yoğ-dir:* 2b/5, 9a/13, 10a/2, 11a/5; *‘alem-de-dir:* 11b/7; *ḥarām-dir:* 38a/11; *var-dir:* 38b/8; *olacağ-dir:* 40a/3; *gelecek-dir:* 40a/5

A.2.3.3. Çokluk 1. Şahıs Bildirme Eki

-uz / -üz; -vuz / -vüz: Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda yuvarlak ünlülü olarak kullanılan çokluk 1.şahıs bildirme ekinin metnimizde düz ünlülü kullanımlarına da rastlanmaktadır:

sāzendeler-iz: 51a/9; *seyyāh-iz:* 62a/15

B. FİİL

B.1. Yapım Ekleri

B.1.1. Fiilden Fiil Türeten Ekler

B.1.1.1. Ettirgenlik (Faktitif) Eki

-dur / -dür: Eski Anadolu Türkçesi devresinde yuvarlak ünlülü olarak kullanılan ekin metnimizde düz ünlülü şekillerine de rastlanmaktadır:

aç-dır:-11a/2, 17b/13; *buluş-dır*: 19b/6; *ulaş-dır*:- 38b/5; *yitiş-dir*: 38b/8; *ulaş-dır*: 38b/1; *giy-dir*: 53b/17; *uyan-dır*: 58a/20; *yan-dır*:- 61b/15; *bil-dir*:- 62b/19; *it-dir*:- 63a/5, *kal-dır*:- 63a/17, 89a/1, 91a/10; *gez-dir*: 65b/21, *dol-dır*: 87b/3; *aç-dır*: 91a/17

B.2. Çekim Ekleri

B.2.1. Fiil Çekim Ekleri

B.2.1.1. Şahıs Ekleri

B.2.1.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki

-am / -em; -van / -ven; -ın / -in: Metnimizde teklik birinci şahıs ekinin “-ım / -im” şeklinde kullanımına da rastlanmaktadır:

korğ-ar-ım: 2b/8; *gid-er-im*: 12b/1, 17a/2; *gel-ür-im*: 6b/11, 12b/8, 39a/21; *kes-er-im*: 22b/3; *gel-ür-im*: 5a/9; *götür-ü-yor-ım*: 6a/16; *iste-r-im*: 38b/4; *gönder-ir-im*: 44b/6; *at-ar-ım*: 53b/9; *götür-ür-im*: 58b/2, 81a/7; *eyle-miş-im*: 64a/2

B.2.1.1.2. Teklik 2. Şahıs Eki

-sin / -sın: Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda düz ünlülü olarak kullanılan teklik 2.şahıs ekinin metnimizde yuvarlak ünlülü kullanımına da rastlanmaktadır:

ur-ur-sun: 23a/3; *ol-ur-sun*: 38b/20; *al-ur-sun*: 44b/8; *al-ur-sun*: 59a/7; *otur-ur-sun*: 81a/19

B.2.1.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki

-uz / -üz; -vuz / -vüz: Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda yuvarlak ünlülü olarak kullanılan çokluk 1.şahıs ekinin metnimizde düz ünlülü kullanımına da rastlanmaktadır:

bul-ur-ız: 12a/13; *git(d)-er-iz*: 12a/17, 19a/6, 40a/13, 40b/17, 62a/5, 88b/3; *gel-ür-iz*: 19a/2; *it(d)-er-iz*: 21b/11; *vir-mez-iz*: 22a/4; *götür-ür-iz*: 29b/14; *korğ-ar-ız*: 32b/11;

iste-r-iz: 33b/21; *ar-ar-iz*: 44b/8; *bul-ur-iz*: 46b/16; *dil-e-r-iz*: 47b/12; *korķ-ar-iz*: 47b/17; *id-er-iz*: 48a/3; *götür-ür-iz*: 58a/3; *çık-ar-iz*: 67b/12; *bat-ar-iz*: 80a/8

B.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri

B.2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zaman ekinin ünlüsü büyük oranda teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak, üçüncü şahıslarda ise düzdür. Fakat metnimizde görülen geçmiş zaman ekinin teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarda düz, üçüncü şahıslarda ise yuvarlak ünlülü örneklerine de rastlamaktayız:

B.2.2.1.1. Teklik 1. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-dum /-düm)

gör-dim: 2a/4, 21a/14, 46a/16; *gönder-dim*: 3a/5; *var-dım*: 5b/3; *uğra-dım*: 39b/7; *gitme-dim*: 3a/8; *di-dim*: 60a/3; *çek-dim*: 60a/5; *çal-dım*: 79a/11

B.2.2.1.2. Teklik 2. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-duñ / -düñ)

olamaz-dın: 36a/3; *şafā gel-din*: 43a/11; *çık-dın*: 46b/3; *gel-din*: 56b/7; *şor-dın*: 56b/16; *söyle-din*: 59a/17; *getür-din*: 60a/13; *niyle-din*: 65b/16; *gel-din*: 66a/20; *bul-dın*: 83a/2

B.2.2.1.3. Teklik 3. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-dı / -di)

oķu-du: 2a/13; *öl-dü*: 4a/15; *gör-dü*: 54b/10; *şun-du*: 87b/9

B.2.2.1.4. Çokluk 1. Şahıs Görülen Geçmiş Zaman Eki (-duķ /-dük)

gör-dik: 19a/3; *gel-dik*: 19a/5; *virir-dik*: 24a/14; *besle-dik*: 27b/4; *ķo-dıķ*: 27b/4; *it-dik*: 33b/14; *ķurtul-dıķ*: 49a/9; *eyle-dik*: 86b/3

B.2.2.2. Geniş Zaman

Eski Anadolu Türkçesi devresinde ünlü ile biten kelime tabanlarından sonra “-ı” ; ünsüzle biten kelime tabanlarından sonra ise büyük oranda “-ur, -ür; -ar, -er” geniş zaman ekleri kullanılmaktaydı; fakat metnimizde geniş zaman ekinin düz-dar ünlülü kullanımlarına da rastlanmaktadır:

aldan-ır-sıñuz: 3a/13; *ur-u-l-ır*: 25b/16; *ulaş-dır-ır-ız*: 38b/14; *var-ır*: 47b/16

B.2.2.3. Emir Ekleri

B.2.2.3.1. Teklik 3. Şahıs Emir Eki (-sun / -sün)

Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda teklik 3. şahısta yuvarlak ünlülü olarak kullanılan emir ekinin metnimizde düz ünlülü şekillerine de rastlanmaktadır:

yitişe-sin: 11b/18; *gele-sin*: 3a/2, 12a/4; *itme-sin*: 4a/7; *gösterme-sin*: 9a/7; *yitişdüre-sin*: 11b/11

B.2.2.3.2. Çokluk 1. Şahıs Emir Eki (-alum / -elüm)

Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda çokluk 1.şahısta “-alum / -elüm” olarak kullanılan emir ekinin metnimizde “-alım / -elim” şekline de tesadüf edilmektedir:

var-alım: 1b/7; *getür-elim*:1b/9; *git(d)-elim*: 30a/5, 38b/9, 40b/18; *gör-elim*: 33b/7, 46a/5; *in-elim*: 39a/1; *it(d)-elim*: 40b/5, 42b/15; *kaldır-alım*: 43b/4; *bırakma-y-alım*: 43b/18; *gör-elim*: 44a/2; *aldanma-y-alım*: 44b/17; *otur-alım*: 44b/17; *git(d)-elim*: 45a/5; *vir-elim*: 45b/16; *ara-y-alım*: 46b/16; *göre-elim*: 51a/11; *dinlen-elim*: 58b/12

B.2.2.3.3. Çokluk 2. Şahıs Emir Eki (-uñ / -üñ)

Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda çokluk 2. şahısta yuvarlak ünlülü olarak kullanılan emir ekinin metnimizde düz ünlülü kullanımına da rastlanmaktadır:

var-in: 8a/1, 19a/3, 42a/13, 89a/1; *gel-in*: 19b/5; *git(d)-in*: 8a/1; *it(d)-in*: 44b/4; *çağır-in*: 45b/4; *gel-in*: 46b/15; *kopar-in*: 48a/13; *var-in*: 51a/10; *dinle-y-in*: 51b/10; *kaldır-in*: 89a/2; *yürü-y-in*: 91a/1

C. PARTİSİPLER (SIFAT-FİLLER)

C.1. -duğ / -dük

Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda yuvarlak ünlülü olarak kullanılan sıfat-fiil ekinin metnimizde düz ünlülü şekillerine de rastlanmaktadır:

kal-dır-dığ-lar-ı-n-dâ: 43b/7; *it-dik(g)-i-n-e*: 57a/17; *git-dik(g)-i-n-i*: 57b/6; *göster-dik(g)-i*: 63b/10

D. GERUNDİUMLAR (ZARF-FİLLER)

D.1. -duğça / -dükçe

Eski Anadolu Türkçesinde büyük oranda “-duğça / -dükçe” şeklinde yuvarlak ünlülü olarak kullanılan zarf-fiil ekinin metnimizde düz ünlülü şekline de rastlanmaktadır:

es-dikçe: 13a/12; *git-dikçe*: 18b/4, 55a/16; *it-dikçe*: 25a/11; *bağ-dığça*: 56a/4

D.2. -duğda / -dükde

Eski Anadolu Türkçesi devresinde büyük oranda “duğda / -dükde” şeklinde kullanılan zarf-fiil ekinin metnimizde de düz ünlülü kullanımına da rastlanmaktadır:

di-dikde: 2b/14, 7b/10, 19a/12, 21a/3, 33a/17, 36b/18; *eyle-dikde*: 20b/14; *ir-iş-dikde*: 34a/6; *işit-dikde*: 34a/10, 41a/16, 44a/18; *söyle-n-dikde*: 36a/2; *in-dikde*: 37a/3; *git-dikçe*: 37b/4, 37b/7; *bil-dikde*: 45b/15; *gör-dikde*: 53a/18, 57b/17; *gel-dikde*: 59b/13, 60a/5

II. BÖLÜM

METNİN ÇEVİRİ YAZISI

(1b) [1] HÂMZA-İ BÂ-ŞAFÂ'NUÑ YİDİNCİ CİLDİ BEYÂN OLINUR

[2]Rāviyān-ı aḥbār ve naḳılān-ı āṣār ve muḥaddiṣān-ı rüzgār öyle [3] rivāyet ider ki ol zamanki Ḥamza-i bā-ṣafā'yı Medāyin öñünde [4] Zübün-ı La'ın zehirli tīg ile zaḥm-dār idüp begler gice içinde [5] Ḥamza'yı alup şehir-i Mekke'ye götürüp tīmāra başladılar. Ammā 'ilāç [6] ḳabül itmeyüp 'ācız ḳaldılar işte bunlar bunda. Ammā bu taraftan [7] Zübün-ı La'ın eyitdi: "Be hey Şāh'ım, bize icāzet vir, varalım; [8] Mihr-i Nigār'ı 'Arablar'm elinden alup Ḥamza'nuñ başın kesüp [9] getürelim." didi. Şāh da icāzet virüp oğlu Hürmüz'i [10] ser-dār idüp Zübün-ı La'ın'i pāy-i taht virüp beş yüz biñ [11] 'asker ile hāzır olup Hürmüz-i Tāçdār'm sağında Ḥ'āce-i [12] Dānā oğlu Siyāvūş şolunda Buḥtın'ı bu dört behlūvānlar ile bir gün [13] Medayīn'den ḳalkıp Mekke diyüp revān oldılar. Ammā [14] bu taraftan begler bilürler idi ki Şāh kendülerin kendi [15] ḫāline ḳomaz, üzerlerine 'asker gönderir. Ḥamza-i bā-ṣafā [16] ise eyü olmayup gitdükçe za'ıf oldı. 'Amr-ı Ma'dī, [17] 'Amr'a bakup: "'Ayyār[r]¹⁵, bir yol varup görsek Şāh ne tedā- (2a) [1] rīkdedir, 'asker gönderirse bizler de ana göre tedārik [2] görelim." didiler. Ol zamanda Mekke'nüñ ḳal'ası var ıdı. [3] Hemān 'Ayyār-ı Cihān yirinden ṫurup ma'ḳül görüp [4] yola revān oldı, giderken irtesi gün bir şahrāda gör- [5] di ki bir ālāy oṫaḳlar hemān varup gördi ki Hürmüz [6] oṫaḳların ḳurmuş, bī-ḳıyās 'asker ile anda ḳonmuş. [7] Hemān 'Amr-ı 'Ayyār içlerine girüp bunlar ile birkaç gün bile [8] gidüp gördi ki Mekke'ye yakın geldi. Hemān bir yana çıkup [9] Şāh ağzından bir nāme peydāh idüp kendin Şāh 'ayyārı [10] Şehmerd şüretine girüp Medāyin yolundan doğrı gelüp [11] Hürmüz oṫađına girdi. Hemān du'ā idüp nāmeyi şundu. [12] Hürmüzdür: "Ḥoş geldin 'Ayyār!" diyüp nāmeyi açup [13] oḳudu. Benüm oğlum, Ḥamza üzerine varmayup bunda [14] gelesin. Zīrā Nār-ı Nūr'ı vāḳı'āmda¹⁶ gördim. Bana didi ki: [15] "Mihr, şimden şoñra Yezdān-perest

¹⁵ Kelime metnimizde "'ayyār" şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "'ayyār" olarak düzelttik.

¹⁶ Kelime metnimizde "vāḳı'" şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "vāḳı'ā" olarak düzelttik.

oldı; âteş-pereste [16] lâıyık degildir; muqayyed olmayup ferâgat idesin.” demiş. [17] Zîrâ Hamza ol dertden iflâh olmaz. Mihr de kendin [18] helâk ider. Andan size ne fâ’ide olur. Şimden şofra (2b) [1] elbetde dönüp gelesiñüz. Nâr-ı Nûr bize incinür şofra gü- [2] nehkâr oluruz.” demiş. Bunlar birbirine bakup: “Bire bu ne [3] dimekdir, bu kadar yakın gelmiş iken âdem düşmânına bu kadar [4] rûhşat virir mi?” didiler. Hürmüz didi ki: “Yâ neyleyeyim, babam [5] böyle demiş; dönmekten gayrı çäre yoqdır.” didi. Zübün-ı [6] La’în didi ki: “Şehzâde firşant ele girmişken yûri [7] gidelim; zîrâ onlar Şâh’a ne işler itdi!” didi. Hürmüz [8] didi ki: “Yoq, ben gidemem; babamdan qorqarım, sen gidersen [9] var git.” didi. Hemân emir eyledi, otağın Medâ’in yo- [10] luna çevirüp qandasın Medâ’in, diyüp yola revân oldı. [11] Zübün da neylesin, zarûrî arduna düşüp gittiler. [12] Ammâ bu tarafda Şâh ile Buhtın: “Aceb nice oldı, Mihr’i [13] ele getürebildiler mi?” dirken bir gün bu kadar ‘asker çıkageldi. [14] Âdemler gidüp ne haber didikde bunlar da dediler ki: “İşte [15] Şâh ardımızca nâme gö[n]dirmiş¹⁷; biz de dönüp geldik.” [16] didiler. Şâh’a haber virdiler. Hürmüz gelüp babasınun [17] elin öpdi. Şâh didi ki: “Nedir aşlı, niçün geldiñüz, qanı [18] Mihr?” didi. Hürmüz didi ki: “Devletlüm Ata, ben Mihr’i gör- (3a) [1] medim. Mekke’ye yakın vardıkda ardımızdan nâme ile [2] ‘Ayyâr geldi, dönüp gelesin, demiş- [3] siñüz. Biz de emriñüz üzre dönüp geldük.” didi. [4] Şâh eyitdi: “Bire bunlar ne söyler, bunlara ben ne zaman nâme [5] gönderdim, bire qanı Şehmerd-i ‘Ayyâr?” diyüp ‘Ayyâr içerye [6] girdi. Bire ‘Ayyâr! Ben seni bunlara ne zaman gönderdim, [7] didi. Şehmerd-i ‘Ayyâr eyitdi: “Hayır, Şâh’um ben bunlar gide- [8] liden berü aşlâ bir yire gitmedim, huşûriñuzda her gün [9] görürdiñüz.” didi. Hürmüz şaşup ol nâmeysi [10] çıkarup virdi; oqıyup hâli bildiler. Buhtın [11] tıydı kışşayı, ma’lûm oldı ki bu işi iden ‘Amr’dır. [12] Belki Hamza ölmedi, eyüce olsun diyü ider.” didi. [13] Şâh eyitdi: “Bire niçün aldanırısıñuz? Ol, ‘Ayyâr-ı Cihân’uñ [14] fitnesidir.” didi. Ol demde Zübün-ı La’în, Pizen, [15] Luhrâsb, Gûstehim içeryü girüp Şâh’la anlar da [16] buluşup hâli bildiler, hayrân oldılar. Bunlar birkaç [17] gün oturup Şâh bunlara: “Turman, varup Mihr’i (3b) [1] ele getürin.” didi. Anlar da tekrâr yola düşüp gitdiler. [2] Ammâ bu taraftan ‘Amr-ı ‘Ayyâr bunları şavup bir zaman râ- [3] hat oldılar. Hamza ise gün günden fenâ olurdu. [4] Ammâ ‘Amr gine yola kulaq urup gelene geçene şo- [5] rardı. Bir gün

¹⁷ Metnimizde kelime “gödmüş” şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “gödmüş” olarak düzelttik.

gine haber aldı ki Hürmüz gine ‘asker [6] çeküp geliyorlar. ‘Ayyār-ı Cihān begler ile müşāvere idüp [7] didi ki: “İşte, gine üzerimize ‘asker geliyor; ben bu la‘inleri [8] bunda gelüp Mekke toprağını cinletmege kıomam.” diyüp [9] bir taht-ı revān ile bir iki miħaffe peydāh idüp içine[10] birkaç cāriyye kıodı ve Miħr’in hādimlerinden alup taht-ı [11] revānuñ yanına kıodı, iki yüz kıadar ‘asker hāzır eyledi. [12] Begler girüp didiler ki: “Yā ‘Amr, neylemek istersin?” didiler. [13] ‘Ayyār-ı Cihān didi ki: “Kāfırlere gelin, götüreyim diyüp aldadabilür miyim? Eger aldada- [14] bilürsem birkaç gün ellerinden [15] hālāş oluruz ve hem de Hāmza daħı biraz eyüce olsun.” [16] didi. Begler de hāzz idüp Hāķ Ta‘ālā kolayı getüre, [17] didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār hādimleri ve cāriyyeleri taht-ı revān ile miħaffe (4a) [1] leri ve iki yüz kıadar nām-dār er ile ‘Amr-ı ‘Ayyār, Berķ-Pāy-ı [2] ‘Ayyār ile önlerine düşüp yola revān oldılar. İki [3] gün gidüp üçüncü gün Hürmüz öteden bunlar [4] beriden gelüp Hürmüz’in ādemleri bunları görüp: [5] “Kanda gidersiñüz?” didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār didi ki: “Bizler Hāmza’ [6] nuñ ādemleriyüz. Hāmza öldi, Miħr’i babasına götü- [7] riyoruz, ehl-i Mekke’ye ğāzab itmesin diyü.” didiler. [8] Bunlar da gelüp Hürmüz’e: “Müzde! Hāmza ölmüş, Miħr’i alup [9] Şāh’a giderler imiş. İşte, geliyorlar.” didiler. Hemān [10] Hürmüz şafāsından ol araya kıondı: “Bire kimdir [11] Miħr’i götüren, bunda getürin, su’āl idelim.” didi. [12] Birkaç ādem varup didiler ki : “Kimdir Miħr’i götüren? [13] Hürmüz çağırır.” didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār yanlarına düşüp [14] Hürmüz’e geldiler. Bir de Hürmüz gördi ki ‘Amr’dır. Merħabā [15] ‘Ayyār, gerçek Hāmza öldü mi, didi. ‘Amr da aĝlar gibi [16] olup: “İy Şehzāde, siz saĝ olun. Hāmza bize Miħr’i [17] vaşıyyet eyledi. Atası Şāh’a götürün ol kime ister ise (4b) [1] virsün.” didi. “İşte şimdi Miħr’i alup götürürem; [2] cümle hādım ve cāriyyeler ile Şāh’a teslim ideyim. Hāmza’nuñ [3] vaşıyyeti yerine gelsin. Şāh da beglerin cūrmlerin ‘afv [4] eylesin.” didi. Hürmüz şād olup ‘Amr’a ħil‘at geydir- [5] di ve çok iħsān eyledi. Zübün-ı La‘in ise çok [6] altun virdi; zīrā Miħr-i Nigār kendinüñ oldı şa- [7] ndı. Andan soñra Hürmüz didi ki: “Yā ‘Ayyār getür Miħr’i [8] bize teslim eyle, ne zāħmet sen Medāyin’e varmaķ, ben baba- [9] mın vekiliyim. Sana emir vireyim. Mekke her bir şeyden mu‘ā- [10] f olup kimse rencide itmesün.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār [11] eyitdi: “Yok, Şehzāde ben Şāh’a kendim götürmedükçe [12] olmaz. Hāmza’nuñ vaşıyyeti öyledir.” didi. Hürmüz: “Nola, [13] bir yol Miħr ile buluşayım.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār da nola, [14] diyüp çadıra gelüp biraz eglenüp gine

Hürmüz'e [15] gelüp didi ki: "İy Şehzâde, Mihr-i Nigâr didi ki: "Şimdi [16] ben karındaşumdan hicâb iderim. Zîrâ ben bir iş it- [17] dim ki kimsenüñ yüzüne bakacak yüzüm yokdır. (5a) [1] Bir 'Arab oğluna gönül virüp başuma bu kadar iş [2] geldi." diyor, didi. Hürmüz eyitti: "Hoş, nola kendi [3] bilür." diyüp Medâ'in'e doğru revân oldılar. Lâkin 'Amr-ı [4] 'Ayyâr ilerüce giderdi. Bunlar da arķalarına düşdiler. [5] Birkaç günden sonra 'Amr-ı 'Ayyâr iraq konmağa başladı. [6] Bir gün 'Amr-ı 'Ayyâr, Berķ-Pây-ı 'Ayyâr'a tenbîh eyledi ki: "Bu gece [7] sen erkenden çadırları kaldırıp Mekke'ye doğru git. [8] Ben de bir miķdâr bunlar ile beraber gidüp sonra ardıñuz- [9] ca ben de gelürim." didi. Berķ-Pây-ı 'Ayyâr şabâh karanlığından [10] çariyyeleri alup Mekke'ye gitdi. Hürmüz ile Zübün [11] arķalarından kalkup gitdiler. Lâkin tozunı bile görmez [12] oldılar. Bunlar birbirlerine dirdi ki: "N'aceb bunlar n'yana [13] gitdiler." diyü şöbet iderken 'Ayyâr-ı Cihân yanında [14] bulunup didi ki: "İy Şehzâde, Mihr-i Nigâr'ı ilerüce [15] gönderdüm. Zîrâ 'askerin tozundan pek şıķıldı. Yürü- [16] yün, bizler de ardınca gidelim." didi. Ol gün aħşam [17] olunca gitdiler, kimseler bulamadılar. Aħır bir yire kondılar. (5b) [1] 'Amr-ı 'Ayyâr didi ki: "Bire bunlar ne pek gitdiler, ben varup göreyim; [2] yol yanılmasınlar." diyüp gitdi. Biraz gezüp gine geldi didi [3] ki: "Vardım, buldum falân yerde konmuşlar; bizler 'acele gide- [4] lim; sizler 'asker ile yab yab gelin." diyüp 'Amr-ı 'Ayyâr çıkup [5] Mekke cānibine doğru gitdi. Ammâ bu taraftan bunlar da ar- [6] dılarında irişelim, diyüp sür'atle çekilüp gitdiler. [7] Cümleden evvel Zübün-ı La'in ardınca karındaşlar daħı ar- [8] dınca Hürmüz-i Tâc-dâr bu kadar 'asker ile ha şu- [9] nda ha bunda, diyüp birbirlerine bakmayup giderler [11] di. Ammâ altındaki raħşları kaldı. Hürmüz-i Tâçdâr dirdi ki: "Bire konalım, nice yir gideriz." dirdi. Nihâyet [12] bunlar aħşamadek gidüp iki konağı bir itdiler. Aşlâ [13] Mihr'den hiçbir eşer âşâr yok. Nâçâr olup kondılar. [14] 'Acabâ bunlar ğayrı yola mı gitdiler, diyüp irtesi gün [15] gine 'acele ile yola girüp gitdiler, gine bulamadılar, günler- [16] de bir gün Medâ'ine dâħıl oldılar, râst geldiklerine: "Bire (6a) [1] Şâh'ın kızı Mihr-i Nigâr geldi mi?" dirler idi. Anlar da: [2] "Yok, görmedik." dirler idi. Bunlar didiler ki: "Aceb [3] gizlü mi geldi ki kimseler tuymamış, yoħsa daħı gelme- [4] diler mi, 'aceb bizler pekçe mi yürüdük? Yoħsa 'Amr [5] anları ğayrı yoldan mı götürür; ammâ bizler şimdi Şâh'a [6] ne cevâb virelim?" diyüp eleme düşdiler. Şâh ile Hoca [7] şöbet iderken bir de gördiler ki şaħra cānibinden toz- [8] lar peydâh oldu. 'Aceb aşlı nedir,

bunlar böyle ‘acele geldiler, [9] dirken Hürmüz ile Zübün sürüp Şāh’a gelüp elin [10] öpüp yirlerinde karar itdiler. Hemān Şāh, baş kaldırup: [11] “Ne haber nice olduñuz, kanı Hamza’nuñ başı, Mihr’i ele getüre- [12] medinüz mi?” didi. Bunlar da du‘ālar idüp: “Şāh’um siz [13] sağ olun. Hamza ölmüş. ‘Amr-ı ‘Ayyār, Mihr’i alup bize karşı [14] geldi, didi ki: “Hamza vefāt eyledi ve hem vaşiyet eyledi ki: [15] ‘Mihr’i gine atası Şāh’a götürün’ diyü ben de işte [16] Mihr’i babasına götürüyorum diyüp cümle cāriyeler (6b) [1] ile gördük, bizler de hażz idüp işimiz āsān oldu, [2] diyüp girüye dönüp bu cānibe revāne olduk, anlar da [3] bizüm ile bir iki konak bile gidüp bir gün erkenden [4] kalkup ilerüce gitdiler, bizler de ardına düşüp [5] ılgar ile geldik, anlar dağı gelmemişler, belki gayrı yoldan [6] gelürler.” didiler. Buhtın La‘īn şād oldu: “İyü, hele Hamza ölmüş; [7] anlar da yab yab gelürler.” didi. Hoca-i Dānā [8] güldi, Şāh görüp: “Ne gülersin, Hamza senüñ āhıret ođlu- [9] ndır, elem çeküp ağlayacak iken ne gülersin?” didi. [10] Hoca didi ki: “Şāh’um Hamza ölmedi; lākin ‘Amr-ı ‘Ayyār ’ın ‘ayyārlığına [11] gülerim ki şol kadar ‘askeri aldadup iki def adır dön- [12] dürüp böyle reng virdigine gülerem.” didi. Şāh didi ki: [13] “İy Hoca ne ‘aceb söz söylersin, yā şimdi Hamza ölmedi [14] mi?” didi. Hoca eyitdi: “Yok, Şāh’um Hamza bu yakında [15] ölmez; lākin zağmı sebebiyle bir ğurbeti vardır; birkaç yıl [16] ‘askerinden dur olur, gine ‘ākıbet sağ u sālım (1a) [1] gelüp beglerine kavuşur.” didi. Hürmüz eyitdi: “İy Hoca, [2] niçün böyle dirsın? Hamza şahıh ölmüşdir; eger Hamza sağ [3] olsa hiç Mihr’i bize virir mi; ol çokdan öldi.” [4] didi. Hoca eyitdi: “İy Şehzāde yā kanı Mihr, evvelā sen [5] Mihr’i gördün mi ?” didi. Hürmüz eyitdi: “Yok, görmedüm; [6] lākin ‘Amr, taht-ı revān ile getirüp yanımıza kondı, ben [7] Mihr ile buluşayım.” didüm. ‘Amr varup söyledi. [8] Mihr dimiş ki: “Karındaşumdan hicāb iderim; hele Ata’ma [9] varayım, göreyim beni öldürir mi, yoğsa āzād mı ider?” [10] dimiş. Ben de ferāgat eyledim.” didi. Hoca didi ki: “Şehzā- [11] dem, ol ‘Amr’ın düzmesidir; sizleri alda- [12] dup döndirmiş.” didi. Zübün ile Hürmüz birbirlerine [13] bakup: “Belı, öyledir Hoca’nuñ sözi gerçektir; bizler ‘Amr’ın [14] söziyle dönüp geldik; bundan ziyāde hamākatlık olmaz.” [15] didi. Şāh eyitdi: “Nice ideyim; gine ‘asker göndereyim [16] mi, yoğsa kendim mi gideyim ?” didi. Hoca eyitdi: “Siz (7b) [1] bilürsünüz; ammā fā’ide itmez; mademki ‘Amr-ı ‘Ayyār anlar ile bildir, [2] kendin varsan olmaz; ‘askerin rüsvāy olur. Kendin güc-ile [3] halāş olursun; zīrā anlar Eşrāf-ı Mekke’dir, sen anun hākine [4] ayak başan

Hüdāsıza gāzab ider, soñra nām eksik- [5] ligi olur, perīşān olursıñuz.” didi. Şāh didi ki: “İy Hoca, [6] bu senüñ sözünden anlaşılın budır ki ben kendüm varma- [7] duqça olmaz; elbetde ben varup Hāmza’yı kıomam; ol bir ‘Arab [8] oğlu iken sarāyım başup kızum çıkarup şehrim hārāb [9] ide, Buhtın gibi vezīrimin ‘avratun ve kızların bed-nām [10] ide.” didikde Buhtın-ı La‘ın ağlayup: “Meded, Şāh’um benüm [11] bu intikāmumı Hāmza’da kıoma!” diyüp tekrār gine ağladı. Zübün-ı [12] La‘ın eyitdi : “Yok, Şāh’um siz yiriñüzde oturun, bir avuç [13] ‘Arab ‘askeri nedir ki siz andan öturi gidesiñüz; [14] huşūşā Hāmza’dan ümīd yok, zahm-dār yatur ve hem Hāmza [15] benüm rakībüm ve Mihr-i Niğār ma‘şukum; ben varup Hāmza’nuñ [16] başın kesüp Mihr’i ele getüreyim; ol zaman Şāh dama- (8a) [1] dı olmağa lāyık olam.” didi. Hemān Şāh didi ki: “Nola, varın, gidin; [2] ammā gözünüz açup bir dağı ‘Ayyār’ın hīlesine aldanman ve hem [3] Hāmza’ya amān virmeyüp helāk idiñ.” didi. Bunlar da bir- [4] kaç gün dinlenüp ba‘dehū yola revān olup gitdiler; ammā bu [5] tarafından ‘Ayyār-ı Cihān ve begler bir zaman düşmenden emīn oldılar; [6] lākin Hāmza’nuñ zahmı hoş olmadı. Bunlar bu elemde iken bir gün Hür- [7] müz ile Zübün beş kerre yüz biñ ‘asker ile gürleyip geldiler. [8] Beglere haber oldu, bir yire gelüp müşāvere idüp: “Nice idelim ?” [9] didiler. Ne çāre, olınca ceng ideriz; emrine illa’llāh, didiler. [10] İşte Hürmüz, Zübün gelüp Mekke şahrāsına kıonup ba‘dehū ir- [11] tesi gün dīvān idüp Zübün-ı La‘ın, Hürmüz ağzından bir [12] nāme yazup elçi düzüp Hāmza beglerine gönderdiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār ise [13] ‘askerin içinde gezüp bunların tedbīrlerin görüp gelüp: [14] “Beglere işte, Hürmüz’den elçi geliyor.” diyüp haber virdi, bunlar [15] da ‘Amr-ı Ma‘dī’yi baş idüp Hāmza maķāmına kıodılar, sā’irleri [16] ana tābi‘ olup tertīb üzre Hişşām Bārgāhı’na dīvān kıurup [17] karar itdiler. Bir zamāndan soñra elçi gelüp: “Sār-dārıñuz (8b) [1] kimdir, beni buluşdurın, Hürmüz-i Tāç-dār’dan nāmum vardır.” didi. [2] ‘Amr karşıvarup ol ādemüñ öñüne düşüp içerü götür- [3] di, nāmesin alup ‘Amr-ı Ma‘dī’ye şundı, açup okudılar, [4] öyle yazmış ki: “İy ‘Arab serverleri, nāmum vuşülünde ‘inād [5] itmeyüp Hāmza’nuñ başın kesüp bize teslīm idesiñüz; siz de [6] kendi başıñuz kıurtarın, yok diyüp ‘inād iderseñüz cümle- [7] nüzi kıılıçdan geçürürüz, günāhıñuz boynuna; zīrā ol [8] ‘Amr-ı ‘Ayyār didikleri uğrı bizlere çok reng virdi.” dimiş. [9] ‘Amr-ı Ma‘dī baş kıaldırup didi ki: “Var, Hürmüz’e söyle bildü- [10] ginden kıalmasın ve ne Hāmza’nuñ ve ne Mihr’iñ bir kıılın bile vir- [11] meyüz, cümlemiz yolunda baş

virüriz.” didi. Cümle begler de [12] bu cevābı virdiler. Elçi gelüp Hürmüz’e bu cevābları söyledi. [13] Hemān Zübün ğazaba gelüp: “İy Şehzāde emir eyle, yarın [14] ceng olsun; ben anlara ħaddlerin bildireyim.” didi. Hürmüz de [15] emir eyledi, ‘asker içinde nidā itdiler. İslām tarafında begler [16] de āġāh olup tedārīkde; ammā bu ġalebeyi Ħamza işitdi. ‘Amr-ı (9a) [1] Ma‘dī eyitdi: “Belī, Server; Hürmüz, Gūstehim, Zübün [2] bī-ķıyās ‘asker ile geldiler. Bilmeyüz, ħālimüz nice olur.” [3] didi. Ħamza didi ki: “Murādları benüm başım ise virin; [4] sizler ħalāş olun; zīrā bu kadar ādem benüm için [5] telef olmasun, her ķanġunuz Şāh’a cevāb virirse [6] Mihr’i ol alsun.” didi. Cümle begler aġlaşup: [7] “Yā Şāhibķırān, Ħudā ol ġüni bizlere göstermesin, [8] cümlemiz kırlup birimüz bu işe rāzī degilüz.” [9] didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyā[r]¹⁸ didi ki: “İy Server, lāzım gelürse bir gice [10] varup cümlesinüñ başın keserim.”didi. Ħamza icā- [11] zet virmedi. Sa‘d-ı Vaķķāş eyitdi: “Server bana [12] icāzet vir, birer oķ ile işlerin tamām ideyim.” [13] didi. Ħamza eyitdi: “Yoķ, olmaz, rızām yoķdır; eger [14] ben ölmezsem ħaşmım ile söyleşürem.”didi. [15] Ħoş, imdi bizleri du‘ādan unutmā, diyüp gitdiler. [16] İrtesi ġün raġşlarına süvār olup öteden Zübün, [17] Pizen, Gūstehim ‘alem dibine gelüp tırdılar; beriden (9b) [1] ‘Amr-ı Ma‘dī, Melik Şāh-ı Kābilī ve sā’ir dīlāverler de meydāna gelüp [2] tırdılar, Hürmüz tarafından Luhrāsb meydāna girdi. İslām [3] tarafından Mihrān meydāna girüp birbirlerine muķābıl olup [4] ħāşm-āne birķaç ħamle itdiler. Mihrān Şāh, Luhrāsb’ın raġşın [5] helāk eyledi, ol yıkılınca Pizen at sürüp muķābıl oldu, [6] anuñla da birķaç ħamleden soñra kılıç kılıca oldılar. Āġır [7] Pizen, Mihrān Şāh’ı zahm-dār eyledi; Atası Melik Şāh at [8] sürüp Pizen ile nīze ve ġürz ile ħamle eyleyüp Melik Şāh [9] ‘āķıbet bir ġürz urup Pizen’i yıķdı, yanaşup ķapacaķ [10] maġalde Zübün-ı ħaram-zāde na‘ra urup: “Çek elin andan, ħāş- [11] mın benüm.” diyüp muķābıl oldu ve söyleşerek cenge baş- [12] ladılar, Zübün, Melik Şāh’a bir ġürz urup atından yıķdı, [13] baġlayım dirken hemān Zū’l-ġumār, mest atın meydāna sürüp [14] muķābıl oldu, üçer ħamleden soñra Zübün anı da at boynuna [15] bıraķdı, anuñ ardınca İstefanos-ı Yūnānī girdi, birķaç (10a) [1] ħamleden soñra anı da ser-niġü[n]¹⁹ itdi. El-ķışsa bu ‘askerde [2] Zübün’a cevāb virir yoķdır. İslām beglerinden

¹⁸ Metnimizde kelime “‘Ayyā” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “‘Ayyār” olarak düzelttik.

¹⁹ Metnimizde kelime “ser-niġü” şeklinde imla edilmişti. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “ser-niġün” olarak düzelttik.

her kim [3] meydāna girdi ise kimin aḳdarup kimin zaḥm-dār itdi. [4] Āḥır Sa‘d-ı Vaḳḳāş ol ḥālī görüp meydāna girüp bir oḳ [5] atup Zübün’uñ atın ḳafāsından urup at yüzünün [6] üstüne düşdi, Zübün atıyla yıḳılup ḳalkınca bir oḳ [7] daḥı atup ḳoluna zaḥım urdı. Küffār ‘askeri ol ḥālī [8] görüp bir uğurdan beş kerre yüz biñ ‘asker bir uğurdan [9] yürüdiler, beriden ‘Amr-ı Ma‘dī daḥı altmış biñ İslām ‘aske- [10] riyle yürüyüp birbirine ḳatılup ḳarışdı; ceng maḡlūbe [11] olup küffār çok İslām ‘askeri az; ḥuşūşā Zübün gine [12] atlanup önüne geleni gürz ile urup yıḳardı, tīg ile [13] urdığın iki pāre iderdi, ceng içinde ‘Amr-ı Ma‘dī’ye [14] rāst gelüp bir eyü ma‘reke idüp āḥır bir gürz urup [15] ‘Amr-ı Ma‘dī’yi at boynuna bıraḳdı, na‘ra urup diledi ki [16] kemerinden ḳapup yire ura, hemān Sa‘d-ı Vaḳḳāş yitişüp (10b) [1] bir oḳ atup Zübün’un atın ḳafāsından urup at yü- [2] zünün üstüne düşdi, ‘Amr-ı Ma‘dī’yi ḳapup gitdiler, Zübü- [3] n’ı da alup gitdiler, La‘īn tekrār gine ata süvār olup [4] aḥşāma dek ‘azīm ceng eylediler. Andan ḫabl-ı āsāyiş çalınup [5] birbirinden ayrıldılar. Lākin Ḥamza begleri zebün olup aḥşāma [6] güc-ile irişdiler; hele dönüp geldiler, cümle begler Hişşām Bārı- [7] ḡāhı’na cem‘ olup herkes birinde ḳarār idüp ‘Amr-ı Ma‘dī [8] ile müşāvere idüp yarın meydān olduḡda bu Zübün’a cevāb [9] virir kimse yokdır, nice idelim, didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār eyitdi: “Ben [10] işte iki def‘a bunları ser-gerdān idüp bu ḳadar [11] zaman aradan geçirdük. Umardum ki Ḥamza eyüce ola; ḥikmet-i [12] Ḥudā eyü olmadı ve Lenduhā da bunda bulunmadı. Nice o- [13] lur ḥāl?” didi. “Bārı yine ben bunlara bir ḥile idüp buradan [14] ḳalḳup birḳaç gün daḥı āvāre olsunlar. Ola ki Ḥamza eyü- [15] ce ola ve-yāḥūd Lenduhā’dan bir imdād ola; hele sizler [16] ḳal‘aya girüp bir miḳdār āsūde olun.” didi. Bunlar da ḳal‘aya [17] girdiler; çünkü şabāḥ oldu, küffār ‘askeri gördiler ki (11a) [1] İslām ‘askeri ḳaçup ḳal‘aya girmişler, küffār ‘askeri hemān [2] göz açdırmayup ḳal‘ayı muḥāşara idüp bunlar içeriden, [3] anlar taşradan cenge başladılar. Zübün, oḳ ile mektüb [4] atup gine Mihr’i ve Ḥamza’nuñ başın istedi. ‘Amr-ı ‘Ayyār da [5] yuḳarudan: “Bire Mel‘ün, dişine taş bile yokdır, hemān [6] alarḡa ol; yoḡsa bu gice ḳal‘adan ḳıḳup başın keserem.” [7] didi. Zübün elem çeküp ol gün ḳal‘aya ‘azīm [8] iḳdām eyledi, içerüden ehl-i İslām tūr-endāzlar teber ü [9] kemān ile ceng iderlerdi. Bu üslüb üzre beş on [10] gün ceng olup İslām begleri zebün olup kimi [11] dirdi ki: “Çıḳalum, döḡüşelüm, şehīd olalum.” Kimi dirdi ki: [12] “Ḡayrı diyāra ḳaçalum; zīrā Mekke’de zaḥīre bulunmaz oldu, altmış [13] biñ ‘askere çok zaḥīre lāzım.” dirler. Bunlar bu

hâlde iken [14] ‘ Amr-ı ‘ Ayyār gördi ki olmaz, bir gün ƒal‘adan ƒıƒup bir tenhâ [15] yire geldi, nice itsem diyü biraz fikr eyledi, hemân gine Şâh [16] ağızından bir nâme peydâh eyledi bir de Hoca ağızından bir de [17] Buhtın ağızından üç dâne nâme yazup pak gine Şehmerd-i (11b) [1] ‘ Ayyār şüretine girüp toza toprağa ƒarƒ olup yoldan geldüm, [2] maƒâmıda aħşam ƒarîb oldu. Bunlar da cengden dönüp ƒon- [3] dıƒları maħalde ‘ Amr-ı ‘ Ayyār ƒıƒageldi. Hay, Şehmerd-i ‘ Ayyār geldi [4] diyü Hürmüz’e haber virdiler. Hürmüz de nola gelsün, didi. [5] ‘ Amr da iƒerü girüp selâm virdi, Hürmüz’ün elin öpdi, [6] andan nâmelerin şundi. Hürmüz-i Tâƒdâr: “Hay merħabâ ‘ Ayyār, [7] ne haber, Ata’m ne ‘ âlemdedir?” didi. ‘ Amr-ı ‘ Ayyār didi ki: “İy Şehzâ- [8] de, ƒoƒdan Şâh’ı görmedük; zîrâ hastadır; iƒerüde ya- [9] tur, Hoca girüp ƒıƒar, tîmâr ider. Ammâ ƒoƒ zebündür. [10] Bu gice beni ƒaƒırup Şu nâmeyi Şâh virdi, tîz Şehzâ- [11] de’ye yitişdüresin.” didi. Bir de Hoca virdi bir de Buhtın [12] virdi diyüp üç dâne nâmeyi ƒıƒarup şundi. Hürmüz [13] baƒup gördi nâmelerin üçünüñ de mührleri yirinde açup [14] yazıları gözden geƒürdi. ‘ Amr-ı ‘ Ayyār bir güzel taƒlît eylemiş ki [15] aşlâ bilmedi, andan Şâh’ın nâmesin oƒıdı dimiş ki: [16] “Benüm oğlum, nâmem sana vardıkda bir an daħı durmayup [17] bu ƒarafa gelesin; zîrâ ben ziyâde hastayam, degmedeki beni Şağ [18] bulasın; eger saltânat istersen yitişesin.” dimiş. (12a) [1] Hürmüz’ün ‘ aƒlı gitdi; zîrâ bir ƒarındaşı daħı var ıdı. [2] Anı cülüs itdi, dirler diyü ƒalbine ƒorƒu düşdi. [3] Bir de Hoca’nuñ nâmesine baƒdı, dimiş ki: “İy Şehzâde, [4] Ata’n bu hastalıƒdan ƒurtulmaz; hemân ‘ ale’l-‘ acele gelesin, [5] gine seferin bâƒı.” dimiş. Bir de Buhtın’ın nâmesine baƒdı, [6] gördi ol da dimiş ki: “Şehzâde ihmâl itmeyüp gelesin; [7] zîrâ ol bir vezîrler ƒarındaşına ƒekeyorlar.” dimiş. [8] Hürmüz bu sözleri işidüp lehcesi bozuldı. [9] Zübün, nedir aşlı iy Şehzâde, diyince kâğıdları [10] eline virdi. Ol da baƒup ta’ accüb eyledi: “Yâ nice olur [11] Şimdi, ‘ Arab ‘ askerin bu ƒadar zebün itmişken bıraƒup [12] gider misin ?” didi. Hürmüz eyitdi: “Zâhır giderem, [13] bunlar ƒaƒar dirsen ƒaçmazlar gine gelür bulurız, hemân [14] gidelim, tîz tedârik görün, ben bu gice giderim.” didi. [15] Zübün eyitdi: “Hele iki gün daħı ƒalalım, iƒdâm idüp [16] bolay ki ƒal‘ayı alup bir iş göreydik; zîrâ üç def‘a- [17] dır gelür gideriz, gine böyle mi gidelim?” didi. (12b) [1] Hürmüz didi ki: “Sen bilürsin; hele ben giderim; ister [2] isen sen ƒal.” didi. Zübün eyitdi: “Hiç olur mı yahñız [3] seni ƒoyvirmek?” diyüp ol da nâ-ƒâr olup hâzîr [4] oldu. Ol gice cümlesi ƒalƒup gitdiler. ‘ Amr bunlara [5] bu rengi virüp beglere müzde

eyledi, işte aḥvāl şöyle [6] oldu, didi. Hürmüz de saltanat sevdāsına düşüp [7] ardına öñine bakmayup gitdi; ammā ben varup birkaç [8] gün beraber gideyim gine gelürim diyüp gitdi. İrtesi gün [9] Hürmüz'ın yanına gelüp beraberce üç gün gitdi, dör- [10] dünci günü 'Amr, Hürmüz'e didi ki: "İy Şehzāde siz geledurun, [11] ben varayım, görelim aḥvāl nice oldu?" didi. Hürmüz [12] eyitdi: "Va[r]²⁰ imdi bize bir ḥaber getir." didi. 'Amr-ı 'Ayyār dir: "Nola?" [13] diyüp yoldan bir tenḥāya varup biraz fikr eyledi: "'Acabā [14] Mekke'ye mi varsam; yoksa Şāh tarafına mı gitsem." dirken, [15] hele bir yol Şāh tara- [16] fina varayım, diyüp Medā'in tarafına çekilüp gitdi. İrtesi gün qarşudan bir ince (13a) [1] toz peydāh oldu, 'aceb ne ola, dirken gördi ki bir piyāde [2] ḥarīf toza toprağa gark olmuş, gelür, 'Amr da bir [3] yire sinüp durdı; meger bu gelen Şehmerd-i 'Ayyār idi. [4] Şāh göndermiş ki ne ḥaber var gidüp göre, bana bir ḥaber [5] getir, diyü göndermiş idi. 'Amr bunu görüp bildi, [6] hemān kendini bir pīr-i rūhbān şüretine koyup aḳ şaḳal [7] sīnede oldu, hemān taḡı tolaşup yol üze- [8] rine yakın bir yerde oturup öñüne birkaç köhne [9] kitāblar koyup āvāz ile İncīl ayetlerinden okumağa [10] başladı ve arḳasın daḡı yola virmiş idi. Berüden [11] Şehmerd-i 'Ayyār gele gele 'Amr-ı 'Ayyār'ın yanına geldi, gördi ki [12] bir pīr-i nūrānī yüzli rüzīgār esdikçe ol düzme [13] şaḳal tel tel olur ve ḥüb-āvāz ile İncīl öyle okur ki [14] ādemüñ 'aḳlı gider, hemān Şehmerd-i 'Ayyār'ın şabr-ı qararı [15] ḳalmayup gelüp 'Amr'ın ayaḡına düşüp yüzün gözün [16] sürüp didi ki: "İy Dīn Ulusu bana du'ā eyle, Nüşirevān (13b) [1] gibi Şāh'ın 'ayyārıyam ve beni bir ḥizmete gönderdi ve benüm de 'Amr-ı [2] 'Ayyār dirler bir ḥaşmum vardır, anın şerrine rāst gelmeyem." didi. [3] 'Amr-ı 'Ayyār bunuñ yüzine bakup: "İy 'Ayyār merḥabā, beni Ḥazret-i Mesīḥ-i [4] Rūḥu'llāh gönderdi ve senüñ bunda geleceḡin bana söyledi; ḳorḳma [5] şimden soñra 'Amr'a ḡālib olursın." diyüp elin enbāne soḳup [6] birkaç şeker çıkarup bir ikisin kendi aḡzına atup üç dāne de [7] Şehmerd-i 'Ayyār'a virdi: "Al bunu ye, günde otuz günlük yolu [8] bir günde alursın." didi. Şehmerd-i 'Ayyār şafā ile alup yedi, [9] 'Amr'a du'ālar eyledi. Ben de 'Amr-ı 'Ayyār şānīsī oldum diyüp şād [10] oldu, andan 'Amr ile biraz daḡı soḡbet idüp diledi ki ḳalḳup [11] gide bir de gördi ki ayakları birbirine dolaşur Şehmerd-i 'Ayyār [12] didi ki: "İy Dīn Ulusu nedir bu bana yedirdiḡin, otuz günlük [13] yolu bir günde alursın didin; ammā bu benüm olanca ḳuvvetüm alup [14] ḥiç yürümeḡe ḫāḳatüm

²⁰ Metnimizde kelime "va" şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "var" olarak düzelttik.

yok.” diyüp oturavardı. [15] ‘Amr didi ki: “Öyle olur evvel öyle görünür; ammā yarım kuş gibi uçarsın.” (14a) [1] didi. Şehmerd-i ‘Ayyār didi ki: “İy Pīr, bunda dārū ‘alāmeti [2] var; zīrā boğazım kurıdı.” didi. ‘Amr’ın öñünde bir kâ- [3] se şu tırdı, al bunı iç diyüp virdi, ol da alup [4] içdi; meger ol şuda dārūlı idi. Kışsayı Şehmerd-i ‘Ayyār [5] duydu; ammā ne çā[re]²¹ ayağa kalkup eyvāh bana oldu ola- [6] cağ baş kırtarabile idim, diyüp üç adım yirinden [7] gidüp yüzünñ üzerine yııldı. ‘Amr-ı ‘Ayyār da varup [8] bunı pak şoyup ‘üryān eyledi, cümle hārçlığın ve hānçerlerin [9] ve sâ’ir esbābların aldı ve andan iki elin ardına muhkem [10] bağlayup ‘aqlını başına getürdi, Şehmerd gözün açup [11] gördi ki ol Dīn Ulusu ‘Amr-ı ‘Ayyār kendisi imiş. “Hay Sultān-ı [12] ‘Ayyārān, beni neylemek istersin? Amān kıyma bana!” didi. ‘Amr-ı [13] ‘Ayyār didi ki : “Yok, korkma ben sana niçün kıyarım? Sen benüm [14] sağlur inegimsin; zīrā birkaç gün bu şahrālarda [15] eglen, yolumuz düşerse gine seni koyviririm; [16] yāhūd bir hayr şāhibine rāst gelürsen seni āzād ider; [17] ammā hele şimdi bunda eglen, aşı vardır.” diyüp bunı (14b) [1] götürüp yoldan ırak bir şahrānuñ orta yirinde bir ağaç [2] aradı, bulamadı ki bağlaya, āhır bir taş bulup [3] bunıñ arkasına yükletdi, on ādem kaldıramaz ve bir [4] muhkem ol taşı da şarup koyvirdi de imdi tır- [5] ma kendin yidügin şekeri alışdır da çok menzil alur- [6] sım diyüp alup yürivirdi, Şehmerd ardından soña [7] kaldı; zīrā taşı arkasından bırakmaq kâbil degil; elleri [8] bağlu taşı beline kat kat kemend ile şarmış; [9] yürümege kūdret yok, hemān diline geleni söyle- [10] mege başladı: “Yā Nār-ı Nūr bu ne olmaz işdir, bu benüm başuma [11] gelene...” diyüp yııldı. ‘Amr-ı ‘Ayyār ol aradan sürüp [12] Mekke’ye geldi, beglere buluşup Şehmerd kışşasın söyledi, [13] begler de gülüşüp ‘Amr-ı ‘Ayyār’a du‘ā idüp āferīn eylediler. [14] Hele başımızdan birkaç gün ol belā def’ oldu, görelim [15] hāl nice olur, bolay ki Hāmza eyü olaydı bārī Lenduhā [16] geleydi dirler idi; ammā ne fā’ide ve ne Lenduhā geldi ve ne [17] Hāmza eyü oldu; bunlar hayrān olup kaldılar. (15a) [1] Ammā sen kışsayı Hürmüz’den dinle, Hürmüz-i Tāçdār ile [2] Zübün giceyi gündüze kıtup gitdiler, günlerde bir gün [3] Medā’in’e yakın geldiler, bir bezirgāna rāst gelüp başların [4] çağırup didi ki: “İy hocalar, Medā’in’den ne haber var [5] bilür misiñiz?” didi. Hocalar eyitdiler ki: “Pek eyü [6] hoşdır, Ata’n Şāh’ın ‘adāleti yirinde herkesler du‘ā [7] iderler.” didi. Hürmüz eyitdi: “Ata’m Şāh hasta mıdır, [8] işitdiñüz mi? Zīrā bize

²¹ Metnimizde kelime “çā” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “çāre” olarak düzelttik.

hastadır, didiler.” didi. Hocalar [9] eyitdi: “Hayır, hîç öyle bir haber işitmedik.” didiler. Hürmüz [10] bu cevâbları işidüp bozuldı; hele bāzırgānları [11] gönderüp Zübün’a bağıdı: “Nice olur hālımız zor- [12] karam, bu da ‘Amr-ı ‘Ayyār düzmesidir. Şimdi Şāh’a ne [13] cevāb virelim ve ne yüz ile varalım?” didi. Zübün [14] didi ki: “Ben de bilmem ne cevāb virirsin, bir gün dağı [15] turamadın, saltānat sevdāsına düşdin. Şimdi (15b) [1] ise nice olur girü dönersek, bu kadar yakın geldik, [2] Şāh tıyar, dibelik darılır, elem çeker. Hemān gine varup [3] ol kâğıdları gösterüp aḥvāl şöyle oldu demekden [4] gayrı çāre yokdır.” didi. Aḥır müşāvere idüp [5] yoldan şapup Medā’in’e yakın bir tağın ardına kondılar. [6] Hemān Hürmüz-i Tāçdār birkaç ‘āqıl-ı dāna ādem çağırup [7] didi ki: “İy ādemler varın, Ata’m Şāh’a bağıın bir keder var [8] mıdır, eger eyü hoş ise Şāh’a çıkup anladın [9] aḥvālî.” didi. Bunlar da gelüp gördiler ki hîçbir nesne [10] yokdır, hemān Şāh’a Hürmüz geldi, didiler. Şāh didi ki: [11] “Yā niçün buraya doğı gelmediler, aşı nedir; yoḥsa gine [12] bir iş idemediler mi?” didi. Bunlar dirdiler ki: “Şāh’ım [13] bu kerre Hürmüz’e haber geldi ki Ata’n Şāh hasta oldu, saltānat gerek ise [14] yitişüp gelesin, dimişler. Ol dağı ‘Arab ‘askerin [15] birağıp ilğar ile bunda gelürken yolda haber aldı ki aşı (16a) [1] yok imiş, şimdi ne öte gidebilür ve ne bunda gele- [2] bilür falān tağın ardına konup oturur.” didiler. [3] Nüşırevān bu cevâbları işitdiğı gibi pür-āteş [4] olup: “Tiz varun, getirin şu nā-ḥālef oğlanı katlı [5] ideyim.” didi. Zırrā ben anı ādem diyü maşlahata gönderdüm, [6] ol birkaç kerredir bir ‘ayyār’ın hılesine aldanup böyle [7] ider, utanmadan benüm öldüğim ister.” didi. Hemān Hoca-i [8] Dānā didi ki: “Şāh’ım şabr eyle, hele bunda gelsünler, görelim, [9] yok yire gelmediler, anları inandırmışlardır, ne bilsünler. [10] Huşuşā Zübün bin Keykāvus naşıl müdebbir pehlüvāndır [11] ve ol ‘Amr-ı ‘Ayyār didiklerini hîç bilür misin ve naşıl [12] hılekārdır, işte bir hıle yapup inandırmışdır. Hür- [13] müz’in bunda suçı yokdır.” diyüp hele Şāh’ı bir miqdār [14] teskīn eyledi. Andan soñra Şāh ādemler gönderüp Hür- [15] müz’e didiler ki: “Gel, seni Ata’n Şāh ister, korkma aḥvā- [16] li duydu, sana zarar yokdır.” didiler. Hürmüz de [17] hezār ḥavf-ıla ol aradan kalkup Medā’in’e geldi. (16b) [1] Arḫasından Zübün ve Pizen ve Luhrāsb ve Siyāvüş ve Buḥtıgān [2] ve Gūstehim gelüp bunlar beraber kalkup dīvān-ı Şāh’a [3] geldiler, el öpüp yirlerinde oturdılar, Nüşırevān baş [4] kaldırup hışm-ıla Hürmüz’e didi ki: “İy Nā-ḥālef oğlan, [5] gine neye geldin; benüm öldüğim mi istersin? Bu kadar ‘askeri

[6] gāh öte gāh beri sürüyüp zāhmetler çekdirirsin, bu [7] ‘aқıl ile mi salтанat istersin?” didi. Hürmüz-i Tāçdār [8] ağlayup didi ki: “Devletlim Ata, bunda benüm ne şucım vardır, [9] şu ādemler benüm şahīdimdir. Şehmerd gelüp bana bu haberi [10] getürdi. İşte şu kāğıdlar sizin degil mi?” diyüp ol [11] üç kıt‘a kāğıdı Şāh’ın önüne қodı. Nüşirevān [12] alup ol kāğıdları gözden geçürdi, içinde olan [13] cevābları görüp ‘aқlı gitdi. “Bire bu telbīs kāğıdları [14] kim mühr eyledi?” diyüp bakmağa başladı. Hemān Hoca-i Dānā [15] didi ki: “Şāh’um zāhır ‘Amr-ı ‘Ayyār’ın düzmesidir; andan ğayrı [16] böyle işi kimse idemez.” didi. Nüşirevān hayrān (17a) [1] olup қaldı. Hemān Şāh didi ki: “Degin imdi tedārīk görün, [2] ben kendim giderim; zīrā kimseden fā’ide yok.” didi. [3] Hoca-i Dānā eyitdi: “Şāh’um gel, bu sevdādan vazgeçin, siz [4] de gitseñüz imiş bitmez soñra peşimān olursın; zīrā [5] Mekke’de benī ādemüñ kıblesi olan Ka’be andadır, ol [6] diyār ehline yaramaz қаşd iden ādemüñ başına hayr [7] gelmez.” didi. Ol şöhbeti iderken sarāy қapusunda bir ğalebe [8] oldu. ‘Aceb aşlı nedir diyince serhengler içerü [9] girüp didiler ki: “Şāh’um, Mışır Sultānı’nuñ ‘ayyārları geldi, [10] sizlere buluşmaq isterler. Ne buyurursıñuz?” didiler. [11] Şāh eyitdi: “Gelsünler, görelim.” didi. Rāvī öyle eydür ki: [12] “Muқaddemāda n’olmuş ıdı ki Hāmza Mışır’ı yaқup ҳarāb idüp [13] Semendir Şāh’ı қatl itmiş idi. Şāh’uñ bir ‘ayyārı var [14] ıdı, adına Fettāh-ı Mışırī dirler idi. Ol vaқt [15] Mışır’da bulunmayup ticārete gitmiş idi. Nice zamāndan [16] soñra geldi, gördi ki evi yire beraber olmuş yatur. “Bire bunu [17] kim böyle eyledi?” didi. Anlar da cümle olan aҳvāli (17b) [1] beyān idüp Hāmza yıқdı, didiler. Yā öyle mi, diyüp ziyāde [2] elem çekdi, didi ki: “Nola, hoş imdi bire Nā-bekār ben de sana bu [3] intıқamı қorsam benüm de adım Fettāh-ı Mışırī olmasun [4] diyüp ‘ahd eyledi varup Hāmza’yı bulup қatl ide. Hemān [5] ol aradan қalkup haber aldı ki: “Şāh ile Medā’in’de cengde [6] imiş.” didiler. Hemān kırқ dāne şākīrdin alup sürüp [7] Medā’in’e geldi, gördiler Şāh’uñ vāfir ‘askeri қonup o- [8] тұrurlar. Ammā Hāmza’dan hiç bir nişān yok. Birine su’āl [9] eyledi: “Bu ‘asker nedir ve Hāmza nice oldu?” didi. Ol ādem [10] didi ki: “Hāmza zāhım-dār olup begleri alup Mekke’ye қаçdılar. Nū- [11] şirevān da üç def’adır ardınca ‘asker gönderir, Hāmza’ [12] nuñ bir ‘ayyārı vardır, ol ‘ayyār ‘askere hīle idüp girüye [13] döndirdi, işte bunda geldiler.” didi. Fettāh-ı Mışırī [14] eyitdi: “Bu қadar gelmişken evvel Şāh’a buluşup andan Mekke’ye [15] varup Hāmza’nun başın kesüp intıқam alayım.” diyüp Şāh’a

[16] gelüp du‘âlar eyledi. Şā[h]²² ne haber, siz kimsiñüz?” didi. (18a) [1] Bunlar da olan ahvâli bir bir naıl eylediler. Hemân Şāh da [2] didi ki: “Amân oğul benüm de intikamım koma!” didi. Fettāh-ı [3] Mışırî du‘â idüp: “Ben varayım anuñ haqqından geleyim.” [4] diyüp kırkı da birer sipāhî şüretine girüp Şāh [5] ile vedā‘ idüp yola revân oldılar, artuğ Şāh da [6] gitmekden ferāgat eyledi: “Görelim, ‘ayyārlar nice iderler?” didi. [7] Fettāh-ı Mışırî ile ol ‘ayyārlar çekilüp giderken bir gün [8] bir yire gelüp Şehmerd-i ‘Ayyār’ı buldılar; meger ol taş [9] götüre götüre aç şusuz mecālî kalmayup āhır ol taş [10] ile düşüp arkasınuñ üzerine geldi, birkaç gün [11] olmuş ıdı, güneşe karşı paşdırma gibi olmuş ıdı; [12] hele ‘ayyārlar bunuñ ellerin çözüp ağzına şudan ve ta‘āmdan [13] biraz şokup bir miqdār Şehmerd’in ‘aklı başına gelüp [14] gözün açdı. Ol ādemleri görüp hayrân oldu. [15] Bunlar eyitdiler ki: “Bire ādem naıl kimsesin, böyle yābān [16] yirde sana bu işi kim itdi?” didiler. Şehmerd-i ‘Ayyār (18b) [1] güc-ile anladup didi ki: “Nüşrevān Şāh’uñ ‘ayyārı Şehmerd-i [2] ‘Ayyār’ım, ‘Amr-ı ‘Ayyār beni bu hāle kodı diyü ağlamağa başladı. [3] Fettāh-ı Mışırî bir ata bindirüp konağ yirine götürdi, biraz [4] dağı yidirüp içirdi, Şehmerd-i ‘Ayyār’ın gitdikçe‘aklı başına [5] geldi, kendine ‘Amr-ı ‘Ayyār nice fırsat bulup itdiği işi [6] hikāyet eyledi; andan Fettāh-ı Mışırî, Şehmerd’i beraber alup yola [7] revân oldılar. Günlerde bir gün Mekke’ye yakın geldiler, kendülerini birer [8] şüfî derviş şüretine koyup Fettāh-ı Mışırî şeyhleri maqā- [9] mında oldu. Bir gün Mekke şehrine geldiler, kaşden ona buna: [10] “Bunda ‘Abdulmuṭṭalib oğlu Ḥamza kandadır? Anı ziyārete geldük.” [11] didiler. Biri de önlerine düşüp Ḥamza’nuñ sarāyına götürdi. [12] hikmet-i Ḥudā Ḥamza’yı ol gün Ka‘be-i Şerif’uñ içine komışlar, [13] anda yaturdı. ‘Amr-ı ‘Ayyār, Muḳbil-i Zerīn-kemer yanında oturup [14] beklerdi. ‘Abdulmuṭṭalib’e haber virdiler ki: “Şöyle birkaç kimseler [15] geldi, oğlun Ḥamza ile buluşmak isterler.” didiler. ‘Abdul- [16] muṭṭalib bunlara gelüp ‘izzet idüp sarāyına kondırdı, [17] önlerine ta‘ām koyup yidirdi, didi ki: “İy dervişler (19a) [1] hoş geldiñüz, ne haber murādıñuz nedir?” didi. Fettāh-ı Mışırî [2] eyitdi: “Bizler ırakdan gelüriz, Ḥazret-i İbrāhim‘Aleyhi’s-selām’ı [3] düşümüzde gördik, Müslimān olduk, didi ki: “Varın, [4] oğlum Ḥamza’yı ziyaret idin.” didi. Biz şimdi anı [5] ziyāret itmege geldik ve hem de Ka‘betu’llāh’ı ziyāret idüp [6] gine kendi diyārımıza gideriz, didiler. ‘Abdulmuṭṭalib eyitdi: “İy [7] dervişler, şimdi Ḥamza

²² Kelime metnimizde “Şā” olarak imla edilmiştir, müstensih hatasındam kaynaklandığını düşündüğümüz bı imlayı “Şāh” olarak düzelttik.

hasta yatur; çünkü gelmişsiñüz, ister- [8] señüz buluşun.” didi. Bunlar da eyitdi: “Zâhır bulu- [9] şalım.” didiler. Āhır ‘Abdulmuṭṭalib bunları alup Ka‘be [10] Hâremi’ne getürdi ve bunları taşrada koyup kendi [11] Hâzma’nuñ yanına girüp: “Oğul nicesin? Birkaç kimseler [12] sizi ziyârete gelmişler.” didikde ‘Amr-ı ‘Ayyâr bu cevâbı [13] işidüp ‘aklı gitdi. Naşıl kimselerdir gelenler yâ [14] ‘Abdulmuṭṭalib, şimdi bizüm düşmânımız çokdır, şaķın [15] bir kimse böyle zebûn vaktde bir zarar kaçd eylemeye!” [16] didi. ‘Abdulmuṭṭalib: “Bilmem, bir âlây dervîşlerdir, sen de (19b) [1] çık, bir yol gör.” didi. ‘Amr da taşra çıkup gördi ki bir âlây [2] dervîş-şekl harîflerdir. ‘Amr bunlara eyitdi: “İy kişiler, şimdi [3] bu zebûnluķda siz Hâzma’ya buluşmaķdan murâdıñuz nedir?” [4] didi. Anlar da didiler ki: “Düş gördük.” diyüp tafşil [5] eylediler. ‘Amr-ı ‘Ayyâr eyitdi: “Hoş imdi gelin, sizi birer birer [6] buluşdırayım; cümleñüz birden olmaz.” didi. Fettâh-ı Mışrî [7] eyitdi: “Nola, evvel ben buluşayım.” didi. Murâdı bu ki Hâzma’ [8] ya buluşup bir hançer urup helâk idüp kaçup gide. [9] ‘Amr da bunıñ önine düşüp Ka‘be’nün içine götürdi, [10] kapuyı ardından kapadı. Fettâh-ı ‘Ayyâr bozulup eyitdi: “Yâ [11] kapuyı niçün kaparsın?” didi. ‘Amr eyitdi: “Va’llâhi kişi [12] ben ne bileyim sen nasıl kimsesin, korkaram Hâzma’ya bir zarar [13] tókına, hele şu arķandaki olan hırķanı çıkar, göreyim [14] için dışına uyar mı; zîrâ dirler ki: “Hayvânıñ alacası (15) taşrasında olur, insânıñ alacası içinde olur; şâyed [16] senün de için taşrana uymaya.” didi. Fettâh-ı Mışrî eyitdi: [17] “İy ‘Ayyâr, dervîşlerin bir hırķasından ğayrı nesi olur? [18] Kõo bizi, Hâzma ile buluşup görüşelim, andan senüñ ile (20a) [1] muşahâbet ideriz.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyâr yaķasına yapuşup: “Şo- [2] yun, yabâna söyleme!” diyince Fettâh-ı Mışrî gördi ki boğazı [3] elevirdi: “Be hey ‘Ayyâr-ı Nâ-bekâr ne istersin benden?” diyüp [4] el hançere urup diledi ki ‘Amr’ı ura. ‘Amr da eyitdi: “Hây [5] Nâ-bekâr göre hançeri de var.” diyüp Fettâh’ı bilinden kucaķlayup [6] yire urdı, ellerin kafâsına bend idüp hırķasın arķa- [7] sından çıkardı, bir de gördi ki şaĝa şola hançer taķınmış [8] bir ‘ayyâr-ı hançer-güzârdır ki ta‘bir olunmaz, Hâzma, yatduĝı yirde: [9] “Bire nedir ğavĝañuz, n’oldiñüz?” didi. ‘Amr eyitdi: “İy Server, işte [10] ol seni ziyârete gelen harîf bir ‘ayyâr-ı tarrâr²³ imiş ki olmaz [11] bu şüret ile sana fırsat bulayım diyü gelmiş; hele Hâķ [12] Ta‘âlâ esirgedi, boğazı elevirdi.” didi. ‘Abdulmuṭṭalib [13] ve Muķbil hayrân olup ‘Amr’ın iz‘ânına taħsîn eylediler.

²³ Kelime metnimizde “tarrâr” şeklinde yanlış imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “tarrâr” olarak düzelttik.

[14] Andan ‘Amr bunı bir yire koyup taşra çıktı, gelün biriñüz dağı, [15] diyüp birin dağı içerü aldı, anı da tutup şoydı, [16] ol da ‘Ayyār, ‘Amr eyitdi: “Hāy nā-bekārlar bunlar hep ‘ayyār [17] imiş, diyüp birer birer içerü alup bağladı. Ammā Şehmerd-i [18] ‘Ayyār bundan hayāl olup taşrada şaklandı. Andan (20b) [1] ‘Amr-ı ‘Ayyār, Fettāh-ı Mıṣrī’yi Hamza’nuñ öñine getürdi, didi ki: “İy [2] Nā-bekār toğrı söyle kimin ‘ayyārısın ve bu şüretle gelmekden murād [3] ne idi, seni āzād ideyim.” didi. Fettāh-ı ‘Ayyār inşāf idüp [4] hidāyet-i Hāḡ irişdi, didi ki: “Yā ‘Amr, ben Semendir Şāh-ı Mıṣrī’nün [5] ‘ayyārı Fettāh-ı ‘Ayyār’ım. Hāzma Mıṣr’ı harāb itdükde ben anda [6] yoğ-ıdum. Benüm de evlerim yıkmışlar, gücime geldi, ol ecellden [7] intikām almağ için gelmiş idim. İşte böyle oldum. Ammā [8] haṡā eyledüm, lütf eyle, beni de ḡalīfelige ḡabūl eyle; imāna [9] gelüp ölince ḡizmetünde olayım.” didi. ‘Amr da: “Nola; ammā [10] şaḡın ḡile itmeyesin.” diyüp bendin aldı. Fettāh-ı Mıṣrī [11] gelüp Hāzma’nuñ ve ‘Amr’ın elin öpdü. ‘Amr da ol birlerin [12] bendlerin aldı. Cümlesi imāna geldiler, andan ol aradan [13] çıḡup beglerin yanına geldiler. ‘Amr da bunların aḡvālin ḡikā- [14] yet eyledükde beglerin ‘aḡılları gitdi; ammā gine Fettāh-ı [15] ‘Ayyār’ın kırḡ dāne ‘ayyār ile ‘Amr’a yār olduḡlarına şād [16] olup şükr-i Yāzdan eylediler, andan ‘Amr-ı Ma‘dī bunlara [17] ḡazīneden çadır alup bunlara virüp ‘azīm ri‘āyet [18] eyledi. ‘Amr-ı ‘Ayyār da Fettāh-ı Mıṣrī’yi kendine ikinci ḡalīfe [19] eyledi. Bunlarda bunda ezīncānib Şehmerd-i ‘Ayyār (21a) [1] ol ḡālī görüp ḡaldırdı ḡabanı bir ḡün Medāyin’e gelüp [2] dīvān-ı Şāh’a ḡadem başdı. Nūṣirevān, Şehmerd-i ‘Ayyār’ı [3] görüp: “Bire ‘Ayyār, ḡanda ıdın bu ḡadar ḡündür?” didükde Şehmerd [4] du‘ā idüp eyitdi: “İy Şehr-yār bundan gidüp falān yire [5] varduḡda bir ruḡbān bir yirde oturmuş, İncil oḡur, [6] ben de ḡor[ḡ]sam²⁴ ‘Amr-ı ‘Ayyār’dan ḡorḡumdan varup andan du‘ā [7] istedüm; meḡer ruḡ[b]ān²⁵ ṡeklinde olan ‘Amr kendisi imiş, bir [8] nesne virdi, bunı ye, bir aylıḡ yolu bir ḡünde alasın, didi. [9] Ben de gerḡek şanup yidüm, ‘aḡlım ḡitmiş. ‘Amr beni tutup bende [10] çeküp arḡama bir büyük taş yükletdi, beni biraḡup gitdi. [11] Ben aç şusuz birḡaç ḡün ol taşı gezdirdüm. Aḡır [12] mecālüm ḡalmayup arḡam üzerene dūşüp ḡaldum. Bir ḡün birḡaç [13] adım gelüp beni görüp biraz şü virüp ‘aḡlım gelmiş, bir de [14]

²⁴ Kelime metnimizde “ḡorsam” ṡeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “ḡorḡsam” olarak düzelttik.

²⁵ Kelime metnimizde “ruḡbān” ṡeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “ruḡbān” olarak düzelttik.

gördim ki Fettâh-ı Mısrî imiş. Anuñ ile Mekke'ye bile gitdüm. [15] ' Amr-ı ' Ayyār cümlesin tutup Müslimān eyledi. Ben kaçup bunda [16] geldüm." didi. Şāh eyitdi: "Yā Hamza, ne 'ālemeddir; sağ mı, yoħsa [17] öldi mi?" didi. Şehmerd eyitdi: "Şağdır; ammā ğāyet zebündür, [18] yatur ımış." dirler, didi. Nüşirevān dibelik kaķadı: (21b) [1] "Benüm behlüvānlarum ve 'ayyārlarum bir iş görmezler, tüz ben giderem." [2] diyüp birkaç gün içinde yidi kerre yüz biñ beydāh eyledi. [3] H̄āce eyitdi: "Gitme, Şāh'um soñra peşimān olursun diyegör- [4] di, olmadı. Şāh, H̄āce'nüñ sözin tutmadı. Hürmüz'i [5] tahtunda koyup kendi yidi kerre yüz biñ 'asker ile 'azm-i [6] Mekke-i Mükerrrem idüp gitdiler. Beriden Hamza begleri ve ehl-i Mekke [7] birkaç zaman āsüde hāl olup otururken bir gün haber [8] geldi ki: "Şāh Nüşirevān kendi 'azamet ile yir götürmez 'asker [9] ile geliyor." didiler. Begler şaşup nice ideceklerin bilmediler. [10] ' Amr-ı ' Ayyār bunlara istimālet virüp eyitdi: "İy begler, elem çekmen; [11] Allāh kerimdir. İnşāa 'llāh Ta'ālā gine bir hāl ideriz." didi. Begler [12] eyitdiler: "Tevekkül Hūdā'ya elimüzden ne gelür olunca ceng ide- [13] riz, şehīd olursaķ sa'ādete ireriz." diyüp birbiriyle ittifāk [14] idüp tırdılar, günlerde bir gün anı gördiler ki Medāyin [15] yolundan toz toza ulaşdı. Kösler ve tabl ve nağāreler [16] şadāsı ve neyler ve zürnālar ve nefirler āvāzı dünyāyı tutdı. [17] Bu kadar 'asker 'azametle gelüp Mekke şahrāsına Şāh'ın otāk- [18] ların kurup döşenüp kondılar. Beriden İslām 'askeri [19] daħı ğayret idüp hişārdan çıkup kal'aya arķa virüp (22a) [1] karar eylediler. İrtesi gün olduķda Şāh emr eyledi, bir nāme yazup [2] beglere gönderdiler. Begler de alup gördiler ki Hamza'yı ve Mihr-i Nigār'ı [3] istemişler. Begler eyitdiler: "Virmeziz, bir kılı düşdigi yirde cümle- [4] müz kelleyi viririz, biz kırıldıķdan soñra neyler ise eylesün." didiler. [5] Andan gelüp Şāh'a bu haberi virdiler. Nüşirevān kaķıyup ceng [6] nidāsın atdırdı. İslām begleri de āğāh olup hāzır oldılar. [7] Emīr-i Merdān gine bu ğavğayı işitdi, su'al eyledi: "Nedir bu hengāme, [8] yoħsa gine Şāh'dan 'asker mi geldi?" didi. Yanında olanlardan Muķbil [9] eyitdi: "Belī, Server bu kerre Şāh kendi geldi çokluk 'asker ile; beglerin [10] hāli mükedderdir. Hemān du'ādan unutma." didi. Server-i 'Ālem eyitdi: [11] "Be hey cānum, bunlar niçün cānlarına kıyarlar? Benüm için bu kadar biñ [12] ādem kılıçdan geçe, yazuk degül mi? En şon ben bu zaħmdan hālāş [13] olamıyorum, bu kadar gündür çekerem, belki ecelüm bundan ola; [14] eger kendülerin başım kesmege elleri varmaz ise böyle [15] dirice teslīm eylesünler, anlar nice iderler ise öyle eylesünler."

[16] didi. Muḳbil eyitdi: “İy Dil-āver böyle sözi niçün söyler- [17] sin, hîç bu iş göz göre olur mı? Hemān ümîdimüz bu- [18] dır ki Hâḳ Ta‘ālā bir cānibden fetḫ-i bāb eyleye.” didi. Muḳbil (22b) [1] bu cevābı beglere söyledi, cümlesi ḳāyil olmadılar. ‘Amr-ı ‘Ayyār ise [2] didi ki: “Bi‘r-Rabbi Ka‘be-i Mūkerrem’e eger zārūrî ḳalursaḳ bir gice [3] çıḳup cümlesinüñ başların keserim; yāḫūd bir gice ṣeb-ḥūn [4] idüp tār-mār iderem.” didi. Emîr-i Merdān ṣeb-ḥūn itmege [5] bile ḳā‘il olmadı, miḫnetlikdir ben ölümüm iḫtiyār iderem, [6] ol işi irtikāb idemem.” didi. Çünki ṣabāḫ oldu, Nūṣīre- [7] vān’uñ ‘askeri yirlerinden durup ālāyılar ve ṣāflar baḫlyup [8] durdılar. İslām ‘askeri ile begler silāḫ-pūṣ olup anlar [9] da muḳābil durdılar. ‘Aceb meydāna kim gire dirken hemān Zübūn [10] bin Keykāvus ve ol bī-‘ār ve bī-nāmūs gergedanuñ meydāna [11] sürüp ‘azm-i meydān eyledi ve na‘ra urup eyitdi: “İy [12] Mār-ḫore ‘Arablar, çünki yidi iklim Şāḫı’na karşı ḳoyup kendi [13] kızın virüp ṣucuñuz dilemediñüz, imdi meydāna gelün, [14] görelim bugün bana ḳanḡiñuz cevāb virir didükde İslām begleri [15] birbirine baḳup eyitdiler: “Ḥadd-ı zātında bu la‘ine kim cevāb [16] virebilür, hey ḳoca Lenduhā bunda gerek idi.” dirlerdi. [17] Ol maḫalde Sa‘d-ı Yemenī atın meydāna sürüp muḳābil oldu, [18] didi ki: “İy Mel‘ün ne ‘aceb ḡırralanursın sen de ‘ār olaydı (23a) [1] ḫīle’yi iḫtiyār idüp serverimüzi zehrli ḳılıç ile ur- [2] mazdın, çobānsız ḳoyun buldun kelb gibi urur- [3] sun, inṣā‘llāh Ta‘ālā gine bir gün olur ki Ḥamza’nuñ [4] öñinden‘avratlar gibi ḳaçarsın.” didi. Zübūn acı cevābı [5] işidüp ḳudurmuş kelbe döndi: “Baḳa bire deve [6] südi ile ḫāṣıl olmuş Mār-ḫore ‘Arab, sen mi ḳaldın [7] bana böyle olmaz söz söyleyecek de imdi ḫamle ile [8] ben sana göstereyim miḳdārından ziyāde söz söylemegi.” [9] didi. Sa‘d-ı Yemenī el nīzeye urup bir ḫamle eyledi, Zübūn [10] öyke ile nīzesin tıttup tıtt dibinden ḳoyup çeküp [11] elinden aldı ve bir ta‘n-nīze şöyle urdı ki ayakları [12] rikābdan çıḳup yıḳılıp ḳan ḳusmaḡa başladı. ‘Amr [13] yitişüp ḳapup meydāndan ḳıḳardı, beriden Muḳbil-i [14] pū-leng-pūṣ ol ḫāli görüp na‘ra urup atın meydāna [15] sürüp Zübūn’a muḳābil oldu, didi ki: “İy bī-dīn ne [16] dimek istersin, bugün sana hîç cevāb virir yok mı, [17] ḳiyās idersin de imdi ḫamle ile gör miḳdārın.” (23b) [1] didükde Zübūn, ḫamle senüñdir, diyüp tırdı. Muḳbil-i pū-leng- [2] pūṣ at sürüp bir nīze urdı, Zübūn siper virüp [3] men‘ eyledi, andan bir nīze de Zübūn urdı, ol da güc [4] -ile men‘ eyledi, el gürze urup birbirine üçer ḫamle [5] eylediler, andan Zübūn bir gürz urdı ki at gerdānına [6] bıraḳdı; Zübūn at başın çevirüp dileti ki

kemerinden [7] kapup yire ura. İslām ‘askerinden Tavḳ-ğarrān, na‘ra [8] urup önün aldı, Muḳbil’i meydāndan aldılar, Tav[ḳ]²⁶-ğarrān [9] hemān bir gürz urdı, Zubūn gü[r]zine²⁷ aldırmayup siper [10] virdi; ammā kolları bükülüp arkaya alamadı, az kaldı [11] raḥşı helāk ola; hele ne hāl ise men‘ eyledi, andan [12] Zubūn bir gürz urup zīri zebīr eyledi, andan Ğaşmeşim-i [13] Hicāzī girdi, yıkıldı; Muḳbil-i Yek-ḍarb girdi, yıkıldı; [14] Zū’l-Ḥumār girdi, yıkıldı; Bū’l-Ḥumār girdi, yıkıldı; Esed-i Mār- [15] gīr girdi, yıkıldı; Tū-mār-şīr-gīr girdi, yıkıldı; Seyf-i [16] Zū’l-Yezen girdi; āḥır cümlesin ālūde eyledi, andan ‘Amr-ı [17] Ma‘dī çil aygıra süvār olup muḳabil oldı, didi ki: (24a) [1] “İy Bī-dīn nedir bu senūñ itdigin, ‘ālemi ḥarāba virdin.” [2] didükde Zubūn eyitdi: “İy Nā-bekār, siz de niçün Şāh’a [3] karşı ḳorsıñuz; şafañuz var ise Mīhr’i bana virin, [4] sizi Şāh’dan dilek ideyim; başıñuz ḳurtarın.” [5] didi. ‘Amr-ı Ma‘dī eyitdi: “İy Mel‘ūn biz sana Mīhr’i [6] nice virelim, Mīhr Müslīmān’dır; sen kāfirsın göz göre [7] nice Müslīmān’ı kāfire virelim, biz virsek de Mīhr seni [8] istemez; eger ḳādır olursa seni depeler; eger ḳādır olmaz- [9] sa kendini helāk ider, biz çoḳdan anuñ aḡzın ara- [10] dıḳ, ben Ḥamza’dan ḡayrı er istemem; eger zārūrī ḳalursam [11] kendimi helāk iderem, diyüp and içdi biz de [12] anun için virmeyüp ḡayretūñ çeküp böyle ceng [13] ideriz; yoḥsa eger ol aza çoḳ meyl ideydi, biz [14] anı çoḳdan virirdik, imdi andan ümīd kesüp [15] ol sevdādan ferāḡat eyleyin.” didi. Zubūn da and içüp [16] didi ki: “Ben de mādemki cānum tendedir kellem meydānda [17] yuvarlanmadıḳça Mīhr’den ferāḡat itmem, bu yolda çoḳ [18] baş kesüp ḳan dökerem.” didi. ‘Amr-ı Ma‘dī eyitdi: “Bildü- (24b) [1] ginden ḳalma, imdi dişine taş bile yoḳdır.” diyüp söyle- [2] şerek cenge başladılar, aradan on beş ḥamle ḥatā geçüp āḥır [3] Zubūn-ı bī-dīn bir ḍarb şöyle urdı ki ‘Amr-ı Ma‘dī ’nūñ başı [4] at başına beraber olup ‘aḳl dā’iresinden çıktı, begler [5] ol hāli görüp altmış biñ ‘asker birden yürüdiler, beriden [6] kāfir ‘askeri daḡı yürüyüp bir faşl eyü ceng eylediler; ammā [7] ne fā’ide deryā yanında ḳatrenūñ ne vücūdı olur, nücūm [8] sā’atde İslām ‘askeri zebūn olup hemān ḳal‘a cānibine [9] firār idüp güc-ile ḳal‘aya girüp ḳapuları ḳapayup ceng [10] yirlerin alup ḥurdılar, kāfir ‘askeri de girü dönüp ḳondılar. [11] Nūşīrevān, Zübūn’a ḥil‘at virüp taḥsīn eylediler: “Āferīn! [12] İy Pehlīvān, bugün eyü ceng eyledin; benüm intiḳamum ‘Arablardan [13] alıvirdin, imdi bugünden soñra bir daḡı bunlara hīç amān [14] virmeyüp cümlesin ḳılıçdan

²⁶ Metnimizde “To-ğarrān” olarak yanlış imla edilen özel ismin doğru imlası “Tavḳ-ğarrān”dır.

²⁷ Metnimizde “güz” şeklinde eksik imla edilen kelimenin doğru imlası “gürz”dür.

geçürüp Mihr'i alup getüre- [15] sin; sana virüp ber-murād ideyim.” didi. Zübün kerem olup: [16] “Şāh'um yarın himmetinde ƙal'aların yıƙup kimin ƙırup kimin [17] keşān-ber-keşān huzuruñuza getüreyim, gözünñüz ƙarşu- [18] sında 'azāb ile helāk itsünler ki yürekde olan (25a) [1] hārāretün gitsün.” didi. Nüşire[vān]²⁸, şafā idüp du'ālar eyledi, andan [2] ƙal'ayı muhāşara idüp ƙaçmasunlar, diyüp ƙarār itdiler, içerü- [3] de begler de bir yire gelüp: “Şimdi nice olur hāl, ne 'aceb müşkil oldı, [4] bir yirden yardım da yok, bu ƙadar 'askere kim cevāb virebilür? [5] Mihr'i de virmek olmaz.” diyüp Haƙ Ta'ālā'ya niyāz idüp bu der- [6] de 'ilāç istediler bu hāl üzre ƙünkü şabāh oldı, güneş Kulle-i [7] Ƙāf'dan baş gösderüp 'ālemi duş eyledi. Zübün-ı bī-dīn [8] ƙarındaşlarıyla süvār olup bu ƙadar 'asker ile ƙal'aya yürü- [9] yiş eylediler. Hamza begleri içerüden kāfir 'askeri taşradan cenge [10] başladılar, çok kimseler helāk olup niceleri zaħm-dār [11] oldılar, Zübün ƙal'a ƙapusına hücum itdikçe Sa'd-ı Vaƙƙāş [12] oƙ atup atın helāk iderdi; hele ne hāl ise aħşama [13] dek ceng eylediler, andan dönüp ƙondılar bu minvāl üzre [14] ceng idüp üçinci günü begler gāyet zebün oldılar. Hamza-i [15] 'Ālem gine Ka'be'nün içinde idi. Beglerin ol ƙekdikleri der- [16] di işidüp Muƙbil'e şu getürdüp abdest alup secde- [17] ye varup aƙlayup eyitdi: “İy ƙādır ƙayyüm olan Allāh, seyyīdī, [18] ƙudret ve ƙuvvet ve taşarruf cümle senüñdir, bu Ka'be'yi binā iden ceddīm [19] İbrāhim Hālīlu'llāh ve İsmā'il Aleyhi's-selām hürmetine ve Ƙa'be-i [20] Şerīf hürmetine İslām ehline merħamet eyle revā görme ki bu kā- [21] firler elinde zār-ı giryān olup pāy-māl itme yā Rabb!” diyüp (25b) [1] tazarru' ve niyāza başladı. Beriden Zübün ƙal'a ƙapusına yaklaş [2] dı, kendi girü ƙekilüp ƙarındaşlarına yürüyin eyledi. Pizen ile [3] Luhrāsb ikisi yürüyüp ceng iderken Zübün at [4] şıradup hendegi öte geçdi ve ƙapuya yitişüp birkaç gürz [5] urup ƙapuyı yıƙup içerü girdi, ardınca küffār yürü- [6] yüp şehrin içine ƙoyıldılar. Mekke halkı bu hāli görüp er [7] 'avrat feryād idüp yüzlerin yoldılar: “Eyvāh gitdük, [8] kāfirler elinde esir olduk.” diyüp feryād figānları dünyāyı [9] tıtdı; bunlar bu hālde iken nāgāh havā yüzünü ƙara bulut, [10] ƙızıl bulut aƙ bulut ƙapladı ve bulut içinden ra'd ü [11] berƙ şadāsı gibi şadālar zāhir oldı, ehl-i Mekke bu kütür- [12] diyi görüp eyitdiler ki: “İy Bārī Hudā ola ki şu kāfirler [13] üzerine yā taş yağa idi; yāhūd tołular yıldırımlar [14] ine idi.” diyüp nāliš iderken ol bulutlar aşağa [15] inüp bulut içinden yalın ƙılıçlar zāhir olup kāfirleri [16] ƙırmağa

²⁸ Metnimizde “Nüşire” olarak eksik imla edilen özel ismin doğru imlası “Nüşirevān” dır.

başladılar, turmaz kılıç urulur, baş kesilür, kan [17] dökülür; ammā uran kimdir bilmezler idi. Zubūn ol hāli [18] görüp ardına dönüp kaçdı. Bunda bir ‘alāmet var; [19] ancak Ka‘be Tañrısı bize gāzab idi, diyüp kaçarı ıdı, [20] beriden H̄‘āce-i ‘Ākıl ol ‘alāmeti görüp: “Meded Şāh‘um tevā- (26a) [1] bi‘ne tenbīh eyle, bārgāhdan ayrılmasunlar; zīrā dīv, cinnī [2] ‘alāmeti var, bunlar kavī haşmdır.” diyüp bārgāh etrā- [3] fina bir haylī bir dā‘ire çizdi, bu dā‘irede bulunan kur- [4] tular, taşrada bulunan degmedeki biri kurtulmaz.” didi. [5] İşidenler ol dā‘ire içine girdiler; ammā gāyırılarm hāli [6] mükedder olup şaşdılar, fi‘l-hāl bunları şöyle kırdılar [7] ki başdan ve leşden yiryüzi görünmez oldu, tolu [8] urmuş tarlaya döndi; ammā bir nice cinnīler, perrīler Nūşire- [9] vān‘uñ bārgāhına kaşd eylediler, yakın gelemediler, bir āteş [10] peydāh olup kendülerin yaşarı ıdı; zīrā ism-i a‘zam bere- [11] kātında; meger Buhtın-ı La‘ın nedir bunuñ aşlı, diyüp dā‘ireden [12] bir iki adım ilerü varmış ıdı, ansuzın bir kılıç parlayup [13] düşdi, amān H̄‘āce gitdüm, diyüp korkusından arşası [14] üzerine yıkıldı; meger H̄‘āce dā‘ire kenārında bakar ıdı, [15] hemān H̄‘āce yetişüp bunu başından kavrayup bir cinnī de [16] Buhtın‘m eteginden kavrayup bir cānibden cinnī çeker bir cā- [17] nibden H̄‘āce çeker; āhır H̄‘āce etegin kesüp güc-ile kur- [18] tardı, fi‘l-hāl ol çokluk ‘asker tağılup tār-mār [19] oldılar. Ol görünen kılıçlarda görünmez oldu. H̄‘āce (26b) [1] eyitdi: “Şāh‘um yūri imdi gidelüm; yoħsa şimdi bizi dib- [2] diri tutup helāk iderler.” didi. Şāh da gördi H̄‘āce‘nüñ [3] sözi ma‘kūl Buhtın dağı H̄‘āce sözi yirindedür, diyüp [4] yügürük atlara binüp Medāyin‘e toğrı kaçdılar. ‘Askerin çoğı [5] kaçmış ıdı, Zubūn dirsene evvel kaçmış ıdı, işte bunlar kaç- [6] mağda Emīr-i Merdān Ka‘be içinde ağlayup du‘ā iderken bir de [7] anı gördi ki Ka‘be‘nün dīvārları yarılıp üç kimse zāhir oldu, [8] ikisi pīr birisi tāze nev-civāndır ol pīrler gelüp H̄amza‘ya ādāb [9] ile selām virdiler, H̄amza da ‘aleyke aldı, bunlar eyitdiler: “Nedir hālin [10] iy Server-i Şāhibkırān düşmān elinden ve zāhım ağrısından nice- [11] sin?” didiler. Emīr-i ‘Arab yaşduğa tayanup eyitdi: “Elhāmdüli‘llāh, [12] Pīr‘üm lākin siz kimlersiñüz?” didi. Ol iki pīrin biri didi ki: “Ođlum [13] ben diyār-ı küh-ı Kāf‘dan kulle-i evvel sultānıyım, adıma Maħl-i Cinnī [14] dirler ve bu koça pīr vezīrimdir ve bu koça yigit oğlumdır, [15] badına Ra‘d Şātır dirler ve hem sizin sūd karındaşñuz- [16] dır. İy Server bu küh-ı Kāf didikleri yidi kullerdir, her bir [17] kullesine birer ulu²⁹ sultān hūkm ider, kimi perrī kimi cinnī

²⁹ Metnimizde kelimenin ilk hecesinde “vav” harfi kullanılmamıştır, müstensih hatasından

kimi ‘ifrit [18] ve her bir kulleniñ mabeyni nice aylık yoldır, yetmiş ulu deryaları [19] vardır ve biñ dört yüz cezireleri vardır ve benüm hüküm itdigim (27a) [1] diyāra şehri-i Yeşim dirler, dördüncü kulleniñ sultānına Esmā Perrī [2] dirler, Hazret-i Süleymān Aleyhi’s-selām evlādındandır dağı kız oğlandır, [3] kocaya varmadı; hatta size küçük iken şikārda sizi görüp [4] bir siyāh kıtās nām at bağışlamış anuñ yanında bir veziri [5] vardır, Mu’allim-i Kāf dirler ‘ilm-i nücümü gāyet a’lā bilür, [6] ol Esmā Perrī’ye dir ki: “‘Ākıbet Hāmza Kāf’a gelür, seni hālallığa [7] alır.” dir. Hālā Esmā Perrī sizi gözedür, dağı ere varmadı, [8] imdi çünkü bu benüm oğlum ana rahminden dünyāya geldi, götürüp [9] ol Esmā Perrī’nün veziri Mu’allim-i Kāf’a eyletdüm, tāli’in yoklatdüm. [10] Mu’allim-i Kāf bana didi ki: “Bu oğlan gāyet bahadır pehlüvān olur [11] ve ziyāde çāpuk perrende ola; ammā hālā rub’-ı meskūnda Mekke şehrinde [12] İbrāhim Hālīlu’llāh neslinden ‘Abdulmuṭṭalib evlādı bir oğlan [13] dünyāya geldi, ol vücūdda gāyet şecī’ ola, maşrıkdan mağrıbe [14] varınca tīg urup şāhibkırān ola ve bu Kāf iklimlerin [15] dağı sayd-ı şikār eyleye.” didi ve hem bana da didi ki: “Bir de [16] senüñ de başına bir hāl gelecekdir, gayrı yirden hīç dermān [17] bulamayup ana ihtiyāc olursın; şimdiden āšnā olmağ [18] gerekdir, bu oğlan Ra’d Şātır’ı varsunlar, ol ‘Abdulmuṭṭalib [19] oğlu Hāmza’nuñ yerine koyup Hāmza’yı bunda getürsünler, Ra’d’ın (27b) [1] anası Hāmza’yı emzirsün sūd karındaş olsun ki bir vaqtden soñra [2] ve bir maħalde lāzım olur; birbiriniñize fā’ideñüz olur.” didi. Biz de [3] Ra’d’ı bunda getürüp seni alup Kāf’a götürüp kırk gün [4] besledik, soñra gine seni getirüp yiriñüze kodık, hālā sūd karındaş [5] olduñuz, aħvāl böyle oldu, anan baban hep bilürler, şimdi [6] bizim de başımuza bir hāl geldi, seng-i şifā dirler dünyāda üç taş [7] vardır, hāşşası çokdur; huşūşā dīv cinnī arasında ziyāde [8] ihtiyār iderler. Hazret-i Süleymān Nebī ‘Aleyhi’s-selām zamānından bu [9] zamāna gelince ol seng-i şifā için ol kadar ceng ü cidāl olmuşdur [10] ki nice pād-şāhlar helāk olup çok şehirler hārāb olmuşdur ve [11] seng-i şifā’nuñ cümle hāşşasından biri budır ki hastaya şuyın [12] içirseler şifā bulur ve aç karnına ağzına alsa karnı toyar [13] ve şusuz ādem ağzına alsa şusuzluğu gider dīv cinnī gözinden [14] gā’ib olamaz ve tılsıma karşı tıtsan tılsım güşād olur, [15] dağı hāşşaları çokdur, ol taşın biri Esmā Perrī’de idi; [16] gā’ib oldu, biri de Cinnīstān sultāni elindedir, biri de bende [17] idi. Kūh-ı Iskırāt dirler bir kūh-ı ‘azīm vardır,

anda şehir-i[18] Siyâh dirler bir şehir vardır, ol şehri bir ‘ifrîr mekân tüt- [19] mışdır, adına Sencâb³⁰ Nerre dirler yüz otuz arış kad çeker, [20] seng-i şifâ’yı benden istedi, virmedüm. Āhır bî-kıyâs dīv (28a) [1] cinnî ‘ asker ile üzerime geldi karşı turup ceng eyledik; ammâ benüm [2] ‘ askerüm tākāt getüremeyüp kaçduk ve hazîneme girüp seng-i şifâ’yı [3] aldı ve şehrimi harâb idüp çıkup gitdi. Biz ise başımız [4] korkusından kaçup Esmâ Perrî’ye varduk; zîrâ ol Sulfân-ı [5] Kâf’dır, başımıza gelen ahvâli haber virdik. Esmâ Perrî diledi ki [6] ‘ asker çeküp varup Sencâb Nerre ile ceng eyleye vezîrî [7] olan Mu‘ allim-i Kâf reml eyledi; ba‘ dehû cevâb virdi ki: “ Buna [8] kimse cevâb viremez; illâ rub‘-ı meskûnda bir şâhibkırân zühür [9] itmişdir, benî âdemdendir, adına Ĥamza bin ‘ Abdulmuṭṭalib dirler, ol [10] bunuñ hakkında gelür, seng-i şifâ’yı alur ve senüñ intikâmın [11] aluvirür.” didi. Ben de hazz itdim ki muḳaddem sizinle süd akrabâ [12] olup hışım olduğumuz bugün için imiş, andan Mu‘ allim-i [13] Kâf bana eyitdi: “Yâ Maḥl-i Cinnî imdi turma, ol Şâhibkırân’a [14] var; ammâ bir mikdâr ‘ asker ile var; zîrâ halâ ol dil-âvere hîle [15] ile zaḥm urmuşlardır; kendi zebûn yatur ve ‘ askeri küffâr [16] elinde ‘ âciz olmuştur ve hem bir hizmetde bulunursın ve hem [17] ol dil-âveri alup getirirsin; senüñ de hizmetüñ ol görür; [18] ammâ hele dur diyüp Esmâ Perrî’nüñ hazînesine girüp bir hoşka [19] ile bir mikdâr merhem getirüp virdi, yâ Ĥamza buna merhem-i [20] Süleymânî dirler, tâ Ĥazret-i Süleymân ‘ Aleyhi’s-selâm’dan qalmışdır. (28b) [1] Bir zaman hükemâlardan Asfâ bin Belḥiyâ var imiş, ‘ ilm-i hikmet ile [2] ve bu kadar eczâ ile düzmiş idi, haşşası budur ki bir âde- [3] müñ n’kadar ziyâde zaḥmı olsa mâdemki bedenden ayrılup düş- [4] mese ol zaḥma bu merhemi sürseler ol âdemüñ zaḥmı bir sâ’ atde [5] yâḥûd üç sâ’ atde kaynayup eyü hoş olur, imdi var [6] ol Dil-âver’e maḥallinde bulunup bir hizmet eyle.” didi. Ben de [7] yüz biñ dīv cinnî ‘ asker ile gelüp gördüm, hâl böyle ben de emr [8] itdüm dīv cinnîye Mekke üzerinde olan kâfirlere urdılar [9] şâtûrî kimin kırup kimin kaçırup tār-mâr eylediler el-ḥamdüli’llâh [10] eyü zamânda gelmişüz ol hizmet bitdi ve merhem de işte [11] diyüp hoşka ile çıkardı, andan Emîr-i Merdân’uñ zaḥmına sür- [12] di, bi- ‘ inâyetu’llâh Server’in ol sâ’ atde bedeni hiffet bulup [13] döşekden kalkup oturdu ve Maḥl-i Cinnî’ye ta’ zîm idüp [14] ḥayr-ı du’â eyledi, andan eyitdi: “İy Şehriyâr, Allâh Ta’âlâ [15] senden ve Mu‘ allim-i Kâf’dan ve Esmâ Perrî’den râzî olsun ki şu

³⁰ Metnimizde kelime “Senḥâb” şeklinde yanlış imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “Sencâb” olarak düzelttik.

hîn-i [16] hâcettde bize böyle imdâd eylediñüz; in-şâa'llâh Ta'âlâ biz de [17] âdem isek bunuñ 'ivaızın ideriz size kat kat." didi. "Ammâ ey [18] Şehr-yâr hele siz hoş geldiñüz şafâ geldiñüz sizinle müşerref olup [19] dîdâr görüştük ve hizmetiñüz cân baş üstüne ol beyân [20] itdigün 'ifrît ile ceng iderem Allâh Ta'âlâ fırsat virirse (29a) [1] katl iderem; eger ol beni helâk iderse emr Hudâ'nundur; lâkin bu zamânda [2] benî âdem küh-i Kâf'a varup gelmek nice kâbildir, kıanda rub'-ı meskûn , [3] kıanda diyâr-ı Kâf buna 'ömür vefâ itmez, bu zamânda benî âdem n'kıadar ömür [4] sürer, varsun yüz elli yaşına ancak hele evvel ki şâhibkırânlar biñ [5] yıldan ziyâde yaşarlar imiş. Gerşâsb ve Kâhramân ve Nerîmân ve Sâm [6] gibi anlar varmışlar, yâ ben nice varmak kâbildir; huşûşâ on yaşından [7] berü bir kıza 'âşık oldum, yidi yıldır anuñ dardinden diyâr-ı [8] Hind'e yolladılar, Lenduhâ nâm bir âdem ejderhâsınuñ gürzi [9] altında ne kıanlar kıusdum, ba' dehü zehr içirdiler; hele hâlâş [10] buldum, andan beni hârac cem'ine şalup ne cefâlar çekdim, başuma [11] ne 'âkabeler geldi ve hâlâ gine hîle ile zehr-i kıılıç ile işte zâhm [12] urdılar, dağı ol kıız ile ber-murâd olmadum, bir gün görmesem [13] dîvâne oluram yâ ben öyle uzak gidincek yâ ben bu iftirâka [14] nice tahammül iderem. Beyit: *Bir 'âşıkım ki vuşlat-ı cânâna iremedüm / [15] Bir hastayam ki henüz dermâna iremedüm*, diyüp eyitdi: "Bir de [16] budır ki şimdi ben gidincek gine Nüşîrevân haber alup 'asker [17] gönderir, benüm 'askerüm ve beglerüm benden ötüri çok belâ çekerler [18] güç olur hele siz de inşâf idin bârî şabr idin ben [19] varup Şâh ile barışup bir hâl olayım, Mihr'i alup ber-murâd [20] olayım, andan şofıra sizin ile diyâr-ı Kâf'a gidelim, herçi-bâd-i (29b) [1] âbâd ol 'âlemi de temâşâ idelüm, anda ölüp kıalursam emr Allâh'ıñ hele [2] hasret gitmem; eger selâmet ile gelürsem ol dağı a'lâ, hele şimdi gitmekte [3] 'âlem yokdır." didi. Mağl-i Cinnî bu cevâbları işidüp güldi, andan [4] eyitdi: "İy Merd-i Güzîn, gerçeksın insân yürüşüyle bundan Kâf'a [5] ancak üç yüz yılda varılır, üç yüz yılda gelmesi altı yüz yıl [6] ider; ammâ biz seni bundan Kâf'a üç günde iletüriz, üç günde [7] bizüm şehrimüzden Küh-i Sıfrâ't'a varılır altı, üç günde Sencâb [8] Dîv'i bulup helâk idüp ve etrâfda ba' zı temâşâ idecek [9] yirler vardır gezüp temâşâ idersin tokuz gün oldu mı üç günde [10] gine bizüm diyârımuza gelürsın on iki gün olur üç günde bizüm [11] şehrimüzde eglenürsın zâhir birbirimüzi bir hoşça görüp aħbâb- [12] umuzu ziyâret idüp ziyâfet iderüz ve Mihr-i Nigâr'a ve begler'e [13] ba' zı Kâf yâd-gârları tuhfelerinden ve armağanlar hâzır ideriz; [14] on beş gün olur, ey Server üç günde

gine seni bunda beglerine götü- [15] rüriz; cümlesi on sekiz gün olur, yā ne var bu kadar zaman için [16] elem çekecek çok ayrılık çekmezsın ve beglerine de hiç elem gelmez, [17] düşmān dağı duymadan gine yirine gelürsın, be hey Server ħükemā kolına [18] bakarsan küh-ı Kāf'a bir degül çok def'a gelseñüz gerekdir, Esmā [19] Perrī'yi de alup andan evlād ola, imdi ayağın ile varmaz- [20] san ki geç ola, dīv cinnī arkasında gidüp bir sā'atde nice (30a) [1] aylık yol alursın; yoğsa insān nice kâbildir ki kendi kademiyile ol [2] diyāra vara." diyüp neyledilerse eyleyüp gönlin itdiler, hīç şonı [3] nice olacaktır ve tağdır-i İlāhī ne yüzden olacaktır, ħātırlarına [4] gelmedi Ħamza çünkü bu cevāpları dinleyüp ve ol ħesābı işitdi, kerem [5] olup eyitdi: "Nola, imdi gidelim; çünkü öyledir on sekiz günde [6] varup gelmek cā'iz oluncağ ben bir ayada kâylüm, hemān gidelüm." diyüp [7] ikrār virdi, bu muşāḥabetde Ħamza'nuñ yanında hīç kimse yok ıdı. [8] 'Amr-ı 'Ayyār ise ceng aĥvāli nice olur, diyüp kal'anuñ etrāfın [9] toğuz tolanur ıdı. Ħamza'nuñ yanında Muğbil-i Zerrīn-kemer var ıdı, anı da [10] Server-i 'Ālem var taşrada тұr, ben bir miğdār tenhāca Rabb'üme niyāz ide- [11] yim, dimiş idi. Çünkü İslām begleri bu kadar zār-ı zebün iken [12] Ħağ Ta'ālā bunlara nuşret virdi ve bu kadar çokluk küffār 'askeri [13] şınup kaçdılar. Begler de şād olup şükr-i Yezdān itdiler. 'Amr segir- [14] düp ol Mihr-i Nigār'a gelüp müjde eyleyüp baĥşış aldı, andan Ka'be'ye [15] gelüp diledi ki Ħamza'ya müjde eyleye; zārā bilürdi ki bir yandan zaĥmın [16] elemi bir yandan küffārın böyle ħareketinden begler ıztırābda olduklarından [17] ziyāde elemde тұrurdu. 'Amr gelüp gördi ki Muğbil Ka'be'nuñ kapusı [18] öñinde oturur, 'Amr eyitdi: "Yā Muğbil ne oturursın, bu arada Ħamza ne [19] ħāldedir?" didi. Muğbil eyitdi: "Eyücedir şimdi abdest tāze- [20] leyüp bana didi ki: 'Bir miğdār taşrada тұr.' Ben Ħağ Ta'ālā'ya bir tenhāca [21] yalvarup niyāz ideyim. Ola ki bir sebep ile ehl-i İslāma nuşret (30b) [1] eyleye." didi. Ben de bunda geldim, тұruyorum, sen de ne var ne ħaber?" didi. [2] 'Amr eyitdi: "İmdi ħayr ħaberüm var, Ħamza'ya müjde itmege geldüm, küffār 'askeri [3] şınup kaçdı." didi. Muğbil eyitdi: "Yürü imdi varalım." diyüp 'Amr öñince [4] Muğbil ardınca Ka'be'nuñ kapusından içerü girdiler, bir de gördiler ki [5] Ħamza edeb ile oturmuş тұrmayup söyler; gūyā karşıusunda bir kimse [6] var ana ħiṭāb idüp söyler; ammā bunlar kimse göremediler, тұra- [7] vardı, göreyim ne söyler, diyü Ħamza hīç тұrmaz söyler. 'Amr eyitdi: [8] "Hey dirīgā Dil-āver 'ağlın aldırmiş kendi kendine söyleşür zaĥmın [9] acısından, korğaram bu

zaḥımdan iflāh olmaz.” didi. Ḥamza ise: [10] “İy Şehriyār, çünki bize bu kadar eylük eylediñüz ve on sekiz günde [11] varup gelmek kâbil olur, hemân gidelüm.” dir. ‘Amr, Muḫbil’e baḫup bu kim [12] ile söyleşür, gözine hayâlet görünür gibi dirken Ḥamza’nuñ gözi [13] ‘Amr’a duş olup: “Gel berü ‘Ayyār ne tırursın, ne ḫaber?” didi. ‘Amr da [14] ilerü gelüp eyitdi: “İy Server, ḫaber güzel elḫamdüli’llāh; ammā sen kimin ile [15] söyleşürsin?” didi. Ḥamza eyitdi: “Yā ‘Amr, bu qarşumda olan Şehr-yār [16] ve yanında olan oğlunu ve vezîrini görmez misin?” didi. ‘Amr eyitdi: [17] “Yok senden ğayrı va’llāhi kimseyi görmem; yoksa sen ‘aqlına ḫiffet [18] mi getürdin?” didi. Ḥamza, Maḫl-i Cinnî’ye baḫup: “İy Şehr-yār, yoḫsa [19] bunlar sizi görmez mi?” didi. Maḫl-i Cinnî eyitdi: “Belî, Server görmezler, [20] biz herkese görünmeyüz.” didi. Ḥamza eyitdi: “İy Şehr-yār, bunlar benüm [21] yarığarlarımdır, görinüñ; sizi ziyâret itsünler.” didi. Anlar da (31a) [1] kendilerini bunlara aşıkāre eylediler, ‘Amr bir de gördi ki bunlar gerçek insāna [2] benzer; ammā gözleri pencire gibi iki cānibe açılır kapanur, ‘Amr [3] ilerü gelüp eyitdi: “İy Server, bunlar kimlerdir ve sana ne hāl oldu ki [4] mizāciñüz ḫoş olmuş?” didi. Emîr-i Cihān eyitdi: “Yā ‘Amr, bu Şehr-yār [5] Kāf diyārınıñ sultānlarındandır; bize geldiler, merhem-i Süleymānî getir- [6] diler, zaḫmıma sürdiler; eyü oldu. Lākin Nüşirevān nice oldu, [7] şınup kaçdı mı?” didi. ‘Amr eyitdi: “Belî, Server kaçdı ‘aceb ḫikmet oldu?” [8] diyüp olan cengin aḫvālin beyān eyledi. Ḥamza eyitdi: “İşte bu Şā- [9] h’ın dīv cinnî ‘askeri şındırdı. Anlar eyü maḫallinde bize ‘azîm eylük [10] itdiler; ammā bunlar da bizden şöyle bir recāları var.” diyüp cümle [11] Sencāb kışşasın ḫaber virdi, ‘Amr’ın levni bozıldı, didi ki: “İy [12] Server, bu nice kâbildir ki benî ādem Kāf’a varup dīv ile ceng [13] ide ve bunda sağ gele, bu emr-i muḫāl işdir, olmaz.” didi. [14] Ḥamza eyitdi: “İy ‘Ayyār ikrār eyledüm, olamaz, didi, ve on sekiz güne [15] dek gine götürcek oldu.” didi. Ḥamza eyitdi: “Var hele beglere ḫaber [16] vir.” didi. ‘Amr da segirdüp beglere geldi eyitdi ki: “İy begler ‘askeri [17] kıran dīv cinnî ‘askeri imiş, Kāf diyārından bir cinnî pādşāhı gelmiş, [18] Ḥamza’yı bir tarîḫ ile evvelden bilür imiş, kendisi Ḥamza yanında oturur, [19] merhem-i Süleymānî getirüp yāresine sürmiş; eyü ḫoş olmuş; ammā [20] ol Şehr-yār’ın da kūh-ı Kāf’da bir dīv düşmānı var ımış; Ḥamza’yı götür- [21] mek ister ol dīvi helāk itmege.” didi. Ḥamza begleri gine eleme (31b) [1] düşdi, hepsi birden eyitdiler: “Varalım, naşîhat idelim, ola ki [2] ferāğat ide idi.” didiler; ammā berüden Ḥamza sarāyına geldi; ammā [3] ‘Amr evvel

gelüp Mihr-i Nigâr'a müzde itmiş idi, Mihr-i Nigâr Hamza'ya [4] karşı gelüp şükr sağlığa Server'üm, diyüp boynına şarıldı, [5] andan anası babası gelüp oğulların şihhatde görüp şād [6] handān oldılar, şükrāne kurbānlar idüp şadağalar virdiler, [7] andan begler gelüp Hamza'ya buluşup şükr sağlığa, diyüp hātrın [8] şordılar, andan Emīr-i Merdān kūh-ı Kāf'a gidecegin ve Maḥl-i Cinnī ile [9] olan 'ahd-i keyfiyyeti beyān eyledükde begler gamgīn oldılar, Mihr-i Nigār [10] feryād idüp didi ki: "İy Dil-āver beni garīp koyup gitme, korķaram, [11] anda eglenüp qalursın; huşuṣā anda perrī güzelleri çokdır, anlara [12] gönül virüp bu derdimendini unudursıñuz." diyüp ağlamağa [13] başladı. Emīr-i Cihān eyitdi: "İy Bānū-yı Cihān'um hiç olur mı ki [14] dünyāda ben seni unudam ve senden gayrıya gönül virem." didi. [15] Begler eyitdiler: "İy Server, hiç senüñ anda gitmen münāsib degüldir." [16] didiler. Zīrā meşāfe-i ba'idedir kim bilür ne olur ne olmaz, [17] Nüşrevān gine senüñ gitdigin duyar, üstümüze 'asker gonde- [18] rir, belki kendi bile gelür; huşuṣā Zubūn-ı bī-dīn bizi bīzār [19] idecekdir." didiler. Hamza eyitdi: "İy begler şimden girü olmaz, ben [20] ikrārımdan dönemem; huşuṣā ol Şehr-yār bize bu kadar eylük [21] itdi, hemān tevekkül-i Haḫ idüp oturun, bunlar beni on sekiz [22] günde eyletüp getirürüz, diyorlar; siz bir ay tutuñ, yā bir (32a) [1] ayda olacak işe ne elem çekersıñüz?" didi. Bunlar da gördiler ki [2] olmaz hoş nola siz bilürsıñüz, elimüzden ne gelür?" didiler. [3] Server-i 'Ālem, hikmet-i Hudā iki üç kerre on sekiz günde varup [4] didi; in-şāa'llāh demek hātrına gelmedi; zīrā taḫdīr-i İllāh- [5] de olacak olur; ammā çünkü gitmek muḫarrer oldu, andan Server-i 'Ālem [6] begleri cem' idüp vasiyyet eyledi, didi ki: "İy beglerüm, bizi [7] ḫayr-ı du'ādan unutman; ammā ne n'bileyim bir muḫālif seferdir, başımuza [8] ne hāl gelür kim bilür; eger benüm va'düm üzre bu kadar günde gele- [9] bilürsem hoş; ammā bir gayrı hāl zuhūr idüp bir māni' olup ol [10] diyārda eglenürsem benüm yirime 'Amr-ı Ma'dī kaymaḫam olsun [11] ve müşāvereñüzde Mihr-i Nigār'a da tanışın; zīrā 'āḫılelerdendir [12] ve 'Amr-ı 'Ayyār'ın sözinden çıkman ki şāḫib-i tedbīrdir, anuñ re'y-i [13] tedbīrine uyarsıñuz, düşmānuñ eli size yitmeye ve dā'im [14] fırsat sizin ola ve gayret idüp ola ki Mihr'i küffār'a vir- [15] meyesıñüz; eger ben bir hāl olup dīvler elinde helāk olursam [16] sizden ḫangıñuz Nüşrevān'a karşı turup cevāb virebilür- [17] se Mihr'i ol alsun." diyüp öyle bir āh ser çekdi ki ağzından [18] burnından āteşler çıkup gözleri yaş-ıla doldı, Mihr-i Nigār [19] bu cevābı işidüp feryād eyledi: "İy benüm Server'üm, ey

ser- firāzum, (32b) [1] Hâk Ta‘âlâ ol günü göstermesün; yoḥsa ben kendi kendimi ol sâ‘at [2] helâk iderem.” didi. Begler bunların birbirine böyle ‘aşk-ı muḥabbetlerin [3] görüp eyitdiler: “Be hey Dil-âver, gel Kâf’a gitmekden ferâgat eyle; Mihr’i alup [4] ber-murâd ol, soñra gidersin.” didiler. Ḥamza eyitdi: “Yoḥ geç olur, Nüşrevân [5] icâzet virüp düğününe gelmeyince olmaz; zîrâ ‘ahdüm vardır.” diyüp [6] vasiyyetin tamâm eyledi ve atası anası ile vedâ‘laşup du‘âların [7] aldı, anlar da ağlaşup kaldılar, begler bir yandan, Mihr-i Nigâr’ın ise [8] feryâd figânı dünyâyı tutdı, ayrılık müşkil dert olur, dirler idi. [9] Güyâ Hâk Ta‘âlâ bunların kalbine ilhâm eyledi ki Ḥamza bu seferden çok zaman [10] eğlenüp gelmez; zîrâ ki Ḥamza on sekiz günde varup gelürem dir; ammâ uzun [11] uzun vasiyyet eyledi ve begler de: “Gitme, korkarız ki geç gelürsin, [12] Mihr için küffâr bizi bîzâr ideceklerdir.” diyüp çok iḳdâm [13] eylediler, ‘âkıbet korkdıklarına uğradılar; zîrâ in-şâa’llâh dime- [14] digiçün on sekiz gün on sekiz yıla tebdîl oldı. El-kışsa tamâm [15] bunlar ile ḥalâllaşup vedâ‘laşdı, andan piyâde cebel-i Kubeys’e [16] çıkdılar; zîrâ Maḥl-i Cinnî’nüñ taḥtı anda idi, Ḥamzadır ol taḥta çıkup [17] Maḥl-i Cinnî’nüñ yanına oturdı, gine tekrâr Emîr-i Cihân, ‘Amr ile [18] Muḳbil’e bakup eyitdi: “İy yârığârlarum ve iy vefâ-dârlarum, Mihr-i [19] Nigâr’ı evvel Allâh’a ısmarladum, soñra sizlere emânet eyledim, [20] bir hoşça görüp gözedün, şaḳımuñ küffârdan kimse etegine el [21] uzatmaya ve ḥâtrı incinecek iş itmen, hem ḳalbi maḥşündür, [22] hem yidi iḳlim Şâhı’nuñ kızıdır, bu ḳadar nâz-ı na‘im ile ḥuddâm (33a) [1] ve câriye ve dâyeler arasında şafâ ile perverde olmuşdır, şimdi n’ḳadar [2] gücine gelecekdir. ‘Arap diyârınuñ ıssısı bir ḫarafdan ve meyve ḳismından [3] bir şey’ olmaz, ol ise baḡ-ı baḫçeye alısmışdır; zîrâ hep bu zaḫmetleri [4] benüm için iḫtiyâr ider; ammâ neyleyeyim, işte böyle ayrılık düşdi.” diyüp [5] kendini zabt idemeyüp gine ağlamaḡa başladı, anlar da ağlayup [6] eyitdiler: “İy Server elem çekme, hemân ola ki tîz gelüp şîḫhat ile mülâ- [7] ḳât müyesser ola.” didiler. Andan Maḥl-i Cinnî emr eyledi, dîvler taḥtı getü- [8] rüp havâyâ çıkup gitdiler, ol ḳadar gitdiler ki buluḫdan yukarı [9] çıkdılar ve ḳandasın diyâr-ı küh-ı Kâf, diyüp gitdiler. Begler baḳaḳaldılar, [10] görünürken hevâ yüzinden gözlerinden ḡâ’ib oldılar, âḫır elem [11] ile dönüp gelüp yirlerine varup ḳarâr eylediler. Ammâ sen kışsayı [12] Nüşrevân’dan dinle ol gün ḳaçup bütün gün gidüp aḫşam olduḡda [13] gördiler ki ardılarında ḳovar yoḥ, bir yire ḳondılar; ammâ ne bârgâh[14] var ve ne ta‘âm var

hele eṭrāf köylerden oldıḳça bir miḳdār [15] yiyecek bulup ne ḫāl ise ol gice geçindiler, irtesi gün olduğda [16] Şāh Ḥāce'ye baḳup eyitdi: “İy Ḥāce bu ne ḫāl idi ki bizüm başımuza [17] geldi?” didikde Ḥāce-i Dānā eyitdi: “İy Şehr-yār nice ideyim, benüm sö- [18] züm tutmazsın; zīrā ben toğrı söylerem, sizin mizāciñuza yaramaz, [19] ğayrılar sizin mizāciñuza göre söyler, ḫazz idüp anların sözün [20] dinlersin; ammā şonı böyle olur, ben size ol zaman didim ki: “İy [21] Şāh, gitme; münhezīm olursın.” didüm; dinlemediñüz. Ḥamza'nuñ cinniden [22] perriden dostı çokdır hem Ḥamza dünyāya geldi, bir gün beşikden ğā'ib [23] oldu diyü bana ḫaber virdiler, ben de baḳup gördim ki kūh-ı Ḳāf (33b) [1] sulṫānlarından bir cinnī pādşāhı oğlunu anda getürüp biraḳmış ve Ḥamza'yı [2] alup Ḳāf'a götürüp kırđ gün besleyüp gine getürmişler idi. İşte [3] şimdi ol cinnī pādşāhı yüz biñ dīv cinnī 'asker ile gelüp bize bu [4] işi iden anlardır, didi. [Nū]şirevān³¹ ğamġin olup eyitdi: “Bir 'Arab [5] oğluna el yitişdirüp intikām alamadum.” diyüp ol aradan çekilüp [6] Medāyin'e gelüp tahtında ḳarār eyledi Zübün ḳarındaşlarıyla Zāvīl'e gitdi. [7] Güstehim de Sistān'a gitdi, görelim Ḥamza nice olur, diyüp göz ḳulaḳ [8] tutup ḳaldılar. Sen ḳışşa'yı Ḥamza'dan dinle; çünki Maḫl-i Cinnī Emir-i Merdān'ı [9] taht üzerinde berhavā götürüp gitdiler; ammā rāvī öyle rivāyet ider ki Maḫl-i [10] Cinnī, Ḥamza'nuñ ḳaddini az görüp 'aḳl terāzusma urup ğönlünden eyitdi: [11] “Gerçek biz bu Dilāver'i alup gideyoruz; ammā Sencāb Nerre naşıl 'ifritdir [12] ol yüz otuz arış ḳad çeker, bunuñ ise on sekiz arış ḳaddi var, [13] anuñ bir butı ḳadar olmaz yā bu anuñ ile nice ceng idüp helāk [14] itse gerek Mu'allım-i Ḳāf söziyle bir işdir itdik; ammā ḳorḳaram hem bu civān [15] zāyi' olur, şoñra ol 'ifrit bize de intikām ḳaşd idüp [16] dibelik diyārımız ḫarāb ider.” diyüp eleme düşdi; āḫır bu aḫvāli vezīrlere söyledi, [17] vezīrleri eyitdiler: “Çünki böyle dirsin imtiḫān [18] idelim, görelim; eger cür'et iderse ana da cevāb virir.” didiler. Āḫır [19] bu tedbiri eylediler. Bir mehīb 'ifrit var ıdı, yüz on arış [20] ḳad çekerdi, Ejder-ser 'ifrit dirler idi. Ana didiler ki: “Ḥamza'yı denemek [21] isteriz, anşuzın ḳarşudan ğörinüp üzerine gel, görelim [22] ḳorḳar mı?” didiler. Ejder-ser 'ifrit anlardan ayrılıp ḳarşudan (34a) [1] ḫayḳırup geldi. Ḥamza, Maḫl-i Cinnī ve Ra'd Şaṫır ile oturup muşāḫabet idüp [2] işte kūh-ı Ḳāf şöyledir, işte böyledir; ammā Sencāb Cinnī 'aceb ḳuvvetlü [3] ve heybetlü 'ifritdir, ola ki merdāne ceng idüp bir ḳahramānlıḳ idesin, [4] dirler idi. Ḥamza: “İnşāa'llāh

³¹ Metnimizde “Şirevān” olarak yazılan özel ismin doğru imlası “Nūşirevān” dır.

hemān anda varsaḡ ol bī-dīni nice ḡatlı [5] iderdim görüdiñüz.” dirken Ejder-ser ‘İfrīt aḡzından burnından [6] āteşler şaçarak gelüp irişdikde bir kere bunlar: “Kimdir ol?” diyince [7] birkaç cinnīler ilerü gelüp feryād idüp: “Meded! Nice olur ḡāl, [8] Sencāb Nerre bizüm rub‘-ı meskūna gitdügümüz ḡaber alup ḡaḡıyup şimdi [9] işte geldi.” didiler. Bunlar bir miḡdār şaşḡunluk gösterdiler; [10] ammā şīr-i Ḥudā Ḥamza-i bā-şafā bu cevābı işitdikde hemān iki dizi üze- [11] rine gelüp el tīḡ ḡabzasına urup ḡāzır oldu, ‘İfrīt [12] öteden berü ol heybetle gelüp şöyle ḡayḡırdı kim gökyüzi [13] ḡüm ḡüm şadā virdi ve elinde bir küh-peyker ‘amūd: “İy nā-bekārlar [14] bu Ḥākī’yi nereye götürürsüñüz?” didi. Ḥamza hemān ayaḡa ḡurup eyitdi: [15] “İy Pelīd gel berü gör sen de ne olur ne alur şatarsın?” didi. ‘İfrīt ḡıj-[16] ḡırup bir yol ol ‘amūd ile ḡamle eyledi, Server-i ‘Ālem ism-i a‘zam okıyup [17] ḡürzin beraber virüp men‘ eyledi ve dal tīḡ işḡāk olup tahtuñ [18] ucına doḡru varup bir tīḡ öyle öyle urdı ki başıyla bir [19] ḡolu bir cānibe gitdi, göydesi bir cānibe gidüp dōne dōne [20] yukarudan yire toḡrı inüp gitdi; ammā Ḥamza da ḡuvvetünden [21] kendini zabḡ idemeyüp tahtdan aşıḡa düşdi. Ra‘d Şātır [22] birkaç cinnī ile yitişüp ḡapup gine tahtuñ üzerine ḡodılar. [23] Bunlar ḡayrān olup eyitdiler: “İy Server, hezār āferīn eyü erlük (34b) [1] eyledin; ammā bizi ḡorḡutdın ki düşüp helāk olursın diyü.” didiler. [2] Ḥamza eyitdi: “Öyle olur ecelsiz kimse ölmez; ammā yolumuz yakın oldu, [3] dönüñ gidelim.” didi. Maḡall-i Cinnī ḡülüp eyitdi: “Yok, Server Sencāb [4] Nerre bu degüldir, toḡrısı biz senüñ ḡaddini az görüp bu şan‘atla [5] imtiḡān eyledik; ammā umduḡumuzdan ziyāde imişsin.” didiler. [6] Ḥamza eyitdi: “Ḥoş imdi yürüḡün gidelim.” didi. Bunlar dir: [7] “İki ḡün daḡı gidüp dördüncü ḡünü Ḥāf’a ḡadem başdılar, yuḡa- [8] rudan aşıḡa süzilüp taht ile küh-ı Yeşim’in üzerine [9] indiler. Emīr-i Merdān naḡar idüp gördi ki ol taḡ ve şahrā [10] sāfi yeşim taşdan temāşā eyleyüp ḡayrān oldu, andan şehre [11] ḡaber oldu, anlar da perrende atlar getirüp ḡarşulayup anları [12] götürdiler, bir raḡşa Maḡl-i Cinnī binüp bir yaḡşī ata da Ḥamza’yı süvār [13] idüp andan dürüp şehir-i Yeşim’e geldiler ḡalk ise: “Rub‘-ı [14] meskūndan bir ādem gelmiş, ḡorelim, nicedir?” diyü er ‘avrat hengāme- [15] sinden ve ḡalabalıḡdan şoḡaḡlar ḡoldı, anlar Ḥamza’yı seyr iderler- [16] di, Ḥamza da anları temāşā iderdi, dürlü dürlü şüretler de [17] bir ālāy maḡlūḡāt var ki olmaz ve bunda perri kızları var ki yüz- [18] lerine bakılmaz ḡāyet ḡüb şüret gören ādemüñ ḡāyatı [19] gider, hele seyr ederek Maḡl-i Cinnī’nüñ sarāyına geldiler, gördi ki bu [20]

sarāyda bir zībā sarāydır ki görenüñ ‘aklı gider Hamza ol ‘ālemi [21] görüp hayrān oldu. Hamza eyitdi: “Dünyāda neler olurmuş şükr [22] Hālık’ımuza.” diyüp durdı, andan Hamza’ya sağ kolda yir [23] gösterdiler, Hamza da geçüp oturdu, iki gün ‘ālī ziyāfet (35a) [1] eylediler ve üçüncü gün gine Hamza’yı götürüp üç kâf içinde geyin- [2] dirüp andan bir gün küh-ı Sıfrāt’a vardılar. Maḥl-i Cinnī ‘askeriyle [3] ol maḥalde kalup bir çāpuk pehlüvān cinnī ile Hamza’yı gönder- [4] diler. Ol cinnī Hamza’yı götürüp şehre iletđi, kapu önüne koyup eyitdi:[5] “İy Server, var imdi Allāh kolayı getüre; zīrā ben Sencāb Nerre’den [6] korķaram.” didi. Hamza eyitdi: “Hoş, imdi irakdan beni gözet, [7] üç kerre na‘ra ururım, evvelki na‘ra da dīvi buldum, bilesin, [8] ikinci de dīv ile ceng iderem üçüncü de bilesin ki ben dīvi [9] helāk itmişimdir; eger ‘aķsī olursa emr Allāh’uñ; ya‘nī helāk [10] olursam varup Maḥl-i Cinnī’ye haber viresin ki başları tedārigin [11] göre.” didi. Ol cinnī varup bir yirde pinhān oldu, Hamza gör- [12] di kal‘anuñ kapusın ardından kapamışlar, ašlā ses yok, [13] gelüp kapuya bir gürz urdı, kapu bir ‘acā’ib šadā virdi; [14] açılmadı ve bir āvāz geldi ki: “Yā Hamza, şaşkın! Bu šehr-i tılsımdır; [15] helāk olursın.” didi. Server şağa ve şola bakup görđi, [16] hiç kimseler yok ‘aceb hayāl midir, diyüp bir gürz daḥı [17] urdı, bir šadā geldi ki: “Yā Hamza, şabr eyleye; zarar görürsin.” [18] diyü Hamza da girü çekildi, bir miķdār tırdı, görđi ki gine [19] kimseler yok, ne ḥikmetdür, diyüp diledi ki bir gürz daḥı ura (35b) [1] ol maḥalde Ḥazret-i Hızır ‘Aleyhi’s-selām yetişüp: “Yā Hamza niçün şabr itmezsin? [2] Böyle olmaz yirde şaşkın helāk olursın; zīrā tılsım muḥālifdir, bahā- [3] dırlığa gelmez, bunuñ yolu vardır bulup şartın yirine getirüp [4] anuñ ile fetḥ idersin; yoḥsa zūr-ı pāzū ile olmaz.” didi. Ve yolın [5] gösterüp ol tılsımın şartların gösterdi, andan: “ Āḥır sen de küh-ı [6] Kāf’a geldin bir zaman bu ‘ālemi de seyr-i şikār eyle; šāhibķırānlara [7] küh-ı Kāf ‘ālemin görmek lāzımdur.” diyüp çekilüp gitdi. Hamza da [8] ol şartları yirine getirüp kapuyu açdı, içerü girdi, görđi, [9] šāfi siyāh mermerden binā eylemişler, evleri ve şoķaķları hep ma‘mūr šehr- [10] de evlerinden cümle duḥān çıkar. Ammā hiç ses yok ve şoķaķlarda bir kimse [11] gezmez, nola ašlı, diyüp bir eve girmek istedi. Görđi cümlesi [12] kapuların ardından kapamışlar, šehr-in öte yirinden temāšā iderek bir sarāy-ı [13] ‘ālīye geldi, dördü kapuları güşād içerü girdi ve nerdubāndan yukarı [14] çıkđı, bir büyük yüce köşke geldi orta yirinde bir nice dürlü [15] reng-āmiz taşlardan taḥt yapmışlar. Sencāb Nerre üstüne yatur, [16] yüz otuz arış kaddiyle

yatmış uyur, başı gūnbete beñzer, göyde- [17] si bir qara tağ gibi yatur, ağızından burnundan çıkan nefesi; [18] gūyā bir külhān ocağından çıkar, ol duhān sarāyın sakfın kapkara [19] eylemiş, bir qorqunc şüret-i la'indir ki yüzün gören insān zehre [20] çāk olur, Ḥamza tahtuñ üzerine çıkup bunu ol heybetde [21] görüp dehişt aldı, andan tīg-i Daḥḥāk'ı 'üryān idüp diledi ki (36a) [1] başın kese gine fikr idüp didi ki: "Yarın rub'-ı meskūna çıkdıqda [2] bu aḥvāl söylendikde Sencāb Nerre'yi uyurken öldürdüm dirsem [3] bana dirler ki: 'Uyanuq olsa belki öldürmek kādır olamazdın, [4] uyuyan dīvi kim olsa öldürür.' dirler. İmdi erlik bu [5] Mel'ūnı evvel uyqudan uyandırayım ve merdāne ceng idüp [6] helāk ideyim." didi. Beyit: Kāmilin gitse vücūdı penceyi [7] icādı qalır. Sen daḥı anıyla gör kim er ölür adı [8] qalır. İmdi ben de ölürsem eyü nāmıyla ölürem, diyüp [9] bir kerre cigergāhından bir na'ra-ı Allāhu Ekber şöyle ḥaykırdı ki ol [10] sarāyın içi taşı toprağı dürlü dürlü şadālar virüp [11] cihān velvele ve zelzele ile tōldı. Sencāb Nerre aṣlā yirinden [12] deprenmedi; zīrā meṣhūrdır ki dīvlerin kimi altı ay [13] uyumaz, gezer, andan altı ay uyur; kimi bir ay gezer, bir [14] ay uyur. Seḥḥab Nerre qavmi ile bu qadar zamāndur gezüp [15] daḥı üç gün olmuş ıdı yatalı tamām uyqunun deryāsına [16] ğark olmuş ıdı; bu qadar şadādan uyanmadı. Aḥır Server [17] yavuzlanup elinde olan qılıçı burnına bir arşun miqdā- [18] rı şoqup yardı; gine uyanmadı, bir depme daḥı urdı, [19] gine ḥaberi yoq, ey la'in aç gözün, [u]yar³² cānuñ, diyüp bir na'ra [20] daḥı urınca Sencāb Nerre uyanup göni üstüne oturdı. (36b) [1] biraz burnuñ ovuşdırup gine yatmaq diledi. Ḥamza eyitdi: [2] "Ölü misin ey Pelīd, nedir bu uyqu?" didükde Sencāb kendini [3] cem' idüp gözün açdı, bir de gördi ki burnundan qan aqar [4] ve qarşusunda on sekiz arış qaddiyle Ḥamza'yı gördi, elinde qılıç oñün [5] alup tırur bildi ki ādemdir, eyitdi ki: "İy Ḥākī qanda geldin, seni [6] bunda kim getürdi?" didi. Ḥamza eyitdi: "İy Mel'ūn benüm Şāḥib-qırā- [7] n-ı zaman tiz imāna gel, yoq dirsen şimdi seni qaṭı iderim." [8] didi. Sencāb Nerre eyitdi: "Hāy Nā-bekār Ḥākī, ben sana göstereyim benüm [9] gibi Nerre'nüñ mekānına gelmek nice olur?" diyüp qarşusunda bir gürz [10] tırurdu qapup omuzına aldı ve yüz otuz arış qad [11] üze çevirüp ḥavāle eyledi. Server muqaddem işitmiş idi ki dīv- [12] lerin evvel ḥamlesinden ḥazer gerekdir, diyüp gürz yuqarudan iner- [13] ken bir cānibe atıldı, ol 'amūd inüp ol sarāyın ferşini yire [14] geçürüp gürz zemīne ğarq oldu, Sencāb çeküp gürzin alup [15] yire qodı,

³² Metnimizde bu kelimenin imlasında ilk hecede "vav" harfi kullanılmamıştır, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "uyar" şeklinde düzelttik.

amza'yı hel k eyledüm Şanup: "y H k  yat imdi [16] ara opraklara, yat, aŐlına avuŐdun." diyüp diledi ki varup [17] gine yata. H mza bir c nibden hayırup: "Nereye gidersin ey N -bek r, [18] benüm aŐmın..." didikde Senc b baup gördi H mza Şağ: "H y [19] N -bek r H k  dağa Şağ mısın, y  ni n amle arŐu urup men' [20] itmezsin?" didi. H mza eyitdi: "Nola, imdi bu kerre men' ideyim (37a) [1] amle eyle." didi. Senc b Nerre bir 'am d dağı urdı. Server-i Cih n g rzin [2] beraber virdi; amm  gürz gürze oğındığda ar kalar atlayup gürz [3] g rzden aypup araya indikde siper araya naŐ olup bir [4] dizi bir penesi H mza'nuŐ yire geldi, toğ buruya düşdi, Senc b Nerre [5] Ő d olup eyitdi: "Őte bu kerre mur dına yetiŐdin." dirken H mza-i [6] ' lem kend sin cem' idüp addini r st ılup toğdan peleng [7] miŐ li aşra atıldı. Senc b Nerre eyitdi: "Be hey H k -i N -bek r, bu sen tim r- [8] den mi alk oldun; eger ben bu g rzi seng-i  r ya ursam Hemed n  [9] sürme gibi iderdim; sana eşer itmedi." diyüp diledi ki bir gürz dağı [10] ura. H mza eyitdi: "y Mel'  n, ben senün am lın deg l m; g rzin yiyüp [11] ceng idem." diyüp hem n t Ğ-ı ĐaĐh k'ı ek p buna oltuğı altından [12] bir t Ğ Şöyle aldı ki bir olı ile başı bir c nibe gidüp g yde- [13] si bir c nibe yıkıldı, tekr r gine bir yire gelüp g ydesi bütün oldu: [14] "y N -bek r H k , ne yavuz iş itdin, artuğ ŐalıĐdan aldum; [15] b r  bir dağı ur da t zce öleyim." didi. H mza diledi ki bir dağı [16] ura bir  v z geldi ki: "Y  H mza, d v ısmına bir kerreden ayrı urulmaz, [17] ŐaĐın; zarar görürsün." didi. H mza bu Ő zi işidüp girü [18] ekildi, urdı. Senc b Nerre eyitdi: "Y  H mza ne urursın, bir [19] dağı ur." didi. H mza eyitdi: "Yok, urmam; beni anam bir oğur- [20] dı, iki degül, ister bu gün  l ister yarın." didi. Senc b [21] n - m d olup c n  acısından öyle bir hayırdı ki zem n [22] zaman Őad  ile doldı, H mza bile bir zaman ser sime oldu. (37b) [1] Amm  ol Őad dan sar yda olan d vler ve Şehirde olan d vler [2] uyanup segirdüp sar ya geldiler, bir de gördiler ki Senc b Nerre ana [3] arĐ olmuş yatur fery d eyleyüp H mza'nuŐ üzerine yürü- [4] y p cenge başladılar. Server-i ' lem urdı ılıcı bunlara; amm  gitdike [5] d vler oğaldı; meger bu Şehirde s f  d vler olur ımış, uyur- [6] lar ıdı, Senc b'un na'rasına uyandılar, H mza ile 'aŐim cenge dur- [7] dılar, bu arafdan H mza'yı get ren cinn  gördi ki gitdike avĐa b y di [8] ve na'ra lar oğaldı, amazdan bir yirden olaŐup gelüp gördi ki [9]  l böyle Senc b Nerre  lmiŐ yatur; Ő d olup hem n oradan [10] bir dem ek p Mağl-i Cinn 'ye gelüp müjde eyledi. Anlar da işidüp [11] Ő d olup cümle

‘askeri ile sürüp şehri Siyāh’a gelüp [12] urdılar kılıcı dīvlere aḥşam olmadan tağudup tāri- [13] mār eylediler, anlar Ḥamza ile buluşup Ḥamza’nuñ ayağına düş- [14] diler, ğazān mübārek ola yā Şahib-kırān-ı zamān, ancak olur [15] diyüp du‘ālar eylediler. Ol gün anda qalup irtesi gün tamām [16] şehri zabt idüp dīvlerden buldukların katl eylediler, andan [17] Sencāb Nerre’nuñ hazīnesine girüp cümlesin taşra çıkarup [18] yıgdılar, içinden bir küçük şandūk buldılar, açdılar içinden [19] bir la‘l hoşka çıkdı, anı daḥı açdılar, içinden gügercin [20] yumurtası kadar bir taş çıkdı, Maḥl-i Cinnī ol taş [21] eline alup Server’e eyitdi: “İşte Server bu cümle ğavğa (38a) [1] bu taş hātrı içündür, işte seng-i şifā budır, al [2] imdi bunı; lākin pek şakla kimseye keşf-i rāz eyleme; [3] zīrā dīv cinnī āĝāh olmasun, ḥaşım olup elinden [4] almaĝa ziyāde sa‘y iderler, ğāfil olma!” diyüp eline vir- [5] di. Ḥamza daḥı: “Ḥayr ola.” diyüp hoşkası ile alup [6] koynuna koyup şakladı. Ba‘dehū ol şehre üç [7] gün oturup dört tarafın seyr-i temāşā eyledi. [8] Ba‘dehū şehre bir beg diküp dīvden cinnīden bir az ‘asker koyup [9] andan gine Ḥamza’yı tahta bindirüp yola revān oldılar, andan şehri [10] Yeşim’e gelüp bir gece yatup şabah olduğda Ḥamza eyitdi: “İy [11] şehri-yār, meşhūrdır ki kayıdlıya şöbet haramdır. Şimdiki hālde [12] iş tamām olup bitdi, ğayrı beni rub‘-ı meskūna yitişdire- [13] siñüz; zīrā beglerüm anda ıztırāb çekerler, Nüşirevān da ḥavf [14] iderler.” diyüp ricā eyledi. Maḥl-i Cinnī eyitdi: “‘Acele itme be hey [15] Server, senüñ ile bir iki gün ‘işret idelüm.” didi. Ḥamza eyitdi: [16] “İy Şāh, ma‘lūmuñuzdur ki on sekiz güne deĝin geldük, bugün [17] işte on altı gündür ki geldik, iki gün qaldı, yā iki [18] günde rub‘-ı meskūna varabilür miyüz?” didi. Maḥl-i Cinnī [19] eyitdi: “Lütf eyle ‘acele itme daḥı sizin için ve Mihr-i (38b) [1] Nigār için Kāf armağanlar hāzır idemedük, seni böyle boş [2] gönderemeyüz; bir iki gün eğlenmek eyle, ne lāzım gelür, [3] şabr eyle.” didi. Ḥamza rızā virmeyüp eyitdi: “Yok, ben siz- [49] den ne armağan isterim ve ne bir ğayrı şey isterim; hemān lütf [5] eyle beni bir sâ‘at evvel ulaştırmaĝa himmet eyle, gerek Mihr’e [6] ve gerek beglere benden eyü armağan olmaz.” diyüp ricā eyledi. [7] Maḥl-i Cinnī eyitdi: “Elem çekme ey Server, seni bunda demkeş cinnīler [8] vardır, bir günde maqāmına yitişdirirler.” didi. Ḥamza bu sözi [9] işidince: “Meded! Şāh’um buyurun, hemān gelsünler, gidelim.” didi. [10] Maḥl-i Cinnī gördi ki olmaz: “Hoş imdi nola!” diyüp buyur- [11] dı; iki demkeş cinīler getürdiler, birine Yek-çeşim Cinnī birine [12] Yek-dest Cinnī dirler idi, ğāyet yügrük idiler. Maḥl-i Cinnī [13]

eyitdi: “Bu Server’i rub’-ı meskūna götürmek kaç günde kâdır- [14] siñüz?” didi. Anlar eyitdiler: “İnşā’İlāh bir günde ulaştırırız.” [15] didiler. Ba’ dehū Maḥl-i Cinnī vāfir Hudā’ya düzüp bir şandīga koyup [16] kilidliyüp ḥāzır eylediler, Yek-dest şāndīğı alup Yek- [17] çeşim Ḥamza’yı arkasına alup vaqt-i seherde Maḥl-i Cinnī ve oğlu [18] Ra’d Şātır ile vedā’ idüp dem çeküp āsmāna ağup [19] gitdiler; ammā yolda Yek-çeşim Cinnī yorulup eyitdi: “Yā Ḥamza [20] sen ne ‘aceb sengin olursun; eger bir dağı arkama yükletseler [21] zerre kadar ‘aynıma gelmez idi. Bende tākat kalmadı, bir miqdār (39a) [1] yiryüzine inelim, āsāyiş idelim; ba’ dehū gine gidelim.” didi. [2] Ḥamza gördi, olmaz, bugün olmazsa yarın olsun, diyüp icā- [3] zet virdi, hemān perrīler süzülüp yiryüzine indiler, ba’ dehū [4] şandūğı yanına kodılar, biri bir cānibe biri bir cānibe yatdılar, [5] Ḥamza daḥı bir cānibe yatup uyudu, bir kere Ḥamza uyurken perrīler [6] müşāvere idüp didiler ki: “Bu benī ādem bizler cinnīyüz, bizimle [7] bunuñ dostluğı n’kadar olsa gerekdir, hemān eyüsi bu şandū- [8] ğı alup Ḥamza’yı bunda birağup bir diyār-ı āḥire gidelim. Maḥl-i Cinnī [9] bizi kanda bulur?” diyüp bu tedbīr üzre şāndūğı alup Ḥamza’yı [10] birağup dem çeküp āsmānuñ bir cānibine çıkup gitdiler. [11] Birazdan Ḥamza uyanup gördi cinnīler şanduk ile yok, bildi ki [12] ol tuḥfelere tama’ idüp alup kaçdılar. Hamza eyitdi: “Aceleyi gör- [13] dün mi benüm başıma ne ḥāl getürdi, yā ben şimdi kanda gideyim.” [14] diyüp aḥşam olunca şabr eyledi; gelür gider yok; ağlamağa başladı; [15] hele n’ḥāl ise anda anda kalup şabāḥ oldu, gördi ki cān [16] cīn yok iztırāb ğam ile yirinden tırup bir cānibi tutup [17] gitdi; ammā kanda gitdiğin bilmez idi; bir nice gün gitdi acıkup [18] şuşadıkca seng-i şifā’yı ağzına alup def’ iderdi; [19] el-kışşa Ḥamza vāde-i Kāf’da üryān pūryān gezmekde; ammā [20] bizüm kışsamuz Mekke’ye geldi, işte Ḥamza Kāf’a on sekiz günde [21] gider gelürim diyü söyledi idi ve begler, Mihr-i Nigār bugün (39b) [1] tamām on sekiz gündir Server’imüz gelür diyü emr eyledi, envāi’ [2] ta’āmlardan ḥāzır idüp kendi daḥı libāsların giyüp [3] begleri yanına alup cebel-i Kubeys’e çıkup aḥşam olunca muntaẓır [4] oldılar, gördiler, gelür gider yok nā-ümīd olup cümle- [5] si ḥayrete vardılar, beride Mihr-i Nigār ise: “Hey dīrīgā [6] korğduğıma uğradım, hīç ne kâbildir ki benī ādem [7] Kāf’a varup sağ selāmet gele, ne ‘aceb derde uğradım.” [8] diyüp ağlamağa başladı, ba’ dehū begler başına üşüp: “Şabr eyle [9] ey Bānū, elem çekme yola gidenüñ ḥālin Allāh Ta’ālā bilür, bu- [10] gün gelmediyse yarın gelür.” diyüp tesellī virdiler;

nefice-i [11] kelâm kırk gün bakdılar, ne gelür var ne gider; âhır bunlar [12] bir yire cem^c olup müşâvere eylediler, ‘Amr-ı ‘Ayyār’ı Medāyin’e [13] H̄āce’ye gönderdiler ki bir remil idüp Hamza’yı sağ mı, ölü mi [14] bir haber getüre, ‘Amr da taban kaldırıp Medāyin’e geldi [15] gizlice H̄āceye buluşup beglerin, Mihr’in selāmuñ degirüp [16] Hamza’nuñ Kāf a gidüp on sekiz güne dek gelürem, diyüp [17] gitmiş idi; altmış günü geçüp gelmedi, lütf idüp bir remil [18] eyle, diyüp ricā eyledi; H̄āce dağı remil idüp didi ki: [19] “Yā ‘Amr, Hamza: ‘On sekiz günde gelürem.’ diyüp büyük söyleyüp [20] inşāa’llāh dimemiş; Haḫ Ta‘ālā on sekiz günü on sekiz (40a) [1] yıla tebdil eylemişdir; ammā inşāa’llāh Hamza’ya bir nesne olmaz; [2] Kāf dan sağ selāmet gelüp maḡribe çıkar, sizin [3] ile anda buluşur; Mihr-i Nigār Hamza ile ber-murād olacaqdır; [4] ammā bu yolda çok zaḫmetler çeküp nice dürlü başına [5] hāl gelecekdir, şabr idüp taḫammül eylesin, soñı ḫayr- [6] dır.” didi. ‘Amr da gelüp bu haberi viridi, Mihr-i Nigār [7] feryād idüp ağladı. İşte bunlar da bunda; ammā bu [8] taraftan ol günüki Hamza’nuñ gitdigin işidüp gayrı [9] Mihr’in ‘aşkı derünında cūşa gelüp bir gün Nüşire- [10] vān’a eyitdi: “Şāh’um elbetde bize icāzet vir varup ‘Arab [11] ‘askerin kırup Mihr’i alup getüreyim.” didi. Şāh da [12] icāzet vir Zübün’a, Pizen, Luhrāsb biz de bile gide- [13] riz, didiler. Âhır Şāh emr eyledi: “Birkaç gün içinde [14] tedārik görüp beş kerre yüz biñ ‘asker ile gine oğlu [15] Hürmüz’i ser-dār idüp göreyim sizi er gibi ola- [16] sñuz, Hamza gitdiyse dilāverleri andadır; ḫuşūşā [17] ‘Amr-ı ‘Ayyār’ı gibi ḫattāl andadır, anuñ ḫilelerin cümle gördiñüz, (40b) [1] ana göre tedārik idin.” didi. Bunlar da: “Nola, aldanma- [2] yuz.” didiler. Andan beş kerre yüz biñ ‘askerin levāzīma- [3] tın görüp Şāh’ın elin öpüp yola revān olup [4] gıtdiler, işte bunlar gitmekde; ammā bu taraftan ‘Amr-ı ‘Ayyār, Mihr-i [5] Nigār, ‘Amr-ı Ma’dī ve sā’ir begler müşâvere idüp nice ide- [6] lim, diyüp Mekke’nuñ ḫal’asına burc bārūların [7] muḫkem idüp ḫāzır olmışlar ıdı. Hürmüz dağı gelüp [8] gördiler, ḫişārı çevirüp ḫondılar; ba’dehū bir nāme yazup [9] oḫ ile içeriye atdılar. Begler alup gördiler ki Mihr’i [10] istemişler, begler de yirtup ḫal’adan aḫa[ḡı]³³ indiler: “Bildü- [11] ginden ḫalman, Hamza bunda yoḡısa bizler cümlemüz kırıl- [12] mayınca, Mihr’i virmeyüz.” didiler. Zübün yavuzlanup [13] emr eyledi: “Her taraftan ḫal’aya yūriyiş eylediler. Bunlar [14] içeriye, anlar ḫaşradan birkaç gün ceng olup [15] andan içeriye olanlar bir yire gelüp müşâvere

³³ Metnimizde kelime “aḫa” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığım düşündüğümüz bu imlayı “aḫaḡı” olarak düzelttik.

eylediler. [16] Mihr eyitdi: “Şimdi biz bunların arasından kırtulsak [17] ne cānibe gideriz.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār eyitdi: “Deryā [18] cānibine gidelim, yakın yirdir, andan Mısr tarafına (41a) [1] kaçmak gerekdir; zīrā on günlük yolda bir ƣal‘a var- [2] dir, Ƙal‘a-i Bābil‘dirler, Nūşirevān‘a tābi‘dir, işte [3] ol ƣal‘aya düşebilsek oradan Mısr bir miqdār [4] yakın olur.” didi. Mihr-i Nigār eyitdi: “Yā ‘Amr, sen bizi [5] bu ‘askerden ħalāş itmege bir çäre eyle; ben de ol ƣal‘ayı fetĥ [6] ideyim.” didi. ‘Amr da: “Nola, ben bunları bu şehrden [7] ƣaldırup bir cānibe şalayım varup ser-gerdān olsunlar.” [8] didi. Andan ‘Amr, ħalīfelerinden yanına ba‘zısın alup [9] Hürmüz‘in bārgāhına gelüp Hürmüz‘e dārū virüp [10] ‘aqlın aldı; ba‘dehū ħazīnesine fenā virdi, andan [12] Zübūn‘a [11] gelüp dārū virüp anında ħazīnesine fenā virdi, andan [12] Pizen‘e varup andan Luhrāsb‘a varup her biriniñ ba- [13] şına bir ‘ayyār ƣoyup tenbīh eyledi ki: “Her ƣaçan ben na‘ra ur- [14] dıƣda sizler de birer pehlüvān adın zıkr idüp na‘ra- [15] lar urun.” didi. Beglere de tenbīh itmiş idi ki: [16] “Na‘ra sadāsın işitdikde siz de ƣal‘adan ƣıƣup [17] urun tıġı.” diyüp işmarlamış ıdı, andan sürüp (41b) [1] Hürmüz‘in bārgāhına gelüp ansuzın bir na‘ra urup benüm [2] ‘Amr-ı ‘Ayyār küşende-i Hürmüz-i Tāçdār diyince Fettāĥ-ı ‘Ayyār [3] daĥı benüm şaĥib-ƣırān küşende-i Zübūn, didi. Bir Ƙubād [4] ‘ayyār daĥı benüm ‘Amr-ı Ma‘dī, küşende-i Pizen Tārıƣ daĥı benüm [5] Luhrāsb-i küşende diyüp her biri birer pehlüvān adın [6] virüp na‘ralar urdılar, küffār ‘askeri yirlerinden ĥurup [7] Şāĥları bārgāhına gelüp gördiler ki ortalıƣ alan [8] taran olmuş, hemān birbirine girüp gice nişfında bu [9] çoƣluƣ birbirin ƣırmaġa başladılar, hemān ol [10] maĥalde şehrden pehlüvānlar da ƣıƣup benüm ‘Amr-ı Ma‘dī , diyüp [11] cihānı fenāya virdiler; bu kerre küffārın elleri ayakları [12] ĥutmaz oldu, gördiler ki nām şaĥibler ĥiçbiri [13] meydānda yoƣ ki anı kendilere baş idüp ceng ide- [14] ler, andan Ĥamza gelmişdir, diyüp Şāĥlarınıñ yanına gelüp [15] ölüdür, diyüp cesedlerin birer file perkidüp ƣaçmaġa [16] yüz ĥutdılar, ‘Arab dīlāverleri şabāĥ olunca ƣadar [17] ƣırup tār-mār itdiler, andan şehre gelüp götürmede [18] ƣolay pahāda ağır olan şeyleri alup ġayrı ƣaba (42a) [1] şaba³⁴ gibi nesnelere muƣayyed olmayup bu ƣadar ‘askerāt arƣa- [2] şına gelüp Ƙal‘a-i Bābil tarafına revān oldılar, hemān bir ƣonak [3] ƣaldıƣda Mihr-i Nigār kendi aġzından bir nāme Bābil Şāĥa yazup [4] ‘Amr-ı ‘Ayyār‘a virdi, ‘Amr da alup oƣudu, andan Mihr‘e taĥsīn eyledi. [5] Mihr eyitdi: “De imdi ‘Ayyār evvelā sen

³⁴ Metinde kelime “şababe” olarak yanlış imla edilmiştir, biz bu yanlış imlayı “şaba” olarak düzelttik.

bir hādīm şekline girüp [6] bu nāmeyi Bābil Şāhı'na götür işte Mihr-i Nigār sana gelmek diler; [7] kabūl idersen, işte kırk şanduk cihāz ile geldi; eger kabūl [8] itmezsen ğayrı diyāra gider diyesin, gör ne cevāb ider.” [9] didi. ‘Amr da nola, diyüp bir a‘ lā hādīm şüretine girüp [10] nāmeyi alup sürüp Bābil Şāh ƣal‘asına geldi gördi, ƣapular [11] ƣapanmıř; zīrā Şāh tarafından tenbīh öyle idi. Bu kerre ‘Amr’ı [12] yuƣarudan görüp: “Kimsin bire alarĝa?” didiler. ‘Amr da [13] eyitdi: “Nāmın vardır, varın Şāhıñuza söyleyin.” didi. [14] “Nāmın kimdendir?” didiler. ‘Amr eyitdi: “Nūşirevān’uñ ƣızı [15] Mihr-i Nigār’dandır.” didi. Andan bunlar da varup Bābil [16] Şāh’a haber virdiler, ģarām-zāde şād olup emr eyledi, [17] ‘Amr’ı iƣerü aldılar, ‘Amr da gelüp nāmeyi Şāha virdi, [18] Şāh da alup oƣudı, gördi ki kendine vāfir [19] iřtiyāƣlar ‘arż idüp bu ƣadar Őehr-yārlar iƣinde [20] senüñ vaşfın işidüp mā’il oldum, Arab oĝlu Ħamza’dan (42b) [1] yüz ƣevirdüm; zīrā yidi yıldır benüm ƣadrim bilmedi, beni [2] biraĝup ģalā Őimdi Ķāf’a gitdi; ben senden ĝayrı- [3] sın istemem, bana gerek sensin, dimiş. Şāh ĝayrı Őafāsından [4] ‘aklı gitdi: “Bire, ben ne ‘aceb ĝüz el yigit imişim; meĝer ben [5] kendimi bilmez imişim.” diyüp tamām bıyıƣların burup [6] derisine Őıĝmaz oldu, emr eyledi, ‘Amr-ı ‘Ayyār’a bir ģil‘ at [7] ve beř yüz altun virdiler, andan ‘Amr’a eyitdi: “İy hādīm, [8] var Bānū’ya benden selām eyle, hemān bir ayak ol buyur- [9] sunlar.” didi. ‘Amr da nola sulţānum, diyüp ƣıƣup gitdi. [10] Beglere gelüp olan ģālī beyān eyledi, begler de ĝülüřdiler. [11] Mihr-i Nigār eyitdi: “Yā ‘Amr nice oldu, Bābil Şāh bizi kabūl [12] ider mi?” didi. ‘Amr eyitdi: “Be hey Sulţānum tīz yitiş; yoƣ- [13] sa derdimend senüñ icün helāk olur; ammā sen de [14] ƣoƣ ezilüp büzilmişsin.” diyüp vāfir laţīfe eylediler. [15] Mihr eyitdi: “Nice idelim, mařlaĝat olsun da ne [16] olursa olsun.” didi. Ba‘dehū eyitdi: “İy dīlāverler, tedārik [17] budır ki kırk dāne server bu Őandūƣlara girüp: ‘Ķehā- [18] zımdır.’ diyüp ‘Amr ile ƣıƣup ƣal‘aya dāĝil olalım. (43a) [1] Ba‘dehū ben de ol devletlüye cihāzımı seyr itdireyim, [2] ol maĝalde sizler daĝı Őandīƣlardan ƣıƣup boĝaĝın ala- [3] sıñuz; ƣal‘ayı fetĝ idelim.” diyüp bu minvāl üzre server- [4] lerden ‘Amr-ı Ma‘dī, Melik Şāh-ı Kābilī bunların aƣrānı kırk [5] serverler ol Őandīƣlara girüp develere ĝöñledüp gice [6] ile yola revāne oldılar, Őabāĝ vaƣtı olduƣda ƣal‘a ĝörün- [7] di; ‘Amr-ı ‘Ayyār hādīm Őüretine girüp segirdüp Bābil Şāh’a [8] müzde eyledi: “İşte Şāhum Mihr’i ĝetürdüm bütün cihā- [9] zı ile.” didi. Andan Bābil Şāh vüzerāsıyla ƣarřuladup [10] Mihr’i ƣal‘aya alup iƣerüye ĝetürdiler, Bābil Şāh daĝı ƣarřu [11]

gelüp: “Şafâ geldin ey Bânū-yı cihānum.” diyüp Mihr’in ayağına [12] düşmek istedi; Mihr kımayup ba‘dehū şandıklarını getirüp [13] yan yana dizdiler, ba‘dehū kırk elli dīlāverler dağı hādīm [14] şüretinde gelmişler idi. Bu kerre Bābil Şāh bunlara şabā[h]³⁵ [15] ziyāfet tedārigine başladı. Mihr-i Nigār, ‘Amr’ı ‘askeri gönder- [16] di ki tiz gelsünler; kırkaram, küffār ‘askeri gele irişe ben [17] bunda şimdi bunların işin tamām iderim.” didi. ‘Amr da [18] gelüp ‘askere haber eyledi, anlar da gelmekte bu taraftan Bābil [19] Şāh Mihr’e yüz urup: “Sultānum çünkü geldiñüz, yā niçün (43b) [1] yüzüñüz açup oturmazsuñuz, şimdi ta‘ām gelür, yiyüp [2] içüp hoş gecelim.” didi. Mihr eyitdi: “İy Şāh, hicāb iderem; [3] hele o da yab yab olur; ammā evvel benim şānduklarda [4] olan cihāzımı bir miqdār seyr idelim; ba‘dehū orta yirden kaldıra- [5] lım.” didi. Ba‘dehū mißtāhlarını ol hādīm şüretinde olan [6] serverlere virdi. Anlar da birer birer açup kapağların kaldır- [7] dıklarında serverlerin cümlesi birden taşra çıktılar. Bābil Şāh [8] görünce: “Hāy nedir bu diyince ‘Amr-ı Ma‘dī yitişüp bir tabanca [9] urup yıçup bende çekdi. Bu kerre sarāy halkı bu hāli görüp [10] taşrada olan kollarına haber eyledi, anlar da içerü yürüdiler, [11] begler de dal tīg olup sarāydan taşra eylediler, şehir kavmiyle [12] biraz ceng oldu, andan kırk biñ ‘askerde gelüp yitişdi, [13] ‘Amr bunlara kapuyı açup içeri aldı, az zaman içinde [14] kal‘a kavmi, amān, didiler. Bunlar da kal‘ayı zabt idüp [15] Bābil Şāh’ı habs eylediler; ba‘dehū etrāfdan zahīre yığup [16] hazır eylediler, işte bunlar da bunda; ammā bu taraftan Hürmüz [17] ‘askeri ol gece şınup Şāhlarımızı öldirmişler, diyüp [18] ölülerin bırakmayalım, diyüp birer file yükledüp kaçdılar. (44a) [1] İrtesi gün öyle vakti olduğda bir yire kondılar; ammā yiyecek [2] yok, çadır yok; Şāhların çözüp görelim şunların başların [3] kesmişler mi, diyüp nazar itdiler ki başları yirinde zahımları yok. [4] Siyāvüş bin H‘āce bu hāli görüp bildi ki bunlar ‘Amr’ın şerrine [5] uğramışlar, hemān tiz Hürmüz’in yanına gelüp ‘ilāc idüp ‘aqlını [6] başına getürdi, Hürmüz göz açup etrāfına bakup gördi [7] ne çadır var ne çerge var kalkup göti üzere oturup: [8] “Bire biz bunda ne ararız?” didi. Siyāvüş eyitdi: “İy Şehzāde, ‘Arab [9] ‘askeri bize işte şöyle reng eyledi.” diyüp olan hāli beyān [10] eyledi, andan Zübün’a varup ana dağı ‘ilāc idüp o da şa-[11] şaşup aşlın şordı, ana dağı ‘Amr’ın ahvālını haber virdi. La‘in [12] kudurmuş kelbe döndi, andan bu elem ile kalkup tekrār iki [13] günde Mekke’ye geldiler, gördiler ki cümle çadırlar hep durur, kimse [14]

³⁵ Metnimizde “şabā” olarak eksik imla edilen kelimenin doğru imlası “şabāh” tr.

almamış; ammā bahāda ağır olan şeylerden bir nesne kalmamış, [15] andan ‘Abdulmuṭṭalib’i çağırıp su’āl eylediler ki bunlar kaṅı [16] tarafa gitdiler, didiler. ‘Abdulmuṭṭalib eyitdi: “Bilmem, ammā şu kadar [17] işitdim ki Bābil tarafına gitmişler.” didi. Zübün bu haberi [18] işitdikde hemān filine süvār olup: “Bire meded! Anları Bābil [19] Şāh kaḷ’aya almaz, hemān ardılarında irişüp Mihr’i şikār [20] ideyim.” diyüp cümleden evvel ‘acele ile gitdi. Anlar da (44b) [1] Zübün’uñ ardına düşüp cümlesi birden gitdiler, bir gün [2] Bābil kaḷ’asına geldiler, cümleden evvel Zübün gelüp raḥşın [3] sürüp: “Bire bire bizler Hürmüz-i Tāçdār’ın ‘askerindeñüz, Bābil Şāh’a [4] haber idin.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār burc üzerine gelüp: “Bire [5] gidi kâfirler! Bābil Şāh gitdi, şimdi sizi de anuñ yanına [6] gönderirim.” didi. Gördi ‘Amr-ı ‘Ayyār dır: “Bire Nā-bekār ‘Ayyār, kaṅı, [7] Mihr’i neyledün?” didi. ‘Amr eyitdi: “Bire La‘in Mihr senüñ nenedir ki anı [8] murdār ağzına alursun, var git; yoḥsa şimdi seni cehenneme [9] gönderirim.” didi. La‘in gāzaba gelüp kaḷ’a kaḷasına gelüp [10] döğmege başladı. ‘Amr ol ḥālî görüp hemān şapanuñ eline alup [11] taşlar yağdırdı; eger murād eylese helāk iderdi; ammā [12] Ḥamza’dan korḳar, bu kerre La‘in’uñ bindiği fili helāk eyledi, [13] La‘in yirinden kaḷkınca kadar ‘Amr sağdan soldan buna başdı [14] taş; La‘in bī-iḥtiyār ardına dönüp kaçdı; [15] andan girüden gelen ‘asker de gelüp yitişdi, hemān Kaḷ’a-i [16] Bābil’i kuşadup kōndılar; ba‘dehū müşāvere idüp artuḳ [17] aldanmayalım, gāh yürüyiş ve gāh oturalım; kuş olsa [18] uçmasunlar.” didiler. Birkaç gün dinlendiler; ba‘dehū gine [19] yürüyiş eylediler, iḳerüden taşradan ḥaylī ādem telef [20] oldu; ammā İslām beglerinüñ zaḥîreleri kalmadı. (45a) [1] Mihr-i Nigār’a gelüp eyitdiler: “İy Bānū nice olur ḥāl, zaḥîremüz kalmadı.” [2] didiler. Mihr ‘Amr-ı ‘Ayyār’ı da‘vet idüp eyitdi: “Bir tedārik gör, [3] ḥāl müşkil oldu.” didi. Andan ‘Amr eyitdi: “Siz beni du‘ādan unutman, [4] benüm bunlara daḥı işim çoḳdır, hemān siz üç güne kadar tedārik [5] görün, Mısr cānibine gidelim; zārā Mısr ḥākiminüñ biri Müşlmān’dır, [6] belki bize kimi zaḥîre vireler, oradan maḡrib cānibine gidelim.” didi. [7] Bunlar daḥı yol tedārigine başladılar, ‘Amr da biraz fikr idüp [8] ‘acāba ben bunlara ne ḥile idüp kaḷ’a üzerinden kaḷdır- [9] sam dirken ḥātrına bu geldi ki Zübün’ı bunların iḳinden [10] uğurlaram.” diyüp hemān bir gice kaḷ’adan taşra çıkup Zū- [11] bün’a fırsat bulup dārū virüp bir tenhā yire çıkarup [12] andan gelüp atın esbābın bulup götürüp giderdi; ba‘dehū [13] alup sür’atle bir ḥilāf berriyye iḳine biraḡup dönüp [14] geldi;

çünkü şabâh oldu, kâfirler yirlerinden turup Hürmüz [15] bârgâhına cem‘ oldılar. Pizen, Luhrâsb geldi ve sâ’ir begler [16] geldi; ammâ Zübün gelmedi, Hürmüz eyitdi: “Kaḡanı pehlüvân [17] ne ‘aceb gelmedi?” dirken ‘Amr-ı ‘Ayyâr hemân kendi şüretiyle pür- [18] ġazab Hürmüz’in bârgâhına girdi ve eyitdi ki: “İy Nâ-beḡâr- [19] lar kaḡanı Mihr-i Nigâr ‘ayyâr gönderüp uğurlatdıñuz öyle (45b) [1] mı kıyâs idersinüz ki anu alup diyârıñuza götüresinüz, imdi [2] bu gice gelür cümleñüzün başını keserem.” diyüp alup yü- [3] rüyüvirdi. Bunlar dir birbirine baḡup: “‘Aceb şol [4] ‘Ayyâr’ın bir hîlesi olmasun, çaġırın Zübün’ı göre- [5] lim ol nedir, didiler. Âdemler varup gördiler ki Zübün [6] yok, huddâmlarına su’âl eylediler. Anlar eyitdiler ki: “Bilmeyüz, [7] aḡşam yatdı; şabâh yirinde bulamaduġ, esbâbun geyinüp [8] gitmiş.” didiler. Hürmüz eyitdi: “Yâ kaḡanda gitdi, şaḡın Mihr’i [9] şikâr eylemesin; zîrâ ‘Amr’ın çok elemin var ıdı, bunda bir hikmet [10] var; ancak bunu kim aldı kaḡdı ola biz de ġavġadan ḡutru- [11] lup huḡûr iderdik.” didi. Pizen eyitdi: “Âferîn Şehzâde, yâ biz [12] bunda şefer gütmege mi geldük; Zübün, Mihr’i ala da biz bunda [13] durayuz ol olmaz.” didi. Luhrâsb bir yanadan bunlar ġavġaya [14] başladılar. Hürmüz ġülüp eyitdi: “Be hey Nâ-bekârlar deñizde balıġ bāzâr [15] idersinüz, kaḡanı Mihr yâ Zübün alduġım bildikde Mihr birkaḡ [16] daġı var mı ki her biriñüze birer Mihr virelim.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyâr şüre- [17] t-i tebdil idüp gelüp bunları seyr-i temâşâ iderdi. Bire şo- [18] run Zübün’ı bir görmüş görmüş var mı, diyince âdem arasından ‘Amr [19] eyitdi: “Ben gördüm pehlüvânı gice nişfinda ḡal‘a tarafından [20] gelüp atmuñ ardında bir âdem daġı var ıdı, geldiñüz yol cā- (46a) [1] nibine çekilüp gitdi.” didi. Pizen ve Luhrâsb yirlerinden tu- [2] rup cān başlarına şıḡrayup: “Hây Nâ-bekâr gördün mi, [3] bizden gizlü Mihr ile ‘alâḡası var ımış, alup kaḡdı, [4] tiz bana at getürün.” diyüp yirinden şıḡradı. Hürmüz eyitdi: [5] “Bire tur, hele görelim, belki bu daġı ‘Amr’ın hîlesi olmasun, şoñra [6] beşimân oluruz.” didi, olmadı, Medâyin yolun tutup gitdi, [7] Luhrâsb daġı ardına düşüp gitdi, ‘askerleri daġı yüklerin yük- [8] ledüp ardılarına düşüp gitdi. Hürmüz daġı ‘Amr’dan vehm idüp [9] emr eyledi, ol da bârgâhların bozup ardılarına düşüp [10] gitdi, anlar gıtdikleri gibi İslâm ‘askeri hâzır olmuşlar ıdı, [11] at arḡasına gelüp Mihr’i ortaya alup Mışr’a doġrı çekilüp [12] gıtdiler. Ammâ ‘Ayyâr-ı Cihân bunları gönderüp gine küffârın ardına [13] düşdi; fi’l-hâl bir yolda önlerine çıġdı, kendini bir çobân [14] şekline ḡoyup durdı, Pizen ‘Amr’ı görüp yanına gelüp: “İy [15] Çobân, hiḡ şuradan

şol şüretde bir atlu geçdi mi?" didi. [16] ‘ Amr eyitdi: “Belī, gördim ardına bir ‘ avrat bindirmiş, [17] bu araya geldikde yoldan şapup şol cānibi tutup gitdi; [18] ammā harīf heybetlü kişi hem ardına bakar hem giderdi.” didi. [19] Pizen yoldan çıkup ol tarafa çekilüp gitdi, ‘ askeri de [20] ardına düşdi; meger bir hilāf berriyye idi. Bütün gün gitdiler. (46b) [1] bulamadılar, gāyet şıkıldılar; āhır kondular. Hürmüz dağı [2] geldi didi ki: “Be hey Server kanda gidersin, niçün yoldan [3] çıkdın?” didi. Pizen eyitdi: “Bir çobāna rāst geldüm, [4] Zübün’ı görmüş, ‘ aynı ile haber virdi, Mihr-i Nigār ar- [5] dında ımış.” didi. Hürmüz eyitdi: “Belki ol degül.” didi. [6] Pizen bu tarafa gitmiş diyü ‘ inād eyledi. İşte ol gice [7] geçdi, irtesi gün seher yirlerinden turup gine ol hilāf [8] yola çekilüp gitdiler. Hürmüz de ‘ askeri de ardına düşdi, [9] gide gide bir derbende vardılar güc-ile geçüp vara vara [10] yol dönenüp bir dağın dibine dayandı, artuğ gide- [11] cek yol yok ötesi işlemez. Ol gün ol arada kondular, [12] irtesi gün atlarına süvār olup girü döndiler, iki [13] günde güc-ile yollarına geldiler. Hürmüz emr eyledi; ol [14] araya kondular, Pizen’i yanına çağırup eyitdi: “Bağa [15] Dīl-āver gördün mi, bunda gine bir hāl vardır, gelin bu [16] arada oturağ idüp Zübün’ı arayalım, belki bulurız, [17] andan Bābil Qal‘asın yoqlayalım, gine kaçmasunlar.” (47a) [1] didi. Zīrā Pizen’ün de cānı burnuna gelmiş [2] idi, ma‘kül, diyüp kondular, biraz diñlendiler; ba‘ dehū [3] Zübün’ı aramağa başladılar, evvel atın buldılar; ba‘ dehū [4] kendüsi bir yirde elleri bağılu yatur buldılar, yanında [5] bir kimse yok. Pizen, bunuñ ‘ aqlın başına getürüp [6] eyitdi: “İy Pehlüvān nedir bu hāl, biz seni dört beş gündür [7] ararız, seni Mihr’i uğurlayup kaçdı, didiler.” didi. [8] Zübün eyitdi: “Ne söyler bu nā-bekārlar, beni kim bağladı [9] veyā Mihr nice oldı? Gine bir harām-zādelige uğramaya- [10] sıñuz.” didi. Gören geldi, bağladı, Zübün’uñ [11] bendin aldılar, Zübün rahşa binüp Hürmüz’in yanına geldi [12] ve eyitdi: “İy Şehriyār sen bunda ne ararsın, bunda gine [13] ‘ Amr’ın hīlesine nice aldandıñuz? Ben Mihr’i alsam gizli mi [14] alur kaçaram, āşikāre aluram. ‘ Amr bana ne ile kādır olabilür?” [15] diyüp bu elem ile ol aradan kalkup ilğar ile Qal‘a-i [16] Bābil’e geldiler; meger derdimend Bābil Şāh’ı habsden çıkça- [17] rup gine tahtına geçürmişler idi. Zīrā Mihr’i isterken [18] böyle derde giriftār olmuş ıdı. Bu kerre Bābil Şāh Hürmüz’e (47b) [1] karşı gelüp ağladı: “İy Şehr-yār, ‘ Arab ‘ askeri bana böyle reng [2] virdi.” diyüp feryād eyledi. Zübün cānı acısından: “İy [3] Nā-bekār, senüñ ne haddindir ki Mihr arzüsüyle böyle ide- [4] sin.” diyüp derdimendi helāk

eyledi, andan haber aldılar [5] ki İslâm ‘askeri Mısr cānibine gitmişler, hemān birbirinüñ [6] ardına düşüp girdiler, işte bunlar gitmekde; ammā bu tarafından [7] ‘Amr-ı ‘Ayyār ‘asker-i İslām’a yitişüp küffāra virdigi rengi nakl [8] idüp andan sür‘atle çekilüp girdiler, bir gün Mısr’a yakın [9] geldiler. ‘Amr ilerü segirdüp şehri Mısr’a gelüp Hārūn-ı [10] Mısr’a buluşup ahvāli haber virdi: “Ḥamza kūh-ı Kāf’a [11] gitdi, Şāh ‘askeri bizüm ardımızdan geliyor, biz mağrib [12] diyārına gitmek dileriz, bize birkaç pāre gemi tedārık [13] idüp biraz zaḥīre ḥāzır idesiñüz; Şāhib-ķırān’a bir [14] eyü hizmet itmiş olursiñüz.” didi. Bunlar eyitdiler: [15] “Baş üzerine; ammā Şāh’dan bize emr geldi: ‘Eger ‘asker-i [16] İslām ol cānibe varır ısa ķomayasıñüz; yoḥsa [17] soñra zarar görürsiñüz.’ demiş. Biz başımızdan ķorķarız, (48a) [1] hemān bunda gelmeyinde ķanda giderseñüz, uğur olsun.” didiler. [2] ‘Amr eyitdi: “Tüh bire yüzünñüzze bire nā-merdler; hele Şāhibķırān selāmet [3] ile gelsün de görürsiñüz, ne cefālar ideriz.” diyüp alup yürüyi- [4] virdi, andan ‘asker-i İslām’ı ķarşulayup: “İşte ahvāl şöyle [5] oldu, hemān İskenderiyye cānibine gidelim, Allāh kerīmdir, anda gemiler [6] bulurız.” diyüp bir şapa yoldan İskenderiyye tarafından revāne oldılar, [7] bir gün İskenderiyye tarafından geldiler, anda gördiler ki vāfir gemiler var, [8] hemān re’islerin tıutup ḥabs eylediler, dümenlerin aldılar; ba‘dehū zaḥīre- [9] lerin birkaç gün içinde cem‘ idüp gemilere ķodılar; ba‘dehū esbāb- [10] ların ve atların ve ķadırların yirleşdirüp yelken dümenlerin [11] düzerken anı gördiler ki kāfir ‘askeri birbirine ulaşıp gelür- [12] ler, cümleden evvel Zübün-ı La‘ın yetişdi, ‘Amr feryād idüp re’islere [13] teber şapı ile girişdi, tiz timür ķoparın; düşmān geldi, [14] diyü bunlar şöyle böyle diyince bu ķadar çokluk ‘asker tiziyye [15] olmaz, āḥır gördiler ḥāl müşkil oldu. Dīlāverler gemilerin [16] palamarların tīg ile çalup timürleri deryāda ķaldı, bunlar [17] alarğa olunca ķadar Zübün gelüp yetişdi, gördi alarğa [18] oluyorlar, hemān La‘ın göz ķarardup kendini Mihr olan [19] gemiye atdı, anda ise mütea‘yyin serverlerden çok kimse [20] var ıdı, hemān La‘ın’ün başına üşdiler; La‘ın çoğunun [21] elinden silāhların alup yabāna atdı, hemān siperin yüzine (48b) [1] çeküp Mihr olduğı ķamaraya doğrı gitdi, hemān ol ḥālde ‘Amr-ı [2] ‘Ayyār yitişüp La‘ın’ün çehresine bir ğurure-i nefit ķarpdı; şakalı [3] yanmağa başladı, bire amān, diyüp cān ğayğusına düşünce server- [4] ler üşüp La‘ın’i deryāya atdılar; ba‘dehū rüzğār esüp yelken [5] açup revāne oldılar, beriden küffār gördiler, Zübün helāk [6] oluyor kemend atup ve gemi de ķanca ile ğüc-ile

taşra çıkar- [7] dılar, birazdan La‘in’ün ‘aklı başına geldi, gemileri şorardı, [8] anlar
 çokdan gitdiler, didiler. La‘in āh eyledi, çehresin şarup [9] ‘arımdan yüzine niķāb
 tıtdı. Hürmüz eyitdi: “Be hey Dīl-āver [10] nedir bu hırsın, bir gün sen bu ‘Ayyār’ın
 elinde helāk olursın.” [11] didi. Zübün eyitdi: “İy Şehr-yār, cān virmeyince cānān ele
 [12] girmez; lākin neyleyim, ol ‘Ayyār hīle-kār olmasa birlerinüñ işi [13] kolay ıdı.”
 didi. Hele gine bunlar İskenderiyye şahrāsında [14] döşenüp kōndılar, ardılarınca
 gitmege tiziyye gemi yok; cümle gemileri [15] ‘asker-i İslām sürüp götürdiler,
 bunlarda çokluk ‘asker olmağla [16] hīç olmazsa bu kadar gemi gerekdir; āhır Hārūn
 ile Kārūn’a [17] haber gönderüp çağırdılar. Hürmüz eyitdi: “İy Nā-bekārlar, size [18]
 Ata’m Şāh haber göndermedi mi, Hamza ‘askeri ol cānibe varırsa [19] kōmayasñuz
 diyü.” didi. Bunlar da du‘ā idüp eyitdiler ki: “İy Şehzā- [20] de, bizlere ‘Amr-ı
 ‘Ayyār geldi; gemi, zaħıre istedi; bizler yüz vir- [21] medik varup gitdi, artuk bizüm
 tarafımızdan gelmediler. Bir āhır (49a) [1] yoldan gidüp varup böyle fesād itmişler.”
 didiler. Hürmüz [2] eyitdi: “Tiz, bizlere de gemiler tedārik idüp zaħıre görün beş
 kerre [3] yüz biñ ādeme yiyecek kadar.” diyüp emr eyledi. Anlar da başladılar [4]
 tedāriğe işte ol arada altı ay gecdi. Hürmüz aħvāli pederi [5] Şāh’a ‘arz eyledi, bu
 kerre Buhtın igvāsıyla Şāh haber gönderdi ki: [6] “Elbetde ardılarına düşesñüz.”
 diyü Hürmüz’e bu haber geldi, bunlar da [7] gemilere girüp zaħırelerin alup bir gün
 İskenderiyye’den ayrılup [8] revān oldılar, işte bunlar gitmekde; ammā taraftan
 begler ve Mihr, eyü [9] kırtuldıķ şol melā‘inlerin elinden, diyüp muvāfiķ rüzgār [10]
 ile birkaç gün gidüp bir gün mağrib yaķasına düşdiler, andan [11] re‘ise su‘āl
 eylediler: “Bu araya ne dirler?” didiler. Mellāhlar eyitdiler [12] ki: “İşte mağrib
 diyārı budır.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Hiç bu yakında [13] bir ķal‘a var mıdır?” didi.
 Eyitdiler ki: “Belī, vardır bir ķal‘a adına [14] Dīvsār dirler.” didiler. Hemān cümlesi
 gemilerden taşra çıkup [15] bārgāhların kōrup ķarār eylediler, andan gemicilere vāfir
 [16] ihsān idüp yollarına gönderdiler. Ba‘dehū ‘Amr-ı ‘Ayyār şüre- [17] t-i tebdīl
 idüp dervīş şekline girüp sürüp Kāl‘a-i [18] Dīvsār’a geldi, gördi ki muķkem
 kapuları bekliyorlar, geleni gide- [19] ni teftiş iderler; zīrā Buhtın-i harām-zāde,
 Hāce-i Dānā’dan [20] bunların ol diyāra gideceklerin işitmiş idi. (49b) [1] Anuñ
 içün ol ķal‘a Şāhına ve cümle şāhlara emrler gönder- [3] mişdi ki: “Şaķınasñuz,
 ‘Amr’ı ‘Ayyār ķal‘a aņuzı bir tarīkiyle uğur- [3] lar ve dürlü şüretlere girer.” demiş idi.
 Bunlar da ķorķar- [4] lar ıdı ve ziyāde muķayyedleri var ıdı. Bir de ‘Amr ķal‘a [5]

kapusına gelüp içerü girmek istedi; kapucular komadılar: [6] “Bire sen naşıl harîfsin, yasağdır, seni bunda bir bilür âdem [7] kefil olmayınca komayuz.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Ben bir garîb [8] kişiyem, bunda beni kim bilür, benden size ne ziyân gelür?” didi. [9] Anlar eyitdiler: “Yüri hey harîf belki sen ‘Amr-ı ‘Ayyâr’sın.” didiler. [10] ‘Amr eyitdi: “Be cānum ‘Amr kimdir andan böyle korqarsıñuz?” [11] didi. Bunlar eyitdiler: “Biz görmedük; ammā işidiriz, dürlü [12] şüretlere girmiş.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Ben bir seyyāh dervîşim, [13] bu şehirlerin şāhlarına buluşup ba‘zı diyārlardan haber [14] virirem, medh ü şenā okuram; biraz sim ü zer virirler, ben de yol [15] harçlığı idüp bir āhır vilāyete dağı gidüp ol vilāyet [16] şāhına buluşup falān diyāra vardum, şāh şöyle bir kimse- [17] dir diyü medh iderem, bizden kimseye zarar yokdır.” diyüp [18] bunları muşāhabete tutup ilerüden girüden vāfir şöhet (50a) [1] idivirdi, bevvāblar hazz idüp bunuñ başına üşüp [2] diñlerler idi. ‘Amr eyitdi: “Bu Qal‘a-i Dīvsār şāhına kim dirler [3] ve ne ile mecbürdür?” didi. Anlar eyitdiler: “Şāhımuza Hābil Mağribī [4] dirler, şā‘ırları çok sever.” didiler. ‘Amr da nola sağ [5] olsun, diyüp du‘ā eyledi, tamām haber aldı, andan beglere gelüp [6] eyitdi: “İşte şöyle yakın yirde bir qal‘a buldum; ammā muhkem [7] yasağ içeri girmek mümkün degül; lākin şāhlarına Hābil Şāh [8] dirler imiş, sāzende tã’ifesine mā’il imiş, imdi eger [9] bana uyarsañuz her biriñüzi sāzende şüretine koyup [10] esbāb altına cebe giyüp tığ kuşanup şāhlarına varup [11] biraz şenlik idelim; soñra sāzları başında pāre pāre ide- [12] lim; ammā benüm sözimden taşra iş iderseñüz olmaz, ‘arımız [13] vardır dimeyesıñüz, birkaç sã‘at bu kadar zahmeti ihtiyār [14] idin.” didi. Beglerin herbiri pek ma‘kûl, didiler. [15] Andan ‘Amr-ı ‘Ayyār enbān-ı kirāmdan boyuna göre [16] libāslar çıkarup her birine geydirdi ve başlarına [17] birer külāh virdi, cümlesi giydi. ‘Amr-ı Ma‘dī gār idüp: [18] “Yā ‘Amr, bu ne olmaz işdir?” didi. ‘Amr eyitdi: “Be hey Server, (50b) [1] yā Lenduhā, Ūlād bin Merz-bān hikāyesinde hīç ‘ār [2] eylemedi; irtikāb eyledi.” didi. Sā’ir serverler de ‘Amr-ı [3] Ma‘dī’ye üşündi idüp öyle olur, diyüp bi’l-zarū- [4] rī ol cāmeyi giyüp külāhı başına giyüp tırdı. [5] ‘Ayyār-ı Cihān tekrār enbāne dest urup bir rebāb çıka- [6] rup Tavq-garrān’a virdi ve bir mişkāl çıkarup Muqbil-i [7] pū-leng-püş’a virdi ve kemān çıkarup Ğaşmeşim’e vir- [8] di ve bir nefir çıkarup Melik Şāh’a virdi, andan [9] Zū’l-humār’a, andan Qahtān’a, bunuñ emşāli her bir serverlere [10] birer dürlü şey virdi. ‘Amr-ı Ma‘dī eyitdi: “Hele bize bir şey [11] qalmadı dirken bir büyük şeşber çıkarup

‘Amr-ı Ma‘dī’nüñ [12] önüne kodı, ‘Amr-ı Ma‘dī başın şalup göre şol nā- [13] bekārı kaşdıyla bana böyle eyledi, yā ben bunu nice [14] çalayım.” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār tāziyānesin eline virdi, [15] hemān aşağı yukarı kaş, didi. ‘Amr-ı Ma‘dī şeşberin [16] kayışın boğazına geçirdi, şeşberi koltuğı [17] altına alup hāzır oldı; bā‘dehū ‘askere tenbīh (51a) [1] eyledi, sizler de hāzır āmāde olun, size haber geldükde kal‘aya gele- [2] siñüz, diyüp ‘Amr da bir büyük davulı boğazına aşup eyitdi: [3] “İy dīlāverler, her kaçan ben ceng harbi çalarsam sizler de hemān [4] sāzları Hābil Şāh’ın başına çalup dal tīg olup urun [5] ehl-i kal‘aya tīgı.” diyüp önlerine düşüp kal‘aya doğru gitdiler. [6] Çünkü kal‘a kapusına geldiler, ‘Amr ilerü gelüp kapucılara selām virdi, [7] anlar da ‘aleyke alup gördiler bir ālāy çingenler birbirine uymaz; kimi [8] uzun, kimi kışa hayrān olup nedir ādemler, didiler. ‘Amr eyitdi: “Bizler [9] üstād sāzendeleriz, bunların cümlesinüñ üstādıyam, bizler de hüner çok- [10] dır, varın Şāhiñuza ‘arz idin.” didi. Bunlar da gelüp Şāh’a ‘arz [11] eylediler, Şāh hāzz idüp: “Bire meded getürin görelim.” diyüp emr eyledi. [12] Anlar da varup ‘Amr’ı bu kadar ādem ile alup Şāh’ın huzūrına getür- [13] diler. Hābil Şāh bunların böyle görüp şafāsından ‘aklı gitdi; ba‘dehū [14] su‘āl idüp: “Üstādiñuz kañiñuzdur?” didi. ‘Amr ileri gelüp: “İşte [15] ben kulun cümlesinüñ üstādıyam.” didi. Şāh gördi bir büyük ta- [16] vulı boğazına geçirüp eline bir çomağ almış, bu kerre Hābil Şāh [17] eyitdi: “De imdi bir faşl eyleyin, görelüm.” didi. ‘Amr eyitdi: “Bire [18] birer mi çalalum; yoħsa birden mi çalalum, emrin nedir?” didi. Şāh [19] eyitdi: “Yok birer birer çalın, dinleyem.” didi. ‘Amr bunların [20] yüzine bakup ‘aceb kime çal disem, diyüp bakarken ‘Amr-ı Ma‘dī’nüñ [21] gözi gözine rāst geldi. ‘Amr-ı Ma‘dī boynun çeküp yalvar- [22] mağa başladı: “‘Amr, [u]yuma,³⁶ senüñ daħı zamānuñ gelmedi.” diyüp (51b) [1] Tavk-ğarrān’a işāret eyledi. Ol da diz çöküp kemānceyi biraz [2] cızlatdı. Hābil Şāh gördi zerre kadar hāzzı yoħdır: “Yā Üstād [3] bu mıdır şākirdiñüz?” didi. ‘Amr eyitdi: “Bundan hāzz eylemediñüz [4] mi, diyüp birine daħı gel sen çal.” diyüp Muḫbil’e işāret [5] eyledi. O da diz çöküp biraz aşağı yukarı üfledi, Şāh gördi [6] bu daħı andan beter: “Bire ādemler laṭifeyi қо, bir bilüriñüz var ise [7] çalsun murādiñuz harçlık ise bu şekl ile olmaz.” didi. [8] ‘Amr yavuzlanup eyitdi: “Bire Nā-bekārlar kaşdıyla mı idersiñüz, beni [9] Şehr-yār’ın yanında utandırdiñuz, diyüp Şāh’um şu karnı büyük [10] kişi gāyet eyü çalar, anı da

³⁶ Metnimizde kelimenin imlasında ilk hecede “elif” harfinden sonra “vav” harfi unutulmuştur, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “uyuma” olarak düzelttik.

dinleyin; eger ol da bilmezse ğayrı [11] dürlüsin çalarlar.” diyüp [12] ‘ Amr-ı Ma’ dī başın şalup tāziyānesin eline alup aşağı yuça- [13] rı hatır hatır kazıdı. Şāh eyitdi: “Bire meded! Vazgelsünler, [14] başım, beynim gitdi.” diyüp işāret eyledi. ‘ Amr eyitdi: “Şāh’um [15] bunların birer birer şafāsı olmaz, birden çalsunlar da görün [16] temāşāyı.” diyüp işāret eyledi. Bunlardır hep birden bir zırılı- [17] dır kıopardılar ki sarāyın içi şadā ile doldı birbirine uymaz. [18] Ehl-i dīvān bunların seyrine tırmuşlar, ‘ Amr da tırmayup da- [19] vulı çalar hā vaqt geldi, diyüp işāret eyledi. Ammā Hābil [20] Şāh serhoş bu hāli görüp: “Bire ne ğarā’ib temāşādır, diyüp (52a) [1] gülmeden bayıldı, bir de anı gördiler ki ‘ Amr-ı Ma’ dī: “Bire kāfir gidi [2] ne gülersin, bizler senüñ mashāran mıyuz!” diyüp elinde olan [3] sāzı Şāh’ın başuna çarpup sāz tār-mār oldu, hemān sā’ir [4] dīlāverler dağı her biri elünde olan sāzların Hābil Şāh’ın başuna [5] urdılar. ‘ Amr-ı ‘ Ayyār eyitdi: “Bire şaķın öldürmen, belki lāzım olur.” [6] diyegördi; olmadı helāk eylediler, ehl-i dīvān, bire bire nedir [7] aşlı, diyince kadar anı gör- [8] diler ki yigirmi kadar dīlāverler üzerlerinden esbābların atup [9] dal tīg olup her kişi ismin yād idüp girişdiler, ‘ Amr-ı ‘ Ayyār [10] bu hāli görüp tiz ceng-i harbiyye başladı. Qal’ a kavmi hāl ne [11] olduĝın bilüp gelüp cenge tırdılar; ammā dīl-āverān-ı İslām [12] fı’l- hāl sarāydan taşra olup şokaķlara düşdiler, ol maħalde [13] sā’ir ‘ asker de taşradan qal’ aya yürüyüş eylediler. ‘ Amr varup [14] qal’ a qapuların açup içeri girdiler, kırk biñ ‘ asker qal’ a [15] kavmine urdılar tīg ı teberi; āhır qal’ a kavmi zebün olup [16] amān, didiler. Bunlar da cengden el çeküp amān virdiler; ba’dehū [17] sarāyı zabt idüp hāzīneyi qabz eylediler. Mīhr-i Nigār’ı bir [18] tenhā sarāya kondurdılar; ba’dehū herkes begendiĝi yire konup [19] şāhiblerin taşra atdılar; ba’dehū etrāfdan zahire cem’ idüp [20] yağmaĝa başladılar ve gözçiler koyup gitdiler, rahāt oldılar, [21] bir de bir gün anı gördiler ki Hürmüz ve Zübün gelüp yitişdi, (52b) [1] didiler. Begler de taşrada olanlar içeri alup qal’ a qapuların bend [2] idüp cenge hāzır oldılar bunda; ammā bu taraftan Hürmüz-i [3] Tāçdār kenāra gelüp gemilerden taşra çıkdılar, cāsūslar gönderüp [4] haber aldılar ki ‘ Arab ‘ askeri bu yakın yirde bir qal’ a vardır, fetħ idüp [5] içine girüp oturmuşlar, didiler. Hemān beş kerre yüz biñ ‘ asker [6] ile yirlerinden kalkup gele gele Qal’ a-i Dīvsār’a geldiler, gördiler ki [7] ‘ Arab dīlāverleri burc bārū üzere dolaşup hāzır olmuşlar kâ- [8] firler görüp hayrān oldılar; hele gelüp qal’ ayı muħāşara idüp [9] konup qavil eylediler ki: “Bir dağı ‘ Amr’ın hīlesine aldanmayalar.

Hürmüz [10] emr eyledi: “Ol mağrib diyârında olan al‘a ahlarıma ki aına[11] sñuz ki vilâyetiñüz ‘Arab ‘askeri badı, ilerinde bir ‘ayyâr vardır, [12] öyledir böyledir, diyüp birer nâme yazup gönderdi, be-nâm [13] behlüvânlardan daı imdâd istedi ve Mihr’i irâr eyledi. Anlar da [14] iidüp alib-i râıb olup gelmekde bir taraftan kâfir ‘askeri [15] nâme yazup o ile al‘aya atup Mihr’i istediler, begler de [16] bildiginden alma, diyüp cevâb virdiler. Küffâr ‘askeri de al‘aya [17] yürüyüş eylediler, bir nice gün bu hâl üzere ceng eylediler, [18] bir vechle çäre idemediler; zîrâ al‘a âyet arb idi. [19] ‘Amr-ı ‘Ayyâr al‘aya yakın gelenlere urure-i nefit ile yaup (53a) [1] helâk iderdi, bu kerre Hürmüz’in ‘askeri gördiler ki olmaz [2] gine dönüp onup eyitdiler ki: “Biz bunları zâhîreden bunaltalım, [3] bir hoça beglen, diyüp her tarafa imarladılar, hadd-i zâtında ehl-i [4] İslâm al‘ada altı ay midâr oturdılar, zâhîreleri tükendi, [5] bir gün cümle begler Mihr’in yanına gelüp müâvere eylediler. ‘Amr-ı ‘Ayyâr [6] eyitdi: “Elem çekmen zâhîreden ötüri benim bir ayrı tedbîrim var- [7] dır, diyüp tesellî virdi ve ol gice ‘Amr-ı ‘Ayyâr kemend ile al‘adan inüp [8] Hürmüz’in bârgâhına geldi; meger Hürmüz’in bir olu var ıdı, yidi [9] yaında ıdı, adına Hüsrev Pervîz dirler idi. Hürmüz anı âyet [10] sevdüğinden yanında bile götürür idi, ‘Amr-ı ‘Ayyâr bunu bilür idi. [11] Ol gice ol ehzâdeyi uurlayup al‘aya getürdi; çünki [12] abâh olduda lâlâları ehzâdeyi yirinde bulamayup feryâd iderek [13] Hürmüz’e geldiler, Hürmüz’in cân başına ıçradı, bire görün nice oldu, [14] dirken bir de gördiler ki al‘a burcına bir feryâd zâhir oldu; meger [15] ‘Amr-ı ‘Ayyâr, Hüsrev’i burc üzerine götürüp çağır bire abe olu [16] imdi seni aaı ataram diyince, meger feryâd iden ol ıdı, bu kerre [17] küffâr ‘askeri bu hâlî görüp gelüp Hürmüz’e haber virdiler, Hürmüz segir- [18] düp ara ıdı, ciğerkôşesin ol hâlde gördikde çağırup eyitdi: [19] “Yâ ‘Amr, nedir bundan murâdın, ne istersen vireyim, aın kıyma!” didi. [20] ‘Amr eyitdi: “Mâl istemem, ol adar zâhîre virirsen öldürmem.” didi. [21] Hürmüz, nola, diyüp ‘Amr’ın didiği minvâl üzere zâhîreleri hâzır (53b) [1] eyledi, Buhtıgân eyitdi: “Gelin ‘Amr-ı ‘Ayyâr’a bir reng idelim, birer ikier yük [2] zâhîre oyup sâ’irlerine toz toprak kepek aman oyalım, böyle [3] olunca zâhîreleri tiz dügenür.” didi. Hürmüz de eyü didin, diyüp [4] öyle eylediler; ammâ ‘Amr-ı ‘Ayyâr eline olu gibi bir timür alup çuvâllara [5] oup yoladı, bir de gördi ki kiminde zâhîre var kiminde toz [6] toprak açmaz odı cümlesin tamâm ieri alup apuyı apadı. [7] Anlar eyitdiler: “Neyledin yâ ‘Amr,

kanı Şehzâde?” didiler. ‘Amr eyitdi: “Çünkü [8] söziñüzde hilâf çıkdıñuz; bir bu kadar dağı zaḥîre virirseñüz [9] hoş virmezseñüz şimdi veled-i zinâyı burc üzerinden aşağı atarım.” [10] didi. Andan gine Hüsrev’i burc üzerine çıkarup çağır [11] bire kaḥbe oğlu şimdi seni aşağı ataram, didi. Derdimend bî-çâre [12] feryâda başladı, küffâr ‘askeri gördükde gelüp Hürmüz’e haber vir- [13] diler. Hürmüz Bahtegân’a eyitdi: “Be hey cehüd oğlu cehüd tedbîrî [14] başında paralansın, ‘Amr’ın didigi kadar virin.” diyüp anlar da [15] virdiler, ‘Amr-ı ‘Ayyâr gine üşenmeyüp birer birer cümlesini yokladı, [16] tamâm kal’aya aldı; ba‘dehü Hüsrev’i çırcıblak şoyup eyitdi: [17] “Var imdi kaḥbe oğlu babanuñ malı çok seni gine giydirdin.” [18] diyüp kal’adan taşra idüp kapuyı bend eyledi. Begler ‘Amr’ın bu [19] işine âferîn eylediler. Bu taraftan Hüsrev’i lâlaları alup Hürmü- [20] z’e götürdiler, Hürmüz cigerköşesin görüp sevindi, bu elem [21] ile emr eyledi; kal’aya her taraftan yürüyüş eylediler. (54a) [1] içerüden taşradan çok âdem helâk oldu. İşte bu üslûb [2] üzre gâh ceng ve gâh oturaḥ iderler idi. Ammâ kâfirlere zaḥîre, [3] yardıma‘ asker gelür idi. Lâkin ehli İslâm’a yardım ve ne zaḥîre [4] gelür idi. Hele ‘Amr-ı ‘Ayyâr bu kadar zaḥîre beydâh idüp bir zaman [5] oturdılar işte bunlar bunda. Bizüm kışşamız Hamza-i bâşafâ’ya [6] geldi, ol zamânki Emîr-i Cihân’ı Yek-çeşim Cinnî ile Yek-dest [7] Cinnî biraḡup gitdiler idi. Meger Sencâb Nerre’nüñ bir sehḥâre [8] anası var ıdı, adına ‘İfrîte Câzû dirlerdî. Bu kerre Hamza’ [9] nuñ tîğinden kaçan dîvler ol mel’ûna gelüp feryâd eylediler. [10] Ol la‘îne âh idüp yirinden tûrup seher ile bir [mer]kübe³⁷ süvâr [11] olup gelüp şehr-i Siyâh’a yetişdi. Bir de gördi ki oğlu [12] iki pâre olmuş yatur, biraz leşine yüzün gözün sürüp ağladı. [13] Ba‘dehü eyitdi: “Hele evvel Maḥl-i Cinnî’nüñ haḡḡından geleyim de soñra ol [14] ḡâkiyi bulayım, diyüp havâyâ çıkup gitdi, yolda giderken Yek- [15] çeşim ile Yek-dest’e râst gelüp gördi, birinüñ koltuḡı altına [16] bir şandîḡ ‘acele ile giderler, önlerin alup bunların su’âl [17] eyledi, anlar da Server’e itdiklerin ḡikâye eylediler. Mel’ûne: “Âferîn, [18] eyü ḡizmet eylemişñüz, zâyi‘ olmaz; ammâ ol ḡâki şimdi [19] kâdadır?” didi. Anlar da falân yirdedir yûri hemân intikâm [20] al, didiler. La‘îne bu ḡaberi alup kaşdı Hamza, diyüp çekilüp (54b) [1] gitdi; ammâ bu taraftan Server-i Âlem aḡşama kadar yürüyüp bî-iḡtiyâr [2] gelüp bir kaya koltuḡı bulup anda yatup uyudu. Bu kerre ‘İfrîte [3] Câzû ol araya gelüp gezerken ol kaya koltuḡında Server’i uyur [4] bulup fırsatdır,

³⁷ Metnimizde “kübe” şeklinde eksik imla edilen kelimenin doğru imlası “merküb” dur.

diyüp sihir idüp ‘aqlın aldı ve götürüp [5] havāya doğru çekilüp; ba‘dehū fikr idüp ben bunu nasıl öldür- [6] sem ki intikāmum alup yüregim şoguya, didi. Andan eyitdi: [7] “Ben bunu varup Cezīre-i Mārān’a bırakup uzağdan temāşā [8] ideyim, didi, göreyim bir miqdār yüregim sâkin olsun, diyüp [9] ol gece Server’i götürüp kendisi bir nīze boyı havāya çıkup [10] tırdı. Server kendine gelüp gözün açdı, gördü ki yatdu- [11] ğı bir degül bir ğayrı vādiler delük delük ve bir de bed rāiḥa var. [12] Ḥamza eyitdi: “Bu ne ğarīb mekândır.” diyüp ḥayrān oldu. Bu kerre [13] havādan ‘İfrīte Cāzū gördi ki Ḥamza uyandı, yukarıdan ḥaykırup: [14] “Yā Ḥamza, nice görürsin kendini nā-bekār; benim Sencāb gibi oğlumı [15] helāk eyledin; sen de bunda helāk ol; gör ḥālını, işte bu [16] araya Vāde-i Mārān dirler, şimdi mārılar çıkar görürsün ḥā- [17] lini³⁸.” didi. Ḥamza sağa şola bakup kimse yok, bir de havāya [18] bakdı, bir ‘acūze tırmayup kendüne söz söyler, bildi ki bu [19] La‘in’e helāk itdiği ‘İfrīt’ün anasıdır, andan eyitdi:[20] “En son bana oldu olacak emr Ḥudā’nuñ.” diyüp eyitdi: “İy [21] Sultān-ı Sāḥirān çünkü bana bu aradan ḥalāş olmak yokdur, (55a) [1] lütf eyle bir parça yakın gel, sana bir iki vasiyyetüm vardır, [2] yerine getir.” didi. ‘İfrīte göre ne söyler, diyüp yire indi, söyle [3] bakayım, didi. Ḥamza eyitdi: “Benüm dādumı Maḥl-i Cinnī’ye koma; zūrā beni [4] bu diyārlara ol getürdi ve oğlunu öldürmege ol sebep [5] oldu. İşte şöyle oldu böyle oldu diyerek yanına yaklaştı. [6] Cāzū da eyitdi: “Yā ol Nā-bekārı kormıyam, intikāmı aluram falān [7] dirken Server-i ‘Ālem aḥsuzın bir na‘ra öyle urdı ki ‘acūze bī-hūş [8] olup sihir itmege kâdır olamadı, hemān Server yirinden tırup [9] varup La‘in’e bir tīg nasıl urdısa iki pāre eyledi; ba‘dehū Server [10] şükr-i Yezdān idüp şimdiden sonra öldüğüme ğam yimem, diyüp bir miqdār [11] yürüyeyim şandı; zemīn kalbur gibi delük delük ayakları yire gö- [12] çer, yürümek mübālağa güç Server şöyle böyle dirken gün doğup [13] havādır kızdı. Ḥamza anı gördi ki Allāhu Ekber her bir delükden birer yılan [14] çıkup gözi önünde fi‘l-ḥāl Cāzū’ya üşüp yidiler; ba‘dehū kendine [15] doğru hücum eylediler, Server bu ḥālī görüp dal tīg olup girdi [16] bunların içine; ammā ne fā’ide bunlar gitdikçe çoğaldı, kimi zehr [17] atar kimi üzerine atılır, Server’i şaşurdılar; ammā Server-i ‘Ālem [18] bunları ol kadar kırdı ki kolları yorulup ve ayakları başacak [19] yir yok, şabāḥdan ikindi vaḫtı olunca ceng eyledi; ḥuşūşā [20] bir sıcak oldu ki taş çatlar, artuk Dīl-āver-i ‘Ālem ḥayātından ümīdi [21]

³⁸ Metnimizde kelime ḥākini” şeklinde yanlış imla edilmiştir, biz kelimeyi “ḥālını” olarak düzelttik.

kaṭ' eyledi; hele ol gün aḥşama yakın mārılar inlerine girdiler. (55b) [1] Ḥamza da bir yirde düşüp yatdı, şabāḥ olduğda gine cenge başladı, [2] bu üslub üzre üç gün ceng eyledi, üçüncü gün ğayrı [3] kendünden ümīdi kesüp niyāza başladı, ol demde Ḥazret-i Hızır [4] zāhir olup elinden tutup bir bağçe kenārına götürdi, Server'in ḥā- [5] trın sorup: "Yā Ḥamza nedir ḥālin, bu yād ellerde Şāhibkırān olan [6] ādem buncılayın çok miḥnet çeker." diyüp eline bir tāziyāne virdi [7] ve eyitdi: "Şun karşıda görünen şehr-i Zerrīn dirler, Esmā Perrī'nün [8] şehridir." diyüp gözden nihān oldu. Ammā bu taraftan Esmā Perrī [9] Ka'be-i Şerīf'e gelüp Ḥamza'yı görüp 'āşık olup Ḳāf'a götürmek diledi [10] idi. Mu'allim-i Ḳāf komayup didi ki: "İy Sultān-ı Ḳāf, bir vakt ola [11] kim Ḥamza Ḳāf'a kendi ayağı ile gele; ol zaman nice bilürsen öyle [12] eyle." diyüp ol vakte tāriḥ komuşlar ıdı. Esmā Perrī her zaman [13] ol tārihi yoḗlardı, bir gün gine yoḗladı gördi ki vakti gelmiş. [14] Esmā Perrī, Mu'allim-i Ḳāf'a bakup: "İy Dānā, ḳanı bu günlerde Ḥamza gelür [15] diyor ıdın; yā gelmedi." didi. Mu'allim-i Ḳāf reml idüp didi ki: [16] "Müzde! İy Sultān-ı Ḳāf, Ḥamza bu araya yakın yirdedir." didi. Esmā [17] eyitdi. "İmdi aryalum didükde Mu'allim eyitdi: "Ḥayır, ol kendi gelür [18] gözetsünler." didi. Esmā de gözci ḳodı, ol gün geçmeden bir- [19] ḳaç perrīler segirdişüp Esmā'ya gelüp: "Müzde olsun iy Sultān-ı [20] Ḳāf, Ḥamza falān bağın kenārında dolaşup gezer." didiler. Esmā şād [21] olup tüz emir eyledi, vezīrleri ve nice dīv perrī ve cinnī ile [22] karşı varup: "Ḥoş geldiñüz iy Şāhibkırān-ı 'Ālem, buyurun sizi (56a) [1] Sultān-ı Ḳāf Esmā Perrī ister." diyüp altına bir perrī atı çekdiler, [2] süvār olup şehr-i Zerrīn'ün ḳapısına geldiler. Server-i Cihān nazar [3] idüp ḳal'a dīvārları bile altundan ḳapuları dürlü [4] ma'denden muraşşā' cevāhirler ile zeyn olmuş, göz bakdıḳça [5] ḳamaşur ḳapudan içerü girdiler, şoḳaḳ taşları bile cevā- [6] hirden ḥayrān olup Server seyr iderek giderler idi, [7] şehr ḳavmi ise ḥaber-dār olup rub'-ı meskūndan bir ādem [8] güzeli gelmiş seyr idelim, diyüp şoḳaḳlar ḳoldı. İşte [9] bu üslub üzre Esmā Perrī'nün sarāyına geldiler. Esmā Perrī [10] sarāy ḳapısından karşılayup Şāhib-kırān'a ta'zīm idüp [11] hoş geldiñüz devletlü Şāhibkırān, diyüp ayağına düşmek [12] diledi; Emīr-i Merdān komayup lütf eyle bizi ta'zīr [13] eyleme, didi. Esmā Perrī eyitdi: "Ben senün cāriyenüm iy Server, [14] ben seni gökde ararken yirde buldum." diyüp ḳoltuğına girüp [15] tahta götürüp kendi yirin teklīf eyledi. Ḥamza eyitdi: [16] "Yoḗ, ey Bānū-yı 'Ālem lütfuñuz dā'im olsun; bizler taht- [17] nişin degilüz, şandalya-nişinnüz." diyüp sağ ḳolda [18] pāy-i

taht şandalyasında oturup karar eyledi. Esmâ da [19] ziyâfet tedârigine başladı. Ba‘ dehü müferrih zîbâ köşkte [20] meclis kurup ‘ işrete başladılar; ammâ Esmâ Perrî nice ide- [21] cegin bilemez idi. Birkaç kerre kendüni Hamza’ya gösterüp [22] ‘ arz eyledi. Ola ki kendine meyl ide diyü; ammâ Hamza (56b) [1] Esmâ’nuñ yüzine bakmazdı; gönlü gözi Mihr’de idi. Ben [2] on sekiz günde varsam gerek idi, işte mâbeyni bu kadar gün [3] geçdi şimdi Mihr-i Nigâr’um ne dir veyâ beglerüm ne ‘ âlemde ola [4] ve ben bu Kâf’da nice çıkaram diyü bunu fikr iderdi; çünki biraz [5] yiyüp içüp bâdenüñ keyfi gözlerine geldükde Esmâ Perrî eyitdi: [6] “Yâ Şâhib-ķırân, rub‘-ı meskûndan Kâf’a gelmeden murâdın ne idi [7] ve kimin ile geldin?” didi. Hamza eyitdi: “İy Bânü-yı Cihân’um, beni Maħl-i Cinnî [8] getürdi; Sencâb Dîvden şikâyet eyledi. Ben de on sekiz günde va- [9] rup gelürem diyü va‘de eylemiş idim, işte bu kadar gün oldu; [10] zâhir anlar da beni umarlar ben ise bunda ‘ işretdeyüm.” didi. Esmâ [11] hazz idüp şafâ eyledi, andan eyitdi: “İy Server, şimdi taħkiķ [12] Sencâb Nerre’yi öldürdün mi?” didi. Hamza eyitdi: “Zâhir sana yalan [13] borcum nedir?” didi. Esmâ Perrî eyitdi: “İy Dîl-âver Sencâb dîvi [14] kanı bek katı haşmdır; eger öldürdün ise ancak Şâhib-ķırân [15] olmuşsın.” didi. Bu kerre Hamza bu sözden yavuzlanup eyitdi: “İy [16] Nâ-bekâr, böyle bizi mezâķ itmeden murâdın nedir? Bir şordın, iki [17] şordın nice bir şorarsın.” didi. Esmâ eyitdi: “Va’llâhi Server [18] ben seni mezâķ itmedüm; nihâyet ol Sencâb Nerre yavuz la‘îndir; [19] anuñ için öldüğine inanmadum.” didi. Şoñra Mu‘allim-i Kâf, [20] bire yeter söyleme, diyü birkaç def’a işâret idegördi; Esmâ [21] anlamadı, nik hemân Hamza ile bir muşâhabet olsun diyü şorar [22] ıdı; ammâ ne fâ’ide Hamza bunuñ sözünden alındı. Bu Mekkâre (57a) [1] beni mezâķ alur diyü elem çekerdı, andan Hamza eyitdi: “İşte mâdde- [2] nüñ aşlı seng-i şifâ diyüp gösterdi. İşte Sencâb Dîv’in [3] nişânları inanmazsan şehr-i Siyâh’a perrî gönder varup gör- [4] sünler.” didi. Esmâ eyitdi: “Hoş inanduk ey Server, ne var [5] bunda elem çekme.” diyüp güldi. Ammâ Hamza mestâne idi, [6] Esmâ’nuñ güldüğine dibelik elem çekdi, hemân yirinden kalkup: [7] “Be hey çil murdâr, ben senüñ kulun ve yâhûd maşğaran [8] mıyum?” diyüp şu[ç]³⁹ benümdir ki sencileyin ‘ avratuñ meclisine geldüm, [9] diyüp alup yürüyüvirdi, bu kerre Esmâ ol hâli görüp: [10] “Lütf eyle Server haķâ eyledüm.” diyüp diledi ki alıķoya, Hamza [11] hemân Esmâ’nuñ çehresine bir tabanca urup Esmâ’nuñ [12]

³⁹ Metnimizde kelime “çe” harfi kullanılmadan imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “şuç” olarak düzelttik.

ağızı kan ile to olup arkası üzre yıkıldı, hây neyledin, [13] diyince Hamza pür-gazab olup alup yürüyivirdi; ba‘dehü [14] Esmâ’nuñ ‘aklı başına gelüp âh idüp andan vezîrlere [15] emr idüp: “Bire varın yalvarın bolay ki döndüresiñüz.” didi. [16] Vezîrleri Hamza’nuñ ardından irişüp eyitdiler ki: “Kerem eyle, [17] dön Server sen anuñ itdigine bakma diyegördiler; çäre [18] olmadı, dönmedi; hemân şehrin kapusından taşra olup [19] bir cânibi tutup gitdi; ba‘dehü Esmâ Perrî âh idüp kaldı [20] vezîrleri biraz naşihât eylediler. Mu‘allim-i Kâf eyitdi: “Elem (57b) [1] çekme Hamza bu diyârdan tâ seni almayınca gidemez.” didi. Esmâ Perrî [2] eyitdi: “Hoş imdi Allâh vire öyle ola.” diyüp kaldı; lâkin [3] Hamza’nuñ ardınca üç dâne cinnî ta‘yin eyledi; “Varın gözedin, [4] nereye giderse bana gelin haber virin.” diyüp gönderdi, kendi firâk [5] ile kaldı; ammâ bu taraftan Hamza şehri Zerrîn’den taşra çıkup bir cā- [6] nibi tutup gitdi; ammâ nereye gitdiğini kendi de bilmezdi; lâkin seng-i [7] şifâ berekâtıyla açlıktan şusuzluğdan elem çekmezdi; ammâ yayan [8] yürümeden ‘aciz idi, bir de yalnızlıktan elem çekerdi; zîrâ [9] inüp binmege ve yārân ile şöhet itmege alışmış âdem gâyet [10] gücüne gelürdi, işte Emîr-i Merdân bu üslup üzre [11] altı ay gidüp şâfi aq mermerden binâ itmişler bir şehre geldi [12] gördi içinde perrîler olurdu ve bu şehre üç kız karındaşlar [13] hüküm iderdi; çünkü Hamza şehir kapusına geldi perrîler görüp [14] büyüğüne Râfi‘a dilerdi gelüp haber virdiler, bir şahş geldi [15] şol şekilde; ammâ bizüm kavmimize beñzemez, didiler. Bu kerre bunlar da [16] gelüp gördiler bir benî âdem güzeli on sekiz arış kad çeker, [17] saçını uzayup omuzuna inmiş, bunlar Hamza’yı gördükde ü- [18] ci de birden ‘aşık olup hemân üçü de Şâhibkırân’uñ öñine [19] gelüp selâm virdiler, Hamza da bunların selâmuñ aldı, bunlar [20] eyitdiler: “İy kişi, ne kavmdensin ve nereden gelüp nereye gider- süñüz?” didi. Hamza eyitdi: İy perrîler ben hâlâ âdem evlâdındanum, [22] işte bir takrîb ile bu diyâra düşdüm, artuğ rub‘-ı meskûna (58a) [1] çıkmak müyesser olmadı, bilmem şomı nice olur?” didi. [2] Anlar da eyitdiler ki: “İmdi iy Server, buyurun bu şehir bizimdir, [3] sarâyımıza varalum, biz seni rub-ı meskûna götürürüz.” didiler. [4] Hamza’nuñ ise cânına minnet idi; yalnız gezmekten ziyâde [5] uşanmış ıdı, pek ma‘kül da‘vete icâbet lazımdır, diyüp [6] andan bunların üçü de Server’in öñine düşüp sarâyına götür- [7] diler, andan tahta tekliif eylediler, Hamza oturmayup pây-i taht [8] şandalyesinde geçüp karar eyledi, andan Server’e ziyâfetler [9] idüp ‘işrete oturdılar, bu üç kız karındaş Hamza’yı birbir- [10] lerinden

kışkanup ve kendilerin zerr i zīvere⁴⁰ müstağrak [11] idüp Hamza-i Şāhibkırān'a 'arz iderlerdi; lākin Server'in ašlā [12] gözinde degil idi. Bunlar ile şöyle bir şöhetde idi; ammā [13] Mihr'in muḥabbeti derūnuñ kaplamış ıdı ve bunlar eyitdiler: "İy [14] Server, çünkü rub'-ı meskūnda benüm ma'şukum vardır ve hem anuñ [15] ile 'ahdüm var dirsın; çünkü öyledir, evvel var anda Mihr'i [16] al soñra gel beni al." didi. Hamza da bu kavle rāzī nola." didi. [17] Rāfi'a Perī, Server'i götürecekt oldu; lākin ol bir kız karındaş- [18] ları ḥased eylediler, çünkü aḥşam oldu cām ḥābe girüp [19] yatdılar; ammā küçük karındaşı olan Melike Perrī gice ya- [20] rusında gelüp Hamza'yı uyandırdı ve eyitdi: "İy Server (58b) [1] karındaşım Rāfi'a Perrī seni yidi günde ancak götürür; ammā ben [2] seni üç günde götürürim, beni al." didi. Hamza da nola sen beni [3] eger götürür isen Mihr'den soñra seni alayım." didi. Melike Perrī: [4] "İmdi ḥāzır ol." diyüp ikisi de ḥāzır oldılar, andan Melike Perrī [5] nişfu'l-leylde Hamza'yı alup götürüp gitdi, çünkü şabāḥ oldu, [6] Rāfi'a Perrī ile Lem'a Perrī yirlerinden turup gördiler ki [7] Melike Perrī Hamza'yı alup gitmiş, hāy Nā-bekār göre benden gizlü ḥarām- [8] zādelik itmiş gel imdi ardımca varalım, Hamza'yı elinden alalım, [9] didiler. Ba'dehū ol ittifāk ile iki kız karındaşlar ardılarına [10] düşüp gitdiler; ammā bu taraftan çünkü şabāḥ oldu, kuşluk [11] maḥali olduḡda Melike Perrī yorulup eyitdi: "İy Server, bir miḡdār [12] dinlenelim." didi. Hamza da nola, diyüp yire indiler; ba'dehū otu- [13] rup bir miḡdār diñlendiler, andan soñra dilediler ki ḡalkup [14] yollarına gideler, hemān iki karındaşlar ol maḡalde gelüp [15] yitişdiler: "İy saçı bıçık Meḡḡāre biz tururken ne lāzımdır ki sen [16] bu Server'i götürüp gitmek." diyüp birbiriyle cenge başladılar. Hamza [17] eydür: "Bire kızlar oturun 'ayıbdır diyegördi, olmadı. Ammā [18] rāvī eydür: "Meger Esmā Perrī'nüñ ta'yin itdigi cinniler gelüp bu [19] aḡvāli Esmā'ya ḡaber virdiler, hemān Esmā dir bir miḡdār 'asker [20] alup ardılarından sür'atle gelüp irişdi, gördi ki ol [21] kızlar birbiri ile ceng iderler, hemān Esmā bunları tutup ü- [22] cüni de helāk eyledi, bu kerre Hamza ol kızlara acıyup (59a) [1] el tāziyāne urup bunları ḡarşulayup diledi ki [2] bunları kıra. Mu'allim-i Ḳāf birkaç perrī ekābirleriyle [3] gelüp didiler ki: "İy Server, neylersin hīç ādem ḡidemī [4] dostı ile düşmān olur; imdi bu Esmā sana [5] Mihr'den evvel gönül virmişdir ḡükemānuñ ḡavli bunuñ [6] üzerinedir ki sen bu diyār-ı Ḳāf'da on sekiz sene [7] eglenüp ḡalursın ve bu Esmā

⁴⁰ Kelime metnimizde "zīveye" şeklinde yanlış imla edilmiştir, biz bu yanlış imlayı "zīvere" olarak düzelttik.

Perrī'yi Mihr'den evvel alur- [8] sun, bu diyār-ı Kāf'dan şofıra çıkarsın, ey Dīl-āver [9] şöyle ma'lūmuñ olsun ki Mihr senūñ dördinci hatu- [10] nuñ olsa gerekir; serkeşligi bırak, Esmā Perrī bu Kāf [11] diyārında ulu sultāndır, Hazret-i Süleymān evlādından- [12] dır, çok yirlerde sana fā'idesi olacaqdır; buna cefā [13] itme, en şon taqdīru'llāh ile on sekiz yıl bunda qalmağ [14] lāzım olıncağ yā böyle berrī yabānda zahmet ile ser-gerdān [15] gzmekden ise Sultān-ı Kāf ile bezm-i şafāda ol- [16] san olmaz mı?" diyüp ol kadar söyledi ki Hamza hayrān [17] olup eyitdi: "İy Hākīm, ne 'aceb sözlər söyledin; on [18] sekiz yıl ben bu diyār-ı Kāf'da nice tıruram, yā benüm [19] anda 'askerim nice olur?" didi. Mu'allim-i Kāf eyitdi: (59b) [1] "Hiç bir nesne olmaz, gine varup cümlesin şağ şā- [2] līm bulursın." didi. Ba'dehū Esmā Perrī gelüp Hamza' [3] nuñ ayacağına düşdi, eyitdi: "Be hey Server, nedir bu bize [4] itdügün cefāların; sana neyledüm, ben şafāmdan gercek [5] Sencāb Nerre'yi öldürdün mi diyü su'al eyledüm." diyüp [6] 'özürler eyledi. Āhır gine barışdılar. Andan Hamza'yı taht [7] üzerine alup ber-havā olup şehr-i Zerrīn'e geldiler, [8] Esmā Perrī'nūñ köşklerinde bezm-i şafāya başladılar; ammā [9] muqaddemā dimiş idük ki Esmā Perrī'nūñ bir pāy-i taht [10] pehlüvānı var ıdı, adına Zer-nāk Nerre dirlerdi, [11] yüz arış kad çekerdı, kūh-ı Kāf içinde ol da şā- [12] hīb-kırān geçinür idi. Esmā Perrī'yi gönlünden severdi; [13] ammā izhār itmezdi. Hamza anda geldikde ol anda degül [14] idi. Bir gün haber alup hemān gāzab ile ol aradan [15] qalkup şehr-i Zerrīn'e geldi. Esmā Perrī Hamza ile otu- [16] rurken bir perrī gelüp Esmā'nuñ qulağına Zer-nāk [17] Nerre geldi diyince Esmā Perrī 'aceb nice olur hāl, [18] diyüp Esmā'nuñ 'aklı gidüp şād iken gāma düşdi. (60a) [1] Hamza gördi ki Esmā Perrī bozuldı, ey Bānū n'oldın [2] aşlı nedir, didi. Esmā Perrī eyitdi: "Server, muqaddemā [3] size didim idi, bir pāy-i taht pehlüvānum var ıdı, [4] Zer-nāk Nerre gelmiş sizin bunda geldigiñüze elem çekmiş [5] işte andan ötüri elem çekdim ki bunda geldikde [6] yavuz la'indir, qorqaram size bir hatā irişmeye." [7] didi. Server-i 'Ālem eyitdi: "İy Bānū, sen elem çekme; Hāk'ın [8] 'ināyetiyle öyle biñ la'in olsa cevāb virirem dirken [9] sarāy qapusından yüz kırk arış qaddiyle gürleyüp eyitdi: [10] "İy Hākī Nā-bekārı, ne ararsın bu mekānda, sen benüm [11] vaşfım hiç işitmedün mi ki ol şandalyada oturur- [12] sın?" didi. Andan Esmā Perrī'ye eyitdi: "İy Bānū, niçün [13] bu Hākī'yi yanına getürdin, lāyık mıdır ki bu kūh-ı Kāf [14] diyārında sana bir er bulunmaz mı?" didi. Esmā eyitdi: "Şuş [15] 'ayıbdır sen benüm misāfirime ve işüme

arışma! İşte aşmın [16] unki sen begenmezsin var imdi cevāb vir.” didi. [17] Zer-
 nā Nerre yavuzlanup: “Yā cevāp viremez miyem?” (60b) [1] diyūp bir yol ol
 uzadup Server’in yaasından [2] avrayup diledi ki yire ura nice ki silkti at’an [3]
 Server’i yirinden ayıramadı, bu kerre Server oturduğı [4] yirden La‘in’un ehresine
 bir sille-i řāhibırānı [5] öyle urdu ki ar urup depesinūn ūzerine [6] mu‘alla
 yııldı. amza gine yirinden alkmayup otur- [7] dı; lākin gōgsi gūmbūldemege
 bařladı, bu kerre Esmā [8] Perrī ve yanında olanlar amza’nuñ ol řecā‘atin gōrūp [9]
 bī-itiyār tahsīn eylediler. Andan Zer-nā Nerre bir sā- [10] ‘at midārı yatup ‘alı
 başına gelūp gōzın [11] aup gōrdi sarāy başına fır fır dōner, amza’yı gōrdi [12]
 gine bī-pervā yirinde oturur dibelik ‘ār idūp [13] hemān yirinden tūrup apudan tařra
 oldı; meger bir gūr- [14] zı var ıdı, Kūhu’l-Berz’den niřān virirdi, hemān [15] anı
 oyup eline alup ieri girūp eyitdi: “İy Hā- [16] kī, bundan řonra seni řaė mı oram.”
 diyūp Server’e (61a) [1] avāle eyledi, amza’nuñ yanında gūrz siper yok, bu kerre
 [2] ol ālī gōrūp bir na‘ra urup peleng miřālī yirinden [3] atıup gūrz inerken ol
 řınup deste cūyenden [4] avrayup ve ekūp elinden aldı ve Zer-nā Nerre’ye [5]
 kendi gūrziyle nařıl bir gūrz öyle urdu ki zīr i [6] zebīr idūp ba‘dehū gōgsüne ıup
 bir eliyle ene- [7] sine yapışup bir eliyle aner ıarup diledi ki başın [8] kese, bu
 kerre Esmā Perrī ve Mu‘allim-i āf dilek idūp: [9] “ıyma Server eski emek-dārdır,
 ayrı midārın bildi.” [10] didiler. amza da ferāėat idūp gōgsünden [11] alkup
 āzād eyledi, andan Zer-nā Nerre yirinden [12] tūrup gūrzin sūrūyerek, olsun bire
 Nā-bekār [13] Hākī bu intikām sana almaya, diyūp ıup gitdi, [14] andan Esmā
 Perrī ve Mu‘allim-i āf amza’ya āferīn eylediler: [15] “Ammā yā amza şaın
 řimdiden řořra āfil olma; zīrā [16] bu tā’ife ziyāde kin tūtarlar, bir yirde firřant [17]
 bulup bir ziyān itmeye.” didiler. amza eyitdi: (61b) [1] emr Allāh’uñdır, başa
 yazılan gelūr.” didi. Andan ‘iřrete [2] bařladılar, bira günden řořra bir gūn Esmā
 Perrī’nuñ ‘ařı [3] galebe idūp eyitdi: “İy Dīl-āver, ben senūñ nicedir iřtiyā- [4] ın
 ekeyem; hele evvel gōrmez idim, řabr iderdūm; ammā [5] řimdi bī-mecāl oldum,
 elbetde rızā vir nikāh olsun [6] ber-murād olalım.” didi. amza eyitdi: “İy Bānū,
 gider bōyle sō- [7] zı bana bu teklīfi itme ben sana od azerem, didim, yā bu [8] sōz
 nařıl olur!” didi. Esmā gine Server’in ūzerine [9] sūrūp: “Yok, elbetde!” diyince
 amza yavuzlanup hemān yirinden [10] tūrup yā senūñ tende tūrmayınca ne lāzım
 gelūr, diyūp [11] alup yūrūyivirdi, bu kerre Esmā Perrī řehr-i Zerrīn’ün [12]

kapuların kapayup yüz biñden ziyāde dīv perrī ‘askeri [13] Ḥamza’nuñ üzerine ḥavāle eyledi ki Ḥamza’yı koyuvirmekler, [14] hemān Server-i ‘Ālem bir yol tāziyāne el urup önüne geleni [15] āteşe yaqūp yandırdı çok dīv perrī ve cinnī helāk [16] eyledi, andan şehrin kapusın açup taşra oldı ve bir [17] tarafı tutup gitdi. Bu kerre Esmā Perrī itdüğü işe [18] nādım oldı, işte şimdi dibelik darıldı, gayrı [19] barışmak güç oldı, diyüp gine Ḥamza’nuñ ardınca dīde- (62a) [1] bān perrīlerden gözciler gönderdi, kendi elem ile kaldı, [2] bu kerre Ḥamza da bir tarafı tutup gitdi, işte bunlar da bunda; [3] ammā bu taraftan ‘asker-i İslām qal‘a-i Dīvsār’da zahīreden [4] gine şıqılup cümle begler Mihr’in qatına cem‘ olup müşāvere [5] eylediler ki Tānca cānibine ne gūnā gideriz ve bu qal‘adan [6] çıqup ve bu ‘askerden nasıl ḥalāş olurız, didiler. [7] Mihr-i Nigār, ‘Amr’a eyitdi: “İy ‘Ayyār-ı Cihān, buna tedbīr lāzım- [8] dır.” didi. ‘Amr fikre varup eyitdi: “Ben bir kerre varup [9] bakayım, sizler ḥāzır oladurun.” diyüp Berq-pāy-ı ‘Ayyār’ı [10] yanına Fettāh-ı Mısrī ‘Ayyār’ı yirine kaymakam idüp [11] Berq-pāy ile qal‘adan çıqup Tānca tarafına üç [12] konaq maḥalde qal‘a-i Nisār nām bir qal‘aya geldiler, gör- [13] diler kapuları bend olmuş taşradan içeri kuş uçur- [14] mazlar, bunlar bir taqrīb kapucılara yanaşup dervīş şūret [15] faķīriz, seyyāhuz ihsān eyle geçinüp du‘ā ideriz [16] diyü ol kadar yalvardılar ki olmadı içerü girmek [17] mümkün degüldir, bevvāblar eyitdiler ki: “Hürmüz-i Tāçdār ki [18] yidi iklim Şāh’ı evlādıdır, ḥatta kendi gelse içeri [19] kıomayız.” diyüp cevāb virdiler, ‘Amr-ı ‘Ayyār bir miqđār dolaşup (62b) [1] Berq-pāy-ı ‘Ayyār’a didi ki: “Seni şol ağaç dibinde gice bulalım.” [2] diyüp kendi uzakdan göz kıulaq oldı. Bevvāblardan Kıos [3] Kıos Ağa nām biri qal‘a ḥendegine kıazā-yı ḥācete girdi. [4] ‘Ayyār-ı Cihān hemān boğazından tutup ḥarīfi öldürüp süb- [5] rindi altına gömdi, kendini anuñ şekline kıoyup gelüp bevvāblara [6] kıarışdı, aḥşam olduqda bevvāblar iki bölük olup bir [7] bölüğü aḥşamdan bekler idi, bir bölüğü şabāḥçı ıdı. ‘Amr [8] aḥşamdan yatup didi ki: “Benüm bir miqđār miżācum yokdır, [9] ba‘şūrum ḥareket itmiş hekīm ‘ilāc virdi.” diyüp bir [10] eyü kıoḫulu buḥūr yaqdı başına ve kendine virdikden soñra [11] uşul ile bir dārūlı buḥūr kııkarup manğala bıraqup [12] kendi göbegin tutup taşra kııkar gibi olup gitdi. Bevvāblar [13] ne güzel kıoḫulu buḥūr imiş, diyüp otururken her biri [14] bī-hūş olup kıaldılar. ‘Amr-ı ‘Ayyār varup ol ağaç dibinde [15] Berq-pāy-ı ‘Ayyār’ı bulup gelüp gördiler ki cümlesi dārū- [16] dan geçmişler, hemān Berq-pāy ile sürüp Şāh’ın

sarāyına geldiler, [17] Sehrāb Şāh'a dārū virüp bende çeküp habs eylediler. [18] 'Amr, Berḳ-pāy-ı 'Ayyār'ı Sehrāb Şāh'ın tahtına geçürüp eyitdi: [19] "Göreyim seni şüreti hastelige ur eṭrāfa bildirme [20] ben Hürmüz tarafından nāme ile gelürem, hemān sen bizi [21] içerü al." diyüp gitdi. Andan ḳal'a-i Dīvsār'a geldi. [22] Begler ile görüşüp ḳal'ayı ne gūnā alup Berḳ-pāy-ı 'Ayyār'ı (63a) [1] Şāh eyledigin hikāyet eyledi, 'asker daḫı hāzır āmāde ṭurur- [2] lar ıdı; ammā 'Amr-ı 'Ayyār ber-dīvān idüp 'Ayyār ayağı ile yürür [3] bahādırānların üzerine hafif çāmeşür kafası gibi [4] üstünü çārşafı ile örtüp ve miḫaffe ve taht-ı revān şeklinde [5] şeyler peydāh itdirüp dört yüz ḫalifesine ve sā'ir [6] 'ayyārlar cümle çağırıp didi ki: "Sizler bu gice ḫādim ve cāriye [7] ve ḫātūn şekline girüp bu taht-ı revānları ve miḫaffeleri alup [8] falān ḫilāf sür'at ile gidesūñüz soñra birer ikişer ḳal'a-i [9] Nisār'a gelesūñüz ve ba'zılarıñuz yolcu şekline girüp ve Hürmüz [10] ordusına gelür gibi olup Zübün'ı ve 'askeri bir ḫilāf [11] semte şavasūñuz on ḳadarına işmarlayup Fettāḫ-ı [12] 'Ayyār'ı baş idüp Ṭārūḳ 'Ayyār'ı maşlaḫat üstüne koyup [13] gice nişfinda dört biñ ḳadar 'ayyār ve bahādir pehlüvānlar ile [14] ḳal'adan çıkup ḳaraḳola rāst gelüp beş yüz ḳadar āde- [15] mi helāk idüp bākīsın ordu üzerine döküp [16] hay huy iderken çekilüp gitdiler, hemān 'Amr-ı 'Ayyār Zübün'ūñ [17] bir ḫizmet-kār şekline girüp gelüp uyḳudan ḳaldırıp: [18] "İy Pehlüvān ne ṭurursın, 'Arab 'askeri Mihr-i Nigār'ı alup [19] ḳal'adan ḳaçmışlar ḳaraḳolı daḫı bozdılar." diyüp cevāb [20] virince, hemān Zübün yirinden ṭurup şıçrayup esbāb-ı atına [21] rābiṭa virirken ordu içinde hay huy şadāsın (63b) [1] işidüp Pizen, Luhrāsb ṭutup hemān cümleden evvel Zübün atına [2] süvār olup gitdi, bir miḳdār gitdükde ḳaraḳoldan ba'zı yara- [3] luya rāst gelüp su'al eyledi, anlar da şol semte gitdiler, [4] diyüp ḫaber virdiler. Zübün öldüğine ḳaldığına bakmayup [5] gitdi, bir miḳdār gidüp ol olan ḳaraḳolların leşlerin gö- [6] rüp 'Amr-ı 'Ayyār ise yaralı şeklinde leşler arasında eğilür [7] durur ıdı, Zübün 'Amr'ı gördükde su'al eyledi, 'Amr āḫ [8] idüp: "Nā-bekārlar ḫaremlerini ortaya alup bizi bu ḫāle ḳo- [9] dılar, İy Sultān-ı Zāvīl, şol semte gitdiler; bizüm intikāmımızı [10] ḳoma!" didi. Zübün daḫı 'Amr'ın gösterdiği ḫilāf yola [11] gitdi, bir miḳdār gidüp Ṭārīḳ 'Ayyār bir köylü şeklinde Zū- [12] bün'a rāst gelüp andan su'al itdükde şimdi 'asker ile [13] ḫaremleri ile 'acele şol semte gitdiler, diyüp şavdı. Pizen, [14] Luhrāsb birbirinūñ ardılarına düşüp gitdiler, Hürmüz [15] daḫı cümle 'asker ile ardılarına düşüp gitdiler, hemān 'Amr-ı [16] 'Ayyār ḳal'aya gelüp 'askeri

ve begleri alup sür‘at ile [17] al‘a-i Nisār’a yakın geldikde ‘Amr-ı ‘Ayyār bir nāme düzüp [18] Ber-pāy-ı ‘Ayyār’a gelüp kendin ‘arz eyledi, Elim Hürmüz-i [19] Tādār’dan nāmım vardır didükde Ber-pāy-ı ‘Ayyār, Sehrāb [20] Şāh şüretinde emr eyledi; ‘Amr’ı içeri aldılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār [21] gelüp nāmesin virdi, şöyle yazmış ki: “İy Sehrāb Şāh, [22] ‘Arab ‘askeri evlādlarımdı alup bizüm ile zaıreye tebdil (64a) [1] ideyorlar bu huşuşdan ötüri ‘ıyāllerimüzi ve evlād- [2] larımızı arafına ırsāl eylemişimdir, al‘anda hıfz idesin ve al‘anı daı eyüce hıfz ide- [3] sin.” diyüp cevā- [4] buñ hatm eylemiş. Ber-pāy-ı ‘Ayyār, Şāh şeklinde didi ki: “Emir [5] Şehzāde’nüñdir, al gel diyüp ‘Amr’a hil‘at giyürdi, ‘Amr [6] andan gidüp ‘askeri arşulayup hāremi ilerü alup [7] pehlüvānları hādım ve hizmet-kār şeklinde al‘aya gelüp girdiler [8] ve her biri kimi apuyı zabt eyledi ve kimi şoaklara yürü- [9] yüp bāı ‘asker daı gelüp fi‘l-hāl al‘ayı fet idüp [10] bāı alan ‘askeri aşra eylediler ve ‘ayyārlar daı gelüp [11] al‘aya dāhil olup zaıre cem‘ine meşgöl oldılar; [12] ammā bu arafdan Zübun-ı La‘in, ol gün Mihr-i Nigār ha şunda [13] ha bunda, diyüp aşama adar gitdi, ‘asker ise yolda [14] dökölüp aldılar. Zübün eyitdi: “İyü temāşā bunlar ‘acabā ne [15] oldu, göge mi uçdılar?” diyüp giderdi; āır gördi [16] olmaz bir yirde ondı, bir midār oturup a‘ām [17] yiyüp gine La‘in binüp yola düşdi, tevābi‘i daı nā-ār [18] olup ardına düşdiler, sā’ir ‘asker daı: “Bu naşıl işdir [19] bütün gün yol yürüyüp daı dinlenmeden gine alkmak [20] ne dimekdir?” diyüp sögerek giderler idi. Zübün ar- (64b) [1] dına önüne bakmayup ol gice şabāha degin gitdi. İrtesi gün [2] yolu gelüp deryāya dayandı, gördi ki Mihr’den eşer yok. [3] İskelede olanlardan su’āl eyledi: “Görmedük.” [4] didiler. Zübün udurmuş kelbe döndi; āır nā-ār [5] olup ondılar; zīrā atları da aldı ve kendileri de [6] yoruldılar, ardından bütün ‘asker ile Hürmüz de geldi, [7] anlar daı ondılar. Zübün, Hürmüz’e gelüp eyitdi: “İy [8] Şehzāde nice olur hāl, gālibā bu işde hile gibi bunlar [9] nereye gitdiler, hı görmiş yokdır.” diyüp hele ol gice [10] anda alup ırtesi gün şabāh olduda etrāfa ādemler [11] şalup birkaç ādemde al‘a-i Dıvsār’a gönderdiler ki [12] göreler ‘Arab ‘askeri nice oldılar bir de al‘a-i Dıvsār’a [13] varup gördiler ki ‘Arab ‘askeri cümlesi gidüp al‘a hā- [14] lı almış, anlar da gelüp Hürmüz’e ve Zübün’a haber virdiler, [15] bu kerre elemelerinden ‘akılları gitdi, Zübün bī-ihtiyār yirinden [16] urup yola revān ‘Amr-ı ‘Ayyār’ın ve ‘ayyārların helāk eyle- [17] dükleri ādemleri üzerine uğradı, elinden ne gelür, [18] andan al‘aya

doğrı ‘acele gitdi; ammā beriden gördiler ki [19] Zübün gitdi, bunlar da alup bütün ‘asker ile yola [20] revāne oldılar; ammā cümleden evvel Zübün al‘a-i Dīv- [21] sār‘a geldi, gördi ki al‘a apuları au alā iinde [22] kimseler yok, anda olan biraz ādemler var ıdı, su‘āl eyledi: (65a) [1] “‘Asker ne cānibe gitdi?” diyü bilenler, al‘a-i Nisār‘a gitdi, didiler. [2] Hemān Zübün ol cānibe doğrı revāne oldu, günlerde [3] bir gün al‘a-i Nisār‘a geldi, bir de gördi ki gine İslām begleri [4] burc bārū üzerinde ceng yirlerin alup ururlar, İslām [5] sancākların burc üzerine dize omılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār [6] ise burc üzerinde sınarı ‘ayyārlar ile otur- [7] mı ‘iret iderdı, bu adar ‘asker ālāy ile gelüp [8] isārın erāfına ondılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār istifin bozmayup [9] bu gelenler ‘asker midir, köpek midir alā umuru olmadı, [10] bütün ‘asker de gelüp al‘ayı muaara idüp ondılar, ite [11] bunlar bu üslūb üzre gāh ceng gāh yürüyü idüp [12] oturdılar, ite bunlar da bunda oturmada; ammā bizüm [13] ıamuz āhiburān‘a geldi, ol zāman ki Emīr-i Merdān [14] Esmā Perrī‘ye incinüp ıup bir arafı utup gitdi gine [15] tamām altı ay piyāde aban aldı ğayrı cānibden uandı, [16] bu kerre Esmā Perrī‘den ayrıldığına peīmān oldu; ammā ne [17] fā‘ide bir zāman dağı gitdi, yolda ok ‘acāyibler gördi [18] Hā Ta‘ālā‘nuñ kemāl üdratine ayrān oldu, [19] āır giderek bir gün bir dađa geldi, gördi ki bu dağın [20] dırağtları ğāyet yüce ve alın öyle kim eflāke ser [21] ekmi, üzerinde bir ādem a aal sīnede üç gözlü (65b) [1] Hāzma buna selām virdi, ol Pīr de ‘aleyke alup didi ki: [2] “‘İy Yigit, kimsin bu diyār avmine beñzemezsin?” didi. Hāzma [3] eyitdi: “Belī, ben rub‘-ı meskūndan geldüm, ādemī zātum; ammā sen [4] ne kiisin ve senüñ üç gözün var gine benī ādeme benzer- [5] sin ve bu ađa nedir?” didi. Ol kimse eyitdi: “Bu araya [6] yaın bir ehir vardır, adına ehir-i Zümrüd dirler, anda [7] perrīler olur, āhı bir kızdır adına Nālise Se-eim dirler, dir- [8] ler ve bana ‘Argū Se-eim dirler, didi. Server eyitdi: “Yā bu [9] ağada ne ilersin?” didi. Ol eyitdi: “Meyvesinden düşür- [10] düm yapraqlarından dağı oparup eve götürüp orta dö- [11] ek iderem.” didi. Emīr-i Cihān eyitdi: “Gel imdi in aa- [12] ğa ben sana düşereyim.” didi. Pīr azz idüp aağı indi, [13] Hāzma buna vāfir yemiden ve yaprağdan düşürüp Pīr‘in ar- [14] asına virdi, Pīr de yüklenüp giderken mecālī almayup [15] bir aa yükün oyup oturavardı. Hāzma eyitdi: “Pīr‘üm [16] neyledin?” didi. Pīr eyitdi: “Ziyāde yoruldu.” didi. Hāzma [17] eyitdi: “Getür ben götürüyüm.” diyüp yükün alup götürü- [18] virdi, āır Pīr‘in evine geldiler; Pīr,

Server'in öfüne [19] ta'âm kodı, Emîr-i Merdân yiyüp hamd ü şenâ eyledi, birazdan [20] yatup rāhat oldu, irtesi gün şabāh olduğda Pîr, [21] Şāhib-kırān'ı alup şehri Zümrüd'i gezdiren idi, ol şehir (66a) [1] halkı görüp temāşâ iderler idi, birkaçı gelüp şāhları [2] olan Nālise Se-çeşim'e didiler ki: "Şehrimüze bir insān [3] güzeli gelmiş, bilmeyüz kandan geldi." diyüp Şāhibkırān'ı medh [4] itdiler. Nālise açmazdan gelüp Hāmza'yı seyr eyledi, gördi ki bunda [5] bir hüsni cemāl var kim ancak olur, andan Nālise sarāyına gelüp [6] 'Arguş Pîr'e perriler gönderdi, senün yanında bir insān güzeli [7] li bir yigit misāfirin varmış anı bile alup gelesin, bir [8] yirde tuz etmek yiyüp āšnâ olalım." didi. 'Arguş Pîr de [9] bu ahvāli Hāmza'ya söyledi, Hāmza da nola, diyüp kalkup Nālise [10] Perrî'nün huzūrına geldiler, Nālise Hāmza'ya karşı çıkup 'izzet [11] eyledi ve: "Hoş geldin, şafā geldin ey nām-dār buyurun." diyüp tahta [12] teklif eyledi. Hāmza eyitdi: "Hayır, biz tahtnişin degilüz, şandalye-[13] nişinnüz." diyüp gecüp pāy-i taht sandalyesinde karar eyledi. [14] Ba'dehü Nālise Perrî tiz ta'âm hazır idüp Dîl-āver'e ziyāfet eyledi, [15] andan bāde getürdüp meclis kurup 'işret idüp biraz neş'e- [16] dār olduğda Nālise Perrî eyitdi: "İy benî ādem güzeli ism-i şerīfün [17] nedir, kandan gelüp kanda gidersin?" diyü su'āl eyledi, Hāmza da [18] başına gelen serencāmı bir bir nakl-i beyān eyledi, bu kerre Nālise bildi ki [19] bu Dîl-āver bir 'ālî neseb imiş didi ki: "İy Server çünkü bunda [20] geldin, gayrı ol cānibe gitmek güçdür, gel seni bu diyārda eve- [21] reyim bir perrî kıızı al, bunda ne güzeller vardır ki rub'-ı meskūnda (66b) [1] bulunmaz." didi. Emîr-i Merdân gönlinden eyitdi: "İyü tālî'ümüz var, [2] her kanda varsaq bize bir kız teklif iderler; eger istemem bulunmaz- [3] dı göre bu da kendini bize 'arz ediyor." didi. Ammā Hāmza [4] gönlinden eyitdi: "En son bunlardan ku[r]tulış⁴¹ yokdur, [5] hemān benî rub'-ı meskūna götür dersen alalım diyem; eger götüre- [6] bilürler ise a'la soñra bir hāl ideriz." diyüp eyitdi: [7] "Nola, ey Şāh Perrî sözün baş üstüne; lākin bu diyārda [8] bu teklifi bir iki yirde dañı itdiler; hatta Esmā Perrî bizüm ile [9] huşümet eyledi, ben eyitdüm, benüm 'ahdüm vardır, rub'-ı meskūnda [10] olan ma'sūkamı almayınca bir kimseyi almam; eger beni rub'-ı meskūna [11] götürmege kâdir olursan ben de evvel Mihr'i alup soñra seni [12] de aluram gāh anda ve gāh bunda oluruz didim, didükde [13] Nālise Perrî hemān eyitdi: "Nola, öyle olsun ben seni [14] rub'-ı meskūna götüreyim; ammā sen de 'ahdünden dönme." didi. [15] Hāmza da

⁴¹ Kelime metnimizde "kutuluş" şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "kurtuluş" olarak düzelttik.

‘ahd eyledi ki Mihr-i Nigār’dan şoñra bunu ala; ba‘dehū [16] Nālise Perrī tedārik görüp: “Kandasın rub‘-ı meskūn?” [17] diyüp çekilüp gitdiler. Birkaç gün bu üslup üzre [18] gidüp; meger bu Perrī’nün bir ‘aşığı var ıdı, adına Er [19] Nā[1]iş⁴² Eseb ser-pāy Dīv dirler idi, bu kere buna varup [20] haber virdiler ki bir hākī gelüp ma‘şūkın olan Nālise [21] Perrī’yi götürüp gitdi, didiler. Er Nā[1]iş Eseb ser-pāy (67a) [1] işidüp hemān dem çeküp ardılarına düşüp gitdi, bir gün [2] ardlarından gelüp yitişdi; meger anlar da gelüp yire inüp bir miqdār [3] istirahat iderler idi, bir de gürültü zāhir oldu, bir de [4] anı gördiler ki bir dīv toksan beş arış kad çeker, elinde bir gürz [5] küh-peyker na‘ra urup eyitdi: “İy Hākī-i Nā-bekār, benüm ma‘şūkamı [6] kanda götürüp gidersin?” diyüp haykırup hücüm eyledi, bir kerre [7] Server de bu kimdir, diyüp ardına bakup ve yirinden sıçrayup [8] buna karşı vardı, hemān Er Nāliš elindeki gürzi Server’e [9] havāle eyledi; Server’in elinde gürz yok, hemān Gerşāsb āhen [10] dest siperin karşı virdi, gürzdir sipere öyle dokundu ki [11] aynalarından āteşler saçıldı, Hamza’nuñ kolları bükülüp ayakları [12] bir karşı zemīne⁴³ gömüldi, toz kendini bürüye düşdi. [13] Dīv’dir eyitdi: “Yat imdi ey hākī haddini bildin diyince [14] Server-i ‘Ālem tozdan taşra çıkdı, Er Nāliš bir zarar dahı havāle [15] eyledi, bu kerre Server-i ‘Ālem yavuzlanup hemān kol şınup bunun [16] ‘amūdı inerken tutup dibinden kavrayup ve çeküp elinden [17] aldı, andan kendi ‘amūdı ile dīve bir ‘amūd öyle bir urdı ki [18] Er Nāliš başın kaçurup arkaya aldukdā zemīne ser-nigūn [19] oldu, kalkayım diyince Server-i ‘Ālem depme yumruk ile zīr i [20] zeber eyleyüp ba‘dehū gögsine çıkup dal hançer oldu ki başın [21] kese Er Nāliš feryād idüp: “Amān, Server kıyma kulun (67b) [1] olayım!” didi. Bu kerre Nālise Perrī dahı dilek eyledi, Server [2] lütf idüp āzād eyle, didi. Emīr-i Merdān, Dīv’e amān [3] virüp gögsinden kalkdı, Er Nāliš Nerre yirinden turup [4] Hamza’nuñ ayağına düşdi ve cān-ı dil ile Server’e kul oldu, [5] andan Hamza eyitdi: “Deyin imdi gidelim.” diyüp bu kerre [6] Er Nāliš Hamza’yı götürüp Nālise Perrī yanınca yollarına çekilüp [7] gitdiler; ammā rāvī eydür ki şehr-i Zümrüd Sultānı Nā- [8] lise Perrī Hamza’yı rub‘-ı meskūna götürüp gitdi diyü dīde- [9] bān cinniler gelüp Esmā Perrī’ye haber virdiler. Esmā Perrī [10] yavuzlanup tiz emir eyledi, yüz bin dīv cinnī

⁴² Metnimizde bu kelime “Nāış” şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “Nāliš” olarak düzelttik.

⁴³ Metnimizde kelime “demīn” şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “zemīn” olarak değiştirdik.

ile tahtına [11] süvār olup ardına düşüp gitdi, anlar da az kaldı [12] kūh-i Kāf dan yarın rub‘-ı meskūna çıkarız dirken Esmā [13] Perrī ardlarından irişüp perrīye dīvlere bire kuman [14] eyledi, bir de Ḥamza anı gördi ki havādan dīvler ‘amūdlar [15] çeküp üzerlerine yürüdiler, Ḥamza işaret eyledi; yire [16] indirdiler, Server eleminden dal tīg olup bunlara [17] girişdi, bunlar gördiler ki yanar âteş gibi urup bunları [18] yaqub kül ideyor, hemān öñünden kaçup tār-mār [19] olup dağıldılar; lākin Esmā Perrī ‘askerin havāle (68a) [1] itdikden soñra kendüsi Nālise ile Er Nā[1]iş⁴⁴’i tut- [2] durdu ve kendi yukarudan haykırup: “Yā Ḥamza ne kıyās [3] idersin, hīç ben seni qor mıyam ki rub‘-ı meskūna gide- [4] sin, gel ‘inād itme seni sarāyuma götüreyim, anda beni [5] Allāh’un emriyle al, birkaç gün ‘işret idelim; ba‘dehū [6] seni diyārına götüreyim; yoksa sen bu diyārdan halā- [7] şa çäre yokdur.” didi. Serverdir el kemāna urup [8] eyitdi: “İy Mel‘ün, yıkıl git şu aradan; yoksa şimdi [9] seni helāk iderem ve senüñ ile diyārıma gitmem.” didi. [10] Esmā gördi ki serkeşlik idüp ‘inādı elden koma- [11] mış, gayrı dönüp gitdi, tahtına gelüp āh vāh ile [12] ‘ömrin geçürüp andan Er Nā[1]iş ile Nālise’i hāşş [13] bağçesinde habs eyledi, andan eyitdi: “Deyin imdi [14] iy nā-bekārlar iki kez ber-murād olup safā idin; yoksa [15] Ḥamza’dan size fā’ide yokdur.” didi. Nālise kâ’yil [16] olmadı; ammā ne çäre derdmend Nālise Perrī zād-ı [17] naşībüm bu imiş, diyüp bunuñ ile ‘işrete başladı, [18] işte bunlar bunda; ammā bu taraftan Şāhibkırān gine (68b) [1] yalñuz kaldı, gördi ki dīv ile perrī de gitdi, Server-i ‘Ālem [2] piyāde bir cānibe çekilüp gitdi, gāh Esmā’ya söger idi gāh [3] kendi bahtına bu üslüb üzre bir nice zaman [4] dağı gidüp yollarda çok ‘acāyibāt seyrān eyledi, bir gün [5] giderken öñinden bir āhū şıçradı; ammā bunda bir naqş [6] vardır ki gören hayrān olur, Server-i ‘Ālem eyitdi: “Āh şol [7] āhūyı tatabilsem Mihr-i Nigār’a götürirdim.” diyüp gine [8] hātrına Mihr-i Nigār gelüp ağlamağa başladı, ey dirīgā ne [9] ‘aceb dert geldi benüm başuma, yārānumdan eşümden yolda- [10] şumdan dur oldum, bu ne hāldir, diyüp bu āhūnuñ [11] şaydına muqayyed olup ardına düşdi, belinden kemendin [12] çıkarup hālka idüp bir kerre pür-tāb idüp atdı; [13] kemend āhūnuñ boğazın geçdi, Ḥamza kemendi silkdükde [14] kemend boynından çıkup āhū kaçdı, Ḥamza ardına dü- [15] şüp gine kemend atdı, āhū gine halāş oldu, bu kerre [16] Ḥamza koğa koğa yoruldı, hikmet bu ki āhū kaçup [17] gitmez, biraz uzaq durur ve ardına dönüp bakar

⁴⁴ Metnimizde kelime “Nāiş” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “Nāliš” olarak düzelttik.

[18] ıdı, Hamza ise urmağa kıyamaz ıdı, geldi aḥşam [19] oldu, āhū gözinden nihān oldu, Hamza eyitdi: “Eyü [20] seyrān yā bu āhū nereye gā’ib oldu, bütün gün benden [21] ayrılamadı ıdı, bunda bir ḥāl var; ammā ne güzel (69a) [1] āhū idi, tutmuş olaydum Mihr-i Nigār’a götürür idim.” diyüp [2] ḥayıflandı; hele ol gice gine eṭrāfına dā’ire çizüp [3] yatdı uyudu; ba’ dehū uyandı gördi şabāḥ olmuş [4] yirinden turup abdest alup namāzın edā eyledi, bir de gördi [5] gine ol āhū bir taraftan göründi, Emīr-i Merdān ḥazḥ idüp [6] bunuñ ardına düşince āhūdır alup yürüyüvirdi, [7] Server-i ‘Ālem ol kadar ikdām eyledi; çāre olmadı, her kaçan kemend [8] atar ıdı, gerdānına geçerdı āhū gine şıyrılıp bir cānibe gider- [9] di, Server-i ‘Ālem yavuzlanup el tiz kemāna urup urmaḥ [10] istedükde āhū gözünden gā’ib oldu, Server-i ‘Ālem kendi [11] kendüne eyitdi: “Bu āhū degüldür, cīndür ancak belki şeyāndur.” [12] diyüp ardından irilmezdi, ḥāşıl-ı kelām Hamza üç gün gidüp [13] dördüncü gün şehre üzerine geldi, rāvī eydür ki [14] bu şehre Zeberced-gün dirlerdı, bunda daḥı perrīler olur [15] ıdı, şehre-yārına Şehnāz Perrī dirlerdı, bir kız ı var [16] ıdı adına Şehnevāz Perrī dirlerdı, gāyet güzel idi; [17] meger Şeh-nuvāz Bānū, Hamza’yı ol arada gezerken görüp ‘āşık [18] olmuş kendini böyle āhū şekline koyup Hamza’ya gösterdi, [19] Hamza da mā’il olup üç gün ardına düşüp āḥır bu (69b) [1] şehre geldi; ba’ dehū Server-i ‘Ālem sürüp şehre kapusına gelince bu [2] taraftan Şeh-nuvāz Bānū evvel gelüp babası Şehnāz Perrī’ye eyitdi: [3] “İşte şöyle bir ādem ejderhāsına rāst geldüm ve şol şüret [4] ile şayyad idüp bunda getürdüm; gālibā beñzer ki Sencāb Nerre’yi [5] öldüren bu benī ādemdür, her zaman bana bir münāsib er ister- [6] din, işte bundan münāsib er olmaz ve gāyırısına daḥı vir- [7] sen bana gerekmez ve istemem.” didi. Şehnāz Perrī eyitdi: “Hele göre- [8] lim naşıl kimsedir.” diyüp Hamza’ya karşı perrīler gönderdi, [9] andan perrīler gelüp Hamza’yi ta’zīm ile karşılayup buyrun [10] Server sizi şehre-yārımız Şehnāz Perrī ister, didiler ve altına [11] bir perrī atı çekdiler, Hamza da binüp Şehnāz Perrī’nüñ sarāyına [12] geldi, Hamza gönlinden eyitdi: “Bolay ki bunda daḥı bize kız teklif [13] itmeyeler idi, bu diyārda perrīler ādem zātı severler der idi; [14] ammā çünki sarāya geldi, Şehnāz Perrī Hamza’yı karşılayup ta’zīm [15] ile yir gösterdi, Server de geçüp oturdı; ba’ dehū ni’ met getür- [16] diler, yidi, andan meclis kurup bir miqdār ‘ıyş u ‘işret bezm-i şafā [17] idüp kelleler kerem ve ḥāṭırlar nerm olup ol dem Şehnāz Perrī, Hamza’ya nazar idüp didi ki: “İy Güzide-i Devrān, sen kimsin ve bu [19] diyāra

neden düşdün? Biz bu diyârda insân kısmından kimse [20] görüp ve işitmedük.” didi. Dil-âver-i ‘Âlem eyitdi: “ÿy Şehriyâr [21] bana Hamza dirler, rub‘-ı meskûnda bir yidi iklîm şâhı vardır, (70a) [1] adına Nüşirevân dirler, ben anuñ kızına ‘âşık oldum; âhır başuma [2] anuñ için çok hâl geldi, vardum kızını darb-ı destümle aldum; âhır [3] bana hîle idüp zehrli tîğ ile urdılar, zaħm-dâr oldum, soñra [4] bu diyârda şehri-yeşim Şâhı Maħl-i Cinnî gelüp bana Sencâb Dîv’ [5] den şikâyet eyledi, ben de da‘vâ-yı merd eyledüm, götür beni ben ol [6] la‘îni katl ideyim, didüm, ol da beni alup bunda getürdi, [7] işte ol gündün berü bu kadar zamândur bunda kaldum.” diyüp [8] Esmâ Perrî ile geçen mâcerâsın hikâyet eyledi. Şehnâz Perrî [9] bundan hazz idüp döndi vezürâsına eyitdi: “‘‘ Aceb nice [10] olur şunuñ ile akrabâ olup kızımı virsem kendi de bu [11] diyârda durmaz ise de bir oğlu olursa kuvvetiyle diyâr-ı [12] Kâf’a hüküm iderdük.” didi. Vüzêrâsı da eyitdi: “Ma‘kûl; [13] ammâ işte Esmâ’yı bile almamış ve kaç perrî kızların Esmâ [14] helâk eylemiş bu mübâlağa güç iştür.” didiler. Bu kerre Şehnâz [15] Perrî eyitdi: “ÿy Şâhibkırân, yâ bu şehre ne sebep oldu ki [16] geldiñüz?” didi. Server eyitdi: “Bir gün bir münakkâş âhüya râst [17] geldüm, ben de gördüm bunu tutmak diledüm, çâre olmadı, üç [18] gün ardına düşdüm, dördüncü gün bu şehre geldüm, âhü [19] önümden gâ’ib oldu, bilmem o da mı perrî idi; yoksa [20] Hâk Ta‘âlâ tarafından bir rehber mi idi beni bunda getürdi; [21] ammâ ‘aceb mâ’il oldum, gâyet hûb âhü idi.” didi. Şehnâz (70b) [1] Perrî eyitdi: “ÿy Server ol âhü, benüm idi, baķın buna [2] benzer mi idi?” diyüp tahtun perdesin kaldırdı, [3] Server nazâr idüp gördi ki gerdânına altın halka [4] geçürmişler, ibrişim yular ile bağlayup komuşlar, Hamza [5] eyitdi: “Belî, ey Şâh budır; ammâ bu âhücuğı bana virsen [6] gâyet lütf iderdin, ben de rub‘-ı meskûnda olan ma‘şû- [7] kıma armağan götürürdüm.” diyüp Mihr nâmın anup [8] bir zaman ağladı. Şehnâz Perrî eyitdi: “Nola, iy Pehlûvân başum [9] üzerine ben de senüñ kulunum, bu senüñdür; ammâ benüm de senüñ [10] yanında bir hâcetüm vardır; eger kabûl idersen bu âhüyü [11] sana vireyim ve hem seni rub‘-ı meskûna götürüyüm, hasretine [12] kavuşdurayım.” didi. Hamza eyitdi: “Nola, her ne hâcetin [13] var ise söyle; eger kâdir olursam yirine getüreyim; [14] lâkin hemân kızum var, al dime.” didikde Şehnâz Perrî [15] bozıldı: “ÿy Server, kızdan ne ziyân gördün ki böyle [16] tiziyye cevâb idersin?” didi. Hamza eyitdi: “Anuñ için [17] istemem ki evvelâ benüm ‘ahdüm vardır ki Mihr’den evvel kimseyi [18] almam; eger şimdi birin alsam ben

yalan söylemiş oluram [19] erenler içinde ve hem Mihr-i Nigâr işidüp bana incinür ve bunda [20] bu kadar kızlar va' de ile alayım, didüm ise Esmâ Perrî (71a) [1] hîle ile elümden alup helâk eyledi. Anların da elemeleri derünümde [29] dağ-ı deründür; benüm için cāndan çıktılar.” didi. Artuğ [3] Şehnāz Perrî'ye söz kalmadı, Şehnāz Perrî eyitdi: “İy Dîl-āver [4] çünkü böyle ‘ahdin var ımış, bir nāme yaz, bir perrî ile [5] göndereyim, işte küh-ı Kāf'da kaldum, rub'-ı meskūna çıkmak [6] müyesser olmadı; aḥır şöyle bir perrî şeh-r-yārı beni rub'-ı meskūna [7] götürmege boynuna aldı; ammā bir kızı var alursam: ‘Üç [8] günde götüreyim, didi, dîrsen eger icāzet işte kâ'il [9] olursa ne yalan çıkarısın ve ne ‘ahdin bozulur.’ didi. [10] Ḥamza da fikr idüp eyitdi ki: “Üç dört yıldır ğurbet geze- [11] rem, cānuma kār eyledi, bu Şāh'ın sözi kem degül.” diyüp Ḥamza [12] eyitdi: “İy Şāh çünkü böyledir, bana bir perrî gerekdür ki benüm nāme- [13] mi alup rub'-ı meskūna götüre, ‘askerüm ve beglerüm her kanda ise [14] bula Mihr-i Nigâr'a nāmeyi vire ve andan cevāb nāme alup [15] bunda gele biz de ana göre tedārik görelim.” didi. Şehnāz [16] Perrî şād olup seyyāh perrîlerden birin getürüp Ḥamza' [17] nuñ murādı üzere söyledi, ol perrî nola ,diyüp va- [18] rup Ḥamza'nuñ cevābun götüreyim ve benüm rub'-ı meskūnda bildigüm [19] çokdur.” didi. Emîr-i Merdān eline divit kalem alup Mihr'e [20] bir firāknāme yazdı ve cümle başına gelen aḥvālî beyān eyledi; [21] aḥır-kār murādın bildirdi ve mufaşşal nāme daḥı beglere (71b) [1] yazup üzerine mührin urdı, ol perrînuñ eline vir- [2] di, perrî daḥı nāmeyi alup bunlara vedā' idüp yola revān [3] oldu, bir gün Mekke'yi şehrine gelüp birinden haber aldı, Mihr'i [4] Nigâr'ı ‘Arab ‘askeri alup mağrib diyārına kaçmışlar, hemān perrî [5] ol aradan ber-havā oldu mağrib diyārına giderken bir de [6] gördi ki bir kal'anuñ üzerine ol kadar ‘asker üşmişler ki [7] ḥesābın Allāh bilür, ceng falān yok, hemān muḥkem muḥāşara [8] idüp dururlar, hemān süzilüp toğrı kal'anuñ üze- [9] rine indî, kendüni bir ādem şekline koyup birinden su'āl [10] eyledi: “Mihr-i Nigâr bunda mıdır?” didi. Ol ādem eyitdi: “Bunda- [11] dır ne su'āl idersin; yoksa bu kal'a ādemlerinden degül [12] misin?” didi. Perrî eyitdi: “Ben ādem degülüm, diyār-ı Kāf'dan gelü- [13] rem, beni Ḥamza gönderdi, nāmum vardır.” didi. Ol ādem gelüp [14] beglere ve Mihr-i Nigâr'a haber virdi, bunlar da kal'a-i Niksār'da [15] işte dört beş yıl oldu; daḥı on sekiz yıl kaçan gelür [16] bizüm bu kāfir ‘askerleriyle ḥālimüz nice olur?” diyüp söyle- [17] şürken çünkü bu haber geldi segirdişüp taşra çıktılar, [18] cümleden evvel ‘Amr-ı ‘Ayyār

gelüp ol Perrī'yi alup içeri Mihr'in [19] yanına getürdi, ol Perrī ' Arab lisāniyla selām virüp [20] Mihr'e ve beglere du'ā eyledi; ba'dehū Şāhibkırān'ın selāmın [21] söyledi, begler de cümlesi bir uğurdan ayağa kalkup [22] ta'zīm ile 'aleyke aldılar ve hem ağlaşup didiler ki: "İy Perrī (72a) [1] karındaş, şimdi Şāhibkırānumuz kandedir?" didiler. Perrī eyitdi: [2] "Ḥamza kūh-ı Kāf'a gelüp Maḥl-i Cinnī'nün Sencāb Nerre'yi katl idüp andan [3] iki perrī Ḥamza'yı götürüp giderken yolda birağup kaçarlar, Sencāb [4] Nerre'nün bir cāzū anası var ıdı, Ḥamza'yı uyurken kapup [5] Cezāre-i Mārān'a birağup gider; āḥır Ḥazret-i Hızır kapup [6] götürüp Esmā Perrī'nün şehrine koyup gider, sonra gine [7] Esmā'ya incinüp çıkup gider." didükde Mihr-i Nigār duramayup [8] eyitdi: "İy Perrī, Ḥamza Esmā'yı almadı mı?" didi. Perrī eyitdi: [9] "Ḥayır, Esmā Perrī çok teklif itdi; ammā Ḥamza rızā virmedi, [10] didi, benüm Mihr'üm ile 'ahdüm vardır; Mihr'den evvel kimseyi almam." [11] didi. Mihr-i Nigār'ın yüregi yirine geldi; ba'dehū Perrī eyitdi: [12] "Ḥamza andan gidüp çok ğurbet çeker; ḥāşıl-ı kelām bizüm şehrimüze [13] geldi, bizim de Şāh'ımızın bir kızı vardır, Ḥamza'ya eyitdi: 'Eger [14] benüm kızum alursan seni rub'-ı meskūna çıkarayım.' didi. Ḥamza da [15] bir miqdār rāzī olup Mihr'den icāzet istedi, ol ecilden [16] beni nāme ile gönderdi." diyüp Mihr-i Nigār'a çıkarup iki nāmeyi [17] önüne kodı, Mihr-i Nigār ağlayarak nāmenün mührin giderüp [18] bakdı gördi, ḥaṭṭ-ı nişān Ḥamza'nuñdır, yüzüne gözüne [19] sürüp andan oğudı, gördi cümle ḥasret, iştiyāk [20] ile taḥrīr olunmuş ve kendi başına geleni cümlesin beyān eylemiş (72b) [1] ve dimiş ki: "İy benüm Nūr-ı dīdem, Mihr-i Nigār'um, işte ğurbet diyārda [2] kaldum; eger tizce mülākāt olmak istersen bana icāzet vire- [3] sin; Şehnāz Şāh'ın kızını alup birkaç günde bunda olup [4] andan ol cānibe varırız; eger yok dersen biz bu diyārda [5] kalduk." dimiş, Mihr-i Nigār rāzī olmamak diledi; ammā gine [6] dibelik kalur, didi, andan begler de mektūbı oğudılar [7] dimiş ki: "Göreyim sizi iy beglerüm ğayret idüp ben varınca [8] Mihr'i düşmān eline virmeyesünüz ve sizler de Mihr'e yalvarasınız [9] ki bana icāzet vire; zīrā zārūrī kaldum; yoksa evlenmek [10] benüm ḥacetüm degül idi." dimiş. Bu maḥalde begler daḥı Mihr-i Nigār'a [11] söz üşirdiler: "Gel iy Bānū, icāzet vir; tek Şāhibkırān [12] gelsün gine senünñdir." didiler. Mihr de gördi olmaz kendi [13] eliyle bir tezkire yazup mührleyüp Perrī'ye teslim eyledi, didi ki: [14] "Neyleyeyim elimden ne gelür, hemān tizce gelegörsün." didi. Begler [15] de bir mektūb içinde Şāh'dan Zübün'dan

neler çektiğin halâ [16] üç kal' ayı feth idüp mağrib yolunda kal' ayı muhâşara eyle- [17] düklerin beyân idüp iştiyâklar 'arz idüp du'âsın iste- [18] diler, anlar da mührleyüp Perri'ye teslim eylediler. Perridir bunlara [19] vedâ' idüp: "Kandasın küh-ı Kâf?" diyüp revân oldu, [20] bir gün Server'in huzûrına gelüp nâmeleri şundu, Server-i [21] 'Âlem, Mihr-i Nigâr'ın yazusın görüp 'aklı gitdi, ağlamakdan (73a) [1] okuyamadı, gör tamâmen mefhûmun anladı, andan beglerin nâmesin [2] dağı okudu dimişler ki: "İy Server, hemân gelmek üzere olasın; [3] zîrâ bizüm hâlimüz gâyet mükedderdir." diyüp hâllerin beyân eylemişler, [4] Server bir zaman mel'ül oldu; ba'dehû düğün tedâriğin görüp yidi [5] gün yidi gice yime içme oldu, andan 'ağd-i nikâh idüp Şâ- [6] hibkırân'ı ta'zîm ile götürüp Şeh-nuvâz Bânû ile gerdege kodılar, [7] Hamza ber-murâd oldu, çünkü şabâh oldu, Şâhibkırân hammâma [8] girüp 'aynî gusl edâ eyleyüp taşra çıktı, Şehnâz Perri Hamza'ya [9] bir muraşsa' tâc ve bir muraşsa' hil'at ve bir muraşsa' giydirüp ku- [10] şatdı; ba'dehû kırk gün 'ıyş u 'işret şayd-ı şikâr eylediler, andan [11] yol tedâriğin görüp Hamza'yı diyârına götürmege bir taht düzüp Mihr'e [12] ve Beglere vâfir armağan hâzırlayüp bir gün yüz biñ dîv cinnî perri [13] 'askeriyle gelüp cem' olup Hamza'yı taht üzerine çıkarup Şehnâz [14] Şâh ve kızı Şeh-nuvâz Bânû dağı oturup tahtı dîvler götürüp [15] üzerine sâyebân çeküp bu şafâ ile çekilüp gitdiler, üç gün [16] miqdârı gidüp çok menzil aldılar; ammâ ol eşnâda dîdebân [17] cinnîler gelüp Hamza'nuñ gitdiğin Esmâ'ya haber virdiler, Esmâ'nuñ [18] 'aklı gitdi: "Gördün mi bu Nâ-bekâr 'Arab-zâde'yi çünkü evlenür [19] idin, beni niçün almazdın? Şimdi ben sana göstereyim." diyüp [20] dört kerre yüz biñ dîv cinnî perri cem' idüp ber-havâ sür [21] 'at ile öyle gitdiler ki olmaz bir gün ardlarından yitişdiler, [22] hemân bu kadar 'askere Esmâ kuman eyledi; ammâ bu taraftan Şehnâz (73b) [1] Perri'nuñ 'askeri yüz biñ bunlar dört kerre yüz biñ Hamza taht [2] üzerinde Süleymân-vârî şafâ ile giderken anı gördi ardından [3] bulutlar zühûr idüp gürültüler zâhir oldu, ansuzın [4] havâ yüzünden bu kadar dîv perri birbirine hamle idüp ur- [5] dılar, gürzi ve tîği bu kerre Şeh-nuvâz Perri âh idüp eyitdi: [6] "İy Dîl-âver nice olur hâlimüz, Esmâ haber alup ardımızdan [7] gelüp yitişdi, şimdi iş müşkil oldu." diyince Hamza pür- [8] âteş olup emr eyledi: "Tiz beni yire indirin!" diyüp Server'i [9] yire indirdiler; ammâ ne fâ'ide anlar havâda bu yirde Esmâ'nuñ [10] 'askeri bir sâ'ate kımayup Şehnâz Perri'nuñ 'askerin târ-mâr [11] idüp Şeh-nuvâz Bânû'yı tutup başın kesüp Hamza'nuñ öfine

[12] bıraırdılar, atası Şehnâz Perrî güc-ile kaçup alâş oldu, [13] bu kerre amza ol kızın baın görüp âyet acıdı ve bu [14] kerre Esmâ Perrî yuarudan aykırıp eyitdi: “Yâ amza senüñ [15] murâdın bu mı ıdı, beni al direm almazsın, yâ niçün bunu [16] aldın; mâdemki sen benüm ile ber-murâd olmazsın, sen de bu [17] diyârdan ıup gidemezsin.” didi. Server bir kerre yuaru [18] bakup taht üzerinde Esmâ’yı görüp hemân eline tîr i [19] kemânuñ alup: “İy aı bıık Mekkâre, ben de seni elime girersen [20] öldüreyim.” diyüp öyle bir na’ra urı urdı ki ol [21] vâdiler dürlü dürlü adâlar virdi, Esmâ Perrî’nüñ ‘alı (74a) [1] gidüp yüzi üzerine yııldı ve tahtı ötüren dîvler de aşup [2] tahtı ellerinden oyuvirüp Esmâ Perrî taht ile dönerek zemîne [3] doğrı gitdi, Zer-nâ Nerre ol âli ördükde güciyle kendüni [4] cem’ idüp dem eküp Esmâ Perrî yire inmeden apup havâya [5] ıup açdı, sâ’ir dîv perrî Esmâ’ya bir zarar oldu kıyâs [6] idüp ‘amüdların apup amza’nuñ üzerine hücum idüp [7] amle eylediler ve kıyâmet opardılar, bu kerre Server-i ‘Âlem ol öyke [8] ile dal tîg olup bunlara oyuldı; lâkin dîvler her arafdan [9] aşdan ürzler ve balı kemügendin nîzeler ve olar ile Server’in [10] üzerine yağmur gibi yağdırup kimi yirden kimi havâdan [11] ‘âciz odılar; lâkin Server-i ‘Âlem bunları ol adar kırdı ki dîv [12] leinden yürümege dermânı almadı; âır tâziyâne-i azarı eline [13] alup nice kim alar ıdı, bir âte ıup nicesin birden irâ [14] iderdi, bu kerre dîvler bu âli görüp artu durmağa mecâlleri [15] almayup açan açanuñ oldu, bu kerre Şâhibırân dîvlerden [16] urtulup yalnız alup bir cânibi tutup gitdi, kendi ile [17] söyleir idi, imdi nice ideyim, bu ne belâdır ki bizüm [18] baımuza her zaman gelür, ben fırsat bulup gideyim [19] didükde böyle ider ayrı ben bunu öldürürim, didi. [20] Ammâ bu arafdan Esmâ Perrî’nüñ ‘alı baına geldi, ördi ki (74b) [1] Zer-nâ Nerre’nüñ ucağında: “Bire bu ne âldir, bu amza nice oldu?” [2] didi. Zer-nâ Nerre eyitdi: “Asker ile ceng iderlerdi, ben seni [3] apup açdum.” didi. Anı ördi ki cümle ‘asker kaçup gelürler. [4] Esmâ Perrî su’âl eyledi, eyitdiler ki: “Biz cümlemüz amza ile ceng [5] idüp zebün eyledük, utarken eline bir yeil amçu aldı, bize [6] aç kerre aldısa nicemüz birden helâk eyledi; âır [7] dağı olup açduk.” didiler. Esmâ Perrî gine ardınca perrîler [8] önderdi kendüsi kendüsi ehr-i Zerrîn’e ekilüp gitdi. [9] Mu’ allim-i âf eyitdi: “Yâ Esmâ eyü itmedin, oñra barımak güc [10] olur, sen anı kendi keremine osan eyü olur; amza’yı bu küh-ı [11] âf’dan dîvler, perrîler ıarmağa âdır degüldir; belki azret-i [12] ızır murâd eylese

çıkaramaz, mādemi on sekiz yıl tamām [13] olmayınca ve hem senüñ ile ber-murād
 olmayınca gider ise benüm [14] başum şart olsun, hamdüli'llāh bu kadar rüzgārda
 sana [15] ve atana hizmet iderem, yalanum çıkmadı, ne var birkaç gün [16] şabr
 eylesen olmamı didükde Esmā Perrī ağlayup eyitdi: “İy [17] Dānā-yı Rüzgār,
 bilürem ve sana gāyet i'tikādum vardır; [18] ammā 'aşk sevdası güçdür; şabra
 mecālüm yok.” diyüp tahtına [19] gelüp melül maḥzūn oturup karar eyledi, itdiği işe
 [20] peşimān olup nādım oldı, işte bunlar bunda Emīr-i Merdān [21] daḥı Esmā'ya
 ziyāde incinüp: “Nola, bu işler sana kalmaya!” diyüp [22] gine yalnız piyāde taban
 götürüp gün doğrusı tarafına (75a) [1] çekilüp gitdi, bir nice gün gidüp bir püšte
 üzerine çıkup [2] öte cānibe nazar şaldı, gördi bir şahrā orta yirinde [3] bir şehri
 Mu'azzam düşünüp durur, içi tolu maḥlūkat bu [4] kerre Server-i 'Ālem çok zaman
 ıdı, yalnız gezmekden uşanmış, [5] iy 'acābā rub'-ı meskūna mı çıkdum, diyüp
 sevindi, şehre [6] yakın geldi, gördi ki şehrin kapısı önünde bir çeşme var, [7] akar
 bir ālāy deve başlular gelüp şu alurlar, Server geldi, [8] bu çeşmeden şu içdi,
 hamdüli'llāh diyüp etrafına nazar [9] iderken gözi iki ādem taşvīrine duş oldı, gördi
 [10] biri kendi tazeligi taşviri ve biri Mihr-i Nigār'ın [11] taşvīridir, Emīr-i Merdān
 bir kerre āh idüp düşüp [12] 'aklı gitdi, ol deve başlu kavmin kimi Server'in başına
 [13] üşüp ve kimi şehri cānibine segirtti; ammā ol zamānki [14] Şāhibkırān, diyār-ı
 Hind'e giderken Pehlül Naḥkāşe Mihr'in [15] taşvīrin yazdırup vāfir altun virdi.
 Mihr de [16] Ḥamza'nuñ taşvīrin yazdırup vāfir altun virmeleri [17] ile Pehlül gānī
 olup āḥır nice yıl ticāret tarīkiyle [18] diyār-ı Hind'e gidüp gelürken deryāda fırtına
 olup [19] dümenleri deryā aldı, cümlesi yüz üzerine kapanup [20] gitdiler, birkaç gün
 rüzgār gemiyi esdiği maḥale götü- [21] rüp āḥır deryā-yı muḥīte bıraktı; āḥırkār
 gemi bir taşā [22] urup tārmār oldı, ne kadar ādem var ise deryāya dö- (75b) [1]
 külüp helāk oldı ve ba'zılar birer tahtayı tutup etrāfa [2] dağıldılar, Pehlül daḥı bir
 tahta üzerine çıkup cān hav- [3] liyle pek şanlıp bir nice gün gidüp dalgalar bunı
 götü- [4] rüp taşra atdı, Pehlül yirinden turup sürünerek [5] etrāfdan vāfir tāze meyve
 bulup yidi; meger bunuñ geldiği [6] küh-ı Kāf da deve başluların şehrine yakın ıdı, ol
 şehre [7] çıkageldi, bu kavim Pehlül'i görüp alup şehryārlarına [8] götürdiler,
 Şāhlarına Ğazanfer Eşter Şāh dirler idi, bu kerre [9] Ğazanfer Şāh, Pehlülden su'āl
 eyledi: “Sen ne kavimden olur- [10] sın ve bunda neylersin?” didi. Pehlül du'ā idüp:
 “Ben rub'-ı [11] meskūnda benī ādem Pādşāhı'nuñ vezīri idim, beni Hind diyā- [12]

rına göndermiş idi, deryā furtına olup rüzgār bizi [13] deryā-yı muhīte birağup gemimüz ğarķ olup rüzgār kuvve- [14] tiyle ben bir tahta üstünde bu diyāra düşdüm ve ben pādşāh- [15] lar hizmetlerin bilürem ve çok dürlü hūnerlerüm vardır.” diyüp [16] kendini ‘arz eyledi, Ğazanfer Şāh hazz idüp buna [17] kendi āyinleri üzre hil‘ at giydirdi, Pehlül el öpüp [18] karar eyledi ve bunlara dürlü ta‘āmlar peydāh idüp ögret- [19] di, Pehlül Naķķāşe neylesün; ammā ölümden dirilik yegdür, [20] gördi ki bir daħı ādemī zāt vīlāyetine gitmek mümkün degüldir, [21] bu tarz üzre geçinüp giderdi, bir gün Pehlül bunlar ile (76a) [1] ‘işret iderken birkaç perrīler yanlarından geçüp giderken Şāh [2] bunlara su’āl eyledi: “Ķandan gelüp Ķanda gidersinüz?” didi. [3] Bunlar eyitdiler ki: “Biz Esmā Perrī kavminden olup kūh-ı [4] Ķāf’a bir benī ādem Şāhibķırān’ı düşdi. Ħamza dirler Esmā Perrī [5] ise ol Ħamza’ya çokdan ‘āşıkdır, şimdi bir yire [6] gelüp ‘işret şöhet itmek ister Ħamza gine cinsinden [7] bir pādşāhın kızına ‘āşık olmuş, Esmā’yı istemez, [8] ‘azīm ğavğaları vardır, şimdi bizi yidi Ķulle şāh- [9] larına gönderdi, tenbīh ideriz ki eger Ħamza diyārlarına [10] gelür ise olmaya ki rub‘-ı meskūna çıkarmayalar.” didiler [11] ve yollarına gitdiler. Pehlül de bu haberi işidüp şād oldu; [12] eger ħalāş olursam bana Ħamza’dan olur dermān, diyüp [13] Ğazanfer Şāh’a eyitdi: “İy Şehr-yār ola ki bu Ħamza bu diyāra [14] gele idi, bir tāze nevcivāndır, rub‘-ı meskūn ħükemāları, şarķ- [15] dan ğarba Şāhibķırān olur, dirler. İşte şimdi [16] bu diyāra düşmiş, benüm dostumdur; eger bunda gelürse [17] ana ri‘āyet eyle, seni kūh-ı Ķāf’ın yidi Ķullesine şāh ider.” [18] didi. Ğazanfer Şāh daħı eyitdi: “Yā ol bunda ne zaman [19] gelür?” diyüp çeşm i ğuşde oldu, işte Pehlül Ķaşden [20] ol çeşme üzerine Mihr’in ve Ħamza’nuñ taşvīrlerin yaz- [21] mış ıdı ki Ħamza ol diyāra gelürse taşvīrleri görüp (76b) [1] bunda bir ħāl vardır, diyüp birağup bir cānibe gitmeye diyü [2] ol şu taşıyanlara işmarlamış ıdı ki eger şol şekl bir ādem [3] çeşmeye gelüp bu taşvīri görüp āh iderse gelüp bana [4] ħaber idesünüz, dimiş idi. Bu kerre ol Ķavm Ħamza’yı görüp [5] segirdüp Pehlül ħaber virdiler, Pehlül, Şāh’a bildirüp [6] bir perrī rahşı ħāzır idüp bir nice Ķavm ile alup Ķarşu [7] vardılar; ammā bu taraftan Emīr-i Merdān daħı ‘aĶlın cem‘ idüp [8] tekrār bu taşvīre baķup: “‘Aceb kim yazdı? diyüp dururken [9] bir de anı gördi ki bir ādem şehrin Ķapısından bir rahşa süvār [10] olmuş, önine vāfir maħlūķ düşüp gelüp hemān atdan [11] aşığa inüp Emīr’in önine gelüp selām virdi ve eyitdi: [12] “İy Şāhibķırān-ı ‘ālem ne ħāldir bu ħāl böyle, yād ellerde [13] ne

ararsın?” didi. Server āh idüp eyitdi: “İy kişi benüm hikā- [14] yetüm uzundur, bu arada söylemege başlarsam birkaç günde [15] tamām olmaz; ammā sen kimsin ki beni bilürsin ve ben bunda gele- [16] li dört beş yıl oldu, ādem ve ādemī zāt görmedim, [17] yā sen bunda nereden geldin?” didi. Pehlül eyitdi: “İy Server, [18] ben Pehlül Naqqāşe kulunum, sen diyār-ı Hind’e gitdükde bana vir- [19] digin ihsān ile ticāret iderdüm; āhır bu diyāra düşdüm.” [20] diyüp cümle aḥvālin beyān eyledi; ba‘dehū birbirine şarılup [21] bir zaman ağlaşdılar; gūyā baba oğul veyā qarındaş qarındaşa (77a) [1] buluşdı; zīrā bu kadar zamāndır, insān yüzün görmemişler [2] idi, andan Pehlül işāret eyledi, ol getürdüğü rahşı çekdiler, [3] Server de süvār olup Pehlül öñine düşüp şehre geldiler, gördi ki [4] şehri mermerden binā olunmuş evleri daḥı mermerden binā itmişler; ba‘dehū [5] sürüp Ğazanfer Şāh’ın sarāyına geldiler, Şāh da Ḥamza’yı sarāy kapu- [6] sinda qarşulayup atından indirüp tahtına teklif eyledi, Emīr-i [7] Merdān oturmayup pāy-taht şandalyesinde geçüp qarār eyledi, [8] Ğazanfer Şāh emr eyledi, nüzül-i ni‘met geldi, yidiler, ba‘dehū Server [9] ile meclis kurup ‘işrete başladılar, bādenüñ buḥārı gözlerine [10] geldükde Ğazanfer Şāh baş kaldırup eyitdi: “İy Dīlāver, hoş [11] geldin bu diyāra ne sebep ile düşdiñüz?” didi. Emir-i Cihān eyitdi: [12] “İy Şehryār zāhir benüm aḥvālim Pehlül’den ḥaber almışsuñuzdur, beni bunda [13] şehri Yeşim Sultānı Maḥall-i Cinnī getürdi, Sencāb Nerre’den şikāyet [14] eyledi, ben de gelüp Allāh’uñ luḫfi ile helāk eyledüm; ammā ‘aceb hikmet [15] oldu çıkup gitmek müyesser olmadı, bu kadar yıldır dil-āverlerüm öte- [16] de ben bunda derdi ve belā çekerüm, Esmā didükleri mekkāre bilmem bizden [17] ne ister, her kaçan bir yol bulup gitmek murād eylesem ardımca gelüp [18] māni‘ olup ve benden ötüri n’kadar kimse zāyi‘ eyledi.” didi. [19] Ğazanfer Şāh eyitdi: “Öyle olur Server inşāa’llāh ben seni gemiler [20] ile deryā-yı muḥīṭden geçirüp Hind diyārına çıkarayım.” diyüp [21] ḥātır tesellī eyledi. Ḥamza da emr Ḥudā’nuñ başımuza yazı ımuş, (77b) [1] diyüp bu üslub üzre bir zaman ol şehirde kaldı; meger bu Ğazanfer [2] Şāh’ın kıızı var ıdı, Ṭurum Bānū dirler idi, bir gün Ḥamza gine [3] rub‘-ı meskūna gitmek şadedin açdı. Şāh eyitdi: “Nola iy Şāhibkırān [4] cān başum üzerine; ammā benüm daḥı senden bir ricām vardır.” didi. Ḥamza [5] eyitdi: “Nedir söyle?” didi. Ğazanfer Şāh eyitdi: “Bir kızım vardır, [6] Allāh’uñ emriyle al ve bir sene bunda eglen, andan soñra seni diyārına [7] götüreyim.” didi. Ḥamza eyitdi: “Ben insān, sizler cinnī birbirimüz ile ülfet [8] nice ideriz?” didi. Şāh

eyitdi: “Ol bizcileyin degüldir, güzeldir.” [9] didi. H̄amza da bir ay eglenmege ikr̄ar virdi, hemān Pehl̄l de nikāh [10] idüp bir gice H̄amza’yı gerdege qodılar, Server baqup gördi ki bir deve [11] başlu kıza cevāhire ġarq eylemişler, oturur, hemān H̄amza’yı görüp [12] ayaġa durup ta’zīm eyledi, Server bunu görünce ‘aqlı gitdi: “Bu seyrān [13] eyü seyrān bizüm bu seyrānımızu ‘Amr-ı ‘Ayyār görmek gerek idi.” diyüp [14] varup bir cānibe oturdı, kendi kendine eyitdi: “De imdi şimdi [15] nice olur biz bu Şāh ile bu qadar tuz etmek yedük, şimdi bize [16] incinür?” diyüp fikr idüp āhır kıza eyitdi: “Sen bunda dur, [17] ben şimdi gelürim.” diyüp taşra oldı, sürüp Pehl̄l’e geldi, eyitdi ki: [18] “Yā Pehl̄l, aḥvāl şöyle ben böyle maḥlūk ile ünsiyyet olmaq mümkün [19] degüldir.” didi. Pehl̄l eyitdi: “Çünkü öyledür hemān bir cānibe çıkup [20] gidelüm.” diyüp gice nişfında ikisi daḥı çıkup deryā cānibine kaç- [21] dılar, çünkü şabāh oldı kız gelüp babasına aḥvālī ḥaber virdi, [22] ol da elem çeküp H̄amza’yı aradılar; bulamadılar, andan Pehl̄l Naḳqaşı ara- (78a) [1] dılar; bulamadılar, bildiler ki bunlar kaçdılar tiz emr eyledi, ardı [2] şıra ādemler gönderdi ki varup eylük ile döndereler; eger ‘inād [3] iderse ceng idüp öldüreler ve yāḥūd bağlayup getüre- [4] ler, diyüp beş yüz nefer üstür-serler ellerine ālāt-ı ḥarb alup [5] ardlarına düşüp yitişdiler, H̄amza dal tīg olup bunları [6] vafir kırdı, āhır kaçup şāhlarına aḥvālī beyān eylediler, [7] bu kere Şāh kendi süvār olup gitdi; ammā bu taraftan H̄amza [8] ile Pehl̄l deryā kenārına geldiler, gördiler ki vafir gemiler var; [9] ammā yükün tutup ādem in almış qalmaḳ üzre hemān bunlar [10] da içine girdiler, timürin qoparup yelken açup revāne [11] oldı, bir de anı gördiler ki Ġazanfer Şāh ḥesapsuz qavm [12] ile deryā kenārına geldiler, gördiler bunlar gitmişler neylesünler ar- [13] dından baqaqaldılar, āhır girü dönüp gitdiler; zīrā bunlar [14] dīv degül ki dem çekeler, işte Kūh-ı Qāf’da ecnās-ı maḥlūk [15] çokdır kimi böyle dive başlu kimi arslān başlu Ḥaḳ Ta’ā- [16] lā’nuñ maḥlūqātı çokdır ‘adedin gine ancaḳ kendi bilür; [17] zīrā dünyāda on biñ dürlü cān-vār vardır, dört bini [18] qarada ve dört bini deryāda bu Kūh-ı Qāf’ın biñ dört [19] yüz ceziresi vardır, her birinde bir dürlü maḥlūk vardır, [20] H̄amza bunların cümlesin gezüp seyr ider; çünkü bunlar gemiye girüp (78b) [1] yola revān oldılar, H̄amza naḳar idüp gördi geminüñ dümeninde [2] bir ādem oturup dümen tutar, Server Pehl̄l’e gösterüp: “Var [3] şol kişiye baḳ bu diyār ādemine benzemez, bu taḥ[ḳ]iḳ⁴⁵ ādemdir, belki [4] benüm göz

⁴⁵ Kelime metnimizde “taḥiḳ” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını

āšnālīgim daħı var ola.” didi. Pehlül yirinden tu- [5] rup yanına vardı, selām virdi, bu da ‘aleyke aldı, Pehlül [6] eyitdi: “İy kişi, sen bunda ne ararsın ve bu diyāra kandan geldin?” [7] didi. Zīrā ben Hind diyārına giderken gemimüzi furtına [8] tıutup bu diyāra bırağdı, benüm bir yoldaşum daħı vardır, rub‘-ı [9] meskūnda şāhibkırāndır, seni su’āl ider, sen neredensin?” didi. [10] Pehlül’e eyitdi: “Ol Şāhibkırān’uñ adı nedir?” didi. Pehlül [11] eyitdi. “Ĥamzadır didükde hemān ol ādem dümeni bırağup segir- [12] düp gelüp Şāhibkırān’uñ ayağına düşüp: “Yā Emīr, siz- [13] ler bunda ne ararsuñuz bu diyārda?” diyüp ağlamağa başladı. Server-i [14] ‘Ālem eyitdi: “Sen kimsin, bunda nice geldin?” didi. Ol ādem eyitdi: [15] “Ben kılın İsfendiyār Mellāh’um, sizi ‘Amr-ı ‘Ayyār Cezāre-i [16] Ferīdūn’dan ĥalāş itdigi zaman bana Şāmūn Şāh’dan hem [17] vezīrligin ve hem kıpudanlığın alıvırmış ıdı, bir zaman anda oturup [18] uşandum ben ise gemi ile gezmege alışmış ıdım, bir gün Şāmūn [19] Şāh’dan icāzet aldım, varayım Mışr’dan aşağı Sedde Boğazın [20] bir zaman gezeyim.” didüm. Şāmūn Şāh daħı icāzet virdi, ben [21] kılun gitdüm, bir gemi yapırdım, kullarum ile binüp Mışr’a geldüm. (79a) [1] Ba‘ dehū Frengistān tarafına inüp andan Sedde Boğazı’ndan [2] çıkup Yānbūh İskelesine vardım, andan gönlime düş- [3] di ki diyār-ı Hind’e vara ıdım, diyüp gemiyi kıldırdım; ba‘ dehū [4] Hind’e vardım, bir zaman ol vīlāyeti seyr eyledüm, bir gün timür [5] alup yelken açup yolumıza revān olduk, bir nice gün [6] gidüp bir muĥālif rüzgār çıkıdı, yelken pāre pāre oldı [7] kuru direk bizi rüzgār toparlayup getürdi, on gün [8] on gice gidüp āħır deryā-yı muĥīte düşdük, bir gün [9] limānlık oldı, dört yanı deryā yol iz bilmez giderek [10] şuyumuz zaĥıremüz dükendi; kırk gün ser-gerdān gezdük, [11] cümle tevābi’yim açlıktan kırıldılar, ben iki kişi ile kıldım, [12] gine bir gün bir furtına daħı olup gemiyi bir kenāra sürüp [13] bir taşa çarpup pāre pāre eyledi, ben kendimi deryāya [14] atdım, yüzerek kāraya çıkıdım; ĥalāş oldım ve gezerek [15] üştür-serler cezāresine düşüdüm, ĥālimden su’āl itdiler, [16] ben de ĥikāye eyledüm; beni gemiye re’īs eylediler, işte iki üç [17] yıldur şān’atüm sebebiyle geçinürem, şimdi sizlere rāst geldüm.” [18] didi. Bu kerre Ĥamza daħı ne yüzden Kāf ‘ālemine düşüp Pehlül [19] ile buluşup Tūrum Bānū kışşasın ĥikāye idüp deryāda (79b) [1] giderler idi, bu kerre üç yār kārındaş oldılar [ü]çide⁴⁶ miñnet- [2] keş birbirinüñ çekdigi miñnetleri anup giderler idi, bir gün [3] gine deryāda furtına oldı, bire ne ĥāl oldı, diyüp şaş- [4]

düşündüğümüz bu imlayı “taĥkik” olarak düzelttik.

⁴⁶ Kelimenin imlasında ilk hecede “elif” harfi unutulmuştur.

dılar; H̄amza, İsfendiyār'a eyitdi: "Nedir aşlı bu 'alāmet nedür?" [5] didükde İsfendiyār eyitdi: "Server bunda Sîmuru[ğ]⁴⁷ 'Ankâ dirler bir [6] kuş vardır, kuşların pādşāhı ımuş, āşiyānesi⁴⁸ bilmem ki [7] bu araya yakın mıdır, gāhice gelür, bu kavmden birkaçını [8] pencesine alup gider, işte şimdi gine oldur ki zühür [9] itdi; bu rüzgār onun kanadı yelidir, dağı yüksek [10] uçar." dirken anı gördiler vücūdı bir dağa beñzer, hemān [11] süzilüp diledi ki bu gemiden ādem ala, bu kerre Server-i 'Ālem [12] bu hāli görüp bir kerre öyle bir na'ra urdı ki ol der- [13] yā bir zaman dürlü şadā virdi ve gemide olan kavmüñ [14] 'ağılları gidüp yüzleri üzerlerine düşdiler, bu kerre Sîmurğ [15] bu na'radan bî-hüş 'ālemine vardı ve tîz kendüni bir yol [16] havāya pervāz idüp aşağı nazar şalup H̄amza'yı gördi, [17] andan gāzaba gelüp pençesin açup sen misin bağiran, [18] diyüp H̄amza'ya kaşd eyledi, Server-i 'Ālem bu hāli görüp tîz [19] kemendin hāzır idüp Sîmurğ'ın bir ayağına bend eyledi, bu kerre (80a) [1] H̄amza kuvvet ile aşağı çeküp silkti, Sîmurğ gāfil bulunup bir [2] yol deryāya batup çıkdı, sen misin beni böyle iden, diyüp [3] kanadların şalup şöyle zūr eyledi ki az kaldı H̄amza'yı alup [4] götüre Server lenger virdi; Sîmurğ'ı alağodı; ammā gemi deryāya [5] girüp kenārlarından şu içine girmege başladı, bu kerre H̄amza zūr [6] ider, Sîmurğ çeker; H̄amza gemiden ayrılmalı oldu, H̄amza gine zūr [7] idüp lenger virdükde gemiye şu koyulup gemiciler feryād idüp [8] amān batarız, dirlerdi, Sîmurğ yavuzlanup zūr eyledi, H̄amza [9] lenger virse gemi batar; eger lenger virmese 'Ankâ alup gider, hemān [10] kemendi tutup gemi direğine şarıldı, 'Ankâ sen misin 'inād [11] iden, diyüp şöyle zūr eyledi kim Şāhibkırān'ı gemi ile havāya [12] kaldırdı, bir ādem boyı deryādan ayırdı, Server gördi [13] olmaz bu kadar kavm ile getüp gider, lenger virse gemi batar, [14] hemān kemendin bir ucun beline muhkem bend idüp gemiyi āhır [15] koyuvirdi, Pehlül'e ve İsfendiyār'a sizi Allāh'a işmarladum, [16] diyüp kendüni 'Ankâ'ya teslim eyledi, gemidür bir yol deryāya [17] inüp az kaldı ki gark olayazdı, Sîmurğ 'Ankâ ise H̄amza'yı [18] ayağına bir çöp kadar gelmeyüp götürdi, bunlar beride eyü [19] kurtulduk; ammā H̄amza'nuñ hāli nice olur, diyüp yollarına [20] gitdiler. Sîmurğ 'Ankâ, Server'i götürüp havanuñ bir katına (80b) [1] çıkup ziyāde eleminden üç gün üç gice gezdirdi;

⁴⁷ Metnimizde bu kelime "Sîmuru" şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "Sîmurğ" olarak düzelttik.

⁴⁸ Metnimizde kelime "āşiyāne" şeklinde yanlış imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı "āşiyāne" olarak düzelttik.

yire konma- [2] dı ki kendini şalivirsın de helāk olsun, didi. Ҳamza’nuñ [3] daḡı artuḡ mecālî ḡalmayup gönlerinden niyāza başladı, ol eṣnā- [4] da Ҳazret-i Ҳızır gelüp eyitdi: “Yā ‘Anḡā sen gine Allāh Ta‘ālā’ya [5] ‘āsī oldun, Ҳazret-i Süleymān zamānında itdigin ‘iṣyān [6] ‘afv oldı mı ki bir daḡı ‘iṣyān idersin!” didi. ‘Anḡadır ṣa- [7] ṣup eyitdi: “Yā Nebīyallāh ben ne itdüm, ṣucum nedür?” didi. [8] Ҳazret-i Ҳızır eyitdi: “Kimdir ol senüñ ayaḡında ṣalındırup [9] cefā itdigin bilü[r]⁴⁹ misin?” didükde ‘Anḡā’dır ṣaṣup: “Kimdir?” [10] didi. Ҳazret-i Ҳızır eyitdi: “Muḡammed Muṣtafa Ṣallallahu ‘Aleyhi Ҳazret- [11] lerinüñ ‘ammisi Ҳamzadır, tüz yire indir ve ṣucun dile; yoḡsa [12] ḡalın düşvār olur.” diyüp ḡā’ib oldı, bu kerre Sımuruḡ sü- [13] zilüp yire indi, Ҳamza ayak üzre durınca ‘Anḡā ḡanadların dü- [14] ṣirüp yüzün yire sürüp diledi ki gelüp Ҳamza’nuñ ayaḡına [15] düşüp ‘özrin dileye, Server’in cānı acımış ıdı, bu kerre [16] Ҳamza dal tıḡ olup ṣaldı tıḡ inüp ḡanadınun yidi [17] tügin zemīne bıraḡdı, ‘Anḡā feryād idüp: “İy Ṣāḡīb-ḡırān [18] hele ṣabr eyle, biz bir ḡaṡā eyledük; sen kerem eyle.” diyüp geldi Server’in [19] mübārek ayaḡına yüz sürüp ‘özrin diledi: “İy Merd-i Güzīn [20] sizi bilemedüm, bu ḡadar cevr ü cefā eyledük.” didi. Ҳamza’ya (81a) [1] faṣīḡ ‘Arab dili ile söyledi; zīrā ‘Anḡā’nuñ iki başı vardır, biri [2] insān biri ḡuş başıdır; ba‘dehū ‘Anḡā Ҳamza’nuñ serḡüzeṣtin su’āl [3] eyledi, Ҳamza da āḡ idüp: “İy Sultān-ı Tıyyūr başıma ḡoḡ ḡāl geldi, [4] bir yol bulup ḡıḡamadum, vīlāyetümde beglerüm beni ḡözler, ma‘ṣūḡum var- [5] dır, on yıldır derd ü belā çekerüm; henüz dermān bulmadum.” diyüp bir [6] miḡdār kendi aḡvālın beyān eyledi, ‘Anḡā Server’e acıyup eyitdi: [7] “Yā Ҳamza elem çekme, ḡatırın ḡoṣ tıt, ben seni ḡötürürim; eger ḡaḡ [8] Ta‘ālā yol virirse.” didi ve ol yidi dāne tügin Ҳamza tıḡ [9] ile düşürdi idi, ‘Anḡā eyitdi: “Yā Ҳamza bu tüler ki benden [10] sana yādḡār olsun, ḡaçan rub‘-ı meskūna varduḡda bu tüleri [11] başına oḡaḡa idüp tuḡlıḡa kenārına perkidüp ceng [12] ḡünlerinde ḡötüresin; ḡörenler bileler ki Ҳamza nice ṣāḡībḡırāndur [13] ki ‘Anḡā oḡaḡasına mālīk olmış diyeler, senden evvel bu diyāra [14] kūh-ı Ḳāf’a on yidi ṣāḡībḡırān geldi, anlar benden yalvarmaḡla [15] aldılar, ancak sen ḡılıcın ile aldın.” didükde Server ḡazṣ idüp [16] Sımuruḡ ‘Anḡā’ya du‘ā eyledi, ‘özürler idüp: “İy Ṣāḡ-ı ‘Anḡā maḡrūr [17] olsun, biz de sizi bilmedük; tıḡ çekdük, siz de bize gine lütf [18] eylediñüz.” diyüp nevāḡt eyledi, andan eyitdi: “İy Sultān-ı [19] Tıyyūr, bu diyārda sen n’ḡadar zamāndur oturursun ve senüñ [20] işin

⁴⁹ Metnimizde kelime “bilü” şeklinde imla edilmiştir, müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “bilür” olarak düzelttik.

var mıdır?” didi. ‘Ankā eyitdi: “İy Merd-i Güzîn benüm ‘ömrümin (81b) [1] hesâbını ancak Allâh’dan ğayrı bir kimse bilmez; ammâ ben evvel rub‘-ı meskûn [2] ‘âlemlerine varup seyr iderdüm, tâ ki Hâzret-i Süleymân Beyġâmbir dünyâ- [3] ya gelüp şarkdan ġarba hûkm eyleyüp her dürlü maġlûk şâh- [4] larına hûkm idüp ve dîvânına varırlar ıdı, ben de çok zaman [5] dîvâna varup geldüm, bir gün bu kadar ecnâs maġlûkât [6] dîvânında hâzır tûrurken Hâzret-i Cibrîl vahy ile geldükde [7] Hâk Ta‘âlâ’nuñ ba‘zı ‘acâ’ib hikmetleri vardır, diyüp Hâzret-i [8] Süleymân eyitdi: ‘Bugün maşrıġ vîlâyetinüñ şâhınuñ bir oġlu [9] oldu ve maġrib şâhınuñ bir kıızı oldu, Hâk Ta‘âlâ ikisini [10] birbirine nâşîb eylemiş, buluşup anlardan bir veled dünyâya gele.’ [11] diyüp bize hikâyet eyledi, ben de mu‘âraza eyledüm, bu olmaz [12] işdür; insânda n’kadar ‘ömür ola ki bu kadar işler ola.” didüm. [13] Hâzret-i Süleymân eyitdi: “İy ‘Ankā, Allâh Ta‘âlâ’nuñ yed-i kudretine [14] nihâyet yokdur.” didi. Ben eyitdüm: “Öyledür lâkin buna ‘aqlum yitmez, [15] buna insân nice taġammül ider, bu olmaz şeydir.” didüm. Süleymân [16] Nebî eyitdi: “Yâ ‘Ankā ġatâ eyledin, ben bunı kendimden söyle- [17] medüm bu iş olacaġdır ve biz de görüriz.” didi. Ben de [18] muġâlefet eyledüm, âġır Hâzret-i Süleymân emr eyledi, ol güne [19] târîġ kodılar, gör imdi Allâh Ta‘âlâ’nuñ taġdîri nice zühür [20] ider.” didi. Ben de ġalkup mekânuma gitdüm, bunun üzerine (82a) [1] üç sene geçdi, bu kışsa benüm hâtrıma geldi, maġrib diyârına va- [2] rup kıızı bulup ġapdum, ġaf’a getürdüm, tamâm on beş yaşına [3] geldi, maşrıġ şâhınuñ oġlu da on beş yaşına girüp [4] ava şikâra gidüp gelürken bir gün gine şikâra Başra’ya doġrı [5] giderken deryâ kenârına gelür gördi ki bir âlây deñiz atları [6] otlarlar; meġer Şehzâde’nuñ altında olan ayġır olup hemân [7] deñiz kışraġlarınıñ koġusın alup bir kerre sahil urup [8] yürür Şehzâde çekeġördi atdır kendini deryâyaya atar, [9] Şehzâde boynuna şarılıp bir gün gider, ġarşudan bir gemi [10] gelüp Şehzâde’yi alurlar rüzġâr muġâlif olur gemi de ġarġ olur, [11] Şehzâde bir taġta parçasına binüp rüzġâr alur gider; âşiyânuma [12] ġarîb bir yirde kenâre çıkar, andan Şehzâde bir aġaç dibine gelür [13] ki benüm âşiyânım anuñ üzerinde idi, yukaru baġarken benüm [14] maġribden getürdiğim kıızı Şehzâde görüp birbiriyle kelimât ider- [15] ler, bir urġan peydâh idüp yukaru çıkar, ben ise [16] şikârda bulundum, bunlar birbiriyle buluşup görüşürler, benüm [17] gelecek zamânda bir yire gizlenüp ben görmedüm ve bilmem ġaberüm [18] yok kıız doġurmuş, bir gün ben Hâzret-i Süleymân dîvânında [19] otur iken Hâzret-i Cibrîl’l Emîn nâzîl olup

Hâzret-i Süleymân'a (82b) [1] vahy ider ki: "Yâ Nebÿyallâh, hâlâ sana didigim ma'nâ huşûle geldi." didi. [2] Hâzret-i Süleymân Nebî bana hitâb idüp: "Yâ 'Ankâ gördün mi Allâh [3] Ta'âlâ'nuñ taqdiri tebdîrini nice bozarsın, ol zaman sen 'inâd [4] eyledin idi." didi. Ben de eyitdüm, nice olmuş, Hâzret-i Süleymân eyitdi: [5] "İşte Hâzret-i Cibrîl geldi, hâlâ ol oğlan ile kız bir yire gelüp [6] çift oldılar ve bir oğlan dağı dünyâya geldi." didi. Ben de [7] gülüp eyitdüm: "Nice mümkündür, ol kız hâlâ benüm mekânımda Kûh-ı Kâf'da- [8] dır, on üç yıldır, ben anı kapup götürdüm." didi. Hâzret-i Süleymân [9] bana eyitdi: "Var, getür, görelüm." didi. Ben de kerem olup yirümden tu- [10] rup bir şandîk bulup getürdüm, kıza eyitdüm: "Şol şandüğa gir, [11] seni vilâyetine götürerim." didüm. Ben yol için zağîre tedârigine girdüm, [12] kız şâd olup kendi girüp bir oğlan da doğurmuş, benüm haberüm [13] yok, ben de biraz şu tedârik idüp geldüm, gördüm kız şandüğa [14] girüp kapağın örtmiş kim bilür hiç fikr idüp hayâl ide- [15] medüm; zîrâ bu günâ hâl olmak kimin hâtrına gelür, hâşıl-ı kelâm [16] şandüğı Hâzret-i Süleymân huzûrına götürdüm, nedür bu şandîk, [17] didükde ben eyitdüm: "İşte ol kız getürdüm, görin." didüm. Hâzret-i [18] Süleymân emr eyledi: "Açın şol şandüğı, şâyed bir gayrı kız [19] olmasun." didi. Andan şandüğı açdılar bir de bir de anı gördük, [20] kız taşra çıkdı ve ardınca tâze bir yigit çıkdı ve bir de henüz [21] doğmuş bir oğlan-ı ma'süm kızın kucağında bu kadar ehl-i (83a) [1] dîvân bizüm seyrimize tûrmışlar ıdı, ben bu hâli görüp bî-hüş oldum. [2] Hâzret-i Süleymân eyitdi: "İy 'Ankâ, yâ bunları kanda buldın?" didi. Ben de ne [3] cevâb virecegim bilmedüm, âhır eyitdim ki: "Hâberi gine bunlardan su'âl [4] idin, benüm zîrâ nuṭkâ meccâlüm kalmadı." didüm. Hâzret-i Süleymân, kıza su'âl [5] itdi, kız da bütün ahvâl-i hâli naql-i beyân eyledi, andan Hâzret-i Süleymân [6] bana eyitdi: "İy Mevlâsına 'âşî olan gördün mi taqdir-i Rabbânî [7] nice zuhûra gelür!" didi. İmdi ey Şâhibkırân bu kadar ehl-i [8] dîvân ile Hâzret-i Süleymân Nebî huzûrında da'vâmda yalan çıkdım, [9] artuk âdem yüzine bakacak hâlim kalmadı, hemân güc-ile dîvândan [10] taşra oldum ve kanad büküp bu kûh-ı Kâf'a düşdüm, ol zamândan beri [11] rub'-ı meskûna çıkup benî âdem görmedüm, işte bunda senüñ gibi [12] şâhibkırânlar gelüp gelüp anları gördüm ve ol hicâbdayım Allâh Ta'âlâ benüm [13] neslimi kesdi, yavru hâşıl idemedüm, tamâm yumurta idüp [14] yavru çıkarırım, uçuracak maḥalde Kûh-ı Billür'dan öte bir şeh'r [15] vardır, anda bir dîv mekân tutmuşdır, Ra'd Nerre dirler, ol gelür, [16] benüm yavrularum yir, didi.

Șamza bu hikāyeti dinleyüp hayrete kaldı, [17] andan eyitdi: “İy Şāh-ı Mürġān, gel imdi beni küh-ı Billūr’a götür, [18] Șağ Ta’ālā ‘ināyet ider ise ol dīvi sana katl ideyim, ol [19] mūzīnūñ şerrinden bu diyārı kırtarayım.” didi. Sīmurġ ‘Ankā [20] eyitdi: “Lūtfūñuz dā’im olsun Server, ammā sen anı öldürsen dağı (83b) [1] bir mūzī dağı peydāh olur; zīrā bu belā bana Șağ Ta’ālā tarafından, [2] ‘işıyanum muķābelesinde, imdi ben sana çok cefā eyledüm, hemān ecri [3] budur ki seni götürüp diyārına ulaşıdırayım, ol da vaķtı geldükde [4] cezāsın bulur.” didi. Șamza da nola, sen bilürsin, diyüp iķdām [5] itmedi; zīrā rub’-ı meskūna gelmesin ister idi, işte Sīmurġ ile Șamza [6] tedārik görüp gitmede bizler geldük ‘asker-i İslām’a rāvī öyle rivāyet [7] ider ki ol zamanki ‘asker-i İslām ‘Amr-ı ‘Ayyār ve Mihr-i Nigār kal’a-i Niksār’da [8] oturup taşrada altı kere yüz biñ küffār ‘askeri kal’ayı muķāşara [9] idüp otururlar; zīrā ki ‘İslām ‘askerinden biraz ħavf iderlerdi; [10] ammā bunların gine zaĥīreleri tükenüp bunaldılar, Șamza’dan ise bir eşer [11] zuhūr itmedi, Mihr-i Nigār eyitdi: “Bu kadar zamāndır Ħāce-i Dānā’nuñ [12] bir sözi ħilāf çıķmadı, imdi Şāhibķırān ħaķķında on sekiz yıl [13] ta’yīn eyledi, ol olacaķdır bizler hemān yok yire ‘acele ide- [14] riz, hemān bir tedārik görin, bu kal’adan dağı bir cānibe gidegöre- [15] lim.” didi. Begler ma’küldır; zīrā şehirde kıtlık oldu, ‘asker [16] çoġaldı, taşradan zaĥīre gelmez, āĥır gine ‘Amr-ı ‘Ayyār’a yüz urup: [17] “İy Sulţān-ı ‘Ayyārān, lūtf eyle, var; Tanca tarafından bir cüst ü [18] cū idüp şor ola ki bir kal’a fetĥ idesin.” didiler. ‘Ayyār-ı [19] Cihān: “Nola, hemān sizler bana himmetūñüz yoldaş eylen.” diyüp Berķ- [20] pāy-ı ‘Ayyār’ı alup Fettāĥ-ı Mışrī ‘Ayyār’ı yirine kıymaķam idüp (84a) [1] bir gice kal’adan çıķup gitdiler, seher zamānı bir ħişāra geldiler, andan kal’a [2] etrāfın dolaşup çok dürlü şuret ile vardılar; ammā olmadı [3] kal’a kıpusından iķerü giremediler; zīrā ‘Amr-ı ‘Ayyār’ın ħileleri her diyār- [4] da meşhūr oldu, kırkarlar ıdı ve bu kal’aya Sımsār dirler idi, [5] ve bir şāhı var ıdı hem ‘ayyār ıdı, adına Behrām Kal’a-gīr dirler idi, [6] şeytāna sebk virir idi; ammā ‘Amr-ı ‘Ayyār ile Berķ-pāy gāĥ cerrār [7] şeklinde gāĥ köylü şeklinde ve gāĥ dervīş şeklinde geldiler; ol- [8] madı kıomadılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār kıapucılara eyitdi: “Böyle kimden kıorkar- [9] sıñuz?” didi. Anlar eyitdiler: “‘Amr-ı ‘Ayyār’dan...” didiler. ‘Amr eyitdi: “Yā ‘Amr, [10] ādem mi yir, size neyler?” didi. Anlar eyitdiler: “Ādem yemez; ammā kal’ayı [11] uğurlar.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Yā nice uğurlar, cebine mi kıor?” [12] didi. Anlar eyitdiler: “Biz görmedük ve

Ma‘būdımız göstermesün.” [13] didiler. ‘Amr eyitdi: “Be cānum bu ādem size neylemege k̄ādir olur, [14] huşūşā yaya da ola k̄on k̄al‘aya girsın, t̄utın helāk [15] idin.” didi. Bunlar eyitdiler: “Be hey Nā-bekār nice bir şorarsın, [16] ol t̄utulur mı anuñ kızıl ve yeşil k̄anadları var imiş, havā- [17] da uçar ımış.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Allāh Allāh, eyü uçurdıñuz, [18] şol derdimendi dirken Berķ-pāy-ı ‘Ayyār’ın elinde k̄ül kirec [19] var ıdı, k̄apuda duranların gözlerine şaçı vırdı, anlar [20] dañı hāy diyüp gözlerin ovarken bunlar içeri girdiler, (84b) [1] ikisi de ğayrı şürete girüp şehrin içinde pinhān oldılar, andan [2] k̄apucılar: “Bire şol ģarīfin elinde bilmem ne var ımış, gözümüze şaçdı, [3] gözlerimiz görmedi, taḥkīk anlar ‘Amr kendi idi.” didiler. Ammā ne [4] cānibe gitdiler, bilmediler; ammā bu tarafından ‘Amr-ı ‘Ayyār ile Berķ-pāy-ı [5] ‘Ayyār, Behrām’ın sarāyına gelüp Behrām’ı temāşā eylediler, üç gün [6] miqdārı eglenüp tamām bunuñ k̄ā‘idesin öğrendiler, andan [7] ‘Amr-ı ‘Ayyār bir gice fırsat bulup Behrām’ı dārū ile ‘aqlın aldı, [8] andan taḥtuñ altında bir ḥabshānesi var ıdı, anda ḥaps [9] eyledi, Berķ-pāy-ı ‘Ayyār’ı Behrām’un şüretine koyup tahta geçür- [10] di, andan ‘Amr eyitdi: “Dā imdi bir ḥoşça ḥükümet eyle, ben va- [11] rup begleri bir ḥāl ile k̄al‘adan çıkarayım, andan varup [12] bunda getüreyim ve sana nāme ile gelsem gerekdür, ben olduğın bilüp [13] içeri alasin.” diyüp ol gice k̄al‘adan çıkup gine şabāḥ olmadan [14] varup begler ile görüp andan Mihr’e buluşdı, begler de ‘Amr’ın [15] başına üşdiler, ‘Amr da itdiği işi ve Berķ-pāy-ı ‘Ayyār’ı şāḥ [16] itdigin naql idüp andan ‘Amr eyitdi: “İşte Allāh Ta‘ālā bize [17] k̄al‘ayı virdi; ammā bundan nice çıkmalu?” diyüp müşāvereye otur- [18] dılar, her biri bir söz söyledi, birinde sözine ‘aqlı irdiremedi; [19] āḥır Mihr-i Nigār eyitdi: “İy begler bu ne ‘ilāc budır ki ben gine Zū- [20] bün’a bir nāme yazayım, Ḥamza’dan ḥaber geldi, dīvler elinde helāk (85a) [1] olmuş, imdi beni k̄abül eyle bu şahrāda bermurād olalum, direm ve bana beñzer [2] bir cāriyeyim vardır, anı virüp biz ḥalāş olup gidelim.” didi. [3] ‘Amr-ı ‘Ayyār ve cümle begler ma‘k̄ül gördiler; z̄irā bilürler ki Zūbūn’uñ [4] ‘aşkı ğālibdür, ‘Amr-ı ‘Ayyār eyitdi: “İy Nigār, eyü tedbīr eyledin, t̄iz dur- [5] ma nāme yaz ben ana cāriyyeyi dañı virmem du‘āñuz berekātıyla.” didi. Mihr [6] de bildügi üzre bir nāme yazup üzerine mührin urdı [7] ve ‘Amr’ın eline virdi, ‘Amr de kendi şüretiyle sürüp Hürmü- [8] z’in çadırına gelüp kendüni ‘arz eyledi, bevāblar içeri girüp [9] Hürmüz’e ‘Amr-ı ‘Ayyār geldi, elinde nāmesin var, Mihr-i Nigār göndermiş, [10] emriñüz nedür, didiler. Hürmüz eyitdi: “Gine ne ḥıleye

geldi, hele getü- [11] rin görelim; ammā sözlerine i‘timād itmeyelim.” diyüp kavlı-ı karar [12] itdiler, bevvāblar varup ‘Amr’ı içerü getürdiler, ‘Amr da Hürmüz’e [13] baş koyup du‘ā eyledi, andan nāmeyi şundi, Hürmüz nāmeyi [14] alup oğdu, gördi Mihr-i Nigār dimiş ki: “Benüm birāderüm, gerçi benüm [15] günāhum sizin yanūñuzda ḥadden ziyādedir; lākin gönül belāsiyla ne [16] itdüm ise itdüm, Ḥamza’dan dermān umardum, aḥşam Kāf’dan [17] Esmā Perri’den mektüb geldi, ol Dil-āver benüm avucumdan dīvler [18] elinde helāk olmuş, imdi lūtf idüp beni Sulṭān-ı Zāvīl’e [19] bu arada āyin-i Mecūsī üzere nikāh idüp viresin, ğayrı olan (85b) [1] oldu, giden gitdi, bir şahrāda ber-murād olalım ve hem ‘Arab ‘askeri benden [2] ötüri çok zaḥmetler çekdiler, ricā ederim ki şuçların ‘avf idesin; [3] anlar da diyārlarına gideler, zāhir Ḥamza öldükden soñra kimüñ için [4] ceng ideler.” diyüp vāfir dil dökmiş, Zübün-ı bī-dīnūñ ‘aklı [5] gitdi, Buḥtūgān feryād idüp: “Şaḫın hā ey Şehzāde, bu ‘Ayyār’ın [6] ḥīlesine inanma, soñra nādīm olursun, hīç ‘Amr-ı ‘Ayyār’ın [7] saġlıġında Mihr’i size virir mi, kıyās idersūñüz?” didi. Zübün [8] yavuzlanup: “İy pelīd oġlu pelīd, Mihr-i Nigār’ı bana teslīm eyledükde nice [9] ḥīle olur, diyüp ey Şehzāde bu pelīd yabāna söyler, hemān icāzet [10] virin; Mihr’i bana nikāh idüp ber-murād olalım; bu kadar yıllardır ki [11] ğurbet çeküp az derd-i miḥnet çekmedüm.” didi. Hürmüz eyitdi: [12] “Yā ‘Amr, gerçek Kūh-ı Kāf’dan nāme geldi mi?” didi. ‘Amr-ı ‘Ayyār yemīn idüp: [13] “Geldi, didi ve Ḥamza’nuñ Kūh-ı Kāf’da itdüġi hūnerlerin biraz ḥikāyet [14] eyledi, āḫır helāk olmuş.” didi. Hürmüz eyitdi: “‘Aceb inañşak mı?” [15] didi. Zübün ibrām idüp: “İy Şehzāde, ‘Arab ‘askerinūñ cānlarına [16] yitdi, gerçektir bu ḥaberi; eger kōrkarsan Mihr benüm çadırıma gelmeyince, [17] ‘Arab ‘askerin koyuvmeyelim, sonı ḥīle nice olur, ol zaman [18] gine kal‘aya şarılırız.” didi. Hürmüz gördi olmaz, nola, diyüp (86a) [1] andan eyitdi: “Yā ‘Amr, var söyle Mihr gelüp Zübün’uñ ḥaremine dāḫil [2] olsun, andan ‘Arab ‘askeri gitsün.” didi. ‘Amr’a vāfir altun virdi, [3] ‘Amr da du‘ā idüp eyitdi: “İy Sulṭān-ı Zāvīl ola ki ben kulum [4] yanından red itmeyesin, zīrā Ḥamza gitdükden soñra ben kime ḥizmet [5] iderem; ancak senün gibi bir pehlūvān gerekdir ki ḥizmet idem.” didi. [6] Zübün şād olup: Tek sen bana ḥizmet eyle, ben sana Ḥamza’dan [7] ziyāde ri‘āyet iderem.” diyüp çıkarup biñ altun virdi; [8] ba‘dehū ‘Amr selāmlayup taşra oldu, andan kal‘aya gelüp Mihr’e [9] ve beglere buluşup cevābların söyledi, bunlar da hemān yol tedā- [10] rigin görmege başladılar, gerçek Mihr’in bir cāriyyesi

var ıdı, [11] kendine beñzer idi, hemān giydirüp cevāhirlere ğarķ eyledi, [12] irtesi gün Muķbil ve Sa‘d-ı Vaķķāş birkaç dīlāverler ile ķal‘aya [13] çıķup Hürmüz’in bārgāhı öñine geldiler, anlar da bunları alup [14] ta‘zīm ile iķerü götürdiler, bunlar da Hürmüz’in ķarşusına [15] gelüp el ķavuşup durdılar, Hürmüz de bunlara hoş gel- [16] diñüz, diyüp işāret eyledi, altlarına şandalya ķodılar, [17] bunlar da geķüp oturdılar, ni‘met gelüp yindi, şükr di- [18] nildi, ba‘dehū Muķbil eyitdi: “Siz sağ olun.” diyüp aķvāli (86b) [1] beyān eyledi, Hürmüz eyitdi: “Yā Mihr, şimdi Zübün’a varmağa ķā‘il [2] olur mı?” didi. Muķbil eyitdi: “Çok ‘inād itdi; ammā bizler gü- [3] cile rāzī eyledik, biz cümlemüzün ķanına girüp sebep olur- [4] sun, işte Hamza gibi nev-civān senüñ derdinden zāyi‘ oldı, [5] ğayrı naşībüñ bu ırmış varup ber-murād ol.” didük. Ol da [6] birkaç gün yasın tıtdı, güc-ile gönlün alduk, hālā beni [7] vekīl eyledi, hemān nikāh olsun bugün götürüp [8] teslīm idelim; bizler de vīlāyetimize gidelim.” didi. Zübün bu [9] şād haberin işidüp şurıtmağa başladı, Siyāvuş Bin Hā‘ce [10] bunları açmazdan seyrlerin iderdi, ba‘dehū Zübün’uñ vekīli [11] Pizen olup Buhtğān nikāh eyledi; ķāvuşlar, mübārek yād ola, [12] diyüp çağrışdılar, Hürmüz Zübün’a ğil‘at geyürdi, Zübū- [13] n’uñ bıyıkları balķa kesmez oldı, ba‘dehū ‘Amr’a ve gelen beglere [14] ğil‘atler geyürdiler, ba‘dehū bunlar ķal‘aya gelüp beglere aķvāli [15] ğikāye eylediler, hemān cümlesi hāzır olup ikinci zamānı [16] olduķda Mihr-i Nigār dir diyü ol cāriyyeyi ve birkaç cāriyye [17] ve düzme ‘ayyārlardan hādimler ile ve cihāzıyla ‘Amr öñüne [18] düşüp ķal‘adan çıķup Zübün’uñ çadırına doğrı (87a) [1] geldiler, beriden ise Zübün, Mihr iķün ā‘lā kırmızı atlās- [2] dan bir bārgāh ķurdurup hāzır eylemiş idi, ādemleri [3] ķarşu varup ta‘zīm ile çadıra gelüp götürüp taht-ı revāndan [4] indirüp ķoltuğına girüp tahta çıķardılar, aķşama muntazır [5] oldılar, ammā bu tarafından begler Mihr-i Nigār’ı erkek kıyāfetine koyup [6] sā‘ir cāriyyeler ile ‘Amr’ın ta‘līmi üzre ķal‘adan taşra çıķdılar, [7] Fettāh-ı Mışrī ‘Ayyār öñlerine düşüp altmış biñ dīlā- [8] verler top olup ağırlığını öñlerine ķatup Hicāz [9] tarafına toğrı çekilüp gitdiler, aķşam olduķda Tanca [10] tarafına dönüp ķandasın Ķal‘a-i Simsār, diyüp revān [11] oldılar, çünkim aķşam oldı; Zübün, Hürmüz bārgāhından [12] atlanup begleri öñine düşüp gerdeķhāne bārgāhına [13] götürdiler, Zübün iķeri girüp selām virdi, Mihr şū- [14] retinde olan cāriye iltifād idüp ayağ üzre dur- [15] madı, Zübün geķüp ķarşusunda oturdı, ‘Amr eyitdi: [16] “İy Dīl-āver, Mihr-i Nigār senden ğicāb ider; biraz şarap iķin, [17] ğicāblar ref‘ olsun, şimden şoñra

Mihr senüñdir.” didi. (87b) [1] Zübün dağı emr eyledi, meclis getürüp ve ortalığı halvet [2] idüp üçü kaldılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār eline kadeh alup bir tölü [3] doldurup kendi içdi, ba‘dehü Zübün’a virdi, ol da [4] içdi, bir de Bānū’ya virdi, ol da içdi, tamām şarabuñ [5] buharı gözlerine geldi, andan muşāhabete başladılar, ‘Amr-ı ‘Ayyār [6] ise arada Zübün’a dārü katup doldurup kızın eline [7] virdi, al şunu pehlüvānuñ eline vir senüñ elinden içsin [8] artuğ ben gideyim, sizler şafānuзда olun.” didi. Kız- [9] dır cāmı alup biñ nāzıyla Zübün’a şundu, Zübün şevindü- [10] ginden kızın elin öpdü, dudak urup ol cāmı bilā- [11] çür‘a nüş eyledi ve cihānuñ kaygusun ferāmüş eyledi, [12] ba‘dehü ‘Ayyār-ı Cihān biraz eglenüp tırdı, Zübün fi’l-hāl [13] mest-i lā-ya‘kıl olup yıkıldı, hemān ‘Ayyār-ı Cihān yirinden tu- [14] rup taşra çıkdı, yakın yirde n’kadar ādem var ise anlara [15] eyitdi: “Pehlüvān Mihr-i Nigār ile halvete girdi, varın sizler de [16] yatun, aşağı yukarı bārgāhuñ etrāfin ben dolaşup [17] beglerüm; zīrā bir düşmān gelüp bir iş itmeyeler.” didi. Anlar [18] dağıldılar, bu kerre ‘Ayyār-ı Cihān içerü girüp Zübün’ı şoyup (88a) [1] ‘üryān eyledi, şöyle ki donımı dağı çıkarup ba‘dehü hazīnesin cümle [2] alup der-enbār idüp ortalığı silip süpürdi, bu kerre cāriyye [3] ‘Amr’ın hālın görüp hayrān oldu, derdi ki: “Amān ‘Ayyār gidelim.” [4] ‘Amr eyitdi: “Yok, iş dağı tamām olmadı; şimdi bu gügegi gelin- [5] siz mi kıoyalım, inşāf degüldir.” diyüp hemān vardı Buhtıgān’ı [6] çadırından dārü ile ‘aqlım alup anında hazinesine kanavir- [7] di, andan götürüp saçın şakalın tıraş idüp ‘avrat [8] libāsları giydirüp andan arkası üzerine yaturup [9] kodı ve Zübün’ı dağı getürüp budı arasına kıoyup [10] baş barmağlarından sicim ile bağladı, ba‘dehü Zübün’uñ kıo- [11] ruyacağın Buhtıgān’uñ duburı ağzına kıodı, anda [12] olan cāriyye şeklinde ‘ayyārlar gülmeden bayıldılar: “Bire ‘Ayyār, [13] sen buna güzel tezgāh kıurdın.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Zāhir [14] bir ādemün bu kıadar ihsānuñ aldık, şimdi şöyle hāl [15] maħrüm kıomak inşāf degüldir, Buhtıgān da görsün anası [16] neler çeker imiş, anasmuñ itdigi şafādan bir kııqdār bu da [17] zevkı-yāb olsun.” didi. Andan ‘Amr-ı ‘Ayyār aħvāli kendi (88b) [1] eyledigin bir tezkere yazup bıraktı, ol aradan kııkup gitdiler. [2] ‘Amr-ı ‘Ayyār bunları yollayup: “Siz gidin, ben biraz bunların seyrin [3] ideyim, andan sizin ardıñuzdan yitişüp gideriz.” diyüp bunlara [4] vedā‘ idüp gitdiler, bunlar yolda giderken birbiri ile ‘Amr-ı [5] ‘Ayyār’ın bu hāllerin söyleşüp: “Hāy Nā-bekār ‘Ayyār bunuñ elinden [6] çok iş gelür.” dilerdi; ammā bu taraftan çünkü şabāh [7] oldu, Hürmüz de yirinden

turup dīvānuñ kurup şimdi [8] Zübün gelür diyü bir fāhire hil‘at hāzır eyledi ve ziyāfet [9] için ta‘ām ve sāzendeler hāzır eyledi, tamāmdır dīvān [10] tırdı, gördiler Zübün gelmez: “Bire nedir aşlı, bakın, görün [11] niçün gelmedi? Tiz gelsün şimdi dīvān ta‘āmı gelür.” [12] didiler. Hemān birkaç kapucılar vardılar gördiler ādemleri cümlesi [13] çadırın etrāfında dolaşup dururlar, bunlar eytdiler: “Bire [14] ne turursuñuz, Pehlūvān’a haber idin.” didiler. Anlar eytdiler ki: [15] “Dağı uyur hīç sesi dağı yok.” didiler. Anlar da gelüp [16] dīvānda Hürmüz’e eytdiler ki: “Dağı uyumuş, aḥşam çok [17] otu[r]muş.⁵⁰” didiler. Hürmüz eyitdi: “Ne söyler bunlar bu zamāna (89a) [1] kadar ādem uyur mı, varın, kaldırım.” didi. Bunlar gine [2] geldiler: “Bire kaldırım; Şehzāde elem çekeyor.” didi. Bunlar: “Yok, [3] biz korçarız.” didiler. Hürmüz ādemleri çadırın bir miqdār [4] eteklerin kaldırdılar, gördiler Zübün turmayup iş [5] görür, bu kerre bunlar girüye çekilüp didiler ki: “Pehlūvān, [6] bütün gece doymamış; yoksa gece uyuya mı kalmış, [7] şimdi maşlahat görür.” diyüp biraz dağı tırdılar, [8] gördiler gine bir şadā yok gine bakup gördiler, ol maḥalde [9] taḥkīk şarabı çok içüp ser-ḥoş olup üzerinde [10] uyuya kalmış.” didiler. Biraz şamāta itdiler, hīç hareket [11] yok, bire bunlar öldiler mi, diyüp gine içerü girüp [12] yanlarına vardılar; ammā hareket yok: “İy Pehlūvān kalk, yeter, [13] şabāḥ oldı.” diyüp çekdiler, ölü gibi o yana bu yana [14] gider, bire bunlar da bir hāl var, ancak diyüp Zübün’a [15] yapışup ‘avratuñ üzerinden almak murād itdiler; ammā [16] birbirinden ayrılmayup ‘avrat dağı bile kalkar, bu kerre birbirine bakup: “Nedir aşlı [17] bunlar birbirine yapışmışlar.” (89b) [1] diyüp bakdılar bu güç hāl hāldir, eyü kışsa bunlar gine ‘Amr-ı ‘Ayyā- [2] r’ın şerrine uğramışlar: “Hāy Nā-bekār ‘Ayyār, şimdi bu Mihr [3] degüldür, bu gayrı bir ‘avratdur Mihr’i götürmüşler.” diyüp ol [4] bağları çöz istediler, gördiler olmaz birağup gelüp [5] Hürmüz’e eytdiler: “Sultānum yavuz temāşā, ‘ömrinde bir kimse [6] görmüş degüldür.” didiler. Hürmüz eyitdi: “Bire nedir aşlı, [7] kanı Pehlūvān; yoksa içine mi düşdi?” didi. Anlar [8] eytdiler: “İy Şehzāde, bir düşüş düşmüş ki ta‘biri mümkün [9] degüldür.” didiler. ‘Amr-ı ‘Ayyār ise bir yirden temāşā ider idi. [10] Hürmüz eyitdi: “Bire ne olmuş, tiz söylegin.” didi. Bunlar [11] eytdiler: “İşte aḥvāl şöyle: Zübün’ı pāk soyup [12] ve bir ‘avratuñ ayakların Zübün’uñ omuzına virüp [13] birbirlerine üç yirden muḥkem bağlamışlar, ‘aқılları başlarında [14] yok, hemān cimā‘ ider gibi dururlar, bizler

⁵⁰ Metnimizde kelime “otumuş” şeklinde imla edilmiştir. Müstensih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bu imlayı “oturmuş” olarak düzelttik.

çözüp [15] birbirinden ayırmağ istedik, ammā çāre olup çöze- [16] medük, şöyle dururlar, bize ne emr idersünüz?” didiler. [17] Hürmüz eyitdi: “Kanı Buhtıgān çağırın, varsun, görsün; (90a) [1] ol çok bilür; harām-zādedir belki ol çözer.” didi, vardılar [2] gördiler ki hizmetkārlar dönölüp yaturlar, cümlesi bī-hūş, [3] Buhtıgān yirinde yok gelüp Hürmüz’e haber virdiler; ammā ‘Amr-ı ‘Ayyār [4] bevvăblar arasından eyitdi: “Şāyed ‘avrat olan Buhtıgān olmaya; [5] zīrā ‘Amr’ın öyle hīlesi çokdır, imdi eger anı ‘Amr-ı ‘Ayyār [6] bağladıysa gayrı kimse çözemez; meger gine ‘Amr-ı ‘Ayyār çözer ve [7] yāhūd Hā’ce’nün oğlu Siyāvūş çözer.” didi. Hemān [8] Hürmüz, Siyāvūş birkaç kāfir begleri ile kākup Zübū- [9] n’uñ bārgāhına geldiler, anları ol hālde görüp hāyrān [10] oldılar, bu kerre gülüşmeden payıldılar, Hürmüz eyitdi: “Bire [11] şunlara ‘ilāç idin, ‘aқılları gelsün, soñra belki inanmaz- [12] lar.” didi. Hemān ‘Ayyār-ı Cihān bir pīr-i bevvăb şüretine girüp [13] varup bunlara ‘ilāç eyledi, ammā keskin itmedi ki ‘aқılları [14] çābuk gelmeye, bu kerre Zübūn’uñ bir miқdār ‘aқlı gelüp [15] gözün açup gördi ki harbe kıltıfda tezgāh kurulmuş, [16] hemān zātü’l ‘amūdı harekete gelüp dosdoğrı oldı [17] ve etrāfında bu kadar ādemden haberi yok, çünki ālātı (90b) [1] harekete geldi, hāzır kurulmuş tezgāh, hemān ne gerekse [2] atup tūtmağā başladı, Buhtıgān ’uñ duburuna otur- [3] da kōdı, bu kerre Buhtıgān’uñ ‘aқlı gelüp gözün açup [4] gördi ki Zübūn üzerinde durmayup evi yanmış [5] cehūd gibi çalışur, bire bire neylersin beni ‘avrat mı kıyās [6] idersin, diyüp feryād itmege başladı; ammā Zübūn, gö- [7] zin açmaz, kadınım şabr eyle, mağlata itme, şimdi kur- [8] tulursın, diyüp varır gelür idi; ammā Buhtıgān’uñ [9] feryādı ortalığı tūtđı, etrāfından Hürmüz, begler: [10] “Bire gidi tūr neylersin, harīfin oturağımı bozup [11] tūtmez eyledin.” didiler. Zübūn bu kerre gözün açup [12] ‘aқlın başına cem’ eyleyüp cümle etrāfında olan ādemleri [13] ve Hürmüz’i görüp şaşdı: “Bire bu ne hāldir?” diyüp [14] kākayım dir; kākamaz; āhır bunları Hā’ce-zāde Siyāvūş [15] gelüp çözdı, Buhtıgān yirinden tūrup gāh oraya [16] ve gāh buraya çömelür, Zübūn dağı yirinden tūrup (91a) [1] gāyet utandı, rüsvā-yı ‘ālem oldı, Hürmüz eyitdi: “Ben [2] sana dimedim mi ki ‘Amr-ı ‘Ayyār ’ın hīlesidir; sen inanmadın, [3] neye kādır olur, didin.” Buhtıgān’ı sana nikāh itdiler.” [4] didi. Buhtıgān eyitdi: “Yā ben ‘avrat mıyam?” diyüp el [5] şākala urdı, gördi ‘avrat kıyāfetine girmiş, [6] eline bir ayna virdiler, baқdı ol hālde kendini [7] görünce kaldırıp āyineyi yire urup hiçābından [8] bārgāhına gelüp yüzine alaca muқayyed

oldı, Hürmüz [9] dağı bārgāhına gitdi; ammā bu tarafından ‘Amr-ı ‘Ayyār dağı [10] taban kaldırıp ahşama kadar ‘askere yitişdi, beglere [11] itdüğü rengi naql idüp yürüyin kal‘aya düşebile [12] idük; Zübün ardımuza düşer, didi. Bunlar da cümle- [13] si sür‘atle kal‘aya yakın geldiler, Berq-pāy-ı ‘Ayyār anda [14] ıdı, ‘Amr-ı ‘Ayyār bir nāme ile gelüp şirzād kıyafetinde [15] Berq-pāy-ı ‘Ayyār’a buluşup nāmeyi virdi, şāhlari [16] eyitdi: “Bire meded! Tiz olun, Mihr-i Nigār bana gelür imiş.” diyüp [17] hemān kal‘anuñ kapuların açdırdı, a‘yān-ı ešrāfa (91b) [1] didi ki: “Mihr-i Nigār ‘Arab ‘askerinden kaçmış şakınup [2] huddāmına ve ‘askerine bir kimse māni‘ olmasunlar; zīrā [3] bir yidi iqlīm şāhı kızıdır, ‘askeri ve hizmetkār- [4] ları çokdır ve belki ardınca ‘Arab ‘askeri dağı ço- [5] ğup gelüp irişmeye.” diyüp muhkem ısmarladı, ol [6] zamāna kadar ‘asker-i İslām dağı gelüp yitişdiler, [7] hemān kal‘a kapularında olan nıgehbānlar kal‘a kapuların [8] açup buyurun, diyüp her biri da‘vet iderek [9] ve çāpuk olun ardıñuzdan düşmān gelüp irişmeye [10] diyerek, serverleri içerü aldılar, serverler kal‘aya [11] dāhil oldukları gibi her birleri dal tīg āteş-tāb [12] olup ve na‘ra ler urup ‘ırzuñuz ile kal‘adan [13] taşra olun, yok ise cümleñüzi katl ideriz, [14] diyüp ahāli-i kal‘a amān çağrısup kimi ehl-i rya- [15] lini alup kimi māllarına bakmayup kaçdı, kimi māl [16] emlākin alup gitdi, bir iki sā‘ate kalmayup (92a) [1] kal‘ayı feth itdiler, işte benüm sa‘ādetmenendüm [2] bu yidinci cilde işbu maħalde tamām [3] oldı, inşāa ‘İlāh sekizinci [4] cilde huşuşumuza [5] göre naql-i beyān [6] ideriz.

III. BÖLÜM

SÖZLÜK

A

ābdest (F.): Namaz vs. için din icabına göre vücudun çeşitli yerlerini yıkama 25a/16, 30a/19.

ābdest al-: Namaz vs. için din icabına göre vücudun çeşitli yerlerini yıkamak 25a/16.

ābdest tazele-: Yeniden abdest almak 30a/19.

‘*Abdulmuṭṭalib* (A.): Hz. Hamza’nın babası 18b/10, 18b/14, 18b/15, 19a/6, 19a/9, 19a/14, 19a/16, 20a/12, 27a/12, 27a/18, 28a/9, 44a/15, 44a/16.

‘*acabā* (A.): Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı 12b/13, 45a/8, 75a/5.

‘*acā’ib* (A.): Çok tuhaf, anlaşılmaz 35a/13.

‘*acāyibāt* (A.): Değişik yaratılmış, acâyip garip mahluklar, ucûbeler 68b/4.

‘*aceb* (A.): Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey 2b/12, 6a/2, 12b/11, 17a/8, 22b/9, 22b/18, 25a/3.

‘*āciz*, ‘*āciz* (A.): Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük 1b/6, 28a/16, 74a/11.

‘*aciz kal-*: Uğraştığı halde bir şey yapamamak, yapmaya gücü yetmemek 1b/6.

‘*aciz ko-*: Aciz bırakmak 74a/11.

‘*aciz ol-*: Güç yetirememek, güçsüz kalmak 28a/16.

açmaz: Çevreden, daha uzaktan 37b/8, 86b/10.

açmazdan gel-: Çevreden, daha uzaktan dolaşıp bakmak 66a/4.

‘*acūze* (A.): Kocakarı, cadı kadın 55a/7.

ādāb (A.): Terbiye, usûl, yol, kaide 26b/8.

ādem (A.): Adam 4a/6, 9a/4, 17b/9, 31a/12, 45b/5, 54a/1, 56a/7, 87b/14.

ādemī (A.): İnsan 36b/5.

ādemī zāt: İnsan 75b/20, 76b/16.

āferīn (F.): Takdir etme, beğenme 14b/13, 24b/11, 61a/14.

āferīn eyle-: Takdir etmek, beğenmek 14b/13, 61a/14.

‘*afv* (A.): Suç, kusur ve hatayı cezalandırmama, bağışlama 4b/3, 85b/2.

- ‘*afv eyle-*: Suç, kusur ve hatayı cezalandırmamak, bağışlamak 4b/3, 85b/2.
- āgāh (F.): Bilgili, haberli, uyanık 8b/16, 22a/6.
- ‘*āgāh ol-*: Haberdar olmak 22a/6.
- āh (F.): Feryat, figan, inleyip sızlama 32a/17, 57a/14, 57a/19, 73b/5, 75a/11, 76b/3.
- ‘*āh eyle-*: Üzülmek, feryat etmek 57a/14, 57a/19.
- ‘*āh it-*: Üzülmek, feryat etmek 73b/5, 75a/11, 76b/3.
- aḥbāb (A.). Dost, bildik, tanıdık 29b/11.
- aḥbār (A.): Haberler, söylentiler 1b/2.
- ‘*aḥd* (A.): Söz verme, ant, yemin 17b/4, 31b/9, 58a/15, 70b/17.
- ‘*aḥd eyle-*: Söz vermek, yemin etmek 17b/4.
- ‘*aḥd-i keyfiyet-*: Bir meseleyle ilgili anlaşma 31b/9.
- āhen-dest (F.): Eli demir gibi kuvvetli olan 67a/9.
- āḥūr (A.): Sonunda, âkıbet, nihayet 5a/17, 18a/9, 19a/9, 21a/11, 23b/16.
- āhū (F.): Ceylan, karaca 68b/5, 69a/18, 70a/18.
- aḥvāl (A.): Durumlar, hâller 12b/5, 15b/3, 15b/9, 17a/17, 18a/1, 20b/13, 30a/9, 31a/8.
- ‘*aḥd* (A.): Sözleşme 73a/5.
- ‘*aḥd-i nikāh-*: Evlilik sözleşmesi 73a/5.
- ‘*ākıbet* (A.): Nihayet, son 6b/16, 9b/9.
- ‘*ākıl* (A.): Akıllı 15b/6.
- ‘*ākıl-ı dānā-*: Bilgi, akıl, idrak sahibi 15b/6.
- ‘*aḥl*, ‘*aḥıl* (A.): Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi 16b/7.
- ‘*aḥlı başına gel-*: Kendine gelmek 18b/4, 74a/20.
- ‘*aḥlı gel-*: Kendine gelmek 21a/13.
- ‘*aḥlı git-*: Şaşırmak; kendinden geçmek 16b/13, 19a/13, 20b/14, 21a/9, 51a/13.
- aḥrān (A.): Mevki, rütbe ve durumları birbirine uygun olanlar 43a/4.
- aḥtar-: Yere yıkmak, devirmek, alt etmek, yenmek 10a/3.
- a‘lā (A.): En yüce, en yüksek 27a/5, 87a/1.
- ‘*alāka* (A.): İlgi 46a/3.
- ‘*alāmet* (A.): İşaret, belirti, nişan, emare 14a/1, 25b/18, 79b/4.
- alan taran: Dağınık, allak bullak, karmakarışık, altüst 41b/7.

alan taran eyle-: Altüst etmek, karmakarışık duruma sokmak 41b/7.

alarğa (İtal.): 1. Açıkta, sahilden uzakta 48a/17. 2. ünl. “Açıktan geç, yaklaşma, uzak dur!” anlamında emir sözü 11a/6.

alarğa ol-: 1. (Gemi için) Açılmak, uzaklaşmak 48a/17. 2. argo. Uzak durmak 11a/6.

ālāt (A.): Âletler, makineler, avadanlıklar 78a/4.

ālāt-ı harb. Harp aletleri 78a/4.

ālāy (F.): Alay 2a/5, 19b/1, 51a/7, 75a/7.

‘ale’l-‘acele (A.): Çabucak, çarçabuk 12a/4.

‘ālem (A.): Diyar 29a/1.

‘alem (A.): Bayrak, sancak 9a/17.

‘Aleyhi’s-selām (A.): “Selam onun üzerine olsun.” anlamında dua cümlesi 19a/2, 25a/19.

‘aleyke (A.): Selam senin üzerine olsun 26b/9, 51/17, 71b/22.

‘āleyke al-: Selam almak 26b/9, 51a/17, 71b/22.

‘ālī (A.): Yüksek olan, yüce, ulu 66a/19.

‘ālī neseb (A.): Soyu yüce, yüce soylu 66a/19.

Allâh (A.): Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudâ 21b/11, 25a/17, 28b/14, 28b/16, 29b/1, 30a/12, 30a/20, 32b/19, 35a/5, 35a/9, 36a/9, 48a/5, 57b/2, 61b/1, 68a/5, 71b/7, 77a/14, 77b/6, 81b/1.

Allâhu Ekber: Tanrı uluların ulusudur 36a/9, 55a/13.

Allâh Ta‘ālā: “Yüce Allâh, Ulu Allâh” mânâsına gelen bu söz Allâh lafzı yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılır 28b/14, 28b/16, 28b/20, 30a/12, 30a/20, 39b/9, 80b/4, 83a/12, 84b/16.

Allâh Allâh: Allâh ve Allâh’ım kelimeleri gibi çeşitli durumlar karşısında ünlem olarak kullanılır 84a/17.

ālūde (F.): Bulaşmış, bulaşan 23b/16.

ālūde eyle-: Birbirine katmak 23b/16.

āmāde (F.): Hazır, hazırlanmış 51a/1.

āmāde ol-: Hazır olmak 51a/1.

amān ünl. (A.): Endişe, telaş, korku 26a/13.

amān (A.): Emin kılma, bağışlayıp korkusuz kılma, emniyet içinde bulundurma 8a/3, 24b/13.

amān vir-: Bağışlamak, affetmek, insaf etmek 8a/3, 24b/13.

‘**ammi** (A.): Amca 80b/11.

‘**Amr**, ‘**Amr-ı** ‘**Ayyār**, ‘**Ayyār-ı Cihān**, ‘**Ayyār-ı Nā-bekār**: Hz. Hamza’nın beylerinden biri 1b/17, 2a/3, 2a/7, 3a/11, 3a/13, 3b/2, 3b/4, 3b/6, 3b/12, 3b/13, 3b/17, 4a/1, 4a/5, 4a/13, 4a/14, 4a/15, 4b/4, 4b/10, 4b/13, 5a/3, 5a/5, 5a/6, 5a/13, 5b/1, 5b/4, 6a/4, 6a/13, 6b/10, 7a/6, 7a/7, 7a/11, 7a/13, 7b/1, 8a/5, 8a/12, 8b/2, 8b/8, 9a/9, 10b/9, 11a/4, 11a/14, 11b/3, 11b/5, 11b/7, 11b/14, 12b/4, 12b/10, 12b/12, 13a/2, 13a/5.

‘**Amr-ı Ma‘dī**: Hz. Hamza’nın beylerinden biri 1b/16, 8a/15, 8b/3, 8b/9, 8b/16, 9b/1, 10a/9, 10a/13, 10a/15, 10b/2, 10b/7, 20b/16, 23b/16, 24a/5, 24a/18, 24b/3, 32a/10, 40b/5, 41b/10, 43a/4, 50a/17, 50b/2, 51a/20.

‘**amūd** (A.): Değnek, sopa, ağır topuz 34a/13, 34a/16, 67a/16, 67a/17, 67b/14, 74a/6.
and: Yemin 24a/11, 24a/15.

and iç-: Yemin etmek 24a/11, 24a/15.

‘**ankā** (A.): Kaf dağında bulunduğu inanılan, ismi olup cismi olmayan efsânevî kuş, simurg 79b/5.

ansızın, **ansuzın**, **anşuzın**: Beklenmedik bir zamanda, hatırda yokken, birdenbire, ani 26a/12, 73b/3.

Arğuş Se-çeşm: Kaf diyarındaki bir pir 65b/8, 66a/6, 66a/8.

arış: Endaze, arşın 27b/18, 33b/12, 36b/4, 36b/10.

‘**arz** (A.): 1.Sunma 42a/19, 75b/16. 2.Bildirilmek istenen husus, hal 50a/12, 72b/17.

‘*arz eyle-*: Sunmak 75b/16.

‘*arz it-*: Sunmak 42a/19, 72b/17.

āsān (F.): Kolay 6b/1.

āsān ol-: Kolaylaşmak 6b/1.

āsāyiş (F.): Emniyet, güvenlik 10b/4.

Aşfā Bin Belhıyā (A.): Hikmet sahibi bir âlim 28b/1.

‘**āsī** (A.): İsyân eden, baş kaldıran, Allâh’ın emirlerine karşı çıkan 80b/5.

‘*āsī ol-*: İsyân etmek 80b/5.

āsmān (F.): Gök, sema 38b/18.

‘āşık (A.): Bir kimseye aşırı sevgi duyan, gönlünü kaptıran 76a/7.

āşikāre (F.): Açıkça, açık bir şekilde 47a/14.

āşiyān, āşiyāne (F.): Kuş yuvası 79b/6, 82a/11, 82a/13.

‘aşk (A.): Kadın ve erkek arasındaki çok kuvvetli duygu, sevgi bağı 32b/2.

‘āşık ol-: Bir kimseye aşırı sevgi duymak, gönlünü kaptırmak 76a/7.

‘aşk-ı muḥabbet: Sevgi 32b/2

āşnā (F. āşinā): Dost, tanıdık, bildik 27a/17.

at: Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan hayvan 10a/12.

atlan-: Ata binmek 10a/12.

aṭlās (A.): İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, daima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi 87a/1.

āteş (F.): Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ısı, ışık 2a/15.

āteş-perest (F.): Ateşe tapan 2a/15.

āteş-tāb (F.): Ateş gibi yakıcı ve parlak 91b/11.

āteş-tāb ol-: Ateş gibi yakıcı ve parlak olmak 91b/11.

āvāre (F.): Dağınık, perişan 10b/14.

āvāre ol-: Perişan olmak 10b/14.

āvāz (F.): Ses, seda 13a/9, 21b/16.

‘avrat (A.): Kadın; zevce 7b/9, 25b/7, 57a/8.

a‘yān (A.): Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf 91a/17.

a‘yān-ı eṣrāf: Şeref ve itibar sahibi kimseler, ileri gelenler 91a/17.

āyin (F.): Dinî merasim, bir mezhebin veya bir tarikatın kendine has ibadet merasimi 85a/19.

āyin-i Mecūsī: Ateşe tapanların ibadet merasimi 85a/19.

‘ayn (A.): Göz 38b/21, 46b/4.

‘ayna gelme-: Gözünde büyümek 38b/21.

‘ayyār (A.): Hilekâr, dolandırıcı; zeki, kurnaz; çevik, yiğit 2a/3, 3a/13, 3b/6, 5a/13.

‘ayyār-ı ḥançer-güzār: Hançerle donanan hilekâr, düzenbaz kimse 20a/18.

‘Ayyār-ı Cihān: Cihanın ayyârı, ‘Amr-ı ‘Ayyār 2a/3, 3a/13, 3b/6, 3b/13, 5a/13, 5b/1, 8a/5, 11a/17, 54a/1, 62a/7, 87b/13.

‘Ayyār-ı Nā-bekār: Hilekâr, dolandırıcı kimse, ‘Amr-ı ‘Ayyār, ‘Ayyār-ı Cihan 20a/3.

‘azāb (A.): İşkence 24b/18.

āzād (F.): Serbest bırakma, serbestlik 7a/9, 20b/3.

āzād it-: Serbest bırakmak 7a/9, 20b/3.

āzād ol-: Serbest kalmak, kurtulmak, hür ve kayıtsız olmak 20b/3.

‘azamet (A.): Büyüklük, ululuk 21b/8, 21b/17.

‘azīm (A.): 1. (Manevî bakımdan) Büyük 20b/17 2. Çok şiddetli 10b/4, 11a/7.

‘azm (A.): Yola çıkma, kesin karar vererek bir yere yönelme 21b/5, 22b/11.

‘azm-i meydān eyle-: Meydana çıkmak 22b/11.

B

Bābil (A.): Bağdat’ın aşağı tarafında bulunan bir şehrin adı, Bābil şehri 42a/2, 44a/17, 47a/16.

Bābil Kal’ası, Kal’ a-i Bābil: Bābil Kalesi 41a/2, 42a/2, 44b/2, 44b/15, 46b/17, 47a/15.

Bābil Şāh: Bābil şehrinin hükümdarı 42a/3, 42a/6, 42a/10, 42a/15, 43a/7, 43a/9, 43a/10, 43a/14, 43a/18, 44a/18, 44b/3, 44b/5, 47a/16, 47a/18.

ba‘dehū (A.): Ondan sonra, daha sonra 8a/4, 28a/7, 57a/19.

bahādırlık (F.): Yiğitlik, kahramanlık, dilaverlik 35b/2.

bākī (A.): 1. Varlığını koruyan, devam eden, devamlı, sürekli 12a/5. 2. Artan, geri kalan 63a/15, 64a/9.

bānū (F.): Soylu ve asil kadınlara verilen unvan 56a/16.

Bānū-yı ‘ālem: Âlemin sultanı, Kâf’ın sultanı Esmâ Perrî 56a/16.

bārgāh, barigāh (F.): Yer, çadır 26a/1, 33a/13, 49a/15, 86a/13.

Bārī (A.): Yaratan, yaratıcı 25b/12.

Bārī Hudā: Yaratan, yaratıcı Allāh 25b/12.

bārū (F.): Kale duvarı, hisar burcu, sur, sığınak, siper 52b/7.

bā-şafā (F., A.): Safa ile, safa içinde 1b/1, 1b/3, 1b/15, 34a/10, 54a/5.

Başra: Irak’ın ikinci büyük şehridir 82a/4.

baş: 1. Kafa, ser 8b/6. 2. Kişinin kendi şahsı, zatı 8b/5 3. Bir topluluğu yöneten kimse, reis 8a/15.

baş it-: Yöneten konumuna getirmek 8a/15.

başını kırtar-:Kendini, canını kurtarmak 8a/15.

baş vir-: Canını feda etmek 8b/11.

bāzār (F.): Pazar kelimesinin eskiden kullanılan asıl şekli, çarşı 45b/14

be-nām (F.): Namlı, ünlü, meşhur 52b/12.

bed (F.): Kötü, fena 54b/14.

bed-nām (F.): Adı kötüye çıkmış olan (kimse) 7b/9.

Behrām-ı Kal‘ a-gīr: Kal‘ a-i Simsār’ın Şâhı 84a/5, 84b/5, 84b/7, 84b/9.

belā (A.): Dert, sıkıntı, eziyet, keder, musibet 85a/15.

belī (F.): Evet 9a/1, 22a/9, 30b/19, 46a/16, 49a/13.

bend (F.): Bağ, yular 20b/10, 20b/12, 21a/9, 43b/9, 80a/14.

bende çek-: Bağlamak, zincire vurmak 21a/9, 43b/9.

bend it-: Bağlamak 80a/14.

benī ādem (A.): Âdemoğulları, insanlar 17a/5, 39b/6, 75b/11.

berekāt (A.): Bereketler 26a/10.

ber-havā (F. , A.): Havaya gitmiş, uçmuş, kaybolmuş 33b/9, 59b/7.

ber-havā ol-: Havada uçmak 59b/7.

berķ-pāy (A. , F.): Adımını hızlı atan 4a/1.

Berķ-pāy ‘Ayyār: İslam ordusundaki kahramanlardan biri 4a/1, 5a/6, 5a/9, 62a/9, 62a/11, 62b/1, 62b/15, 62b/16, 62b/18, 62b/22, 63b/18, 64a/4, 83b/20, 84a/6, 84a/18, 84b/4, 84b/9, 84b/15, 91a/13, 91a/15.

ber-murād (F. , A.): Muradına eren, isteğine, arzusuna kavuşan 24b/15, 29a/12, 29a/19.

ber-murād it-: Muradına erdirmek, arzusuna kavuşturmak 24b/15.

ber-murād ol-: Muradına ermek, isteğine kavuşmak 29a/12, 29a/19.

beri: İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer, öte karşıtı 16b/6.

berri (A.): Karaya (toprağa) ait, karayla ilgili 59a/14.

berriyye (A.): Çöl, sahra 45a/13.

bevvāb (A.): Kapıcı 50a/1.

beyān (A.): Anlatma, çok söyleme, bildirme 17b/1, 31a/8, 81a/6.

beyān eyle-: Anlatmak, bildirmek 31a/8, 81a/6.

beyān it-: Anlatmak, bildirmek 17b/1.

bezirgān, bāzirgān (F.): Tüccar, tacir 15a/3, 15a/10.

bezm (F.): Eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi 59a/15, 59b/8.

bezm-i şafā: Eğlence, neşe, zevk meclisi 59a/15, 59b/8.

bi-^cināyeti'llah (A.): Allâh'ın yardımıyla 28b/12.

bī-^cār (F. , A.): Arsız 22b/10.

bī-dīn (F. , A.): Dinsiz 23a/15, 24a/1, 24b/3, 25a/7.

bī-hūş (F.): Şaşkın, sersem 55a/7, 79b/15, 83a/1.

bī-hūş ol-: Şaşkına dönmek, sersemlemek 55a/7, 83a/1.

bī-ihtiyār (F. , A.): Gayriihtiyari, iradesi dışında, kendisi istemeden 44b/14, 64b/15.

bī-kıyās (F. , A.): Sayısız 2a/6, 9a/2, 27b/20.

bī-mecāl (F. , A.): Halsiz, takatsiz 61b/5.

bī-mecāl ol-: Gücünü yitirmek 61b/5.

bī-nāmūs (F. , A.): Namussuz 22b/10.

bī-pervā (F.): Çekinmeden, sakınmadan 60b/12.

bi'r-Rabbi (A.): Allâh ile 22b/6.

bi'l-zarūrī (A.): Zaruri olarak; mecburi, zorunlu olarak 50b/3.

bilā-çür^ca (A.): Yudum almadan, yudumlamadan 87b/11.

binā³ (A.): Yapı yapma, kurma, inşa edilme 77a/4.

binā³ olın-: Yapılmak, inşa edilmek 77a/4.

birāder (F.): Erkek kardeş 85a/14.

bizār (F.): Tedirgin, rahatsız 31b/18.

bizār it-: Tedirginlik vermek, rahatsız etmek 31b/8.

bolay ki: Ola ki, belki, inşallah 12a/16, 14b/15, 57a/15.

Buhtigān: İran Şâhı Nûşirevân'ın ordusundaki kahramanlardan biri, 16b/1, 53b/1, 53b/13, 85b/5, 86b/11, 88a/5, 88a/11, 89a/17, 90a/3, 90a/4, 90b/2, 90b/3, 90b/8, 90b/15, 91a/3, 91a/4.

Buhtın, Buhtın-ı La^cin, Buhtın-ı Harām-zāde: İran Şâhı Nûşirevân'ın beylerinden biri, Buhtigān'ın babası 1b/12, 2b/12, 3a/10, 6b/6, 7b/9, 7b/10, 11a/17, 11b/11, 12a/5, 26a/11, 26a/16, 26b/3, 49a/5, 49a/19.

buhūr (F.): Tütsü 62b/10.

Bü'l-Hümār (A.): İslam ordusundaki bir kahramanın adı 23b/14.

bunda: buraya, burada 2a/15, 27b/3, 30b/1.

burc (A.): Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi 52b/7.

C

cām (F.): Şişe ve toprak cinsinden olan şarap kadehi 87b/9.

cān (F.): Ruh, varlık 46a/2.

cān başına şıçra-: Kızmak, hiddetlenmek 46a/2.

cānı burnuna gel-: Çok sıkılmak, bunalmak 47a/1.

cānān (F.): Sevgili 29a/14, 48b/11.

cāme (F.): Elbise, çamaşır 50b/4.

cānib (A.): Taraf, cihet, yön 5b/5, 6a/7, 24b/8, 26a/16.

cā'iz (A.): Yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verimli sayılan (şey); yerinde, uygun, doğru olan (şey) 30a/6.

cā'iz ol-: Yapılmasında sakınca bulunmamak, doğru ve yerinde olmak 30a/6.

cāriye, cāriyye, cāriyye (A.): Halayık, hizmetçi kız 3b/17, 4b/2, 5a/10, 6a/16, 33a/1, 86a/10.

cāzū (F.): Cadı, sihirbaz, büyücü 54a/8, 54b/2, 54b/13, 72a/4.

cebe (Moğ.): Zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh 50a/10.

cebel (A.): Dağ 32b/15, 39b/3.

cebel-i Kubeys: Kubeys Dağı 32b/15, 39b/3.

cefā' (A.): Eziyet, sıkıntı, eza, cevr 48a/3, 80b/9, 80b/20.

cefā' it-: Üzmek, eziyet eylemek, azap vermek 48a/3, 80b/9.

cehūd (A.): Yahudi, cıfit 53b/13.

cem^c (A.): Toplama, toplanma 10b/7, 36b/3, 45a/15, 48a/9.

cem^c it-: Toplamak 36b/3, 73a/20.

cem^c ol-: Toplanmak 10b/7, 45a/15, 48a/9.

ceng (F.): Silahlı çatışma, savaş, harp, muhabere 8b/14, 10a/13, 10b/4, 11a/9, 11b/2, 21b/12, 22a/5, 24a/12, 24b/6, 24b/9, 24b/12, 25a/9, 25a/13, 28a/1, 28a/6, 30a/8, 85b/4.

ceng eyle-: Savaşmak 10b/4, 24b/6, 24b/12, 28a/1, 28a/6.

ceng it-: Savaşmak 21b/12, 24a/12, 25a/13, 25a/14, 25b/3, 85b/4.

cenge başla-: Savaşa başlamak 25a/9.

cerrār (A.): Dilenci 84a/6.

cevāhir (A.): Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar 56a/4.

cevr ü cefā: Eziyet, sıkıntı, eza, gadr, zulüm 80b/20.

cevr ü cefā' eyle-: Eziyet etmek, üzme, azap vermek 80b/20.

cezīre (A.): Ada 26b/19, 54b/7, 78b/15.

cezīre-i Ferīdūn: Ferīdūn adası 78b/15.

cezīre-i Mārān, vāde-i (vādī) Mārān: Yılanlar adası 54b/7, 54b/16.

Cibrīl (A.): Peygamberlere emir veya vahiye vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri, Cebra 'il 81b/6, 82a/19, 82b/5.

cidāl (A.): Karşılıklı kavga, savaş 27b/9.

ciġer-gāh (F.): Vücutta ciġerin bulunduğu yer, ciġer, baġır 36a/8.

cihān (F.): Dünya, yeryüzü 36a/11, 41b/11, 87b/11.

cihānı fenāya vir-: Yeryüzünü kana bulamak 41b/11.

cihāz, çihāz (A.): Çeyiz 42a/7, 42b/17, 43a/1, 43b/4.

cimā^c (A.): Cinsel ilişki 89b/14.

cimā^c it-: Cinsel ilişkiye girmek 89b/14.

cinlet-: Çiġnetmek 3b/8

cinnī (A.): Cinlere mahsus kişi, cin 26a/1, 27b/7, 28a/1, 73a/20.

cülūs (A.): Hükümdarlık tahtına oturma, tahta çıkma 12a/2.

cülūs it-: Tahta oturtmak 12a/2.

cümle (A.): Bütün 4b/2, 5b/7, 6a/16, 37b/11, 40a/17.

cür'et (A.): Cesaret, atılganlık, yiġitlik 33b/18.

cür'et it-: Cesaret göstermek 33b/18.

cürm (A.): Suç 4b/3.

cüst ü cū (F.): Arayıp sorma, araştırma 83b/17.

cüst ü cū it-: Arayıp sormak, arařtırmak 83b/17.

Ç

çaķ (F.): Yarık, yırtık, parçalanmış 35b/20.

çağ ol-: Parçalanmak 35b/20.

çāmeşūr (F.): Elbise altına giyilen fanila, don gibi giyeceklerin ortak adı 63a/3.

çāpuk (F.): Hızlı, süratli, çabuk 27a/11, 35a/3.

çāre (F.): Çözüm, deva 41a/5, 68a/16, 89b/15.

çāre eyle-:Çözüm olmak 41a/5.

çāre ol-: Çözüm yolu bulmak 89b/15.

çarḥ (F.): Çark, dönen tekerlek, tekerlek gibi dönen şey 60b/5.

çarḥ ur-: Daireler çizerek dönmek 60b/5.

çavuş: asker 86b/11.

çerge: Göçebe çadırı, derme çatma çadır 44a/7.

çeşm (F.): Göz 76a/19.

çeşm u gūşde ol-: Göz kulak olmak 76a/19.

çeşme (F.): Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vasıtasıyla aktarılması için yapılmış küçük tesis 75a/6, 75a/8.

çomak: Değnek 51a/16.

çünkü: zira, mademki, nitekim, çünkü; ...ınca, ...dığı vakit, ...dığında 19a/7, 22b/6, 22b/12, 25a/6, 27a/18, 43a/19.

D

dād (F.): Feryat, figan 55a/3.

Dāḥḥak (F.): Cemşid'in yerini almış olan İran'ın zalim ve gaddar bir hükümdarı 35b/21, 37a/11.

daḥı: Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de 5b/7, 6a/3, 6b/5, 12a/1.

dāḥıl, dāḥıl (A.): İç, içeri, iç taraf 5b/16, 42b/18, 86a/1.

dāḥıl, dāḥıl ol-: İçine girmek 5b/16, 42b/18, 86a/1.

dā'im (A.): devamlı, sürekli, fasılasız 56a/16.

dā'im ol-: Devam etmek, sürmek, sürüp gitmek 56a/16.

dā'ire (A.): Çember 26a/3, 26a/9, 26a/11.

dal ḥançer ol-: Hançer (satır) elde hücum etmek, hançerle (satırla) vuruşmak 67a/20.

dal tiğ ol-: Okla, kılıçla kuşanmak 43b/11, 67b/16, 74a/8.

dānā (F.): Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse 15b/6, 74b/9.

Dānā-yı Rüzgār, Mu‘allim-i Kāf, Mu‘allım-ı Kāf: Zamanın en bilgili kişisi, metinde Esmâ Perrî'nin hocası 74b/9.

darb (A.): Vurma, vurulma 24b/3, 70a/2.

darb-ı dest: El vuruşuyla 70a/2.

dārū (F.): İlaç 14a/1, 14a/4, 41a/9.

dāye (F.): Taya, sütnine, çocuğa bakan dadı 33a/1.

degir-: Ulaştırmak 39b/15.

degmedeki: Kolay kolay 11b/17.

dehişt (F.): Birlik, ittihat, ittifak, bir tarzda hareket 35b/21.

dem (F.): 1. Zaman 3a/14. 2. İçki 38b/18.

dem çek-: İçki içmek 38b/18.

demkeş (F.): İçki içen (kimse) 38b/7.

depe: Tepe 60b/5.

depme: Tekme 36a/18.

depren-: Hareket etmek, kıvıldamak 36a/12.

der- anbār (F.): Ambarda, ambara konmuş, ambara doldurulmuş 88a/2.

der-anbar it-: Ambara koymak 88a/2.

derbend (F.): Boğaz, dar geçit 46b/9.

derdimend (F.): Derdi olan, dertli, üzüntülü 31b/12, 42b/13, 47a/16.

dermān (F.): Çare, derman 27a/16, 29a/15, 85a/16.

dermān bul-: Çare bulmak 27a/16, 29a/15, 85a/16.

derūn (F.): Gönül, kalp, yürek 40a/9.

dervīş, dervīş (F.): Hak yolunda yürüyen, nefisini ıslah eden kimse 18b/8, 19a/7, 19a/16, 19b/2, 49a/17.

deryā (F.): Deniz 40b/17, 75a/18, 75a/19, 75a/21, 75a/22.

dest (F.): El 50b/5.

dest ur-: El sürmek 50b/5.

dıraht (F.): Ağaç 65a/20.

dibelik: Büsbütün, tamamıyla 15b/2, 21a/18, 33b/16, 57a/6, 60b/12, 61b/18.

dīdebān (F.): Gözcü, bekleyici, bekçi 61b/19, 62a/1.

dil-āver (F.): Yürekli, cesur (kimse), yiğit, kahraman 22a/16, 28a/15, 28a/17, 28b/6, 30b/8, 61b/3, 73b/6, 85a/17.

dil-āverān (F.): Dilaverler 52a/11.

dil-āverān-ı İslām: İslam dilaverleri 52a/11

dīrīgā: Çok yazık, eyvahlar olsun 30b/8.

dīrilik: Diri olma durumu, diri durumda bulunma 75b/19.

dīv (F.): Dev 26a/1, 27b/7, 37b/1, 74a/5, 84b/20.

dīvān (F.): Büyük meclis, yüksek meclis 8a/16.

dīvān-ı Şāh: Şah'ın divanı 16b/2, 21a/2.

dīvān kur-: İdari işleri görüşmek üzere meclisi toplamak 8a/16.

dīvāne (F.): Aklını kaybetmiş, kendinden geçmiş, deli 29a/13.

dīvāne ol-: Aklını kaybetmek 29a/13.

dīvār (F.): Duvar 26b/7, 56a/3.

Dīvsār, ƙal' a-i Dīvsār: Dīvsār Kalesi 49a/14, 49a/17, 50a/2, 52b/6, 62a/3, 64b/11, 64b/12, 64b/20.

diyār (A.): Memleket, ülke 29a/20, 32a/10, 45b/1, 59a/6, 75a/14, 79a/3, 85b/3.

diyār-ı Hind: Hint diyarı 29a/7, 75a/14, 75a/18, 79a/3.

diyār-ı Ƙāf: Kāf diyarı 29a/20, 59a/6, 70a/11, 71a/12.

diyār-ı kūh-ı Ƙāf: Kāf dağının bulunduğu diyar 26b/13.

du' ā (A.): Allāh'a yalvarma, yakarış, niyaz 6a/12, 13a/16, 22a/10, 25a/1, 28b/14, 85a/5.

du' ā eyle-: Allāh'a dua etmek 13a/16, 25a/1, 28b/14, 85a/13.

du' ā it-: Allāh'a dua etmek 6a/12.

dubur (A.): Kaba et 88a/11, 90b/2.

duhān (A.): Duman 35b/10.

dūr (F.): Uzak 68b/10.

dūr ol-: Uzak düşmek 68b/10.

duş: Taraf, yön, cihet 30b/13, 75a/9.

duş ol-: Rast gelmek, tesadüf etmek, karşılaşmak 30b/13, 75a/9.

dükenmek, tükenmek: Bitmek 46b/10.

dünyā (A.): Âlem, dünya 25b/8, 27a/8.

dünyâyı tut-: Dünyayı kaplamak 25b/8.

düşmen, düşmān (F.): Hasım, düşman 87b/11.

düşvār (F.): Zor, güç 80b/12.

düşvār ol-: Zorlaşmak, güçleşmek 80b/12.

düzme, düzme: Gerçek olmayıp hiç yoktan uydurulan veya aslına benzetilerek taklit edilen, uydurma, yapma, sahte 13a/12, 86b/17.

E

ecel (A.): Ölüm vakti 22a/13.

ecell (A.): Çok büyük, ulu, şerefli 20b/6.

ecil (A.): Sebep 72a/15.

ecnās (A.): Cinsler, çeşitler, türler, soylar 78a/14.

eczā (A.): Parçalar, kısımlar 28b/2.

edā' (A.): Üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan şeyi yerine getirme, yapma 69a/4.

edā' eyle-: Üzerine borç olan bir görevi yerine getirme 69a/4.

eflāk (A.): Felekler, gökler 65a/20.

eflāke ser çek-: Göğe doğru uzanmak 65a/20.

ehl (A.): Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup olanlar 21b/6, 30a/21, 51b/8, 82b/1.

ehl-i dīvān: Divanda bulunanlar 51b/8, 52a/6, 82b/21.

ehl-i İslām: İslam ehli 11a/8, 30a/21.

ehl-i Mekke: Mekke halkı 4a/7, 21b/6.

ejder (F.): Korkunç ve hayali bir hayvan 33b/20.

ejder-ser (F.): Ejder kafalı 33b/20.

Ejder-ser 'İfrīt (F. , A.): Hz. Hamza ile savaşılan mitolojik varlıklardan biri 33b/20, 33b/22, 34a/5.

ekābir (A.): Rütbece büyük olanlar 59a/2.

elçi: Belli bir hususu konuşmak üzere bir taraf adına diğer tarafa gönderilen kimse, aracı 8a/14, 8a/17.

elem (A.): Acı, üzüntü 11a/7, 16a/6, 7b/2, 17b/2, 21b/10, 29b/16, 32a/1.

elem çekmek: Acı çekmek 11a/7, 17b/2, 21b/10, 29b/16, 32a/1.

eleme düş-: Acı çekmek 6a/6.

el-ḥamdüli'llah (A.): Allâh'a hamd olsun, şükürler olsun 26b/11, 28b/9, 30b/14.

el-kışşa (A.): Sözü'nün kısası, sözden anlaşıldığına göre 10a/1, 32b/14.

emîn (A.): Emniyet içinde olma 8a/5.

emîn ol-: Emniyet içinde olmak 8a/5.

Emîr (A.): Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis 22a/7, 22b/4, 26b/6, 28b/11, 31a/4, 54a/6, 56a/12, 65b/11, 69a/5, 71a/19, 75a/11, 76b/7.

Emîr-i Cihân: Âlemin emiri, başı, beyi, Hz. Hamza 31a/4, 54a/6, 65b/11, 77a/11.

Emîr-i Merdân: Mertlerin başı, beyi, Hz. Hamza 22a/7, 22b/4, 26b/6, 28b/11, 56a/12, 69a/5, 71a/19, 75a/11, 76b/7.

Emîr-i 'Arab: Arapların hükümdarı, Hz. Hamza 26b/11.

emlâk (A.): Mal, mülk 91b/16.

emr, emir (A.): Buyurma, buyruk, ferman, emir 22a/1, 33a/7, 46a/9.

emr, emir eyle-: Buyurmak, emretmek 22a/1, 33a/7, 46a/9.

enbân, enbâne (F.): Dağarcık denilen deri çanta, heybe 13b/5, 50a/15.

enbân-ı kirâm: Büyük çanta 50a/15.

envâ' (A.): Çeşitler, türler 39b/1.

erlik: Mertlik, yiğitlik 36a/4.

esbâb (A.): Esvap kelimesinin halk ağzındaki şekli, elbise 14a/9, 45b/7, 50a/10.

Esed Mâr-gür (A., F.): İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 23b/14.

esîr (A.): Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak 25b/8.

esîr ol-: Düşman tarafından yakalanmak, düşmana esir olmak 25b/8.

Esmâ Perî, Sultân-ı Kâf, Bânü-yı 'Âlem, Bânü-yı Cihân: Kâf Dağı'nın en büyük sultanı 27a/1, 27a/6, 27a/7, 27a/9, 27b/15, 28a/4, 28a/5, 28a/18, 28b/15, 29b/18, 54a/9, 55b/7, 55b/8, 55b/12, 55b/14, 55b/16, 55b/18, 55b/19, 55b/20, 56a/1, 56a/9, 56a/13, 56a/16, 56a/20, 56b/1, 56b/5, 56b/7, 56b/10, 56b/13, 56b/17, 56b/20, 57a/4, 57a/6.

esnâ (A.): Bir işin yapıldığı ve olduğu zaman, sıra, an 73a/16.

eşrâf (A.): Şeref ve itibar sahibi kimseler, ileri gelenler 7b/3, 91a/17.

eşrâf-ı Mekke: Mekke şehrinin ileri gelenleri 7b/3.

evvelâ (A.): İlk önce, ilk olarak 7a/4.

eyit-: Demek, söylemek, konuşmak 7a/1, 19a/2, 19b/2, 19b/10, 22a/10, 31a/8, 42a/13, 74b/9.

eylük: İyilik 30b/10, 31a/9.

eyü: İyi, hoş, güzel 31a/9, 74b/9, 89b/1.

ezincānib (F.): Buradan 20b/19.

F

fāhire (A.): Kıymetli, değerli 88b/8.

fā'ide (A.): Yarar 17a/2, 24b/7, 27b/12, 68a/15, 73b/9.

faṣīḥ (A.): Güzel, ahenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen (söz) 81a/1.

faşl (A.): 1. Bölüm 24b/6. 2. Musikimizde aynı makamdan eserlerin belli bir sıraya göre icra edildiği konser 51a/17.

faşl eyle-: Saz çalıp şarkı söylemek 51a/17.

fenā (A.): 1. Tükenmek, yok olmak 41a/10, 41a/11. 2. (Sağlık için) Kötü olma, fenalaşma 3b/3.

fenā ol-: Fenalaşmak, sağlığı gittikçe bozulmak 3b/3.

fenā vir-: Zarar vermek, yok etmek 41a/10, 41a/11.

ferāğat (A.): Vazgeçme, el çekme 2a/16, 7a/10, 18a/6, 24a/15, 24a/17, 32b/3.

ferāğat eyle-: Vazgeçmek, el çekmek 18a/6, 24a/15, 32b/3.

ferāğat it-: Vazgeçmek, el çekmek 2a/16, 24a/17.

ferāmūş (F.): Unutma, hatırdan çıkarma 87b/11.

ferāmūş eyle-: Unutmak, hatırdan çıkarmak 87b/11.

ferş (A.): Zemin, döşeme 36b/13.

feryād (F.): Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, haykırış, çığlık 25b/7, 25b/8, 40a/7, 47b/2, 80b/17.

feryād fiğān: Yüksek sesle bağırıp haykırma 25b/8.

feryād eyle-: Yüksek sesle bağırmak, haykırmak 32a/19, 47b/2.

feryād it-: Yüksek sesle bağırmak, haykırmak 25b/7, 40a/7, 80b/17.

fesād (A.): Fenalık, kötülük 49a/1.

fesād it-: Fenalık, kötülük etmek 49a/1.

feth (A.): Ele geçirme 43a/3, 52b/4, 72b/16.

feth it-: Ele geçirmek 43a/3, 52b/4, 72b/16.

Fettāh-ı Mısrī (A.): Sonradan Müslüman olup İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 17a/14, 17b/3, 17b/13, 18a/2, 18a/7, 18b/3, 18b/6, 18b/8, 19a/1, 19b/6, 19b/10, 19b/16, 20a/2, 20a/5, 20b/1, 20b/3, 20b/5, 20b/10, 20b/14, 20b/18, 21a/14, 41b/2, 62a/10, 63a/11, 83b/20, 87a/7.

fırsat, firsat, firşant, firşant (A.): Uygun zaman, elden kaçırılmayacak vakit 18b/5, 20a/11, 45a/11, 74a/18.

fırsat, firsat, firşant bul-: Uygun zamanı yakalamak 18b/5, 45a/11, 74a/18.

fıkr (A.): Düşünce 11a/15, 12b/13, 45a/7, 77b/16, 82b/14.

fıkr eyle-: Düşünmek 11a/15, 12b/13.

fıkr it-: Düşünmek 45a/7, 77b/16, 82b/14.

fi'l-hāl (A.): Bu anda, hemen, şimdi 26a/6, 26a/18, 52a/12, 87b/12.

fırāk (A.): Ayrılık, ayrılma, sevişenlerin ayrılığı 57b/4, 71a/20.

firār (A.): Kaçma, izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma 24b/9.

firār it-: Kaçmak, ortadan kaybolmak 24b/9.

fitne (A.): Karışıklık, fesat, kargaşalık 3a/14.

Frengistān (F.): Frenklerin oturduğu memleket, Avrupa 79a/1.

furtina (İtal.): Şiddetle esen ve şiddet derecesine göre karada ve denizde etrafi birbirine katarak bazen can ve mal kaybına sebep olabilecek sert rüzgâr, fırtına 75a/18, 75b/12, 78b/7.

G

ġāfil (A.): Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın dikkatsiz ve düşüncesiz 38a/4.

ġāfil bulun-: Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak 38a/4.

gāhice (F.): Bazen, bazı kere, gâh 79b/7.

ġā'ib (A.): Gözle görülmeyen 69a/10.

ġā'ib ol-: Kaybolmak 69a/10.

galebe (A.): Galip gelme, yenme, üstünlük 61b/3.

galebe it-: Galip gelmek, yenmek, üstünlük sağlamak 61b/3.

galebe (kalaba) (A.): Sayıca çok 17a/7.

galebe (kalaba) ol-: İnsan kalabalığı 17a/7.

gālib (A.): Üstün gelen 13b/5, 85a/4.

gālib ol-: Üstün gelmek, yenmek 13b/5.

gam-gīn (F.): Gamlı, kederli 31b/9, 33b/4.

gam-gīn ol-: Gamlanmak, kederlenmek 31b/9, 33b/4.

gār (A.): Gıpta etme 50a/17.

gār it-: Gıpta etmek 50a/17.

gara'ib (A.): Tuhaf, şaşılacak şeyler 51b/20.

garḳ (A.): 1. (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma 75b/13, 80a/17, 82a/10.

2. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş hâlde bulunma 11b/1, 13a/2, 77b/11, 86a/11.

garḳ eyle-: Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olmak, bir şeye batmış, boğulmuş hâlde bulunmak 77b/11, 86a/11.

garḳ ol-: 1. Suya batmak 75b/13, 80a/17, 82a/10. 2. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olmak, bir şeye batmış, boğulmuş hâlde bulunmak 11b/1, 13a/2.

Ġarrān (F.): Homurdanan, kükreyen 50b/6.

Ġaşmeşim-i Hicāzī (A.): İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 23b/13, 50b/7.

gavga (F.): Kavga 20a/9, 37b/20, 45b/13.

gāyet (A.): Çok, pek, pek çok, son derece 25a/14, 46b/1, 73b/13, 74b/17.

gayrı (A.): Başka, diğer 6b/5, 11a/12, 26a/5.

gaza (A.): Din uğruna yapılan savaş 37b/14.

gāzab (A.): Kızma, hiddet, öfke 4a/7, 8b/13, 25b/19.

gāzab it-: Kızmak, öfkelenmek; zarar vermek 4a/7, 25b/19.

gāzaba gel-: Hiddetlenmek, öfkelenmek 8b/13, 44b/9.

Ġazanfer Eşter Şāh: Kaf Dağı'ndaki hükümdarlardan birinin adı 75b/8, 75b/9, 75b/16, 76a/13, 77a/5, 77b/1.

Gerşāsb (F.): İran Şāhi Nûşirevân'ın askerlerinden biri 29a/5, 67a/9.

gırra (A.): Gururlu, kibirli, kendini beğenmiş kimse 22b/18.

gırralan-: Kibirlenmek, büyüklenmek 22b/18.

ĠijĠır-: Haykırmak, gürllemek, fısıltılı ses çıkarmak, haykırarak saldırmak 34a/15.

gice: Gece vakti, gece 5a/6, 9a/9, 43a/5, 89a/6.

gidi: Deyyus, kaltaban 44b/5.

giriftār (F.): Tutulmuş, yakalanmış esir 47a/18.

giriftār ol-: Tutulmak, yakalanmak 47a/18.

giryān (F.): Ağlayan, ağlayıcı 25a/21.

gönlet-: Yükletmek 43a/5.

göyde, gövde: Gövde, vücut 35b/16.

gözet-: İzlemek, korumak 35a/6, 57b/3.

günā (F.): Tür, çeşit 62a/5, 62b/22, 82b/15.

ğurbet (A.): Memleketinden uzak olma, vatanından ayrı yaşama hâlinin verdiği duygu, gariplik, yabancılık 85b/11.

ğurbet çek-: Vatan hasreti çekmek 85b/11.

ğürure (A.): Parlaklık, nurlu olma 48b/2, 52b/19.

ğürüre-i neft: Yanıcı, parlak bir madde 48b/2, 52b/19.

Güstehim (F.): İran Şahı Nüşirevân'ın ordusunda yer alan bir kahramanın adı 3a/15, 9a/1, 9a/17, 16b/2, 33b/7.

güç: 1. Yapılması, başa çıkılması zor olan, emek isteyen, yorucu, zor, müşkül, çetin 61b/19, 66a/20, 74b/10, 74b/18. 2. Kendini zorlayarak, gayret ve kuvvet sarf ederek, güçlülükle, zorla 7b/2, 10b/6, 18b/1, 73b/12.

güç ile: Büyük güçlülükle, zorlukla, güç bela 7b/2, 10b/6, 18b/1, 73b/12.

gücine gel-: Ağır gelmek, dokunmak, onu kırmak 51b/10.

güç ol-: Zor olmak 61b/19, 74b/10.

günāh (A.): Dini açıdan suç sayılan iş veya davranış, hata 85a/15.

günbed (F.): Kümbet, kubbe, üstü yuvarlak şekilde olan bina veya çıkıntı 35b/16.

gürz (F.): Eskiden silah olarak kullanılan uzun saplı büyük demir, topuz 9b/12, 23b/4, 23b/5, 23b/9, 23b/12, 25b/4.

gürz ur-: Gürz vurmak 9b/12, 23b/4, 23b/5, 23b/9, 23b/12, 25b/4.

güşād (F.): Açık 27b/14, 35b/13.

güşād ol-: Açılmak 27b/14.

güzīde (F.): Seçkin, seçilmiş 69b/18.

Güzīde-i Devrān: Zamanın en seçkin kişisi, Hz. Hamza 69b/18

H

haber (A.): Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz 31a/11, 43b/10, 44b/4, 46b/4, 73b/6.

haber al-: Bilmek, haberdar olmak 47b/4, 50a/5, 73b/6.

haber eyle-: Bildirmek, haber vermek 43b/10.

haber it-: Bildirmek, haber vermek 44b/4.

haber vir-: Bildirmek, haber vermek 31a/11, 46b/4.

Hâbil Şâh, Hâbil Mağribî (A.): Bir hükümdarın adı 50a/3, 50a/7, 51a/4, 51a/13, 51a/16, 51b/2, 51b/19, 52a/4.

hâce (F.): Hoca, üstat, efendi 16a/8, 16b/14, 17a/3, 86b/9.

Hâce-i Dâna, Hoca-i Dâna, Hâce-i 'Âkil: Tecrübe sahibi hoca, İran Şâhı Nûşirevân'ın hocası 1b/12, 6b/7, 16a/7, 16b/14, 17a/3, 21b/3, 21b/4, 25b/20, 26a/13, 26a/14, 26a/15, 26a/17, 26a/19, 26b/2, 26b/3, 33a/16, 33a/17, 49a/19.

Hâce-i Dâna oğlu Siyâvuş, Siyâvuş, Siyâvuş Bin Hâce: Hâce-i Dâna'nın oğlu Siyavuş, İran Şâhı Nûşirevân'ın ordusunda yer alan karamanlardan biri 1b/12, 16b/1, 44a/4, 44a/18, 86b/9, 90a/8.

hâcet (A.): İhtiyaç 70b/10.

hadd (A.): Sınır, oran, derece 85a/1.

hadd-i zâtında: Aslında, esasen 22b/15, 53a/3.

hâdim, hâdim, hâdim (A.): Hizmet eden, yarayan 3b/10, 3b/17, 4b/2, 42a/5, 42a/9.

Hak (A.): Allâh 20a/11, 20b/4, 31b/21.

Hak Ta'âlâ: Yüce Allâh 20a/11, 22a/18, 25a/5, 32b/1, 32b/9, 39b/20, 83a/18.

hâk, hak (F.): Toprak 7b/3, 54b/16

hâkî, hâkî (F.): Topraktan yaratılmış olan âdemoğlu, insan 36b/5, 36b/8, 36b/19, 54a/18.

hâkim (A.): Hükümdar, emir 45a/5.

hâl (A.): Durum, vaziyet 23b/11, 24b/5, 25a/3, 26a/1, 26b/9, 28b/7.

hâlâş, hâlâş (A.): Kurtulma, kurtuluş 3b/15, 9a/4, 22a/12, 29a/9, 41a/5, 68a/6, 73b/12, 79a/14.

ḥalāş bulmak: Kurtulmak 29a/9.

ḥalāş it-: Kurtarmak 41a/5.

ḥalāş ol-: Kurtulmak 3b/15, 9a/4, 22a/12, 73b/12, 79a/14.

ḥālī (A.): Boş 64b/13.

ḥalīfe (A.): Yardımcı kimse, kalfa 20b/8, 20b/18.

Ḥalīlu'llah, Ḥalīlu'llāh (A.): "Allāh dostu" sözünün kısaltılmışı olarak Hz. İbrahim'in sıfatı 25a/19, 27a/12.

ḥalk (A.): Yaratma, yok iken var etme 37a/8.

ḥalk ol-: Yaratılmak 37a/8.

ḥalka (A.): 1. Ortası boş bir daire biçiminde olan şey, ortası boş yuvarlak 68b/12. 2. Vücudun kulak, parmak, bilek gibi yerlerine takılan, genellikle kıymetli madenden daire biçiminde süs eşyası 70b/3.

ḥalvet (A.): Gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma 87b/1.

ḥalvet it-: Gözlerden uzak kalacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalmak 87b/1.

ḥalvete gir-: Biriyle baş başa kalmak 87b/15.

ḥamākat (A.): Ahmaklık, beyinsizlik 7a/14.

ḥamd (A.): Kulun Allāh'ın yüceliğini, lütuf ve ihsanı karşısında yaratana miynet ve şükran duygularını bildirmesi 65a/19.

ḥamd ü şenā eyle-: Allāh'ın büyüklüğünü ve lütufları karşısında onu methederek ona şükrünü bildirmesi 65b/19.

ḥamle (A.): Atılma, saldırma, hücum etme 23a/9, 23a/17, 23b/1, 23b/5, 24b/2, 37a/1.

ḥamle eyle-: Atılmak, saldırmak, hücum etmek 23a/9, 23b/5, 37a/1.

ḥamle it-: Atılmak, saldırmak, hücum etmek 9b/4.

Ḥamza Bin 'Abdulmuṭṭalib: Abdulmuttalib oğlu Hamza 28a/9.

Ḥamza-i Ālem: Hz. Hamza 25a/15.

Ḥamza-i bā-şafā: Safalı Hamza 1b/1, 1b/3, 1b/15, 34a/10, 54a/5.

Ḥamza-i Şāhibkırān: Her zaman başarı, üstünlük kazanan Hz. Hamza 58a/11.

ḥançer (A.): Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak 14a/8, 19b/8, 20a/4, 20a/5, 20a/7.

ḥançer ur-: Hançerle yaralamak 19b/8, 20a/4.

ḥārā (F.): Pek katı taş, mermer 37a/8.

ḥarāb, ḥarāb (A.): Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, viran 7b/8, 17a/12, 20b/5, 24a/1, 28a/3.

ḥarāb it-: Tahrip etmek, yıkmak 7b/8, 17a/12, 20b/5, 28a/3.

ḥarāba vir-: Tahrip etmek, yıkmak 24a/1.

ḥarāb it-: Tahrip etmek, yıkmak 7b/8, 17a/12, 20b/5, 28a/3.

ḥarāba vir-: Tahrip etmek, yıkmak 24a/1.

ḥarām (A.): Yasak 38a/11.

ḥarām-zāde, ḥarām-zāde, ḥaram-zāde (A. , F.): Soysuz, ahlaksız kimse, haram yiyici 9b/10, 42a/16, 47a/9, 49a/19, 58b/7, 90a/1.

ḥarb (A.): Silāhlı çarpışma, savaş, ceng 78a/4.

ḥarem (A.): 1. Avlu 19a/10 2. Bir erkeğin karısı, eş, zevce 63b/8, 86a/1.

ḥarīf (A.): Herif, adî ve bayağı adam 13a/2, 19b/2, 20a/10, 84b/2.

Hārūn, Hārūn-ı Mıṣr (A.): Bir kahramanın adı 47b/9, 48b/15.

ḥāşıl (A.): 1. Husule gelen, olan, meydana çıkan 23a/6, 83a/13. 2. Ortaya çıkan semere, netice 72a/12.

ḥāşıl-ı kelām: Sözün kıyası 72a/12.

ḥāşıl it-: Peyda etmek, elde etmek, edinmek 83a/13.

ḥāşıl ol-: Husule gelmek, meydana çıkmak 23a/6.

ḥaşm, ḥaşm, ḥaşım (A.): Düşman 9a/14, 9b/10, 13b/2, 26a/2, 36b/18, 38a/3, 56b/14, 60a/15.

ḥaşm-āne, ḥaşm-āne (A. , F.): Düşmanca 9b/4.

ḥasret (A.): Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştihak 72a/19.

ḥāşşa, ḥaşşa (A.): Bir şeye özel olan nitelik, kuvvet, güç 27b/7, 27b/14, 27b/15, 28b/2.

ḥatā, ḥatā (A.): Kabahat, kusur 20b/8, 24b/2, 57a/10, 60a/6, 80b/18, 81b/16.

ḥatā eyle-: Kabahat işlemek 20b/8, 57a/10, 80b/18, 81b/16.

ḥatm (A.): Bitirme, sona erdirmeye, tamamlama 64a/4.

ḥatm eyle-: Bitirmek, sona erdirmek 64a/4.

ḥatır (A.): 1. Akıl, zihin 30a/3, 32a/4, 45a/9, 82a/1. 2. Gönül, kalp, arzu 81a/7.

ḥavāle (A.): Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme 36b/11.

ḥavāle eyle-: Yöneltmek, savurmak 36b/11.

hātrına gel-: 1. (Unuttuğu bir şeyi) Hatırlamak 82a/1. 2. Aklına gelmek, düşünmek 45a/9.

hātrına gelme-: Kesinlikle düşünmemek, olacağı asla aklına gelmemek 30a/3, 32a/4.

hātrını hoş tut-: Gönlünü almak, sevindirmek, gönlünü hoş etmek 81a/7.

hātrını sor-: Konuşmaya girmeden önce nezaket gereği, “Nasılsınız, iyi misiniz?” gibi sözlerle bir kimsenin hâlini ve sağlık durumunu sormak 31b/7.

hāvf (A.): Korku 16a/17, 83b/9.

*hāv*f *it-*: Korkmak 83b/9.

hayāl, **hayāl** (A.): İnsanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey 20a/18, 82b/14.

hayāl ideme-: Olacağını hiç düşünmemek 82b/14.

hayāl ol-: Görünmemek 20a/18.

hayıflan-: Üzülme 69a/2.

haylī (F.): Epey, oldukça fazla 26a/3.

hayr (A.): İyi 30b/2.

hayrān, **hayrān** (A.): 1. Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse 34a/23. 2. Şaşkın, şaşırıp kalmış (kimse) 3a/16, 14b/17, 18a/14, 20a/13, 34b/21.

hayrān ol-: 1. Çok beğenmek 34a/23. 2. Şaşırıp kalmak 3a/16, 14b/17, 18a/14, 20a/13, 34b/21.

hayret (A.): Şaşkınlık 39b/5.

hayrete var-: Şaşırmak 39b/5.

hazar (A.): Barış ve savaş 74a/12.

tāziyāne-i hazar: Barış ve savaş kamçısı, kırbacı 74a/12.

hazer (A.): Sakınma, çekinme 36b/12.

hāzır, **hāzır**, **hāzır** (A.): 1. Belli bir işi yapacak veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olma 1b/11, 3b/11, 12b/3, 22a/6, 38b/1, 38b/16, 40b/7, 46a/10, 47b/13, 50b/17, 58b/4, 63a/1, 76b/6, 87a/2, 88b/8. 2. zf. Tam sırası, fırsat bu fırsat 90b/1.

hāzır āmāde tur-: Hazır duruma gelmek, hazır olmak 63a/1.

hāzır, hāzır eyle-: Hazır duruma getirmek 3b/11, 38b/16, 87a/2, 88b/8.

hāzır it-: Hazırlamak 38b/1, 47b/13, 76b/6.

hāzīr, hāzır ol-: Hazır duruma gelmek 1b/11, 12b/3, 22a/6, 40b/7, 46a/10, 50b/17, 58b/4.

hazîne, hazîne (A.): Toplu hâlde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü 20b/17, 28a/2, 28a/18, 37b/17, 41a/11, 52a/17, 88a/1.

hazret, hazret (A.): Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder 27b/8, 28a/20, 35b/1, 55b/3, 80b/4, 13b/13.

Hazret-i Cibrîl (A.): Peygamberlere emir veya vahiye vasıta ile memur olan dört büyük melekten biri, Cebrâ'il 81b/6, 82a/19, 82b/5.

Hazret-i Hızır 'Aleyhi's-selâm: Ölümsüzlük suyu içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan bir zat 35b/1, 80b/4.

Hazret-i İbrâhim 'Aleyhi's-selâm, İbrâhim Halîlu'llah: İbrahim peygamber 19a/2, 25a/19, 27a/12.

Hazret-i Mesîh-i Rûhu'llah: Hz. İsa 13b/3.

Hazret-i Süleymân (A.): Hz. Süleyman, Hz. Davut'un oğludur; hayvanlarla konuşabilir, rüzgâra ve cinlere emredebilir. Hem peygamber hem de padişahdır 27a/2, 27b/8, 28a/20, 59a/11, 80b/5, 81b/2, 81b/7, 81b/13, 81b/18, 82a/19, 82b/4, 82b/8, 82b/16, 82b/17, 83a/2, 83a/4, 83a/5, 83a/8.

hazız (A.): Hoşlanma, zevklenme, sevinç, memnunluk 3b/16, 6b/1, 28a/11, 33a/19.

hazız it-: Hoşuna gitmek, memnunluk duymak 3b/16, 6b/1, 28a/11, 33a/19.

helâk (A.): Ölme, mahvolma, yok olma 2a/18, 19b/8, 23b/11, 24a/9, 24a/11, 24b/18, 25a/10, 25a/12, 29a/8, 74b/6, 80b/2.

helâk eyle-: Öldürmek 74b/6.

helâk it-: Öldürmek 2a/18, 19b/8, 24a/9, 24a/11, 24b/18, 25a/12, 29a/8

helâk ol-: Ölmek 23b/11, 25a/10, 80b/2.

halâllık (A.): Zevce, nikâhlı kadın 27a/6.

hemân (F.): Hemen, derhal, o anda; ancak, sadece, yalnız; öylece, o şekilde 48a/1, 48a/5.

Hemedânî (A.): Hemedanlı 37a/8.

hendek (A.): Derin çukur 25b/4.

hengâme (F.): Kavga, gürültü 22a/7.

her kaçan: Her ne zaman 41a/13, 69a/7, 77a/17.

herçi-bād-i ābād (F.): Ne olursa olsun, ister istemez 29a/20.

heybet (A.): Hal, gösteriş 34a/12.

hezār (F.): Çok, pek çok 16a/17.

hıfz (A.): Koruma, saklama, muhafaza etme 64a/2, 64a/3.

hıfz it-: Korumak, saklamak 64a/2, 64a/3.

hışım: Akraba 28a/12.

hışım ol-: Akraba olmak 28a/12.

hışm (F.): Öfke, kızgınlık, gazap 16b/4.

hicāb (A.): Utanma, sıkılma 4b/16, 7a/8, 43b/2, 87a/17.

hicāb it-: Utanmak, sıkılmak 4b/16, 7a/8, 43b/2, 87a/16.

Hiçāz (A.): Arap yarımadasında Mekke ile Medine'nin bulunduğu bölge 87a/8.

hidāyet (A.): Doğru yolu gösterme, hakka sevk etme 20b/4.

hidāyet-i Hak: Hakkın hidayeti, yardımını 20b/4.

hıffet (A.): Hafiflik 28b/12.

hıffet bul-: Hafiflemek 28b/12.

hikāyet (A.): Hikāye 18b/6, 20b/13, 81b/11.

hikāyet eyle-: Hikāye etmek, anlatmak 18b/6, 20b/13, 81b/11.

hikmet (A.): Kainatın yaratılışıyla ilgili gizli hakikat, eşyanın hakikatini olduğu gibi bilme, Allāh'ın her şeyi yaratma ve yerli yerine koyma sırrı 10b/12, 35a/19.

hikmet-i Hudā: "Allāh'ın hikmeti" Allāh'ın akıl erdirilemeyen gizli tecellileri 10b/11.

hılāf, hılāf (A.): 1.Karşıt, zıt 45a/13, 46a/20, 46b/7. 2. Yalan 53b/8, 83b/12.

hıl'at (A.): Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükāfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan 4b/4, 24b/11, 75b/17.

hıle (A.): Bir kimseyi aldatmak, yanıltmak için yapılan oyun 8a/2, 10b/13, 17b/12, 40a/17, 45a/8, 45b/4, 85a/10.

hıle it-: Bir kimseyi aldatmak, yanıltmak için oyun kurmak 10b/13, 17b/12, 45a/8.

hilekār (A. , F.): Hile yapan 16a/12.

himmət (A.): 1.Yardım, ihsan 83b/19. 2. Gayret, emek, çalışma, çabalama 24b/16, 38b/5.

himmət eyle-: Gayret etmek 38b/5.

h̄in (A.): Zaman 28b/15.

h̄in-i h̄acet: Gerektiği zaman 28b/15.

hişār (A.): Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen etrafı hendeklerle çevrili küçük kale 21b/19, 40b/8.

Hişşām (A.): Bir yer adı 8a/16, 10b/6.

Hişşām Bārgāhı: Hişşām'da kurulan çadır 8a/16, 10b/6.

hitāb (A.): Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme 30b/6.

hitāb it-: (Birine) Söz söylemek, söz yöneltmek 30b/6.

hizmet (A.): Birinin işini görme 13b/1, 28b/6, 28b/10, 47b/14, 86a/4, 86a/5, 86a/6.

hizmet eyle-: Birinin işini görmek 86a/6.

hizmet it-: Birinin hizmetini görmek 47b/14, 86a/4, 86a/5.

hod (F.): Kendi 61/7.

hoş, hoş (F.): Güzel, iyi 5a/2, 8a/6, 9a/15, 28b/5, 31a/4, 32a/2, 32a/9, 34b/6, 43b/2, 57b/6.

hoş ol-: İyi olmak 8a/6, 31a/4.

hoşkka (A.): Küçük kap 28a/18, 28b/11.

hüb (F.): Güzel, hoş 13a/13, 34b/18.

Ḥudā (F.): Tanrı 9a/7, 25b/12, 21b/12, 29a/1, 77a/21.

huddām (A.): Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar 45b/6, 91b/2.

hūrī (F.): Cennet kızı, sevgili 34b/18.

hūrī gibī: Güzeller için söylenir 34b/18.

huşūl (A.): Hasıl olma, peyda olma, vücuda gelme 82b/1.

huşūle gel-: Olmak, meydana gelmek 82b/1.

huşūmet (A.): Hasımlık, düşmanlık, adâvet 66b/9.

huşūmet eyle-: Düşmanlık etmek 66b/9.

huşūş (A.): Konu, iş, keyfiyet, madde 92a/4.

huşūşā (A.): Başkaca, ayrıca 7b/14, 27b/7, 10a/11, 16a/10, 29a/6.

huzūr (A.): 1. İç rahatlığı, hâlimden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu 45b/11. 2. Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı 3a/8, 24b/17, 51a/12, 72b/20.

huzūr it-: Rahat olmak 45b/11.

hücüm (A.): Saldırış, saldırma 25a/11, 67a/6, 74a/6.

hücüm eyle-: Saldırmak 67a/6.

hücüm it-: Saldırmak 25a/11, 74a/6.

hükemā (A.): İlim adamları 28b/1, 59a/5.

hüküm (F.): Hâkimiyet 26b/17, 26b/19.

hüküm it-: Hâkimiyet kurmak, yönetmek 26b/17, 26b/19.

hüner (F.): Marifet 75b/15.

hürmet (A.): Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, saygı 25a/19.

hürmetine-: -nın hatırı için, ... şerefine, -e olan saygı sebebiyle 25a/19.

Hürmüz-i Tâçdâr, Hürmüz-i Tâçdâr: Taç sahibi olan Hürmüz, İran hükümdarı Nûşirevân'ın oğlu 1b/9, 1b/11, 2a/5, 2a/11, 2a/12, 2b/4, 2b/7, 2b/16, 2b/18, 3a/9, 3b/5, 4a/3, 4a/4, 4a/8, 4a/10, 4a/13, 4a/14, 4b/4, 4b/7, 4b/12, 4b/14, 5a/2, 5a/10, 5b/8, 5b/10, 6a/9, 7a/1, 7a/5, 7a/12, 8a/6, 8a/10, 8a/11, 8a/14, 8b/1, 8b/9, 8b/12, 8b/14, 9a/1, 9b/2, 11b/4, 11b/5, 11b/6, 11b/12, 12a/1, 12a/8, 12a/12, 12b/1, 12b/6, 12b/9, 12b/10, 12b/11, 15a/1, 15a/7.

hüsn (A.): Güzellik 48a/8, 66a/5.

hüsn eyle-: Güzellikle bakmak 48a/8.

hüsn-i cemāl-: Güzel yüz 66a/5.

Hüsrev Pervîz (F.): Hürmüz'ün oğlu 53a/9, 53a/15, 53b/10, 53b/16, 53b/19.

I

ilğar: Hücüm etme 6b/5, 15b/15, 47a/15.

irak: uzak 5a/5, 19a/2.

irsāl (A.): Gönderme, yollama 64a/2.

irsāl eyle-: Göndermek, yollamak 64a/2.

ı̄şmarla-: 1. Birinin veya bir şeyin korunmasını yahut bırakılmasını birine bırakmak, emanet etmek, tevdi etmek 32b/19 2. Nasıl davranması gerektiğini söylemek, tembih etmek, tavsiye etmek 41a/17, 53a/3, 76b/2.

ı̄ssı: Sahip 33a/2.

‘ı̄yāl (A.): Bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseler, ailesi 64a/1.

‘ı̄yş (A.): Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safa 73a/10.

‘ı̄yş u ‘ı̄şret: Yeme içme, içki içme 73a/10.

‘ı̄yş u ‘ı̄şret eyle-: Yiyip içmek, içki içmek 73a/10.

ı̄ztırāb (A.): Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı 30a/16, 38a/13.

ı̄ztırāb çek-: Acı çekmek 38a/13.

İ

İbrāhim Ḥalīlu’llah, Ḥazret-i İbrāhim: İbrahim Peygamber 25a/19, 27a/12.

ı̄brām (A.): Can sıkacak derecede ısrar etme, üstüne düşme; zorlama 85b/15.

ı̄brām it-: İsrar etmek 85b/15.

ı̄brı̄şım (F.): Bükülmüş ipekten iplik ve böyle iplikten yapılma 70b/4.

ı̄cābet (A.): Kabul etme, razı olma, uyma 58a/5.

ı̄cāzet (A.): İzin, ruhsat 1b/9, 9a/10, 72b/11.

ı̄cāzet vir-: İzin vermek 1b/9, 9a/10, 72b/11.

ı̄flāḥ (A.): Kötü bir durumdan kurtulup iyi duruma girme, selamete çıkma, onma, felah bulma 30b/9.

ı̄flāḥ olma-: Durumunu bir daha düzeltememek, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulamamak, artık iyileşememek 30b/9.

‘ı̄ifrīt (A.): Zararlı ve korkunç mitolojik mahluk 27b/18, 28b/20.

‘İfrīte Cāzū, Sultān-ı Sāḥirān: Sencab Nerre’nin annesi 54a/8, 54b/2, 54b/13, 54b/21.

ı̄ftirāk (A.): Ayrılık, hicran 29a/13.

ı̄gvā’ (A.): Baştan çıkartma, yolunu şaşırtma, ayartma 49a/5.

ı̄hrāk (A.): Yakma 74a/13.

ı̄hrāk it-: Yakmak 74a/13.

ı̄ḥsān (A.): İyi davranma, iyilik, cömertlik 4b/5, 49a/16.

ı̄ḥsān eyle-: İyilik yapmak, cömert davranmak 4b/5.

ı̄ḥsān it-: İyilik yapmak, cömert davranmak 49a/16.

ih̄tiyār (A.): 1. Seçme, intihap etme, tercih etme 23a/1. 2. Katlanma, kabul etme, razı olma 22b/5, 33a/4, 50a/13.

ih̄tiyār it-: 1. Seçmek, tercih etmek 23a/1, 27a/8. 2. Katlanmak, razı olmak 22b/5, 33a/4, 50a/13.

ik̄dām (A.): Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme 11a/8, 32b/12, 69a/7, 83b/4.

ik̄dām eyle-: Sebat ve gayretle çalışmak, çaba göstermek 11a/8, 32b/12, 69a/7.

ik̄dām it-: Sebat ve gayretle çalışmak, çaba göstermek 83b/4.

ik̄rār (A.): (Dille) Bildirme, söyleme 30a/7, 31a/14.

ik̄rār eyle-: Söylemek 31a/14.

ik̄rār vir-: Söz vermek 30a/7.

İlāhī (A.): Allāh'la ilgili, Allāh'a āit, Allāh'a has, Allāh'tan gelen 30a/3.

ilhām (A.): Allāh tarafından ilahi feyz yoluyla insanın gönlüne birtakım duyguların doğması; içe doğan şey 32b/9.

ilhām eyle-: Allāh tarafından ilahi feyz yoluyla insanın gönlüne birtakım duyguların verilmesi 32b/9.

‘ilm (A.): Bilme, bilim 27a/5.

‘ilm-i nūcūm: Astroloji 27a/5.

‘ilm-i hikmet: Felsefe ile ilgili konuları inceleyen bilim 28b/1.

iltifād (A.): Yüzünü çevirip bakma, başını döndürme 87a/14.

iltifād it-: Yüzünü çevirip bakmak, başını döndürmek 87a/14.

īmān (A.): Allāh'a inanma, dini inanç 20b/8, 20b/12.

īmāna gel-: İslamiyet'i kabul etmek 20b/8, 20b/12.

imdād (A.): Yardım 28b/16.

imdād eyle-: Yardım etmek 28b/16.

imdi: Şimdi, bu hâlde, o hâlde, bundan sonra 19b/5, 22b/13, 23a/7, 23a/17, 24a/14, 24b/1, 26b/1, 27a/8.

imtiḥān (A.): Yoklama, sınav 33b/17.

imtiḥān it-: Yoklamak, sınavdan geçirmek 33b/17.

‘inād (A.): İsrar etme, ayak direme 8b/4, 46b/6.

‘inād it-: İsrar etmek, ayak diremek 8b/4, 46b/6.

‘ināyet (A.): Lütuf, ihsan, iyilik 60a/8.

İncil (A.): Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni 21a/5.

inşāf (A.): Merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet 20b/3, 29a/18, 88a/5.

inşāf it-: Merhamet etmek 20b/3, 29a/18.

inşāa’llāh (A.): “Eğer Allāh isterse, Allāh nasip ederse” anlamında dilek sözü

21b/11, 28b/16, 32a/4, 77a/19.

intikām (A.): Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma

17b/3, 17b/15, 18a/2, 20b/7, 24b/12, 28a/10, 33b/5.

intikām al-: Öç almak 17b/15, 20b/17, 24b/12, 28a/10, 33b/5.

irtikāb (A.): Kötü bir iş işleme 22b/6, 50b/2.

irtikāb eyle-: Kötü bir iş işlemek 50b/2, 22b/6.

İsfendiyār Mellāh: Denizci İsfendiyar, bir kahramanın adı 78b/15, 79b/4, 80a/15.

İskenderiyye: Mısır’ın İskenderiyye şehri 48a/5, 48a/6, 48a/7, 48b/12.

İslām (A.): Allāh’ın Kur’an ile vahy ettiği ve esasları Hz. Muhammet tarafından

bildirilen din, Müslümanlık 25a/20, 52a/11.

İslām ehli: İslam dinine mensup olanların oluşturduğu topluluk 25a/20.

ism (A.): Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan

kelime, ad 26a/10, 66a/16.

ism-i a’zam (En büyük isim): Allāh’ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi 26a/10.

ism-i şerif: Şerefli, kutsal, mübârek isim 66a/16.

İsmā’il ‘Aleyhi’s-selām: İsmail Peygamber 25a/19.

İstefanos-ı Yünānī: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 9b/15.

istimālet (A.): Teselli etme, avutma 21b/10.

istimālet vir-: Teselli etmek, avutmak 21b/10.

istirāhat (A.): Dinlenme 67a/3.

istirāhat it-: Dinlenmek 67a/3.

‘işyān (A.): Karşı gelme, itaatsizlik etme, başkaldırma 80b/5.

işyān it-: Karşı gelmek, itaatsizlik etmek, başkaldırmak 80b/5.

işāret (A.): Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile

gösterme 51b/11.

işāret eyle-: (Bir şeyi el, yüz, baş hareketiyle) Anlatmak, göstermek 51b/11.

‘işret (A.): İçki içme 56a/20, 68a/5, 68a/17, 73a/10.

‘işrete başla-: İçki içmeye başlamak 56a/20, 68a/17.

‘işret it-: İçki içmeye başlamak 68a/5.

iştîyāk (A.): Şevklenme göreceği gelme, özleme 42a/19, 61b/3, 72a/19.

etmek: Ekmek 66a/8, 77b/15.

i’tikād (A.): İnanma, kalben tasdik ederek inanma 74b/17.

i’timād (A.): Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet 85a/11.

i’timād it-: Güvenmek 85a/11.

ittifāk (A.): Birleşme, birlikte hareket etmek üzere anlaşma 21b/13.

ittifāk it-: Sözleşmek 21b/13.

‘ivaz (A.): Bedel, karşılık, karşılık olarak verilen şey 28b/17.

‘ivaz it-: Karşılığını vermek 28b/17.

iz‘ān (A.): Anlayış, kavrayış, ferâset 20a/13.

izhār (A.): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikâr etme 59b/3.

izhār it-: Açığa vurma, meydana çıkarmak 59b/13.

‘izzet (A.): Hürmet, saygı gösterme 66a/10.

‘izzet eyle-: Saygı göstermek 66a/10.

K

ķaba Şaba: İtina gösterilmemiŐ, özenilmemiŐ 41b/18, 42a/1.

Ka‘be (A.): Bütün Müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan Mekke Őehrindeki mukaddes bina, Beytullāh 18b/12, 19a/5, 19a/9, 25a/15, 25a/18, 26b/6, 26b/7, 30a/14, 30a/17.

Ka‘be-i Mekerreme: Büyük, ulu, Şerefli Kabe 22b/2

Ka‘be-i Şerif: Büyük, ulu, Şerefli Ka‘be 18b/12, 25a/19, 55b/9.

Ka‘betullāh: Kabe 19a/5

ķābil, ķābıl (A.): Olabilir, mümkün 14b/7, 29a/2, 29a/6, 30a/1, 30b/11, 31a/12.

ķābil ol-: Mümkün olmak 30b/11.

ķabz (A.): Alma, zapt etmek 52a/17.

ķabz eyle-: Almak, zapt etmek 52a/17.

ķabza (A.): Tutacak, tutma yeri, sap 34a/11.

kaçan: Ne zaman 71b/15.

қadd (A.): Boy 33b/12, 34b/4, 36b/4.

қadem (A.): Ayak, adım 21a/2, 30a/1, 34b/7.

қadem baş-: Ayak basmak 21a/2, 34b/7.

қadīmī (A.): Eskiden beri, öteden beri var olan, daimi 59a/3.

қadr (A.): Değer, kıymet 42b/1.

қādir, қādır (A.): Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan (kimse), muktedir 24a/8, 25a/17, 36a/3, 38b/13, 47a/14, 55a/8, 66b/11, 74b/11, 91a/3.

қādır ol-: Gücü yetmek, muktedir olmak 24a/8, 36a/3, 47a/14, 55a/8, 66b/11, 91a/3.

Қāf (A.): Masallarda Simurg kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ, Şark kavimleri kozmolojisinde arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı 27a/6, 27b/13, 29b/4, 29b/6.

kāfir, kāfir (A.): Allāh'ın varlığını ve birliğini inkâr eden 3b/13, 24a/6, 24b/6, 24b/10, 25a/9, 25b/12, 28b/8, 45a/4, 71b/16, 90a/8.

Kahramān (F.): Fars mitolojisinden bir kahramanın adı 29a/5.

Қаhtān (A.): İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 50b/9.

қā' il, қāyil, қā' (y)il (A.): Rız olma, boyun eğme; kabul etme 22b/1, 22b/5, 30a/6, 68a/15, 71a/8, 86b/1.

қā' il, қāyil, қā' (y)il ol-: Rız olmak, boyun eğmek, kabul etmek 22b/1, 22b/5, 68a/15, 71a/8, 86b/1.

қақı-: Öfkelenmek, kızmak 22a/5.

қал' a (A.): Kale, hisar 2a/2, 11a/1, 21b/19, 24b/8, 41a/1.

Қал' a-i Bābil, Bābil Қал' ası: Bābil Kalesi 41a/2, 42a/2, 44b/2, 44b/15, 46b/17, 47a/15.

Қал' a-i Dīvsār: Divsar kalesi 49a/14, 49a/17, 50a/2, 52b/6, 62a/3, 64b/11, 64b/12, 64b/20.

Қал' a-i Niksār: Niksar kalesi 71b/14, 83b/7.

Қал' a-i Nisār: Nisar kalesi 62a/12, 63a/8, 63b/17, 65a/1, 65a/3.

Қал' a-i Simsār: Simsar kalesi 84a/4, 87a/10.

қамчу: Kısa kılıç 74b/5.

kāmīl (A.): Kemale ermiş, olgun 36a/7.

ķanda: Nerede, nereye 18b/10, 21a/3, 29a/2, 29a/3, 39a/9, 87a/10.

ķanġı: Hangi, hangisi 9a/5, 22b/14, 44a/15, 51a/14.

ķanı: hani, nerede 2b/17, 6a/11, 44b/6, 45a/19.

ķapudānlıķ: Gemi süvariliġi, reislik 78b/17.

ķarār (A.): Bir yerde veya bir halde durma, sebat üzre kalma, sakin olma 6a/10, 10b/7, 22a/1, 25a/2, 49a/15.

ķarār eyle-: Bir yerde durmak 22a/1, 49a/15.

ķarār it-: Bir yerde durmak 6a/10, 10b/7, 25a/2.

ķarīb (A.): Yakın 82a/12.

ķarındaş: Kardeş 7a/8, 12a/1.

Ķārūn (A.): Bir kahramanın adı 48b/16.

ķarşu gel-: Karşısına geçmek 31b/4, 47b/1.

ķarşu ŧurmak: Karşısında durmak, cevap verebilmek 32a/16

ķarşu varmak: Karşılama, karşılaşmak, mukabele etmek 8b/2, 87a/3.

ķaşd (A.): Niyet, kasıt 19a/15, 26a/9.

ķaşd eyle-: Niyet etmek, girişmek; yönelmek 19a/15, 26a/9.

ķaşd it-: Belli bir niyetle girişmek, yönelmek 17a/6.

ķaşden (A.): Kasıtlı olarak 18b/9, 19b/9, 76a/19.

ķaŧ' (A.): Kesme 55a/21.

ķaŧ' eyle-: Kesmek 55a/21.

ķıŧ' a (A.): Parça, bölük 16b/11.

ķaŧ' iyen (A.): Kati olarak, kesinlikle 60b/2.

ķatl (A.): Öldürme, öldürölme 16a/4, 17a/13, 17b/4, 29a/1, 36b/7.

ķatl it-: Öldürmek 16a/4, 17a/13, 17b/4, 29a/1, 36b/7.

ķatre (A.): Damla 24b/7.

ķattāl (A.): Çok katleden, çok öldürücü 40a/17.

ķavī (A.): Güçlü, kuvvetli 26a/2.

ķavl, ķavil (A.): Lakırdı, söz 52b/9, 58a/16, 59a/5, 85a/11.

ķavil eyle-: Sözleşmek 52b/9.

ķavl-i ķarār: Kararlaştırmak 85a/11.

ķavl-i ķarār it-: Kararlaştırmak 85a/11.

ķavm (A.): Halk 52a/15, 75a/12, 76b/4.

ķayġi: Üzüntü, tasa, endişe, gam, keder 87b/11.

ķayp-: Kaymak 37a/3.

Ķayyūm (A.): “Kendi zatı ile kaim olan, varlığında ve varlığının devamında her şey kendisine muhtaç olduġu hâlde kendisinin hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, bütün mahlukatı var kılıp varlığını devam ettiren” anlamında “Esmâ-yı Hüsnâ” dan (Allâh’ın en güzel isimlerinden)dir 25a/17.

ķazâ’-yî ħâcet: Abdest bozma 62b/3.

kelâm (A.): Söz, lakırdı 39b/10, 72a/12.

kelb (A.): Köpek 23a/2, 23a/5.

kelimât (A.): Kelimeler, lakırdılar, sözler 82a/14.

ķelimât it-: Konuşmak 82a/14.

kem (F.): Kötü, fena, bozuk 71a/11.

kemâl (A.): Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik 65a/18.

kemân (F.): Yay 69a/9.

kemend (F.): Uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip 48b/16, 68b/11, 69a/7.

ķerem (A.): Lütuf, iyilik, merhamet, ihsan 24b/15, 30a/4, 80b/18.

ķerem eyle-: Lütüfla muamelede bulunmak, lütfetmek 80b/18.

ķeremine ko-: Keremine, merhametine bırakmak 74b/10.

ķerem ol-: Lütfetmek 24b/15, 30a/4.

ķeşân (F.): Çeken, çeke çeke zorla götüren 24b/17.

ķeşân ber-ķeşân: Çeke çeke, zorla 24b/17.

ķeşf (A.): Bir sırrı öğrenme 38a/2.

ķeşf-i rāz: Bir sırrı öğrenme 38a/2.

ķeyfiyyet (A.): İş, mesele, husus, vaziyet 31b/9.

ķılıç: Uzun kesici silah 8b/7, 26a/19, 36b/4, 37b/4.

ķılıçdan geçir-: Öldürmek 8b/7.

ķır-: Öldürmek, yok etmek 41b/9.

ķırıl-: Helak olmak, telef olmak, ölmek 9a/8, 40b/11, 79a/11.

ķışşa (A.): Kısa hikâye; vaka, macera, sergüzeşt 14a/4, 14b/12, 15a/1, 33a/11, 79a/19, 82a/1, 89b/1.

ķıtās (A.): Kutup yıldızı 27a/4.

ķıyās (A.): Bir Şeyi diğer bir Şeye göre değerlendirme, başka bir Şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukayese etme 2a/6, 9a/2, 23a/17, 27b/20, 45b/1, 85b/7.

ķıyās it-: Hüküm vermek, karşılaştırmak, mukayese etmek 23a/17, 45b/1, 85b/7.

ķız: DiŐi cinsten olan 27a/2.

ķız oğlan: Bakire, kızılığı giderilmemiŐ kız 27a/2.

ķo-: Koymak, bırakmak 3b/10, 7b/7, 16b/11, 18b/12, 19b/18, 73b/10, 74a/11, 74b/10.

ķon-: Bir yere yerleŐmek, bir yerde oturmaya başlamak 4a/10, 5a/17, 5b/3, 5b/11, 16a/2, 25a/13, 52a/18.

ķondır-: Bir yere yerleştirmek, bir yerde oturtmaya başlamak 18b/16.

ķonak: 1. Hayvanlarla bir günde alınan yol, bir günlük mesafe 5b/2, 6b/3. 2.

Konaklanan yer. 18b/3.

ķoruyacađ: Organ 88a/10.

ķos ķos Ağa: Nisar kalesini bekleyen gzclerden biri 62b/2.

ķoy-: 1. Bırakmak 19a/10, 21b/5. 2. ... duruma getirmek, o hl üzere kalmasını sağlamak 13a/6.

ķoyıl-: Bir yere doğru gitmek 25b/6.

ķoyvir-: 1. Bırakmak, tutmamak 14b/4. 2. Bırakmak, belli bir halde bırakmak 12b/3.

3. Gitmesine izin etmek 14a/15.

ķhne (F.): EskimiŐ, yıpranmıŐ, eski 13a/8.

ķs (A.): Davul 21b/15.

ķubd (A.): İnan mitolojisinden bir kahramanın adı 41b/3.

ķudret, ķdret (A.): 1. Kuvvet, gç, takat 14b/9 2. Allh'in her Şeye kadir olması, dilediği her Şeyi yapması Şeklinde tecelli eden sıfatı, kainatta zahir olan gücü 81b/13.

ķh (F.): Dağ 26b/13, 26b/16, 29a/2, 29b/18, 31a/20, 31b/8.

ķhu'l- Berz: 60b/14.

ķh-ı Isķırt: 27b/17.

ķh-ı Kf: Kf Dağı 26b/13, 26b/16, 29a/2, 29b/18, 31a/20, 31b/8.

ķh-ı Sıfrt: 29b/7, 35a/2.

ķh-peyker (F.): Dağ gibi heybetli, iriyarı 34a/13, 67a/5.

kulle (A.): Doruk, kule 25a/6.

kulle-i Kâf: Kâf'ın doruğu 25a/6.

kuman (İtal.): Komuta etme 67b/12.

kuman eyle-: Komuta etmek 67b/12.

kuru: Boş, eli boş, mahrum 79a/7.

küffâr (A.): Kâfirler 10a/7, 11a/1, 25b/5, 28a/15, 30a/12, 30a/16.

külâh (F.): Tek parça keçeden yapılmış baş giyeceği 50a/17, 50b/4.

külhân (F.): Hamam ocağı 35b/18.

küşende (A.): Öldüren, öldürücü 41b/2, 41b/3, 41b/4.

L

la'în (A.): Lanetlenmiş, kovulmuş 1b/4, 3b/7, 10b/3.

lâkin (A.): Ama, ancak, fakat 6b/15, 10b/5, 74a/8.

la'î (A.): Kırmızı, al 37b/19.

lâlâ (F.): Bir çocuğu gezdiren, oyalayan uşak 53a/12.

lañife (A.): Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye şaka 42b/14, 51b/6.

lañife eyle-: Şaka yapmak 42b/14.

lañifeyi ko-: Şakayı bırakmak 51b/6.

lehçe: Yüz, surat 12a/8.

lem'a (A.): Parıltı, parlamış 58b/6.

lenger (F.): Gemiye yerinde mihlamak için atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa 80a/4.

levâzîmât (A.): Gerekli şeyler, lazım olan eşya, alet, malzeme vb. 40b/2.

libâs (A.): Elbise 39b/2, 88a/8.

lisân (A.): (Anlaşma vasıtası olarak) Dil 71b/19.

Luhrâsb, Luhrâsb-ı Küşende: İran Şâhı Nûşirevân'ın ordusundaki yer alan kahramanlardan biri 3a/15, 9b/2, 9b/4, 16b/1, 25b/3, 40a/12, 41a/12, 41b/5, 45a/15, 45b/13, 46a/1, 63b/1, 63b/14, 63b/19.

lütf (A.): İyilik, iyi muamele, bağış, ihsan 39b/17, 81a/17.

lūtf eyle-: Bağışlamak, iyilikte bulunmak 81a/17.

lūtf it-: Bağışlamak, iyilikte bulunmak 39b/17.

M

mābeyn (A.): İki şeyin arası, arasındaki şey, ara 26b/18.

Ma' būd (A.): Kendisine ibadet olunan varlık, ilah, Allāh 84a/12.

mağlata (A.): Asılsız, boş, saçma sapan söz. 90b/7.

mağlata it-: Laf kalabalığı etmek 90b/7.

mağlūb (A.): Galebe edilmiş, kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş, yenilen kimse 10a/10.

mağrib, mağrib (A.): Batı 40a/2, 45a/6, 52b/10, 72b/16.

mağrūr (A.): Gururlu 81a/16.

mağrūr ol-: Gururlu olmak 81a/16.

maḥal (A.): Yer, mekan 27b/2.

Maḥl-i Cinnī: Kāf Dağı'nda hükmeden sultanlardan biri 26b/13, 28a/13, 28b/13, 29b/3, 30b/18, 30b/19, 31b/8, 32b/16, 32b/17, 33a/7, 33b/8, 33b/9, 34a/1, 34b/12, 34b/19, 35a/4, 35a/10, 37b/10, 37b/20, 38a/14, 38a/18, 38a/7, 38a/10, 38a/12, 38b/15, 38b/17, 54a/13, 55a/3, 56b/7, 70a/4, 72a/2, 77a/13.

maḥlūḳ (A.): Yaratılmış varlık 76b/10, 77b/18.

maḥlūḳāt (A.): Yaratılmış varlıklar 34b/17.

maḥrūm (A.): Yoksun bırakma 88a/15.

maḥrūm ḳo-: Yoksun bırakmak 88a/15.

maḥzūn, maḥşūn (A.): Üzüntülü, kederli, gamlı, hüznü 32b/21, 74b/19.

mā' il (A.): Hevesli, istekli, düşkün 42a/20, 69a/19.

mā' il ol-: Heveslenmek, istek duymak 42a/20, 69a/19.

ma' ḳūl (A.): Akıllıca, akla uygun 47a/2, 50a/14, 85a/3.

mālik (A.): Sahip 81a/13.

mālik ol-: Sahip olmak 81a/13.

ma' mūr (A.): İşlenmiş, bakımlı 35b/9.

mān' i (A.): Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel 32a/9, 91b/2.

mān' i ol-: Engel olmak, engellemek, önlemek 32a/9, 91b/2.

- ma' nā** (A.): Anlam 82b/1.
- mār** (F.): Yılan 54b/16.
- mārān** (F.): Yılanlar 54b/7.
- mār-gīr** (F.): Yılan tutan 23b/14.
- mār-ḥor** (F.): Yılan yiyen 23a/6.
- ma' reke** (A.): Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri 10a/14.
- maḥḥara** (A.): Maskara, soytarı 52a/2.
- maḥḥaḥat** (A.): Ehemmiyetli iş 16a/5, 42b/15.
- ma' şūḳ** (A.): Sevgili 7b/15, 58a/4.
- mecāl** (A.): Güç, kuvvet, takat 18a/9, 21a/12, 65b/14.
- mecālī ḳalma-*: Gücünü kaybetmek 18a/9, 21a/12, 65b/14.
- mecālī olma-*: Gücü olmamak 74b/18.
- mecbūr** (A.): Bir işi yapmak yükümlülüğü 50a/3.
- Mecūsī** (A.): Ateşe tapanlarla ilgili 85a/19.
- Medā 'in, Medāyin, Medāyīn, Medā 'īn** (A.): Eski İnan'da Dicle civarında yedi şehrin adı olup İslam fetihleri sırasında başkenti teşkil ediyordu 1b/3, 1b/13, 2a/10, 2b/9, 2b/10, 4b/8, 5a/3, 5b/16, 12b/5, 16a/17, 15a/3, 15a/4, 15b/5, 21a/1, 21b/14, 26a/4, 33b/6, 39b/1.
- meded** (A.): Yardım 25b/20, 34a/7, 51b/13.
- medḥ** (A.): Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, sena 49b/14, 49b/17.
- medḥ ü senā*: Övme, yüceltme 49b/14.
- medḥ ü senā oku-*: Övmek, yüceltmek 49b/14.
- medḥ it-*: Övmek, yüceltmek 49b/17.
- mefhūm** (A.): Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram 73a/1.
- mehīb** (A.): Heybetli, azametli, korkunç 33b/19.
- mekkāre** (A.): Çok mekreden, hileci, düzenbaz 56b/22, 73b/19.
- Mekke** (A.): Arabistan'da Hz. Muhammet'in doğduğu ve içinde Müslümanların kiblesi olan Kabe'nin bulunduğu şehrin adı 1b/4, 12b/4, 17b/10, 25b/6, 44a/13.
- melā' īn** (A.): Lanetlenmiş kimseler, melûnlar 49a/9.

Melik Şāh-ı Kābilī: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 9b/1, 9b/7, 9b/8, 9b/12, 43a/4, 50b/8.

Melike Perrī: Kāf Dağı'ndaki sultanlardan biri 58a/19, 58b/1, 58b/3, 58b/11.

mellāh (A.): Gemici, kaptan, denizci 49a/11.

melūl (A.): Melalli, usanmış, bıkmış, mahzun 73a/4, 74b/19.

melūl ol-: Mahzun olmak 73a/4.

mel' ūn (A.): Lanetlenmiş 11a/5, 24a/5.

men' (A.): Yasaklama, engelleme 23b/3, 23b/4, 23b/12, 36b/19.

men' eyle-: Yasaklamak, engellemek 23b/3, 23b/4, 23b/12.

men' it-: Engellemek 36b/19.

menzil, menzīl (A.): Mesafe 14b/5, 73a/16.

merd (F.): Yiğit, cesur (kimse), bahadır, kahraman 34a/3.

Merd-i Güzīn: Seçkin, mert kimse, Hz. Hamza 29b/4, 81a/20.

merdāne (F.): Mertçe 34a/3.

merḥamet (A.): Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma 25a/20.

merḥamet eyle-: Acımak 25a/20.

merhem (A.): İlaç 28b/4, 28b/10.

merhem-i Süleymānī: Hz. Süleyman'ın merhemi 28a/19.

mesāfe (A.): Ara, uzaklık 31b/16.

mesāfe-i ba'īd: Uzak mesafe 31b/16.

mestāne (F.): Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına 57a/5.

meşhūr (A.): Ünlü, şöhretli, herkesçe tanınan 84a/4.

meşhūr ol-: Ünlenmek, herkesçe tanınmak 84a/4.

meyl (A.): Gönül okşaması, istek, sevme 24a/13, 56a/22.

meyl it-: İstek duymak, yakınlaşmak 24a/13, 56a/22.

mezāk (A.): Zevk alma 56b/16, 57a/1.

mezāk al-: Zevk almak 57a/1.

mezāk it-: Zevk almak 56b/16.

Mısr, Mısrır (A.): Mısır şehri 17a/9, 17a/12, 17a/15, 20b/5, 41a/3, 45a/5, 46a/11, 47b/5, 47b/8, 47b/9, 47b/10, 78b/19, 78b/20.

miḥtāḥ (A.): Anahtar 43b/5.

miḥaffe (A.): Mahfe, deve veya katırım sırtına konulan ve iki kişi oturabilecek büyüklükte olan sepet 3b/9, 63a/4.

miḥnet-keş (A. , F.): Mihnet çeken (kimse) 79b/11.

miḥnetlik (A.): Zorluk 22b/5.

Mihr, Mihr-i Niğār: İran Şâhı Nûşirevân'ın kızı 1b/8, 2a/15, 2a/17, 2b/12, 2b/18, 3a/17, 3b/10, 4a/6, 4a/8, 4a/11, 4a/12, 4a/16, 4b/1, 4b/6, 4b/7, 4b/13, 4b/15, 5a/14, 5b/13, 6a/1, 6a/11, 6a/13, 6a/15, 6a/16, 7a/3, 7a/4, 7a/5, 7a/7, 7a/8, 7b/15, 7b/16, 8b/10, 9a/6, 11a/4, 22a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/7.

Mihrân Şâh: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 9b/3, 9b/4, 9b/7.

minnet (A.): Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini daima borçlu hissetme 85b/11.

minnet çek-: Bir iyiliğin yükü altında kalmak, ezilmek 85b/11.

minvāl (A.): Tarz, yol, suret, şekil 25a/13, 43a/3, 53a/21.

mişāl (A.): Örnek 37a/7.

mizāc (A.): Huy, tabiat 33a/18.

mu'āf (A.): Bağışlanma, affedilme 4b/9.

mu'āf ol-: Bağışlanmak, affedilmek 4b/9.

mu'allak (A.): Bir yere asılı veya bağlı olmadan boşlukta, havada duran 60b/6.

mu'allim, mu'allım (A.): Hoca 27a/5, 27a/9, 27a/10, 28a/7, 28a/12, 28b/15, 33b/14.

Mu'allim-i Kāf, Mu'allım-ı Kāf, Dānā-yı Rūzgār: Kāf'ın Sultanı Esmâ Perrî'nin hocası 27a/5, 27a/9, 27a/10, 28a/7, 28a/12, 28b/15, 33b/14, 55b/10, 55b/14, 55b/15, 55b/17, 56b/19, 57a/20, 59a/2, 59a/19, 61a/8, 61a/14, 74b/9.

mu'āraza (A.): Söz veya fikirle birine karşı çıkma, karşı koyma, muhalefet 81b/11.

mu'āraza eyle-: Karşı koymak, muhalefet etmek 81b/11.

mufaşşal (A.): Tafsilli, tafsilatlı, uzun uzadıya anlatan 71a/21.

muḥabbet (A.): Sevgi 32b/2, 58a/13.

muḥaddisān (A. , F.): Rivayet edenler, hadis ile meşgul olanlar 1b/2.

muḥāl (A.): Mümkün olmayan, olmayacak 31a/13.

muḥālefet (A.): Karşı olma, karşı çıkma 81b/18.

muḥālefet eyle-: Karşı olmak, karşı çıkmak 81b/18.

muḥālif (A.): Uygun olmayan, uymayan, aykırı, zıt 32a/7, 35b/2, 79a/6.

muḥālif rüzgār: Geminin gittiği yönden hızını kesecek yönde şekilde esen rüzgār 79a/6.

muḥāşara (A.): Kuşatma, etrafını çevirme 11a/2, 25a/2, 52b/8.

muḥāşara it-: Kuşatmak, etrafını çevirmek 11a/2, 25a/2, 52b/8.

muḥkem (A.): 1. İyice, adamakıllı, sağlamca 14a/10, 16b/4. 2. Kesin 50a/6.

muḥkābil, muḥkābil (A.): Karşı karşıya olma, karşılaşma 9b/3, 22b/9, 22b/17, 23a/15, 23b/17.

muḥkābil dur-: Karşı karşıya gelmek 22b/9.

muḥkābil, muḥkābil ol-: Karşı karşıya gelmek 9b/3, 22b/17, 23a/15, 23b/17.

muḥkaddem (A.): Zaman bakımından daha eski olan, önce, evvel, önceki, evvelki 28a/11.

muḥkaddemā (A.): Bundan önce, evvelce, eskiden 17a/12, 59b/9, 60a/2.

muḥkarrer (A.): Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış 32a/5.

muḥkarrer ol: Kararlaştırılmak 32a/5.

muḥkayyed (A.): 1. Bir şeye veya kimseye maddi yahut manevi bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı 2a/16, 42a/1, 68b/11 2. Bir şarta veya şartlara bağlı olan 49b/4.

muḥkayyed ol-: Dikkat ve alaka ile gözetmek, önem verip üstüne düşmek 2a/16, 42a/1, 68b/11.

Muḥbil, Muḥbil-i Pū-leng-pūş, Muḥbil-i Zerrin-kemer, Muḥbil-i Yek-ḍarb: Hz. Hamza'nın beylerinden biri 18b/13, 20a/13, 22a/8, 22a/16, 22a/18, 23a/14, 23b/1, 23b/8, 23b/13, 25a/16, 30a/9, 30a/17, 30a/18, 30a/19, 30b/3, 30b/4, 30b/11, 32b/18, 50b/6, 51b/4, 86a/12, 86a/18, 86b/2.

muntazır (A.): Bekleyen, gözleyen, intizar eden 39b/3, 87a/4.

muntazır ol-: Beklemek, gözlemek 87a/4.

murād (A.): İstek, arzu 9a/3, 19a/1, 19b/3, 19b/7, 20b/2.

murād eyle-: İstemek 44b/11.

muraşşāʿ (A.): Kıymetli taşlarla bezenmiş 56a/4.

murdār (F.): Mundar, kirli, pis 44b/8.

muşāḥabet (A.): Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet 20a/1, 30a/7.

muşāḥabet it-: Karşılıklı konuşmak, görüşmek, sohbet etmek 20a/1.

muvāfiḳ (A.): Uygun, yerinde 49a/9.

mūzī (A.): Keder veya elem verici 83a/19, 83b/1.

mübalağa (A.): Abartarak anlatma 55a/12.

mübārek (A.): Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes 86b/11.

mübārek yād ol-: Hayırlı, uğurlu olmak 86b/11.

müdebbir (A.): Tedbir alan, tedbir ile hareket eden 16a/10.

müferrih (A.): Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı 56a/19.

müühr (A.): Mühür, hatem 85a/6.

müühr ur-: Mührünü basmak 85a/6.

müjde, müzde (A.): Muştı, sevinç haberi 12b/5, 37b/10, 43a/9.

müjde, müzde eyle-: Sevinçli haber vermek 12b/5, 37b/10, 43a/9.

mükedder (A.): Kederli, üzüntülü, tasalı 26a/9.

mülākāt (A.): Kavuşma, buluşma, birleşme 72b/2.

mülākāt ol-: Kavuşmak 72b/2.

münakkaş (A.): Nakışlı, süslü, resimli 70a/16.

münāsib (A.): Uygun, yerinde 69b/6.

münhezīm (A.): Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş 33a/21.

münhezīm ol-: Bozguna, hezimete uğramak, yenilmek 33a/21.

mürğān (F.): Kuşlar 83a/17.

müslimān, müslīmān (A.): (Müslüman kelimesinin eskiden kullanılan şekli) İslam dininden olan kimse 19a/3, 21a/15, 24a/6, 24a/7.

müslimān ol-: İslam dinini kabul etmek 19a/3.

müstağrak (A.): Batma, içine gömülme 58a/10.

müstağrak it-: Batmak, içine gömülmek 58a/10.

müşāvere (A.): Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış verişi, danışma, istişare 3b/6, 8a/8, 10b/8, 15b/4, 40b/5, 40b/15, 44b/16.

müşāvere eyle-: Önemli bir konu üzerine fikir alışverişi yapmak 40b/15.

müşāvere it-: Önemli bir konu üzerinde fikir alışverişi yapmak 3b/6, 8a/8, 10b/8, 15b/4, 40b/5, 44b/16.

müşerref (A.): Şeref kazanmış, şereflenmiş 28b/18.

müşerref ol-: (Nezaket ifadesi olarak) Tanışmış olmaktan dolayı şeref

duymak, tanışmış olmak 28b/18.

müşkil (A.): Zorluk, güçlük 25a/3, 32b/8, 45a/3, 73b/7.

müşkil ol-: Zorlaşmak, güçleşmek 25a/3, 45a/3, 73b/7.

müte'ayyin (A.): Bir yerin, bir bölgenin belli başlı kimselerinden olan, tanınmış, itibarlı, müteber 48a/19.

müyesser (A.): Nasip olan 33a/7, 77a/15.

müyesser ol-: Nasip olmak 33a/7, 77a/15.

N

nā-bekār (F. , A.): İşe yaramaz, hayırsız 20b/2, 24a/2, 34a/13, 36b/17.

nā-çār (F.): Çaresiz 12b/3, 64a/17.

nā-çār ol-: Çaresiz kalmak, başka çıkar yol bulamamak 12b/364a/17

nādim, nādım (A.): Nedamet duyan, pişman olan 61b/18, 74b/20, 85b/6.

nādim, nādım ol-: Pişman olmak 61b/18, 74b/20, 85b/6.

nāgāh (F.): Ansızın, birdenbire, nâgehan 25b/9.

nağāre, naqqāre (A.): Eskiden Türk savaş musikisinde kullanılan vurmali saz, küçük davul 21b/15.

nā-halef (F. , A.): Soyuna çekmemiş olan hayırsız (evlat) 16a/4, 16b/4.

naķılān (A. , F.): Nakledenler, rivayet edenler 1b/2.

naķl, naķıl (A.): Bir yerden bir yere götüren, taşıyan, nakleden kimse veya şey 18a/1, 47b/7, 84b/16, 91a/11.

naķl, naķıl eyle-: Nakletmek, rivayet etmek 18a/1.

naķl it-: Nakletmek, rivayet etmek 47b/7, 84b/16, 91a/11.

naķl-i beyān: Anlatma, aktarma 83a/5.

naķl-i beyān eyle-: Anlatmak, aktarmak 83a/5.

naķl-i beyān it-: Anlatmak, aktarmak 92a/5.

Nālise Se-çeşm: Kâf Dağı'ndaki sultanlardan biri 65b/7, 66a/2, 66a/4, 66a/5, 66a/9, 66a/10, 66a/14, 66a/16, 66a/18, 66b/13, 66b/16, 67b/1, 67b/6, 68a/1, 68a/12, 68a/16.

Nāliš Eseb Ser-pāy Dīv: Kâf Dağı'nda yaşayan devlerden biri 66b/19, 66b/21, 67a/8, 67a/14, 67a/18, 67a/21, 67b/3, 67b/16, 68a/1, 68a/12.

nāliš (F.): İnleyiş, inleme, inilti 25b/14.

nāliš it-: İnlemek 25b/14.

namāz (F.): İslam dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerinde farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet 69a/4.

namāzını edā eyle-: Namaz görevini yerine getirmek 69a/4.

nām-dār (F.): Namlı, ünlü, meşhur 66a/11.

nāme (F.): Mektup 2a/9, 11a/16, 11a/17, 22a/1.

nā-merd (F.): Mert olmayan 48a/2.

na'ra (A.): Yüksek sesle bağırma 10a/15, 22b/11, 23a/14, 23b/7.

na'ra ur-: Yüksek sesle bağırma 10a/15, 22b/11, 23a/14, 23b/7.

nāsīb (A.): Kısmet, pay, rızık 81b/10.

nasīb eyle-: Kısmet olmak 81b/10.

nā-ümīd (F.): Ümitsiz 39b/4.

nā-ümīd ol-: Ümitsiz olmak 39b/4.

nāz (F.): 1. Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edalı tavır, cilve 87b/9. 2.

Şımarıklık 32b/22.

nāz-ı na'im: Nimet, bolluk, refah içinde yaşamının verdiği şımarıklık 32b/22.

naẓar (A.): Bakış, bakma, göz atma 34b/9, 75a/8, 78b/1.

naẓar it-: Bakmak 34b/9, 75a/8, 78b/1.

naẓar şal-: Bakmak 75a/2.

nāzil (A.): Yukarıdan aşağı inen, nüzul eden 82a/19.

nāzil ol-: İnmek, nüzul etmek 82a/19.

nebī (A.): Kendisine kitap indirilmemiş olan ve daha önceki şeriatı tebliğ eden peygamber 82b/1.

nebīyallāh (A.): Allāh'ın peygamberi 80b/7, 82b/1.

nefir (F.): Boru şeklindeki nefesli musiki aleti 21b/16, 50b/8.

neft (F.): Petrol, yakıcı madde olarak 48b/2, 52b/19.

n'kadar: Ne kadar 77a/18, 81b/12.

nerdubān (F.): Merdiven kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli 35b/13.

Nerīmān (F.): Fars mitolojisinde bir kahramanın adı 29a/5.

nerm (F.): Yumuşak 69b/17.

nerm ol-: Yumuşamak 69b/17.

neseb (A.): Soy, sop, atalar, dedeler silsilesi 66a/19.

nesne: 1. Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey 42a/1.

2. Hiçbir şey 15b/9, 40a/1.

neş'e-dār (A. , F.): Neşeli, keyifli 66a/15.

neş'e-dār ol-: Neşeli ve keyifli olmak 66a/15.

netīce (A.): Sonuç, son 39b/10.

netīce-i kelām: Sözüün kıtası 39b/10.

nevāht (F.): Okşama 81a/18.

nevāht eyle-: Okşamak 81a/18.

nev-civān (F.): Genç, delikanlı 26b/8, 76a/14.

mış (A.): Yarım, yarı 41b/8, 45b/19, 77b/20.

nice: Nasıl, ne kadar, ne şekilde; çok, pek, fazla 5b/11, 12b/11, 15a/11, 17a/15, 19a/11, 24a/7, 29a/7, 30a/13.

nidā (A.): Çağırma, bağıırma, seslenme, ses verme 22a/16.

nigeh-bān (F.): Bekçi, gözcü 91b/7.

nihān (F.): Gizli, saklı, görünmeyen; bulunmayan 55b/8, 68b/19.

nihān ol-: Gözden kaybolmak 68b/14.

nihāyet (A.): Son, bitim, bitiş 81b/11.

nik (F.): İyi, hoş, güzel 56b/21.

niķāb (A.): Yüz örtüsü, peçe 48b/9.

nikāh (A.): Bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem 73a/5.

Niksār, Qal' a-i Niksār: Niksār Kalesi 71b/14, 83b/7.

Nisār, Qal' a-i Nisār: Nisār Kalesi 62a/12, 63a/8, 63b/17, 65a/1, 65a/3.

ni' met (A.): Allāh'ın kullarına bağıışı olan yiyecek içecek vb. özellikle ekmek 77a/8, 86a/17.

niřān (F.): İz, belirti 17b/8, 60b/14.

-niřīn (F.): Oturan, oturmuş mānāsıyla kelimeleri sıfat yapar 56a/16.

niyāz (A.): Dua, tazarru 25a/5, 25b/1, 30a/10, 30a/21, 80b/3.

niyāz it-: Dua etmek, dilemek 25a/5, 30a/10, 30a/21.

niyāza başla-: Dua etmeye başlamak 25b/1, 80b/3.

nīze (F.): Mızrak, süngü, kargı 9b/8, 23a/9, 23a/10, 23a/11, 23b/2, 23b/3.

n' ol-: Ne olmak 20a/9.

nola: Ne olur 4b/12, 5a/2, 11b/4, 19b/7, 20b/9, 41a/6.

nūr (A.): Aydınlık, parlılık, parlaklık 72b/1.

nūr-ı dīde: Göz nuru 72b/1.

nūrānī (A.): Temiz, mübarek, nurlu 13a/12.

nuşret (A.): Yardım, (özellikle) Allâh'ın yardımı 30a/21.

nuşret vîr-: Allâh tarafından yardım gelmesi 30a/21.

nüş (F.): İçme 87b/11.

nüş eyle-: İçmek 87b/9.

Nüşirevân (F.): İran'da 531'den 579'a kadar hükümdarlık etmiş ve doğruluğuyla şöhret bulmuş olan Sasani Şâhı 13a/16, 16a/3, 16b/3, 16b/11, 16b/16, 17b/10, 18b/1, 21a/2, 21a/18, 21b/8, 22a/5, 22b/6, 24b/11, 25a/1, 26a/8, 29a/16, 31a/6, 31b/7, 32a/16, 32b/4, 33a/12, 33b/4, 38a/13, 40a/9, 41a/2, 42a/14, 70a/1.

nuṭṭ (A.): Söz, lakırdı, konuşma 83a/4.

nüzül (A.): Yukarıdan aşağıya inme 77a/8.

nüzül-ı ni'met: Allâh tarafından verilen nimet 77a/8.

O

oğlan: Erkek çocuk 16a/4.

oğul: Erkek evlat 6b/8, 7b/8, 11b/16, 18b/15, 26b/12.

oḡ: Yay denilen âletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir, sehim 11a/3, 25a/12, 40b/9.

oḡu-: Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle ve aynı zamanda seslendirerek çözmek 8b/3, 11b/15, 13a/9, 13a/13, 21a/5.

ol: O (Tekil 3. şahıs zamiri) 7b/7, 8b/7, 14a/3, 15b/14 ; işaret zamiri 3a/13, 7a/11 ; işaret sıfatı 1b/3, 2a/2, 3a/9, 14a/4, 17a/7, 21a/1.

ola ki: Ola ki, belki 10b/14, 30a/21, 33a/6.

ol araya: Oraya 4a/10, 14b/11.

ol aradan: Oradan 16a/17.

otaḡ (otaḡ): Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır 2a/5, 2a/6.

otağa: Tuğ, çelenk, sorguç 81a/11.

otur-: Oturmak, bir yere çökmek 7b/12, 13a/8, 16a/2, 18b/13.

oturağ: Kabaet 90b/10.

ovuşdır-: Elleriyle sürterek ovmak 36b/1.

Ö

öl-: Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat 3a/12, 6b/7, 6b/10, 6b/13.

ömür: Yaşam 68a/12, 81b/12.

ömrini geçir-: Yaşamını sürdürmek 68a/12.

öñ: Bir kimsenin veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer 4a/2, 14a/2, 16b/11, 19b/9.

önüne, önlerine düş-: Önde (önünde) yürümek, önden, önünden gitmek 4a/2, 19b/9.

öñün al-: Engellemek 23b/8.

öte: Uzak, öbür taraf 9a/16, 16a/1, 16b/6, 25b/4.

ötürü: -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle, ötürü 7b/13, 29a/17, 77a/18.

öyke: Öfke 23a/10, 74a/7.

öyle: Öğle 44a/1.

‘özr, ‘özür (A.): Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret 59b/6.

‘özürler it-: Bir hata veya kusurundan dolayı affedilmeyi istemek 81a/16.

‘özürler eyle-: Bir hata ve kusurundan dolayı affedilmeyi istemek 59b/6.

P

pāre (F.): Parça 50a/11, 79a/13.

pāre pāre eyle-: Parça parça yapmak 79a/13.

pāre pāre ol-: Parça, parça olmak 50a/11.

palamar (Yun.): Gemileri rıhtım, iskele veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat 48a/16.

pāy-māl (A.): Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş 25a/21.

otağa: Tuğ, çelenk, sorguç 81a/11.

otur-: Oturmak, bir yere çökmek 7b/12, 13a/8, 16a/2, 18b/13.

oturağ: Kabaet 90b/10.

ovuşdır-: Elleriyle sürterek ovmak 36b/1.

Ö

öl-: Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat 3a/12, 6b/7, 6b/10, 6b/13.

ömür: Yaşam 68a/12, 81b/12.

ömrini geçir-: Yaşamını sürdürmek 68a/12.

öñ: Bir kimsenin veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer 4a/2, 14a/2, 16b/11, 19b/9.

önüne, önlerine düş-: Önde (önünde) yürümek, önden, önünden gitmek 4a/2, 19b/9.

öñün al-: Engellemek 23b/8.

öte: Uzak, öbür taraf 9a/16, 16a/1, 16b/6, 25b/4.

ötürü: -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle, ötürü 7b/13, 29a/17, 77a/18.

öyke: Öfke 23a/10, 74a/7.

öyle: Öğle 44a/1.

‘özr, ‘özür (A.): Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret 59b/6.

‘özürler it-: Bir hata veya kusurundan dolayı affedilmeyi istemek 81a/16.

‘özürler eyle-: Bir hata ve kusurundan dolayı affedilmeyi istemek 59b/6.

P

pāre (F.): Parça 50a/11, 79a/13.

pāre pāre eyle-: Parça parça yapmak 79a/13.

pāre pāre ol-: Parça, parça olmak 50a/11.

palamar (Yun.): Gemileri rihtım, iskele veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat 48a/16.

pāy-māl (A.): Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş 25a/21.

pāy-māl it-: Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek 25a/21.

peder (F.): Baba 49a/4, 86a/5.

pehlüvān, behlüvān (F.): Yiğit, cesur, kahraman 1b/12, 16a/10, 21b/1, 24b/12, 27a/10, 52b/13,

Pehlül Naḳḳāşe: Hz. Hamza'nın Kâf Dağı'nda tanıştığı arkadaşlarından biri 75a/14, 75b/9, 75b/2, 75b/4, 75b/7, 75b/9, 75b/17, 75b/19, 75b/21, 76a/11, 76a/19, 76b/5, 76b/17, 77a/2, 78b/2, 80a/15.

pek: Sağlam 38a/2, 50a/14.

peleng (F.): Panter 37a/6.

pelid (F.): Pis, murdar; alçak, rezil (kimse) 34a/15, 36b/2.

perrī (F.): Tabiatüstü bir güce sahip bulunduğu inanılan cin taifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim 31b/11, 71b/18, 72b/18, 74a/74.

perkit-, berkit-: Sağlamlaştırmak 41b/15.

perrende (F.): Uçucu, uçan 34b/11.

pertāb (F.): Hız alıp atılma, sıçrama 68b/12.

pertāb it-: Hız alıp atılarak, sıçrayarak 68b/12.

pervāz (F.): Uçma, uçuş 79b/16.

pervāz it-: Havalanmak, uçmak 79b/16.

peşimān (F.): Pişmān kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli, yaptığına üzümlü hayıflanana, esef eden, nadim olan 17a/4, 21b/3, 74b/20.

peşimān ol-: Pişman olmak 17a/4, 21b/3, 74b/20.

peydāh (F.): Açık ve meydanda olan, âşikâr, zahir 2a/9, 3b/9, 11a/16, 26a/10, 75b/18, 82a/15

peydāh eyle-: Meydana çıkarmak, yapmak 11a/16.

peydāh it-: Meydana çıkarmak, yapmak 2a/9, 3b/9, 75b/18, 82a/15.

peydāh ol-: Ortaya çıkmak, belirlemek, görünmek 26a/10.

pinhān (F.): Gizli 35a/11, 84b/1.

pinhān ol-: Gizlenmek 35a/11, 84b/1.

pīr (F.): Yaşlı, ihtiyar kimse; tecrübeli ve üstat kimse 13a/6, 14a/1.

pīr-i bevvāb: Hizmetlilerin en tecrübelisi 90a/12.

pīr-i nūrānī: Temiz, mübarek, nurlu bir kimse 13a/12.

pīr-i ruhān: Rahipler sınıfından yaşlı, tecrübeli bir kimse 13a/6.

piyāde (F.): Yaya 13a/1, 74b/22.

piyāde taban: Yaya 74b/22.

Pizen, Kūşende-i Pizen Tāriḳ: İnan Şāhı Nūşirevān'ın ordusundaki askerlerden biri 3a/14, 9a/17, 9b/5, 9b/7, 9b/8, 9b/9, 16b/1, 25b/2, 40a/12, 41b/4, 45a/15, 45b/11, 46a/1, 46a/14, 46a/19, 46b/3, 46b/6, 46b/14, 47a/1, 47a/5, 63b/1, 63b/13, 86b/11.

pū-leng-pūş (F.): Aksaklığını örten, gizleyen 23a/14.

pūr-āteş (F.): Kızma, öfkelenme 16a/3, 73b/7.

pūr-āteş ol-: Kızmak, öfkelenmek 16a/3, 73b/7.

pūr-gāzab (F. , A.): Öfke dolu, çok kızgın 45a/17.

pūşte (F.): Yığın, tepe 75a/1.

R

Rabb (A.): Tanrı, Rab, Allāh 25a/21, 30a/10.

ra^cd (A.): Gök gürlemesi 25b/10.

ra^cd ü berḳ: Gök gürlemesi ve şimşek 25b/10.

Ra^cd Nerre: Kâf Dağ'ındaki devlerden biri 83a/15.

Ra^cd Şātır: Kâf Dağı'nın hükümdarı Mahl-i Cinnî'nin oğlu 26b/15, 27a/18, 27a/19, 27b/3, 34a/1, 38b/18.

Rāfi^ca Perrî: Kâf Dağı'ndaki sultanlardan biri 57b/14, 58a/17, 58b/6.

rağib (A.): İstekli, isteyen, rağbet eden 52b/14.

raḡş (F.): Gösterişli, güzel at 5b/10, 9b/4, 23b/11, 76b/9.

rāiḥa (A.): Koku 54b/11.

raḳīb (A.): Aynı sevgiliyi elde etmek isteyenlerden her biri 7b/15.

rāst (F.): Rastlama, tesadüf 5b/16, 10a/14, 3b/2, 14a/16, 15a/3.

rāst gel-: Tasarlamadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek 5b/16, 10a/14, 13b/2, 14a/16, 15a/3.

rāst kııl-: Rastlatmak 37a/6.

rāvî (A.): Rivayet eden, söyleyen, hikâye eden 17a/11, 33b/9, 58b/18, 83b/5.

rāviyān (A. , F.): Rivayet edenler, nakledenler, anlatanlar 1b/2.

rāviyān-ı aḥbār: Haberleri rivayet edenler 1b/2.

rāz (F.): Sır, gizlenen şey 38a/2.

rāzī (A.): Rıza gösteren, kabul eden 28b/15.

rāzī ol-: Rıza göstermek, kabul etmek 28b/15.

rebāb (F.): Sap kısmının ucunda Hindistan cevizinden yapılmış basık, yuvarlak bir kasesi bulunan, dize veya bir yere dayanarak çalınan saz 50b/5.

red (A.): Kabul etmeme, geri çevirme 86a/4.

red it-: Kabul etmemek, geri çevirmek 86a/4.

ref (A.): Giderme, giderilme, kaldırma, kaldırılma 87a/17.

ref ol-: Gidermek, giderilmek 87a/17.

reml (A.): Birtakım nokta ve çizgilerle gaybdan haber verme, remil 28a/7, 39b/17, 39b/18.

reml eyle-: Nokta ve çizgilere dayanarak fala bakmak 28a/7, 39b/17.

reml it-: Nokta ve çizgilere dayanarak gaybdan haber verme 39b/18.

reng (F.): Hile 8b/8, 12b/5, 43b/7, 47b/1, 91a/11.

reng eyle-: Hile yapmak 43b/7.

reng it-: Hile yapmak 91a/11.

reng vir-: Hile yapmak, oyuna getirmek 8b/8, 12b/5, 47b/1.

renk-āmīz (F.): Türlü renklerde, renk renk 35b/15.

re'y (A.): Fikir, görüş, düşünce 32a/12.

re 'y-i tedbīr-: Önlem alınması gerektiğine fikir sahibi olmak 32a/12.

revā (A.): Lâyık, uygun, yerinde, münāsip 25a/20.

revā gör-: Lâyık görmek 25a/20.

revān (F.): Yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden 1b/3, 2a/4, 5a/3, 6b/2, 8a/4, 18a/5, 18b/7.

revān ol-: Yola çıkmak, gitmek 1b/3, 2a/4, 5a/3, 6b/2, 8a/4, 18a/5, 18b/7.

rızā' (A.): Râzı olma 72a/9.

rızā vir-: Râzı olmak 72a/9.

ri'āyet (A.): Saygı, sayma, itibar 76a/17, 86a/7.

ri'āyet eyle-: Saygı göstermek, saymak 76a/17.

ri'āyet it-: Saygı göstermek, saymak 86a/7

ricā (A.): Dilek, istek 31a/10, 38a/14, 85b/2.

ricā it-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek 85b/2.

ricā eyle-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek 38a/14.

rikāb (A.): Üzengi 23a/12.

rub^ç (A.): Dörtte bir, çeyrek 34a/8.

rub^ç-ı meskūn: “Oturlan dörtte bir kısım” Eski coğrafyacılara göre dünyanın üzerinde hayat bulunan oturmaya elverişli karalarla kaplı kısım 27a/11, 28a/8, 29a/2, 34a/8, 36a/1, 38a/12, 56a/6, 65b/3, 66a/21, 66b/5, 67b/8, 71a/5, 75b/10, 77b/3, 81a/10.

ruhban (A.): Rahipler sınıfı, rahipler 13a/6, 15b/3, 21a/5, 21a/7.

rūḥṣāt (A.): İzin, müsaade 2b/4.

rūḥṣat vir-: İzin vermek 2b/4.

rūṣen (F.): Aydın, parlak 25a/7.

rūṣen eyle-: Aydınlatmak 25a/7.

rūsvā, rūsvāy (A.): Rezil, itibarsız, haysiyetsiz 7b/2.

rūsvā-yı ālem ol-: Āleme rezil olmak 91a/1.

rūzgār, rūzigār (F.): 1. Zaman, devir 74b/14. 2. Yel, bād 13a/12, 48b/4, 75a/20, 75b/12, 75b/13.

S

sa^ç ādet (A.): Mutluluk, bahtiyarlık 21b/13.

ṣabr (A.): 1. Bir sıkıntıya tahammül göstermek, dayanmak 39b/8. 2. Telāṣa kapılmadan bekleme, acelecilik etmeme 16a/8, 35a/17, 80b/18.

ṣabr eyle-: 1. Tahammül göstermek, dayanmak 39b/8. 2. Telaṣa kapılmadan beklemek, acelecilik etmemek 16a/8, 35a/17, 80b/18.

Sa^ç d-ı Yemenī: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 22b/17, 23a/9.

sadā (A.): Ses, yankı 21b/16, 25b/11, 34a/13, 36a/16, 37b/1.

ṣaded (A.): Konu 77b/3.

ṣafā (A.): 1. Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik 25a/1. 2. Eğlence, neşe, zevk 4a/10, 13b/8, 56b/11, 59a/15, 59b/8, 87b/8.

ṣafā eyle-: Zevk almak 56b/11.

ṣafā it-: Rahata ermek 25a/1.

şāfi (A.): Duru, temiz, katıksız 34b/10.

sāg: Yaşamakta olan, hayatta bulunan 4a/16, 6a/13, 7a/2.

sāg ol-: Yaşamak 7a/2.

sāg olun: Çok yaşayın 4a/16, 6a/13.

şāhib (A.): Bahsedilen şey kendisinde bulunan, o vasfa hâiz olan kimse 32a/12.

şāhib-i tedbîr: Tedbir sahibi 32a/12.

Şāhibkırān (A.): Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar, Hz. Hamza 27a/14, 28a/8, 28a/13, 37b/14, 55b/5, 60b/4, 72b/11, 77b/3.

şāhih (A.): Doğru 7a/2.

sāhirān (A. , F.): Büyücüler 54b/21.

şahrā (A.): Çöl 2a/4, 6a/7, 14a/16, 14b/1, 21b/17, 85b/1.

sā'ir (A.): Diğer, başka, gayrı 8a/15, 14a/9, 40b/5, 87a/6.

sakf (A.): Tavan, çatı, dam 35b/18.

sālum (A.): Sağlam, sağlıklı, sıhhatli 6b/16.

saltanat, saltānat (A.): Hükümdarlık, sultanlık 11b/8, 12b/6, 15a/15, 15b/13, 16b/7.

Sām (F.): Bir kahramanın adı 29a/5.

Şāmūn Şāh: Bir hükümdarın adı 78b/16, 78b/20.

san-: Öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek 4b/6, 36b/15.

san'at (A.): Sanat, hüner; ustalık, marifet 34b/4.

şandūk, şandīk, şāndīk, şāndūk, şānduk (A.): İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası 37b/18, 38b/16, 39a/7, 39a/9, 42b/17, 43a/2, 43a/5, 43b/3, 54a/16, 82b/10, 82b/13

şānī (A.): İkinci 13b/9.

şapa: Ters tarafa düşen yol 48a/6.

şapan: Atmaya, fırlatmaya, uzaklaştırmaya yarayan araç 44b/10.

şātūr (F.): Bıçak 28b/9.

sa'y (A.): Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarf etme, ceht 38a/4

sa'y it-: Çalışmak, gayret etmek 38a/4.

şayd (A.): Av 68b/11.

şayd-ı şikār: Av 68b/11.

şayd-ı şikār eyle-: Avlanmak 73a/10.

sāyebān (F.): Sayvan, gölgelik 73a/15.

şayyad (A.): Avcı 69b/4.

şayyad it-: Avlanmak 69b/4.

sāz (F.): Her çeşit musiki âletine verilen isim, çalgı 50a/11, 52a/3.

sazende (F.): Çalgıcı 50a/9.

sebķ (A.): Önde bulunma, üstünlük sağlama 84a/6.

sebķ vir-: Önünde bulunmak, üstünlük sağlamak 84a/6.

secde (A.): Namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti 25a/16.

secdeye var-: İbadet vaziyetini almak 25a/16.

sefer (A.): Savaşa gidiş ve yapılan savaş 12a/5.

segirt-: Koşmak, yürümek, koşturmak 31a/16, 43a/7, 47b/9, 75a/13, 78b/11.

sahil ur-: Kişnemek 82a/7.

sehħāre (A.): Büyü yapan kadın, büyücü kadın 54a/7.

Sehrāb Şāh: Kal' a-i Nisār'ın hükümdarı 62b/17, 63b/19, 63b/21.

selāmet (A.): Güven ve huzur içinde olma 29b/2, 48a/2.

Semendir Şāh-ı Mıṣrī: Mısır'ın hükümdarının adı 17a/13, 20b/4.

Sencāb Nerre: Hz. Hamza'nın Kāf dağında savaşarak öldürdüğü dev 27b/19, 28a/6, 29b/17, 33b/11, 35a/5, 35b/15, 36b/8, 37a/1, 37a/7, 37a/18, 37b/9, 54a/7, 54b/14, 57a/2, 59b/5, 69b/4, 70a/4, 72a/2, 77a/13.

seng (F.): Taş 27b/6, 27b/9, 28a/2, 28a/10, 37a/8, 38a/1.

seng-i ħārā: Mermer taşı, pek sert taş 37a/8.

seng-i şifā: Şifa taşı 27b/6, 27b/9, 28a/2, 28a/10, 38a/1.

sengin: Zengin 38b/20.

sengin ol-: Zengin olmak, maddi kazanç sağlamak 38b/20.

serāsime (F.): Sersem 37a/22.

serāsime ol-: Sersemlemek 37a/22.

sarāy (F.): Saray 7b/8, 17a/7, 18b/11, 18b/16, 52a/18.

serdār, sārđār (F.): Kumandan, başkumandan 1b/10, 8a/17, 40a/15.

serdār it-: Kumandan yapmak 1b/10.

ser-encām (F. , A.): Başa gelen hal, olay veya olaylar zinciri, macera 66a/18.

serfirāz (F.): Benzerlerinden üstün olan (kimse), seçkin, mümtaz 32a/19.

ser-gerdān (F.): Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırılmış, sersemlemiş bir durumda olam (kimse), şaşkın, perişan 10b/10, 41a/7, 79a/10.

ser-gerdān it-: Başını döndürmek, sersem, şaşkın ve perişan bir duruma getirmek 10b/10, 41a/7.

sergüzeşt (F.): Macera, serüven 81a/2.

serheng (F.): Çavuş; kavas (oklu asker) 17a/8.

serhoş (F.): Sarhoş 51b/20.

serkeşlik (F.): Dik başlı, başkaldıran; inatçı, itaatsiz 68a/10.

serkeşlik it-: Dik başlılık etmek, başkaldırmak, inat etmek 68a/10.

ser-nigūn (F.): Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak 10a/1, 67a/18.

ser-nigūn it-: Ters döndürmek, baş aşağı etmek 10a/1, 67a/18.

Server (F.): Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis, Hz. Hamza 20a/9, 22a/9, 23a/1, 26b/16, 28b/12, 29a/14, 29b/17, 30b/14, 30b/19, 31a/7, 55a/12, 56a/6, 70b/1, 73a/4, 76b/17.

Server-i 'Ālem: Âlemin en büyüğü, reisi, Hz. Hamza 22a/10, 30a/10, 37b/3, 54b/1, 55a/17, 67a/15, 68b/6, 72b/20, 74a/7.

Server-i Cihān: Âlemin en büyüğü, reisi, Hz. Hamza 37a/1.

Server-i Şāhibkırān: Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar, Hz. Hamza 26b/10.

sevdā (A.): Aşırı istek, tutku, arzu, heves 74b/18.

Seyf-i Zü'l-yezen: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 23b/15.

seyr (A.): 1. Gezip dolaşmak 2. Bakmak, izlemek 38a/7.

seyr-i temāşā it-: Bakmak, izlemek 38a/7.

seyrān (A.): 1. Gezip dolaşma, gezme, gezinti 2. Bakıp seyretme, temāşa 68b/4.

seyrān eyle-: Seyretmek, temaşa etmek 68b/4.

seyyāh (A.): Yolcu, gezici 49b/12, 62a/15, 71b/16.

şın-: Yenilmek, mağlup olmak, bozguna uğramak 31a/7, 31a/9, 43b/17.

sınarı: Kendisi gibi, benzeri, arkadaş, akran, emsal 65a/6.

silāh-pūş (A. , F.): Silah kuşanma 22b/8.

silāh-pūş ol-: Silah kuşanmak 22b/8.

sīm ü zer (F.): Gümüş ve altın 49b/14.

Simsār, Qal' a-i Simsār: Simsâr Kalesi 84a/4, 87a/10.

Sîmurğ, Sîmuruğ ‘ Ankā (F. , A.): Kâf Dağı’nın arkasında yaşadığına inanılan efsanevî kuş, anka 79b/5, 80a/1, 80b/6, 81a/16.

sîne (F.): göğüs, yürek (kalp) 65a/21.

sipāhī (F.): Asker 18a/4.

siper (F.): Kalkan 23b/2, 48a/21.

siper vir-: Korunmak amacıyla siper almak 23b/2.

Sistān (F.): İran’da bir yer adı 33b/7.

Siyāvuş, Siyāvuş Bin H’āce, H’ace-i Dānā oğlu Siyāvuş: H’ace-i Dānā’nın oğlu Siyavuş, İran Şahı Nûşirevân’ın ordusunda yer alan karamanlardan biri 1b/12, 16b/1, 44a/4, 44a/18, 86b/9, 90a/8.

şohbet (A.): İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal 5a/13, 6a/7.

şohbet it-: Karşılıklı olarak dostça, arkadaşça konuşmak 5a/13, 6a/7.

sög-: Küfür etmek 68b/2.

su’āl (A.): Soru 17b/8, 22a/7, 74b/4, 75b/19.

su’āl eyle-: Soru sormak 17b/8, 22a/7, 74b/4, 75b/19.

su’āl it-: Soru sormak 79a/15.

şuç: Bir kimse ya da topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat 16a/13, 16b/8, 85b/2.

şūfī (A.): Tasavvuf yolunda olan kişi, tasavvuf ehli 18b/8.

sultān (A.): Padişah, hükümdar 31a/5, 81a/3.

sultān-ı Kâf: Kâf’ın Sultanı, Esmâ Perrî 28a/14.

sultān-ı Sāhīrān: Büyücülerin sultanı 54b/21.

sultān-ı tuyyūr: Kuşların sultanı 81a/3.

sultān-ı Zāvīl: Zavil ülkesinin sultanı 85a/18.

şüret (A.): Görünüş, şekil 11b/1, 18a/4, 18b/8, 20b/2.

şüret-i tebdīl: Görünüşünü değiştirme 49a/16.

şüret-i tebdīl it-: Görünüşünü değiştirmek 49a/16.

süvār (F.): Ata binmiş, binici 9a/16, 10b/3, 23b/17, 25a/8.

süvār ol-: Ata binmek 9a/16, 10b/3, 23b/17, 25a/8.

Ş

şād (F.): Sevinçli, mutlu 4b/4, 20b/15, 30a/13, 42a/16, 59b/18.

şād ol-: Mutlu olmak 4b/4, 20b/15, 30a/13, 42a/16.

şād handān ol-: Yüzü gülmek, sevinmek 31b/5.

şāh (F.): Padişah 16a/14, 47b/15, 49b/1, 75b/11, 83a/17.

şāh-ı mürgān: Kuşların padişahı 83a/17.

şākīrd (F.): Çırak, yamak 17b/6, 51b/3.

şark (A.): Doğu 76a/14.

şeb-ḥūn (F.): Gece baskını 22b/3, 22b/4.

şeb-ḥūn it-: Gece baskını yapmak 22b/3, 22b/4.

şecā' at (A.): Yiğitlik, yüreklilik 60b/8.

şecī' (A.): Cesur, yürekli, yiğit 27a/13.

şehīd (A.): İmanı, vatanı ve kutsal bir amacı uğrunda ölen kimse 11a/11, 21b/13.

şehīd ol-: İmanı, vatanı ve kutsal bir amacı uğrunda savaşırken ölmek 11a/11, 21b/13.

Şehmerd-i 'Ayyār: İran Şâhı Nûşirevân'ın ayyarı 2a/10, 3a/5, 3a/7, 11a/17, 11b/3, 13a/3, 13a/11, 13a/14, 13b/7, 13b/8, 13b/11, 14a/1, 14a/4, 14a/10, 16b/9, 18a/8, 18a/13, 18a/16, 18b/1, 18b/4, 20a/17, 20b/19, 21a/2, 21a/3.

Şehnâz Perrî: Kâf Dağı'nın sultanlarından Şehnuvâz Perrî'nin kızı 69a/15, 69b/7, 69b/10, 69b/11, 69a/14, 69a/17, 70a/8, 70a/14, 70a/21, 770b/8, 71a/3, 71a/15.

Şehnuvâz Perrî: Kâf Dağı'nın sultanlarından biri 69a/15, 69a/16, 69a/17, 73a/5, 69b/7, 70a/8, 71a/3, 72b/3, 73b/5.

şehr, şehir (F.): Şehir, il 75a/3.

şehr-i Siyâh: 27b/17, 37b/11, 54a/11, 57a/3

şehr-i Tılsım: 35a/14.

şehr-i Yeşim: 27a/1, 34b/18, 34b/13, 38a/9, 70a/4, 77a/13.

şehr-i Zerrîn: 55b/7, 57b/5, 59b/7, 61b/11, 74b/8.

şehr-i Zümrüd: 65a/6, 65a/21, 67b/7.

şehr-i Mu'azzam: Kocaman, ulu şehir 75a/3.

şehriyār, şeh-r-yār (F.): Hükümdar 21a/4, 28b/14, 28b/18, 31b/20, 42a/19, 75b/7.

şehzāde, şehzāde (F.): Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk 4a/16, 4b/11, 11b/7, 82a/6, 85b/5.

şenlik: Eğlence 50a/11.

şenlik it-: Eğlenmek 50a/11.

şerr (A.):Kötülük, fenalık; kötü iş 13b/2, 44a/5.

şeşber (F.): Dilli topuz 50b/11.

şeyh (A.): Önder 18b/8.

şifā (A.): Hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma 27b/6, 27b/9, 28a/2, 28a/10, 38a/1.

şikār (F.): Av 27a/3, 44a/19, 45b/9.

şikār eyle-: Kaçırmaq 45b/9.

şikār it-: Kaçırmaq 44a/19.

şir (F.): Arslan 34a/10.

şir-i Hudā: Allāh'ın arslanı 34a/10.

şol: Şu 6b/11, 69b/3, 76b/2.

şükr (A.): Verdiği nimetler için Allāh'a duyulan minneti dile getirme 30a/13.

şükr-i Yezdān: Allāha şükür 30a/13.

şükr ü Yezdān it-: Allāha şükretmek 30a/13.

T

Ta'ālā (A.): "Yüksek olsun!" manasına gelen bir söz olup Allāh adıyla birlikte kullanılır 21b/11, 28b/14, 28b/10.

ta'ām (A.): Yemek, aş 18a/12, 18b/17, 43b/1, 75b/18.

taban qaldır-: Hızla gitmek 39b/14.

tabanca: Tokat, sille, şamar 43b/8, 57a/11.

tabanca ur-: Tokat atmak 43b/8, 57a/11.

tābi' (A.): Boyun eğen, bağlı kalan; birinin emri altında bulunanlar 41a/2.

ta'bir (A.): İfade, anlatım 20a/8, 89b/8.

ta'bir ol-: İfade etmek, anlatmak 20a/8.

tabl (A.): Davul 10b/4, 21b/15.

tabl-ı āsāyiş: Emniyet, güvenlik davulu 10b/4.

tafşıl (A.): Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama 19b/4.

tafşıl eyle-: Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklamak 19b/4.

tağ: Dağ 13a/7, 15b/5, 16a/2.

taḥammül (A.): Dayanma, katlanma 81b/15.

taḥammül it-: Dayanmak, katlanmak 81b/15.

taḥkîk (A.): Doğru, gerçek 56b/11, 78b/3, 84b/3.

taḥrîr (A.): Yazma, yazılma 72a/20.

taḥrîr ol-: Yazılmak 72a/20.

taḥsîn (A.): Güzel bulup takdir etme 20a/13, 24b/11, 42a/4.

taḥsîn eyle-: Güzel bulup takdir etmek 20a/13, 24b/11, 42a/4.

taht (F.): Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk 3b/9, 7a/6, 21b/5, 32b/16, 33b/6, 33b/9, 56a/16, 63a/4, 68a/11.

taht-ı revân: Dört kişi ve ekseriya iki katır tarafından taşınan nakil vasıtası 3b/9, 7a/6, 63a/4.

taht-nişîn: Tahtta oturan (kimse), hükümdar 56a/16.

tâ'ife (A.): Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fikra, takım, cemaat 50a/8, 61a/16.

tâkat (A.): Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman 13b/14, 28a/2, 38b/21.

taḥdîr (A.): Kader, ezeldeki hüküm 81b/19.

taḥdîr-i İlâhî: Allâh'ın takdiri 30a/3.

taḥlîl (A.): Bir şeyin kendisine benzeyen aslını yapma 11b/14.

taḥlîl eyle-: Bir şeyin kendisine benzeyen aslını yapmak 11b/14.

taḥrîb (A.): Vesile, bahane 57b/22, 62a/14.

ta'leb (A.): İstek, dilek, arzu 87a/6.

tâlib (A.): İsteyen, istekli 52b/14.

ta'lim (A.): Öğretme, belletme 87a/6.

ṭama' (A.): Doymazlık; çok isteme, açgözlülük 39a/12.

ṭama' it-: Çok hırs ve arzu ile istemek; açgözlülük etmek 39a/12.

tamām (A.): Bitirme, sona erdirme 9a/12, 43a/17

tamām it-: Bitirmek, sona erdirmek 9a/12, 43a/17.

ṭa'n-nîze (A.): Kargı, mızrak 23a/11.

Ṭanca: Bir yer adı 62a/5, 62a/11, 83b/17, 87a/9.

Ṭārīḳ-ı ‘Ayyār, Ṭārūḳ ‘Ayyār: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 63a/12, 63b/11.

tārmār (F.): Perişan, karmakarışık, darmadağınık 22b/4, 26a/18, 28b/9, 73b/10.

tārmār eyle-: Dağıtmak, perişan etmek 28b/9.

tārmār it-: Dağıtmak, perişan etmek 22b/4, 73b/10.

tārmār ol-: Perişan olmak, darmadağınık olmak 26a/18.

ṭārīḳ (A.): 1. Tâkip edilen yol, usul 49b/2. 2. Vasıta, vesile, sebep 31a/18, 75a/17.

tarrār (A.): Aldatan, aldatıcı 20a/10.

taşarruf (A.): Sahip olma, kullanma, tutum 25a/18.

taşvîr (A.): Resim 75a/9, 75a/10, 75a/15, 75a/16, 76b/3.

taşra: Dışarı, dışarıda 19a/10, 19b/1, 20a/14, 20a/8, 86a/8.

taşra çık-: Dışarı çıkmak 87a/6.

taşra ol-: Dışarı çıkmak 86a/8.

Ṭavḳ-ğarrān (A.): İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 23b/7, 23b/8, 50b/6, 51b/1.

ta‘yin (A.): Bir göreve yerleştirme, atama 57b/3, 58b/18.

ta‘yin eyle-: Bir, göreve yerleştirmek, atamak 57b/3, 58b/18.

tażarru‘ (A.): Kendini alçaltarak yalvarma 25b/1.

ta‘zīm (A.): Saygı gösterme 28b/13, 56a/10.

ta‘zīm it-: Saygı göstermek 28b/13, 56a/10.

ta‘zîr (A.): Tekdir etme, azarlama 56a/12.

tāziyāne (F.): Kırbaç, kamçı 50b/14, 51b/12, 74a/12.

tāziyāne-i ḥazar: Barış ve savaş kırbacı, kamçısı 74a/12.

te‘accüb (A.): Şaşma, hayret etme 12a/10.

te‘accüb eyle-: Şaşmak, hayret etmek 12a/10.

tebdîl (A.): 1. Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma 32b/14, 40a/1. 2. Kıyafet değiştirme 49a/17.

tebdîl eyle-: Değiştirmek 40a/1.

tebdîl it-: Kıyafet değiştirmek 49a/17.

tebdîl ol-: Değiştirilmek 32b/14.

teber (F.): Balta, meşin bıçak 11a/8, 52a/15.

teber ü kemān: Balta ve yay 11a/8.

tedārik, tedārīk (A.): Hazırlık 1b/17, 2a/1, 12a/14, 17a/1.

tedārik it-: Hazırlık yapmak 40b/1.

tedārik, tedārīk gör-: Hazırlık yapmak 2a/1, 12a/14, 17a/1.

tedbīr (A.): Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvuru çare, önlem 85a/4.

tedbīr eyle-: Önlem almak 85a/4.

teftīş (A.): Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek amacıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma 49a/19.

teftīş it-: Gereği gibi sorup araştırma yapmak 49a/19.

tek: Sadece 72b/11.

teklif (A.): Sunmak 69b/10, 72a/9.

teklif it-: Sunmak 69b/10, 72a/9.

telbīs (A.): Doğrucu görünerek aldatma, gerçeği başka türlü gösterme, oyun, hile 16b/13.

telef (A.): Yok etme, öldürme 9a/5, 44b/19.

telef ol-: Yok etmek, öldürmek 9a/5, 44b/19.

temāşā (F.): 1. Bakıp seyretmek, zevkle hayranlıkla seyretme; gezme 29b/1, 29b/8, 29b/9, 34b/10. 2. Temsil 51b/20.

temāşā eyle-: Bakıp seyretmek, zevkle hayranlıkla seyretmek 34b/10.

temāşā it-: Bakıp seyretmek, zevkle hayranlıkla seyretmek; gezmek 29b/1, 29b/8, 29b/9, 54b/7.

tenbīh (A.): Bir işin yapılmasını, bırakılmasını veya o işten vazgeçilmesini tekrar tekrar hatırlatma 5a/6, 26a/1, 42a/11, 50b/17, 76a/9.

tenbīh eyle-: Bir işin yapılması ya da yapılmaması için uyarıda bulunmak 5a/6, 50b/17.

tenbīh it-: Bir işin yapılması ya da yapılmaması için uyarıda bulunmak 26a/1, 76a/9.

tenhā (F.): Issız, boş (yer) 12b/13, 45a/11, 52a/18.

teslīm (A.): Verme, bırakma 4b/2, 22a/15.

teslīm eyle-: Vermek, teslim etmek 22a/15.

teslīm it-: Vermek, teslim etmek 4b/2.

tevābi' (A.): Bir kimse ile beraber bulunan, ona tâbi olan kimseler, maiyet 25b/20, 79a/11.

tevekkül (A.): Her türlü gerekli sebebe başvurduktan sonra kadere râzı olup sonucu Allâh'tan bekleme, işlerini Allâh'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allâh'a güvenme 21b/12, 31b/21.

tevekkül-i Haq: Allâh'a güvenme 31b/21.

tezgâh (F.): Hile, düzen 88a/13.

tezgâh kur-: Tertip, düzen hazırlamak 88a/13.

tezkere, tezkere (A.): Küçük mektup, pusula 72b/13, 88b/1.

tîğ (F.): kılıç, bıçak vb. kesici şey 1b/4, 10a/12, 35b/21, 50a/10.

tîğ-i Dahhak: Dahhak'ın kılıcı 35b/21, 37a/11.

tîğ i teber: Ok ve balta 52a/15.

tılsım, tılsım (A.): Olağanüstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü 27b/14, 35a/14, 35b/2, 35b/5.

tümâr (F.): Yara bakımı 1b/5, 11b/9.

tümâr it-: Hastaya, yaraya bakmak 11b/9.

timür: Demir 48a/13, 78a/10.

tîr (F.): Ok 73/18.

tîr i kemân: Ok ve yay 73b/18.

tîr-endâz: Ok atıcı, ok atan 11a/8.

tîz (F.): Çabuk, seri, tez 16a/4, 21b/1, 88b/11.

tiziyye: Çarçabuk, derhal, hemen 48a/14, 48b/14, 70b/16.

toğrı, toğru, doğrı, doğru: Gerçek, hakiki 20b/2.

tolu: Dolu 75a/3.

tuğlğa: Çelik başlık, miğfer 81a/11.

tuhfe (A.): Hediye, armağan 29b/13, 39a/12.

Ṭurum Bānū: Kâf Dağı'nın sultanlarından Gazanfer Şâh'ın kızı 77b/2, 79a/19.

Tü-mâr Şîr-gîr: İslam ordusunda yer alan bir kahramanın adı 23b/15.

tuyyūr (A.): Kuşlar 81a/3.

U

uğur: Yön, yol 10a/8.

uğur olsun: Uğurlar olsun 48a/1.

uğurla-: Kaçırarak 45a/10, 53a/11, 84a/11.

Ūlād Bin Merz-bān: İran mitolojisinden bir kahramanın adı 50b/1.

um-: ümit etmek, beklemek 56b/10.

umur (A.): Önem verme, aldırma, üzerinde durma 65a/9.

umuru olma-: Önemsememek 65a/9.

urğan: Kalın ip, sicim 82a/15.

ur-: Vurmak, indirmek; öldürmek; atmak, koymak, yerleştirmek 10a/5, 10a/12, 10b/1, 37b/4, 68a/7, 67b/17.

uşan-: Bıkmak, yılmak, usanmak 58a/5, 75a/4, 78b/18.

Ü

ülfet (A.): Alışma, kaynaşma, ünsiyet 77b/7.

ünsiyyet (A.): Yakınlık, ahbablık, ülfet, üns 77b/18.

ünsiyyet ol-: Yakınlık kurmak 77b/18.

‘üryān (A.): Çıplak 14a/8, 88a/1.

‘üryān eyle-: Soymak, çıplak duruma getirmek 14a/8, 88a/1.

üş-: Başına toplanmak, üşüşmek 50a/1, 75a/13, 78a/4

üşündü: Bir kişinin başına toplanma, birikme 50b/3.

üşündü it-: Bir kişinin başına toplanmak, birikmek 50b/3.

üşür-: Eriştirmek, ulaştırmak 72b/11.

V

va‘de (A.): Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil 56b/9.

va‘de eyle-: Bir iş için belli bir süre biçmek 56b/9.

vāfir, vāfir (A.): Çok, bol 17b/7, 42a/18, 49a/15.

vaḥy (A.): Bir emrin Allâh tarafından bir peygambere iletilmesi 81b/6, 82b/1.

vâkı‘a (A.): Rüya, düş 2a/14.

va’llâhi (A.): “Allâh’a and olsun ki Allâh hakkı için” anlamında yemin sözü 19b/11, 30b/17, 56b/17.

-vārī (F.): Benzer, gibi 73b/2.

vaşf (A.): Nitelik, bir kimse veya şeyin taşıdığı hâl 42a/20.

vaşiiyyet (A.): Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey 4a/17, 4b/3, 4b/12, 6a/14, 32a/6.

vaşiiyyet eyle-: Öldükten sonra ne yapılması gerektiğini bildirmek 4a/17, 6a/14, 32a/6.

vāz (F.): Bırakma, terk 51b/13.

vāzgel-: Vazgeçmek, ferâgat etmek 51b/13.

vedā‘ (A.): Ayrılırken hayırlar dileme 18a/5, 88b/4.

vedā‘ it-: “Allâh’a ısmarladık.” demek, vedalaşmak 18a/5, 88b/4.

vefât (A.): Ölme, ölüm 6a/14.

vefât eyle-: Ölmek 6a/14.

vehm (A.): Şüphelenme 46a/8.

vehm it-: Şüphelenmek 46a/8.

veled (A.): Çocuk 53b/9, 81b/10.

veled-i zinā‘: Nikâhsız birleşmeden doğan çocuk 53b/9.

velvele (A.): Gürültü 36a/11.

veẓir, vezir (A.): Hükümdar vekili, vezir 26b/14, 27a/9, 27a/14, 33b/17.

vilâyet (A.): İl 75b/20.

vuşûl (A.): Ulaşma, erişme, varma 8b/4.

vuşlat (A.): Kavuşma 29a/14.

vuşlat-ı cānān: Sevgiliye kavuşma 29a/14.

vüzerā (A.): Vezirler 43a/9, 70a/9, 70a/12

Y

yab yab: Yavaş yavaş, usul usul, sessizce 5b/4, 6b/7, 43b/8.

yab yab gel-: Yavaş yavaş, usul usul, sessizce gelmek 5b/4, 6b/7.

yab yab ol-: Yavaş yavaş, usulca, sessizce olmak 43b/3.

yābān, yaban (F.): Başka diyar, ıssız yer 18a/15, 48a/21.

yabāna söylemek: Saçma sözler söylemek 20a/2.

yahşi (F.): Güzel, hoş 34b/12.

yārġār, yār-ı ġār: Çok vefalı arkadaş 32b/18.

Yavuz: 1. Fena, kötü 56b/18, 60a/6 2. İyi planlanmış 89b/5.

yavuzlan-: Kızmak, azgınlaşmak 80a/8.

yed (A.): Güç, kuvvet 81b/13.

yed-i kudret: Allâh'ın gücü 81b/13.

yeg: Daha iyi, daha üstün 75b/19.

Yek-çeşm Cinnî: Kaf Dağı'ndaki hayali varlıklardan biri 38b/16, 38b/19, 54a/6, 54a/15.

Yek-dest Cinnî: Kâf Dağı'ndaki hayali varlıklardan biri 38b/16, 54a/6, 54a/15.

yemîn (A.): Allâh'ı ve mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant 85b/12.

yemîn it-: (Bir şeyin doğruluğunu belirtmek için) Allâh'ı ve mukaddes bir şeyi şahit tutmak, and içmek 85b/12.

Yezdân (F.): Allâh 2a/15, 20b/16.

Yezdân-perest (A. , F.): Allâh'a tapan 2a/15.

yokla-: Bakmak, kontrol etmek 46b/17, 55b/13.

yoldaş: Arkadaş, dost 83b/19.

yoldaş eyle-: Arkadaş, dost yapmak 83b/19.

yular: İpten dizgin 70b/4.

Yünānî (A.): Yunanistan halkından olan kimse 9b/15

yügrük: Hızlı giden, çabuk yürüyen, yürük 38b/12.

yüz: Çehre, surat 42b/1, 83b/16.

yüz çevir-: İlgisiz davranmak 42b/1.

yüz ur-: Varmak, ulaşmak, yüz sürmek 43a/19, 83b/16.

Z

zabt (A.): 1. Tutma, kuvvetle tutma 33a/5. 2. Silah kuvveti ile bir yeri alma 43b/14.

zabt it-: 1. Tutmak, kuvvetle tutma 33a/5. 2. Silah kuvveti ile bir yeri almak 43b/14.

zāhir, zāhīr (A.): 1. Açık, belli, meydanda 25b/11, 26b/7, 73b/3. 2. Anlaşılan, görünüşe göre, galiba 16b/15. 3. Elbette, şüphesiz 12a/12, 56b/10, 56b/12.

zāhir ol-: Ortaya çıkmak 25b/11, 26b/7, 73b/3.

zahīre (A.): Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak 11a/12, 11a/13, 43b/15, 48b/21.

zaḥm, zaḥm, zaḥım (F.): Yara 6b/15, 10a/7, 22a/12, 26b/10, 28a/15, 28b/3, 28b/4.

zaḥm, zaḥım ur-: Yaralamak 10a/7, 28a/15

zaḥm-dār, zaḥm-dār (F.): Yaralı 1b/4, 7b/14, 9b/7, 10a/3, 17b/10, 25a/10.

zaḥm-dār eyle-: Yaralamak 9b/7.

zaḥm-dār it-: Yaralamak 1b/4, 10a/3.

zaḥm-dār ol-: Yaralanmak 17b/10, 25a/10.

zaḥmet, zaḥmet (A.): Sıkıntı, eziyet; güçlük, zorluk 4b/8, 16b/6, 40a/4, 50a/13, 85b/2.

zaḥmet çek-: Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak 40a/4, 85b/2.

zaḥmet çektir-: Sıkıntıya uğratmak, güçlükle karşılaştırmak 16b/6.

za‘īf (A.): Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz 1b/16.

za‘īf ol-: Zayıf düşmek 1b/16.

zaman (A.): Vakit 43b/13, 74a/18.

zār (F.): Ağlama, inleme 25a/21.

zār ı giryān ol-: Ağlamak, inlemek 25a/21.

zarar, zarar (A.): Kötü sonuç, ziyan 16a/16, 19a/15, 49b/17.

zarar gör-: Ziyana uğramak 47b/17.

zarūrī, zārūrī (A.): Mecburi, zorunlu 2b/11, 22b/2, 24a/10, 72b/9.

zarūrī kal-: Mecbur kalmak 22b/2, 24a/10, 72b/9.

zāt (A.): 1. Kimse, kişi, şahıs 65b/3, 69b/13, 75b/20, 76b/16.

zātü'l ‘amūd: Erkeklik organı 90a/16.

Zāvīl (F.): İran’ın eski adı 33b/6, 85a/18.

zāyi‘ (A.): Zarara, ziyana uğratma 33b/15, 54a/18, 77a/18.

zāyi‘ eyle-: Zarara, ziyana uğratmak 77a/18.

zāyi‘ ol-: Ziyan olmak 33b/15, 54a/18.

zeberced-gūn (A. , F.): Zeberced taşının renginde olan 69a/14.

zebūn, zebūn (F.): 1. Güçsüz, zayıf, âciz 10b/5, 11a/10, 12a/11, 21a/17, 23b/6, 24b/8, 25a/14, 28a/15, 52a/15, 74b/5. 2. Kötü 19a/15.

zebūn eyle-: Aciz, karşı koyamaz duruma getirmek 74b/5.

zebūn it-: Aciz, karşı koyamaz duruma getirmek 12a/11.

zebūn, zebūn ol-: Zayıf ve düşkün duruma gelmek 10b/5, 11a/10, 24b/8, 25a/14, 52a/15.

zelzele (A.): Yer sarsıntısı, deprem 36a/11.

zemīn (F.): Taban, döşeme, toprak sathı 74a/2.

zer (F.): Altın 58a/10.

zerr i zīver: Altın ve süs 58a/10.

Zernāk Nirre: Kâf Dağı'ndaki devlerden biri 59b/10, 60a/17, 60b/9, 61a/4, 74a/3, 74b/1.

zeyn (A.): Süs, bezek 56a/4.

zeyn ol-: Süslenmek 56a/4.

zībā (F.): Süslü 34b/20, 56a/19.

zīr (F.): Alt, alt taraf, aşağı taraf 67a/19.

zīr ü zeber (F.): Altüst 61a/5, 67a/19.

zīr ü zebīr it-: Altüst etmek 61a/5.

zīr ü zeber eyle-: Altüst etmek 23b/12, 67a/19.

zīrā (F.): Çünkü, şundan dolayı, şu sebeple 4b/6, 4b/16, 86a/4.

zinā (A.): Nikâhsız çiftleşme 53b/9.

zīver (F.): Süs 58a/10.

ziyāde (A.): Fazla, çok 11b/17, 17b/1, 23a/8, 27a/11, 27b/7.

ziyāfet, ziyāfet (A.): Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen 29b/12, 43a/15, 58a/8, 66a/14, 88b/8.

ziyāfet eyle-: Misafir ağırlamak, misafiri yedirip içirmek 66a/14.

ziyāfet, ziyāret it-: Misafir ağırlamak, misafiri yedirip içirmek 29b/12, 58a/8.

ziyān (F.): Zarar, kayıp 61a/17.

ziyān it-: Zarar vermek 61a/17.

ziyāret (A.): Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme 19a/3, 19a/4, 19a/5, 29b/12, 30b/21.

ziyāret it-: Belli bir yer veya kimseyi görmeye gitmek 19a/3, 19a/4, 19a/5, 29b/12, 30b/21.

Zübün, Zübün, Zubün, Zubün Bin Keykāvus, Zubün-ı bī-dīn, Küşende-i Zübün, Zübün-ı Hārām-zāde, Zubün-ı La'īn, Zübün-ı La'īn: İran Şâhı Nûşirevân'ın komutanı 1b/4, 1b/7, 1b/10, 2b/5, 2b/11, 3a/14, 4b/5, 5a/10, 5a/11, 5b/7, 6a/9, 7a/12, 7b/11, 8a/7, 8a/10, 8a/11, 8b/13, 9a/1, 9a/16, 9b/10, 9b/14, 10a/2, 10a/5, 10a/6, 10b/1, 10b/2, 10b/8, 11a/3, 11a/7, 12a/9, 12a/15, 12b/2, 15a/2, 15a/11, 15a/13.

zuhūr (A.): Meydana çıkma, baş gösterme, görünme 32a/9, 73b/3, 81b/19.

zuhūr it-: Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek 32a/9, 73b/3, 81b/19.

zūr (F.): Kuvvet, güç 80a/3.

zūr-ı pāzūr: Kol kuvveti 35b/4.

zūr eyle-: Güç vermek, uygulamak 80a/3.

Zü'l-Humār: İslam ordusunda yer alan kahramanlardan biri 9b/13, 23b/14, 50b/9.

IV. BÖLÜM

YER VE ÖZEL İSİMLER İNDEKSİ

A

- ‘Abdulmuṭṭalib: 18b/10, 18b/14, 18b/15, 19a/6, 19a/9, 19a/14, 19a/16, 20a/12, 27a/12, 27a/18, 28a/9, 44a/15, 44a/16
- ‘Amr, ‘Amr-ı ‘Ayyār, ‘Ayyār-ı Cihān: 1b/17, 2a/3, 2a/7, 3a/11, 3a/13, 3b/2, 3b/4, 3b/6, 3b/12, 3b/13, 3b/17, 4a/1, 4a/5, 4a/13, 4a/14, 4a/15, 4b/4, 4b/10, 4b/13, 5a/3, 5a/5, 5a/6, 5a/13, 5b/1, 5b/4, 6a/4, 6a/13, 6b/10, 7a/6, 7a/7, 7a/11, 7a/13, 7b/1, 8a/5, 8a/12, 8b/2, 8b/8, 9a/9, 10b/9, 11a/4, 11a/14, 11b/3, 11b/5, 11b/7, 11b/14, 12b/4, 12b/10, 12b/12, 13a/2, 13a/5, 13a/11, 13a/15, 13b/1, 13b/3, 13b/5, 13b/9, 13b/10, 13b/14, 14a/2, 14a/7, 14a/11, 14a/12, 14b/11, 14b/13, 15a/12, 16a/11, 16b/15, 18b/2, 18b/5, 18b/13, 19a/12, 19b/1, 19b/2, 19b/5, 19b/9, 19b/11, 20a/1, 20a/4, 20a/13, 20a/14, 20a/16, 20b/1, 20b/4, 20b/9, 20b/11, 20b/13, 20b/15, 20b/18, 21a/6, 21a/7, 21a/9, 21b/10, 21a/15, 22b/1, 23a/12, 30a/8, 30a/13, 30a/17, 30a/18, 30b/2, 30b/3, 30b/7, 30b/11, 30b/13, 30b/15, 30b/16, 31a/1, 31a/2, 31a/4, 31a/11, 31a/16, 32a/12, 40a/17, 42b/7, 44b/4, 45a/17, 54a/4, 62a/7, 65b/8, 71b/18, 77b/13, 83b/7, 87b/5, 87b/13
- ‘Amr-ı Ma‘dī: 1b/16, 8a/15, 8b/3, 8b/9, 8b/16, 9b/1, 10a/9, 10a/13, 10a/15, 10b/2, 10b/7, 20b/16, 23b/16, 24a/5, 24a/18, 24b/3, 32a/10, 40b/5, 41b/10, 43a/4, 50a/17, 50b/2, 51a/20
- Argūş Se-çeşm, Argūş Se-çeşim, Argūş PİR: 65b/8, 66a/6, 66a/8
- Aşfā Bin Belhıyā: 28b/1

B

- Bābil: 41a/2, 42a/2, 42a/3, 42a/6, 42a/10, 42a/15, 43a/7, 43a/9, 43a/10, 43a/14,

43a/18, 43b/7, 43b/15, 44a/17, 44a/18, 44b/2, 44b/3, 44b/5, 44b/15, 46b/17, 47a/15, 47a/16, 47a/18

Bābil Şāh: 42a/3, 42a/6, 42a/10, 42a/15, 43a/7, 43a/9, 43a/10, 43a/14, 43a/18, 43b/7, 43b/15, 44a/18, 44b/3, 44b/5, 47a/16, 47a/18

Başra: 82a/4

Behrām-ı Qal‘ a-gīr: 84a/5, 84b/5, 84b/7, 84b/9

Berq-pāy-ı ‘Ayyār: 4a/1, 5a/6, 5a/9, 62a/9, 62a/11, 62b/1, 62b/15, 62b/16, 62b/18, 62b/22, 63b/18, 64a/4, 83b/20, 84a/6, 84a/18, 84b/4, 84b/9, 84b/15, 91a/13, 91a/15

Berz: 60b/14

Buhtigān: 16b/1, 53b/1, 53b/13, 85b/5, 86b/11, 88a/5, 88a/11, 88a/15, 89a/17, 90a/3, 90a/4, 90b/2, 90b/3, 90b/8, 90b/15, 91a/3, 91a/4

Buhtın, Buhtın-i La‘īn, Buhtın-i Harām-zāde: 1b/12, 2b/12, 3a/10, 6b/6, 7b/9, 7b/10, 11a/17, 11b/11, 12a/5, 26a/11, 26a/16, 26b/3, 49a/5, 49a/19

Bū‘l-Hümār: 23b/14

C

Cebel-i Kubeys: 32b/15, 39b/3

Cezīre-i Ferīdūn: 78b/15

Cezīre-i Mārān, vāde-i (vādī) Mārān: 54b/7, 54b/16

D

Dīv-sār: 49a/14, 49a/17, 50a/2, 52b/6, 62a/3, 64b/11, 64b/12, 64b/20

diyār-ı Hind: 29a/7, 75a/14, 75a/18, 76b/18, 79a/3

E

Ejder-ser ‘İfrīt: 33b/20, 33b/22, 34a/5

Esed Mār-gīr: 23b/14

Esmā Perī, Sulţān-ı Qāf, Bānū-yı ‘Ālem, Bānū-yı Cihān: 27a/1, 27a/6, 27a/7, 27a/9, 27b/15, 28a/4, 28a/5, 28a/18, 28b/15, 29b/18, 54a/9, 55b/7, 55b/8, 55b/12, 55b/14,

55b/16, 55b/18, 55b/19, 55b/20, 56a/1, 56a/9, 56a/13, 56a/16, 56a/20, 56b/1, 56b/5, 56b/7, 56b/10, 56b/13, 56b/17, 56b/20, 57a/4, 57a/6, 57a/9, 57a/11, 57a/14, 57a/19, 57b/1, 58b/18, 58b/19, 58b/21, 59a/4, 59a/7, 59a/10, 59b/2, 59b/8, 59b/9, 59b/12, 59b/15, 59b/16, 59b/17, 59b/18, 60a/1, 60a/2, 60a/12, 60a/14, 60b/7, 61a/8, 61a/14, 61b/2, 61b/8, 61b/11, 61b/17, 65a/14, 65a/16, 66b/8, 67b/9, 67b/12, 67b/19, 68a/10, 68b/2, 70a/8, 70a/13, 70b/20, 72a/6, 72a/7, 72a/8, 72a/9, 73a/17, 73a/22, 73b/9, 73b/14, 73b/18, 73b/21, 74a/2, 74a/4, 74a/5, 74b/4, 74b/7, 74b/9, 74b/16, 74b/21, 76a/3, 76a/4, 76a/7, 77a/16, 85a/17

F

Fettāh-ı Mısrī: 17a/14, 17b/3, 17b/13, 18a/2, 18a/7, 18b/3, 18b/6, 18b/8, 19a/1, 19b/6, 19b/10, 19b/16, 20a/2, 20a/5, 20b/1, 20b/3, 20b/5, 20b/10, 20b/14, 20b/18, 21a/14, 41b/2, 62a/10, 63a/11, 83b/20, 87a/7

Frengistān: 79a/1

G

Ğaşmeşim-i Hicāzī: 23b/13, 50b/7

Ğazanfer Eşter Şāh: 75b/8, 75b/9, 75b/16, 76a/13, 77a/5, 77b/1

Gerşāsb: 29a/5, 67a/9

Güstehim: 3a/15, 9a/1, 9a/17, 16b/2, 33b/7

H

Hābil Şāh, Hābil Mağribī: 50a/3, 50a/7, 51a/4, 51a/13, 51a/16, 51b/2, 51b/19, 52a/4

H̄āce-i Dānā, Hoca-i Dānā, H̄āce-i ‘Āqil: 1b/12, 6b/7, 16a/7, 16b/14, 17a/3, 21b/3, 21b/4, 25b/20, 26a/13, 26a/14, 26a/15, 26a/17, 26a/19, 26b/2, 26b/3, 33a/16, 33a/17, 49a/19

Ĥamza, Ĥamza-i bā-şafā, Ĥamza Bin ‘Abdulmuṭṭalib, Ĥamza-i Şāhibkūrān, ‘Abdulmuṭṭalib oğlu Ĥamza: 1b/1, 1b/3, 1b/5, 1b/15, 2a/13, 2a/17, 3a/12, 3b/3, 3b/15,

4a/5, 4a/6, 4a/8, 4a/15, 4a/16, 4b/2, 4b/12, 6a/11, 6a/13, 6a/14, 6b/6, 6b/8, 6b/10,
 6b/13, 6b/14, 7a/2, 7b/7, 7b/11, 7b/14, 7b/15, 8a/3, 8a/6, 8a/12, 8a/15, 8b/5, 8b/10,
 8b/16, 9a/3, 9a/10, 9a/13, 10b/5, 10b/11, 10b/14, 11a/4, 14b/17, 17a/12, 17b/1,
 17b/4, 17b/8, 17b/9, 17b/10, 17b/11, 17b/15, 18b/10, 18b/11, 18b/12, 18b/15, 19a/4,
 19a/7, 19a/11, 19b/3, 19b/7, 19b/12, 19b/18, 20a/8, 20a/9, 20b/1, 20b/5, 20b/11,
 21a/16, 21b/6, 22a/2, 23a/3, 24a/10, 25a/9, 26b/8, 26b/9, 27a/6, 27a/19, 27b/1, 28a/9,
 28a/19, 30a/4, 30a/7, 30a/9, 30a/15, 30a/18, 30b/2, 30b/5, 30b/7, 30b/9, 30b/12,
 30b/15, 30b/18, 30b/20, 31a/8, 31a/14, 31a/15, 31a/18, 31a/20, 31a/21, 31b/2, 31b/3,
 31b/7, 31b/19, 32b/4, 32b/9, 32b/10, 33a/21, 33a/22, 33b/1, 33b/7, 33b/8, 33b/10,
 33b/20, 34a/1, 34a/4, 34a/10, 34a/20, 34b/2, 34b/6, 34b/12, 34b/15, 34b/16, 34b/20,
 34b/21, 34b/22, 34b/23, 35a/1, 35a/3, 35a/7, 35a/14, 35a/17, 35a/18,
 35b/1, 35b/7, 35b/20, 36b/1, 36b/4, 36b/6, 36b/15, 36b/17, 36b/18, 36b/20, 37a/4,
 37a/5, 37a/10, 37a/15, 37a/16, 37a/17, 37a/18, 37a/19, 37a/22, 37b/6, 37b/7,
 37b/13, 37b/3, 38a/5, 38a/9, 38a/10, 38a/15, 38b/3, 38b/8, 38b/17, 38b/19, 39a/2,
 39a/5, 39a/8, 39a/9, 39a/11, 39a/12, 39a/19, 39a/20, 39b/13, 39b/16, 39b/19, 40a/1,
 40a/8, 40a/16, 40b/11, 41b/14, 42a/20, 44b/12, 48b/18, 54a/5, 54a/8, 54a/20, 54b/12,
 54b/13, 54b/14, 54b/17, 55a/3, 55a/13, 55b/1, 55b/5, 55b/9, 55b/11, 55b/14, 55b/16,
 55b/20, 56a/15, 56a/21, 56a/22, 56b/7, 56b/12, 56b/15, 56b/21, 56b/22, 57a/1, 57a/5,
 57a/10, 57a/13, 57a/16, 57b/1, 57b/3, 57b/5, 57b/13, 57b/17, 57b/19, 57b/21, 58a/4,
 58a/7, 58a/9, 58a/11, 58a/16, 58a/20, 58b/2, 58b/5, 58b/7, 58b/8, 58b/12, 58b/16,
 58b/22, 59a/16, 59a/2, 59a/6, 59a/13, 59a/15, 60a/1, 60b/6, 60b/8, 60b/11, 61a/1,
 61a/10, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61b/6, 61b/9, 61b/13, 61b/19, 62a/2, 65b/1, 65b/2,
 65b/13, 65b/15, 65b/16, 66a/1, 66a/4, 66a/9, 66a/10, 66a/12, 66a/17, 66b/15, 67b/4,
 67b/5, 67b/6, 67b/8, 67b/14, 67b/15, 68a/2, 68a/15, 68b/13, 68b/14, 68b/18, 68b/19,
 69a/12, 69a/17, 69a/18, 69b/8, 69b/9, 69b/11, 69b/12, 69b/14, 69b/18, 69b/21,
 70b/4, 70b/12, 70b/16, 71a/10, 71a/11, 71a/16, 71a/18, 71b/13, 72a/2,
 72a/3, 72a/4, 72a/8, 72a/9, 72a/12, 72a/13, 72a/14, 72a/18, 73a/7, 73a/8, 73a/11,
 73a/13, 73a/17, 73b/1, 73b/7, 73b/11, 73b/13, 73b/14, 74a/6, 74b/1, 74b/4, 74b/10,
 75a/16, 76a/4, 76a/5, 76a/6, 76a/9, 76a/12, 76a/13, 76a/20, 76a/21, 76b/4, 77a/5,
 77a/21, 77b/2, 77b/4, 77b/7, 77b/9, 77b/10, 77b/11, 77b/22, 78a/5, 78b/1, 78b/11,
 79a/18, 79b/4, 79b/16, 79b/18, 90a/1, 80a/3, 80a/5, 80a/7, 80a/8, 80a/17, 80a/19,

80b/2, 80b/11, 80b/13, 80b/14, 80b/16, 80b/20, 81a/2, 81a/3, 81a/7, 81a/8, 81a/9, 81a/12, 83a/16, 83b/74, 83b/5, 83b/10, 84b/20, 85b/73, 85b/13, 86a/4, 86a/6, 86b/4

Hārūn: 47b/9, 48b/15

Ḥazret-i Cibrīl: 81b/6, 82a/19, 82b/5

Ḥazret-i Hızır ‘Aleyhi’s-selām: 35b/1, 55b/3, 72a/5, 74b/11, 80b/4, 80b/8, 80b/10,

Ḥazret-i İbrāhim ‘Aleyhi’s-selām, İbrāhim Ḥalīlu’llah: 19a/2, 25a/19, 27a/12

Ḥazret-i Mesīḥ-i Rūḥu’llah: 13b/3

Ḥazret-i Süleymān, Ḥazret-i Süleymān Nebī ‘Aleyhi’s-selām: 27a/2, 27b/8, 59a/11, 80b/5, 81b/2, 81b/7, 81b/13, 81b/18, 82a/19, 82b/2, 82b/4, 82b/8, 82b/16, 82b/17, 83a/2, 83a/4, 83a/5, 83a/8,

Ḥicāz: 87a/8

Hişşām Bārgāhı: 8a/16, 10b/6

Hürmüz, Hürmüz-i Tāçdār: 1b/9, 1b/11, 2a/5, 2a/11, 2a/12, 2b/4, 2b/7, 2b/16, 2b/18, 3a/9, 3b/5, 4a/3, 4a/4, 4a/8, 4a/10, 4a/13, 4a/14, 4b/4, 4b/7, 4b/12, 4b/14, 5a/2, 5a/10, 5b/8, 5b/10, 6a/9, 7a/1, 7a/5, 7a/12, 8a/6, 8a/10, 8a/11, 8a/14, 8b/1, 8b/9, 8b/12, 8b/14, 9a/1, 9b/2, 11b/4, 11b/5, 11b/6, 11b/12, 12a/1, 12a/8, 12a/12, 12b/1, 12b/6, 12b/9, 12b/10, 12b/11, 15a/1, 15a/7, 15a/9, 15b/6, 15b/10, 15b/13, 16a/12, 16a/14, 16a/16, 16b/4, 16b/7, 21b/4, 40a/15, 40b/7, 41a/9, 41b/1, 41b/2, 43b/16, 44a/5, 44a/6, 44b/3, 45a/14, 45a/16, 45a/18, 45b/8, 46a/4, 46a/8, 46b/5, 46b/8, 46b/13, 47a/11, 47a/18, 48b/9, 48b/17, 49a/1, 49a/4, 49a/6, 52a/21, 52b/2, 52b/9, 53a/1, 53a/8, 53a/9, 53a/13, 53a/17, 53a/21, 53b/3, 53b/12, 53b/13, 53b/19, 53b/20, 62a/17, 62b/20, 63b/14, 63b/18, 64b/6, 64b/7, 64b/14, 64b/6, 85a/7, 85a/9, 85a/10, 85a/12, 85a/13, 85b/14, 85b/18, 86a/13, 86a/14, 86a/15, 86b/1, 86b/12, 87a/1188b/7, 88b/16, 88b/17, 89a/3, 89b/5, 89b/6, 89b/10, 89b/17, 90a/3, 90a/8, 90a/10, 90b/9, 90b/13, 91a/1, 91a/8

Ḥüsrev Pervīz: 53a/9, 53a/15, 53b/10, 53b/16, 53b/19

I

Iskırāt: 27b/17

İ

‘İfrīte Cāzū, Sulṭān-ı Sāhīrān: 54a/8, 54b/2, 54b/13, 54b/21

İsfendiyār Mellāh: 78b/15, 79b/4, 80a/15

İskenderiyye: 48a/5, 48a/6, 48a/7, 48b/12

İsmā‘īl ‘Aleyhi’s-selām: 25a/19

İstefanos Yūnānī: 9b/15

K

Ka‘be, Ka‘betullah, Ka‘be-i Mekerreme, Ka‘be-i Şerīf: 17a/5, 18b/12, 19a/5, 19a/9, 19b/9, 22b/2, 25a/18, 25a/19, 25b/19, 26b/6, 26b/7, 30a/14, 30a/17, 30b/3, 30b/4, 55b/9,

Ḳāf, diyār-ı Ḳāf, diyār-ı kūh-ı Ḳāf, kūh-ı Ḳāf: 26b/13, 26b/16, 27a/6, 27a/14, 29a/2, 29a/3, 29a/2, 29a/3, 29a/20, 29b/4, 29b/6, 29b/13, 29b/18, 31a/5, 31a/12, 31a/17, 31a/20, 31b/8, 32b/3, 33a/9, 33a/23, 33b/2, 34a/2, 34b/7, 35b/5, 35b/7, 38b/1, 39a/19, 39a/20, 39b/7, 39b/16, 40a/2, 42b/2, 47b/10, 55b/9, 55b/11, 56b/4, 56b/6, 59a/6, 59a/8, 59a/10, 59a/18, 59b/11, 60a/13, 67b/12, 70a/11, 71a/5, 71b/12, 72a/2, 72b/19, 74b/10, 75b/6, 76a/3, 76a/17, 78a/18, 79a/18, 81a/14, 82a/2, 82b/7, 83a/6,

Kahramān: 29a/5

Ḳaḥṭān: 50b/9

Ḳal‘a-i Bābil, Bābil Ḳal‘ası: 41a/2, 42a/2, 44b/2, 44b/15, 46b/17, 47a/15

Ḳal‘a-i Dīv-sār: 49a/14, 49a/17, 50a/2, 52b/6, 62a/3, 64b/11, 64b/12, 64b/20

Ḳal‘a-i Niksār: 71b/14, 83b/7

Ḳal‘a-i Nisār: 62a/12, 63a/8, 63b/17, 65a/1, 65a/3

Ḳal‘a-i Simsār: 84a/4, 87a/10

Ḳārūn: 48b/16

Ḳos Ḳos Ağa: 62b/2

kūh-ı Isḳırāt: 27b/17

kūh-ı Sıfrāt: 29b/7, 35a/2

kūhu'l- Berz: 60b/14

L

Lem' a Perrī: 58b/6

Lenduhā: 10b/12, 10b/15, 14b/15, 14b/16, 22b/16, 29a/8, 50b/1

Luhrāsb, Luhrāsb-ı Küşende: 3a/15, 9b/2, 9b/4, 16b/1, 25b/3, 40a/12, 41a/12, 41b/5, 45a/15, 45b/13, 46a/1, 63b/1, 63b/14, 63b/19

M

Maḥl-i Cinnī: 26b/13, 28a/13, 28b/13, 29b/3, 30b/18, 30b/19, 31b/8, 32b/16, 32b/17, 33a/7, 33b/8, 33b/9, 34a/1, 34b/12, 34b/19, 35a/2, 35a/10, 37b/10, 37b/20, 38a/14, 38a/18, 38b/7, 38b/10, 38b/12, 38b/15, 38b/17, 54a/13, 55a/3, 56b/7, 70a/4, 72a/2, 77a/13

Medā'in, Medāyin, Medāyīn, Medā'in: 1b/3, 1b/13, 2a/10, 2b/9, 2b/10, 4b/8, 5a/3, 5b/16, 12b/15, 15a/3, 15a/14, 15b/5, 16a/17, 17b/5, 17b/7, 21a/1, 21b/14, 26b/4, 33b/6, 39b/12, 39b/14, 46a/6

Mekke: 1b/5, 1b/13, 2a/2, 2a/8, 3a/1, 3b/8, 4a/7, 4b/9, 5a/7, 5a/10, 5b/5, 8a/10, 11a/12, 12b/14, 14b/12, 17a/5, 17b/10, 17b/14, 18b/7, 18b/9, 21a/14, 21b/6, 21b/17, 25b/6, 25b/11, 27a/11, 28b/8, 39a/20, 40b/6, 44a/13, 71b/3

Melik Şāh-ı Qābilī: 9b/1, 9b/7, 9b/8, 9b/12, 43a/4, 50b/8

Melike Perrī: 58a/19, 58b/1, 58b/3, 58b/11

Mıṣr, Mıṣır: 17a/9, 17a/12, 17a/15, 20b/5, 41a/3, 45a/5, 46a/11, 47b/5, 47b/8, 47b/9, 47b/10, 78b/19, 78b/20

Mihr, Mihr-i Niğār: 1b/8, 2a/15, 2a/17, 2b/12, 2b/18, 3a/17, 3b/10, 4a/6, 4a/8, 4a/11, 4a/12, 4a/16, 4b/1, 4b/6, 4b/7, 4b/13, 4b/15, 5a/14, 5b/13, 6a/1, 6a/11, 6a/13, 6a/15, 6a/16, 7a/3, 7a/4, 7a/5, 7a/7, 7a/8, 7b/15, 7b/16, 8b/10, 9a/6, 11a/4, 22a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/7, 24a/17, 24b/14, 25a/5, 29a/19, 29b/12, 30a/14, 31b/3, 31b/9,

32a/11, 32a/13, 32a/17, 32a/18, 17a/9, 17a/12, 17a/15, 20b/5, 41a/3, 45a/5, 46a/11,
 47b/5, 47b/8, 47b/9, 47b/10, 78b/19, 78b/20
 32b/3, 32b/6, 32b/12, 32b/18, 38a/19, 38b/5, 39a/21, 39b/5, 39b/15, 40a/3, 40a/6,
 40a/9, 40a/11, 40b/4, 40b/9, 40b/12, 40b/16, 41a/4, 42a/3, 42a/4, 42a/5, 42a/6,
 42a/15, 42b/11, 42b/15, 43a/8, 43a/10, 43a/11, 43a/12, 43a/19, 43b/2, 44a/19, 44b/7,
 45a/1, 45a/2, 45a/19, 45b/8, 45b/12, 45b/15, 45b/16, 46a/3, 46a/11, 46b/4, 47a/7,
 47a/9, 47a/13, 47a/17, 47b/3, 48a/18, 48b/1, 49a/8, 52a/17, 52b/13, 52b/15, 53a/5,
 56b/1, 56b/3, 58a/13, 58a/15, 58b/3, 59a/5, 59b/7, 59a/9, 62a/2, 62a/7, 63a/18,
 64a/12, 64b/2, 66b/11, 66b/15, 68b/7, 68b/8, 69a/1, 70b/7, 70b/17, 70b/19, 71a/14,
 71a/19, 71b/10, 71b/14, 71b/18, 71b/20, 72a/7, 72a/10, 72a/11, 72a/15, 72a/16,
 72a/17, 72b/7, 72b/8, 72b/10, 72b/12, 72b/21, 73a/11, 75a/10, 75a/14, 76a/20,
 83b/7, 83b/11, 84b/14, 84b/19, 85a/4, 85a/5, 85a/9, 85a/14, 85b/7, 85b/8, 85b/10,
 86a/1, 86a/8, 86a/10, 86b/1, 86b/16, 87a/1, 87a/5, 87a/5, 87a/13, 87a/16, 87a/17,
 87b/15, 89b/2, 89b/3, 89b/2, 89b/3, 91a/16, 91b/1

Mihrān Şāh: 9b/3, 9b/4, 9b/7

Mu' allim-i Kāf, Dānā-yı Rūzgār: 27a/5, 27a/9, 27a/10, 28a/7, 28a/12, 28b/15,
 33b/14, 55b/10, 55b/14, 55b/15, 55b/17, 56b/19, 57a/20, 59a/2, 59a/19, 61a/8,
 61a/14, 74b/9

Muḫbil, Muḫbil-i Pū-leng-pūş, Muḫbil-i Zerrin-kemer, Muḫbil-i Yek-ḍarb: 18b/13,
 20a/13, 22a/8, 22a/16, 22a/18, 23a/14, 23b/1, 23b/8, 23b/13, 25a/16, 30a/9, 30a/17,
 30a/18, 30a/19, 30b/3, 30b/4, 30b/11, 32b/18, 50b/6, 51b/4, 86a/12, 86a/18, 86b/2

N

Nālise Se-çeşm: 65b/7, 66a/2, 66a/4, 66a/5, 66a/9, 66a/10, 66a/14, 66a/16, 66a/18,
 66b/13, 66b/16, 67b/1, 67b/6, 68a/1, 68a/12, 68a/16

Nāliş Eseb Ser-pāy Dīv: 66b/19, 66b/21, 67a/8, 67a/14, 67a/18, 67a/21, 67b/3,
 67b/16, 68a/1, 68a/12

Nār-ı Nūr: 2a/14, 2b/1, 14b/10

Nerīmān: 29a/5

Niksār: 71b/14, 83b/7

Nüşırevân: 13a/16, 16a/3, 16b/3, 16b/11, 16b/16, 17b/10, 18b/1, 21a/2, 21a/18, 21b/8, 22a/5, 22b/6, 24b/11, 25a/1, 26a/8, 29a/16, 31a/6, 31b/7, 32a/16, 32b/4, 33a/12, 33b/4, 38a/13, 40a/9, 41a/2, 42a/14, 70a/1

P

Pehlül Nakḳāşe: 75a/14, 75b/9, 75b/2, 75b/4, 75b/7, 75b/9, 75b/17, 75b/19, 75b/21, 76a/11, 76a/19, 76b/5, 76b/17, 77a/2, 78b/2, 80a/15

Pizen, Küşende-i Pizen Tarıḳ: 3a/14, 9a/17, 9b/5, 9b/7, 9b/8, 9b/9, 16b/1, 25b/2, 40a/12, 41b/4, 45a/15, 45b/11, 46a/1, 46a/14, 46a/19, 46b/3, 46b/6, 46b/14, 47a/1, 47a/5, 63b/1, 63b/13, 86b/11

R

Ra' d Nerre: 83a/15

Ra' d Şâtır: 26b/15, 27a/18, 27a/19, 27b/3, 34a/1, 38b/18

Râfi' a Perrî: 57b/14, 58a/17, 58b/6

S

Sa' d-ı Yemenî: 22b/17, 23a/9

Sa' d-ı Vaḳḳāş: 9a/11, 10a/4, 10a/16, 25a/11, 86a/12

Sām: 29a/5

Şāmün Şâh: 78b/16, 78b/20

Sedde Boğazı: 78b/19, 79a/1

Sencâb Nerre: 27b/19, 28a/6, 29b/17, 33b/11, 35a/5, 35b/15, 36b/8, 37a/1, 37a/7, 37a/18, 37b/9, 54a/7, 54b/14, 57a/2, 59b/5, 69b/4, 70a/4, 72a/2, 77a/13

Sehrâb Şâh: 62b/17, 63b/19, 63b/21

Semendir Şâh-ı Mışrî: 17a/13, 20b/4

Seyf-i Zü'l-yezen: 23b/15

Sıfrâ: 29b/7, 35a/2

Sîmurğ 'Ankâ: 79b/5, 80a/1, 80b/6, 81a/16

Simsâr: 84a/4, 87a/10

Sistân: 33b/7

Siyâvuş, Siyâvuş Bin Hâ'ce: 1b/12, 16b/1, 44a/4, 44a/18, 86b/9, 90a/7, 90a/8

Ş

Şehmerd-i 'Ayyâr: 2a/10, 3a/5, 3a/7, 11a/17, 11b/3, 13a/3, 13a/11, 13a/14, 13b/7, 13b/8, 13b/11, 14a/1, 14a/4, 14a/10, 16b/9, 18a/8, 18a/13, 18a/16, 18b/1, 18b/4, 20a/17, 20b/19, 21a/2, 21a/3

Şehnâz Perrî: 69a/15, 69b/7, 69b/10, 69b/11, 69a/14, 69a/17, 70a/8, 70a/14, 70a/21, 770b/8, 71a/3, 71a/15

Şehnuvâz Perrî: 69a/15, 69a/16, 69a/17, 73a/5, 69b/7, 70a/8, 71a/3, 72b/3, 73b/5

Şehr-i Siyâh: 27b/17, 37b/11, 54a/11, 57a/3

Şehr-i Tılsım: 35a/14

Şehr-i Yeşim: 27a/1, 34b/18, 34b/13, 38a/9, 70a/4, 77a/13

Şehr-i Zerrîn: 55b/7, 57b/5, 59b/7, 61b/11, 74b/8

Şehr-i Zümrüd: 65a/6, 65a/21, 67b/7

T

Tânca: 62a/5, 62a/11, 83b/17, 87a/9

Târık-ı 'Ayyâr, Târuğ 'Ayyâr: 63a/12, 63b/11

Tavk-ğarrân: 23b/7, 23b/8, 50b/6, 51b/1

Tü-mâr Şîr-gîr: 23b/15

Turum Bânü: 77b/2, 79a/19

U

Ülâd bin Merz-bân: 50b/1

Y

Yānbūh İskelesi: 79a/2

Yek-çeşm Cinnī: 38b/16, 38b/19, 54a/6, 54a/15

Yek-dest Cinnī: 38b/16, 54a/6, 54a/15

Z

Zāvīl: 33b/6

Zernāk Nirre: 59b/10, 60a/17, 60b/9, 61a/4, 74a/3, 74b/1

Zübün, Zübün, Zubün, Zubün Bin Keykāvus, Zubün-ı bī-dīn, Küşende-i Zübün,
Zübün-ı Harām-zāde, Zubün-ı La'īn, Zübün-ı La'īn: 1b/4, 1b/7, 1b/10, 2b/5, 2b/11,
3a/14, 4b/5, 5a/10, 5a/11, 5b/7, 6a/9, 7a/12, 7b/11, 8a/7, 8a/10, 8a/11, 8b/13, 9a/1,
9a/16, 9b/10, 9b/14, 10a/2, 10a/5, 10a/6, 10b/1, 10b/2, 10b/8, 11a/3, 11a/7, 12a/9,
12a/15, 12b/2, 15a/2, 15a/11, 15a/13, 16a/10, 16b/1, 22b/9, 23a/4, 23a/9, 23a/15,
23b/1, 23b/2, 23b/3, 23b/5, 23b/6, 23b/12, 24a/2, 24a/15, 24b/3, 24b/11, 24b/15,
25a/7, 25a/11, 25b/1, 25b/3, 25b/17, 26b/5, 40a/12, 63a/20, 64a/12, 64b/4, 85b/4,
85b/15, 88b/10

Zü'l-Ḥumār: 9b/13, 23b/14, 50b/9

SONUÇ

İslam edebiyatındaki kahramanlık hikâyelerinin büyük bir bölümü Hz. Hamza'nın şahsiyeti etrafında oluşmuş ve bu kahramanlık hikâyeleri tüm İslam milletlerinin edebiyatlarında Hamzanâme adıyla anılan eserlere konu olmuştur.

Peygamberimizi korumak ve İslamiyet'i yaymak konusunda gösterdiği kahramanlıklarla anılan Hz. Hamza'nın menkıbevî hayatı, destansı halk hikâyesi olan Hamzanâme'nin konusunu oluşturmaktadır.

Hz. Hamza'nın tarihsel kişiliği çevresinde oluşan destansı kahramanlık hikâyelerinin anlatıldığı Hamzanâme; olay örgüsü, zaman ve mekân özellikleri itibariyle bir masal zeminine oturtulmuş, Hz. Hamza din uğruna savaşan bir kahramanın simgesi olmuştur.

Baştan sona kadar mensur olup halk nesri adını verdiğimiz sade bir dille yazılmış olan Hamzanâme'de destan, masal ve hikâyede bulunan ortak malzemelere de rastlanmaktadır.

Hamzanâme, bir din büyüğünün menkıbevî hayatı etrafında şekillenmesi ve özünde taşıdığı din sevgisiyle Türk halkı tarafından da benimsenmiş, halk arasında yıllarca okunmuş ve XIX. yüzyılın sonlarına kadar kahvelerde hikâyeye okuyup anlatan meddahların en sevilen konularından biri olmuştur.

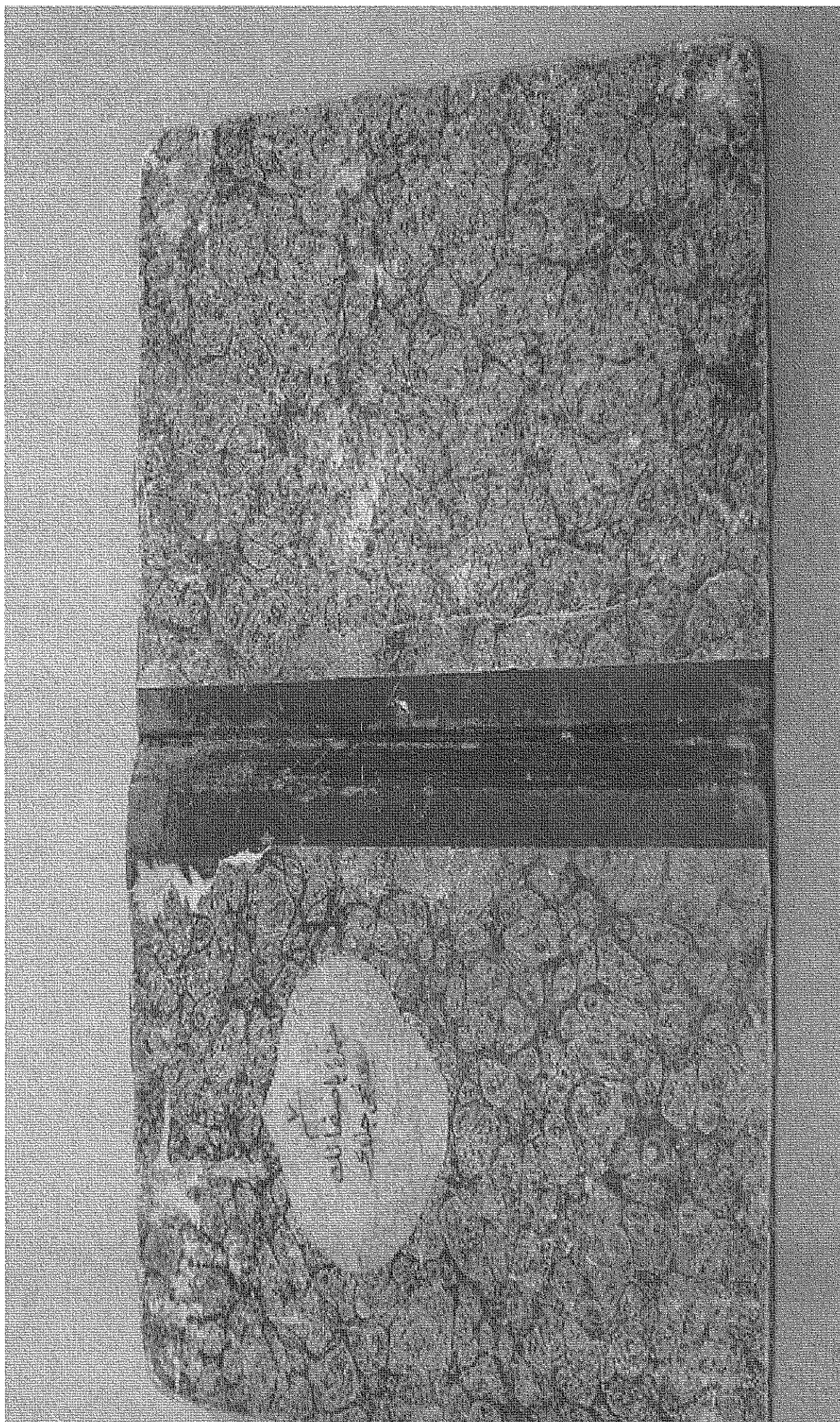
Biz de Türkler tarafından benimsenen ve İslamî destan kahramanlıklarının anlatıldığı ilk eserlerden biri olan Hamzanâme'yi taşıdığı önem itibariyle çalışmamıza konu olarak seçtik.

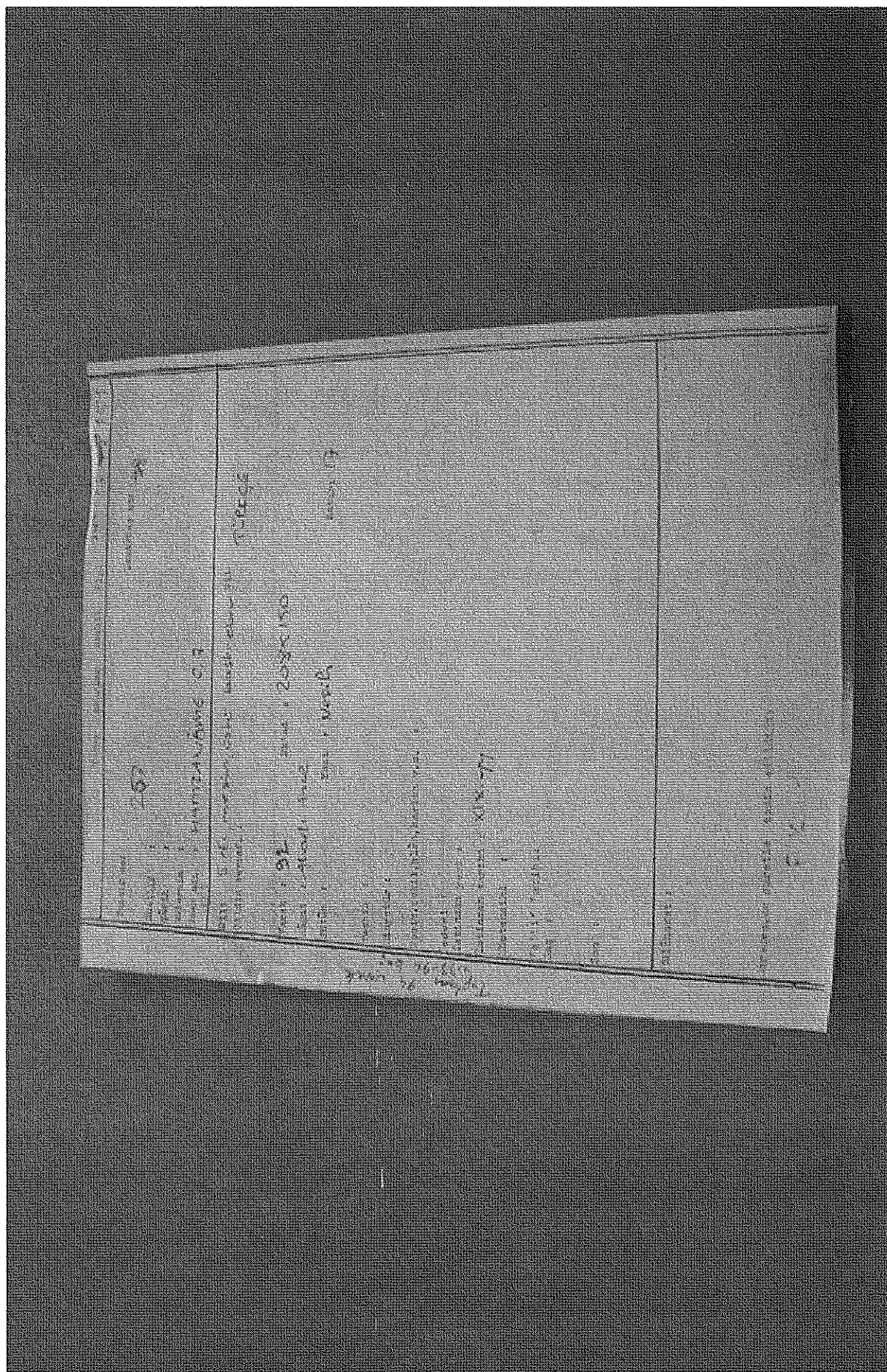
Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nden temin ettiğimiz Hamzanâme yazmasının yedinci cildi üzerinde çeviri yazı, gramer özellikleri, sözlük, yer ve özel isimler indeksi çalışması yaptık ve eserin sonuna da üzerinde çalıştığımız Hamzanâme yazmasının tıpkıbasımına yer verdik.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ahmet Cemil 1982, *Hazret-i Hamza*, 3. Baskı, Sinan Yay. , İstanbul.
- ALBAYRAK, Nurettin 1997, *İslam Ansiklopedisi*, “Hamzanâme Maddesi” , TDV Yay. , c. 15, İstanbul.
- ALGÜL, Hüseyin 1997, *İslam Ansiklopedisi*, “Hamza Maddesi” , TDV Yay. , c. 15, İstanbul.
- AVCI, Câsim 2003, *İslam Ansiklopedisi*, “Medain Maddesi” , TDV Yay. , c. 28, Ankara.
- AYCIN, Hasan 2007, *Sahipkıran Nâm-ı Diğer Hamzanâme*, İz Yay. , İstanbul.
- AYVERDİ, İlhan 2005, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, c. 1-3, Kubbealtı Yay. , İstanbul.
- BALCI, Ramazan 2007, *Uhud’da Hamza Olmak*, 8. Baskı, Nesil Yay. , İstanbul.
- BANGUOĞLU, Tahsin 1998, *Türkçenin Grameri*, 5. Baskı, Türk Dil Kurumu Yay. , Ankara.
- BORATAV, Pertev Naili 1946, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. , Ankara.
- Büyük Türk Klasikleri*, 1985, “Hamzavî Maddesi” , c. 1, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- DANKOFF R. , S. A. KAHRAMAN, Y. DAĞLI 2006, *Evliyâ Çelebi Seyhatnâmesi Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini I. Kitap*, Yapı Kredi Yay. , İstanbul.
- DEVELLİOĞLU, Ferit 1999, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Yayına hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal), 16. Baskı, Aydın Kitapevi Yay. , Ankara.
- ERGİN, Muharrem 1999, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basın/ Yayın/ Tanıtım, İstanbul.
- EYUBOĞLU, İsmet Zeki 2004, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, 4. Baskı, Sosyal Yay. , İstanbul.
- GÜLSEVİN, G. , E. BOZ 2004, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- İmla Kılavuzu* 2005, Türk Dil Kurumu Yay. , Ankara.
- GÜLSEVİN, Gürer 2007, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, 2. Baskı, Türk Dil Kurumu Yay. , Ankara.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir 1970, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 2. Baskı, Edebiyat Yayınevi, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep 2007, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yay. , Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat 1981, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 3. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat 1989, *Edebiyat Araştırmaları I*, 3. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat 1966, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 2. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay. , Ankara.
- KUNOS, İgnacs 2001, *Türk Halk Edebiyatı*, Akçağ Yay. , (Yayına hazırlayan Tuncer Gülensoy) Ankara.
- KURTULMUŞ, Şakir 1984, *Hiz. Hamza*, Beyan Yay. , İstanbul.
- NUTKU, Özdemir 1997, *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri*, 2. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. , Ankara.
- NUTKU, Özdemir 2003, *İslam Ansiklopedisi*, “Meddah Maddesi” , TDV Yay. , c. 28, Ankara.

- ONAY, Ahmet Talât 2007, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, (Hazırlayan: Cemal Kurnaz), Birleşik Yay. , Ankara.
- ÖZKAN, Mustafa 1995, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitapevi, İstanbul.
- ÖZKIRIMLI, Atilla 1987, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, “Hamzanâme Maddesi” , *Cem Yayınevi*.
- PALA, İskender 2004, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay. , İstanbul.
- PEKOLCAY, Necla 1981, *İslami Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay. , İstanbul.
- REDHOUSE, James W. 2001, *Turkish and English Lexicon*, 2. Baskı, Çağrı Yay. , İstanbul.
- SEZEN, Lütfi 1991, *Halk Edebiyatında Hamzanâmeler*, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara.
- STEINGASS, F. 2005, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yay. , İstanbul.
- Şemsettin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Dersaâdet 1317.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri 2005, *Eski Türkiye Türkçesi*, 3. Baskı, Akçağ Yay. , Ankara.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri 1999, *Osmanlı Türkçesi Grameri III*, 9. Baskı, Alfa Yay. , İstanbul.
- Türk Ansiklopedisi* 1970 , “Hamzanâme Maddesi” , Milli Eğitim Bakanlığı Yay. , c. 18, Ankara.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler* 1981, “Hamzanâme Maddesi” , Dergâh Yay. , c. 4, İstanbul.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler* 1997, “Destan Maddesi” , Dergâh Yay. , c. 2, İstanbul.
- Türkçe Sözlük* 1998, Türk Dil Kurumu Yay. c. I-II, 9. Baskı, Ankara.
- Yeni Tarama Sözlüğü* 1983 (düzenleyen: Cem Dilçin), Türk Dil Kurumu Yay. , Ankara.
- YETİŞ, Kâzım 1994, *İslam Ansiklopedisi*, “Destan Maddesi” , TDV Yay. , c. 9, İstanbul.

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

98

در کتاب استا بیلاره محمودیاری ده جامع برین کتوبنده
 کرر جیسا خانک قزوکی سنده صفتی شیده
 سنده که سنده با ستریا و تمامه شکاف بینه صفتی شیده
 در توامه شجیره ده آلا شصانه افسه اکتبی و طه اولی
 در انت المحدث و دکلمانه بالانه صفایا و اشتارده

کتوبنده
 کتوبنده
 کتوبنده

کتوبنده
 کتوبنده
 کتوبنده

منع نامنه افك بدخو صلحت سيات او لسوس
 زو بيان احيار و تا فلان آثار و بخت نان سر و كار ايله
 دوايت ايدرك اولمك مائى مخرج باصفاك ميا ميا و كوله
 طوبون لعين دصورت ليخ ايله ذمه ايدوب بگير كيم اجدان
 حمرة الوب نهو ك حكيه كور و ب تهمان بشلدار اقا علاج
 قبول اقبوب عا موز قلد يار ايشه بونله اولده ارا بولار
 طوبون لعين اينك بجه شانهي سده اجازت مير و ارا ليخ
 مريك نكاشه مير ليرين ايلندن الوب بجه ايله باشين كسور
 كتوره ليخ ديك شاهه اجازت ويرد ميا اراغور صومردو
 سر دال ايدوب طوبون لعين باي تخت و بروب بيل بوز بخت
 عكر ايله حاطير اوبوب حوز موز تا اهدار بزا خانه حويله
 نا اوغلو سياتوش صولده عكي بودورت بولولار ايله برون
 مد اييه دن قالقوب مآه ديوب روان اولد يار ايشا
 بو طرفدن بكار بيلور لر اينك شاهه كند زوليه كند
 خانه قوماند اولد لر سره عكر كونه بر حوم باصفا
 ايله ايلار ميه بوب نكاشه طبع اراكش عر معدك
 مير يقوب عتاس بول وار و بكتور شاهه شاهه نه تا

سليم

كنده و بر حاكم كونه بر سره بر لردنه ايشه خورنه ندا ريكه
 كورده ليخ ديدلر اولد مده كنه نكه غلصه مير و ارا يرد
 طوبون لعين حوزون بول و مصلوب بوب معقول كور بروب
 بولور و ان اولدك كنده كور اراغور كور بر حوصلا و كور
 دكلى بر ارك بوطا قلمر جهام طر بوب كور ديك حوز بروب
 اولا قلد برون فورد ميس لي فانس عكر ايله ايله قوب بولور
 عران حوز بروب ايشه كور و بوز ايله اراغور كور بروب
 كنده بروب كور ديك مكره بختين كلوك حوزون بروب حوز بروب
 شاهه اعز بولون بولور ميا موز بولون بولون بولون بولون
 بخت بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 حوز بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 حوز بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 او بولور بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 كوله بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 مرس بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 دل بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب
 ممالك ايله ايله بروب بروب بروب بروب بروب بروب بروب

دهان کوزین و دیکه اندر ده نکل بولہ دوستوب کندار
انجا او طرفین غمخیاں جو نیک صاحب بر زمان را
حالت اولد لر مرغ ایسه سون کولده فنا اولور در
ایا هر کس یواز قیروف اولور کفته کجه کسور
لر دیک بر کوزاکه طغی الدیک جور من کینه مسکر
حکوب کلور لر بشارت کجه مان بجای اده منا وک اولور
دیک اشته کینه او زه دین عک کلور لر بن اولور اولور
موند کلور مقله طوب راضی چندت کله قوام دیوب
بکنی روان بله بر آکی صغره بیله ایدک ایجه
بر قباخ جارینه فوج و مزین خداد بلدرین الوب تحت
روالده یازنه قورک آکی بوز قدر عکر حاضر ایدک
کلور کرک و بشارت ک راعر بیله اسه کسین دینار
قیار حویان دیک کافر کین کتوره بی دیوب الاده
بیور سونج آکر الاده بلور سیم بر قباخ کون الیون
علاص اولور و ذ و هم ده سون دیک بر آدی ایوجده اولور
دیک کلور ده حقل ایدوب حق تعالی قورک کون
دینار عر حیا حاد مارک جا نازک نحصی در مان اینه حقله

درج کلمه

لری و ایکی بوز قدر نامط اوله عر حیا برق پاق
عقاید ایده اولور بله و نیک بولده و ک اولور دیک
کون کینه کوز بر اولور کون صورت من اوزه دن بوز
برک دن کلور صورت من اولور کون بوز کوز
قند کینه کین دیدار عر حیا دیک بر آدی
نلو اولور کوز حوج اولور کوز موزک اب است کوز
دیک بوز اولور اهل مقله هضت ایتمه سون دین دیک
بوز دره کلور صورت من صوفی ده حوج اولور موزک اولور
تاهه کینه لر امان اشته کلور لر دینار حیا
صوره من صغره سندن اولور ایا قوناک برک کینه
هرک کوزون بولده کوزین سوزان ایده لیج دیک
بر قباخ آدم اولور دیک کینه کوز بر موزک کوزون
صوره من حیا غنیر کینه دیدار عر حیا یا نلرینه دوزک
صوره من کلور لر بر ده صوره من کوز قتی عر حیا
عبارت کوز حیک حنج اولور دیک عر حیا افکار کزی
اولور ایدک شهنزاده سوز صباغ اولور حنج بر موزک
وصیت ایدک ناسی شاهه کوزور و دن اولور کینه استرایه

۴

و اگر خون دیدی اشک چشمهست سر زک الموی که در دور
 جمله طایف و عیار از آن شاهه شایع آمده هم چون دانه
 و شبیهی بر نه کلید شامده کلیدین جویز ملز بر شو
 الی من دیدک هور من غنا در سوب عری ضلعت کلید
 دمی و جوی احسان الیک در جوی یا لعین ایله جوی
 خورد و بر ذرات مرزک کار کند تنگ اولد عصارا
 بدک المان صکر صور من دیدی ایلتان کون مرزک
 رخ نسای پاره زه زهسته سن مدایتی وار صق بر بالا
 من ز کیریم سکا امیر ویرج بی مکتی عفر بر شیدان عفا
 ق اریوب کیمه رنجیده ایجه سون دیدک عرشار
 ایندک یوق شیزا ده من شاه کتکی کون متذکره
 اولد عریق ایله وصفا ایله ده دیدک صور شیزا نوله
 بر بول مهر ایله بولوشه دیدک عرشار ده نوله
 دیوب طایف کلوب سرفا کلوب کینه صور من
 کلوب دیدی ای شهر انه مهرزنگار دیدکی شکر
 بن فوندا شمدن حجاب ایدک مرغ برین بن بر اشیا
 دیدی کیم کف بود و نوله بقا جوق بودوم بود فدا

بی حجاب اولدی که کون سون سربوب باشده بوقلمن ایش
 حلاک دیوب دیدک صور من اید و حور کون توره بود
 کلوب دیدی صدا کنه دوت مرکز بر وار اولدیر کون عرش
 عرشار الماریجه کیمه دیم بولمش ده اسرقه کینه دوزک
 بر کایج کونک صکر عرشات ارفاق فونکده با طلاع
 بر عرشار هشتار سرف با عشا ز ننه الیک کون کینه
 سر کیندن حادو کونک فالدیرد کینه دوزک کونک
 کینه بر ممدان بولار ایله سرفا و عصار صاحب قران لعیندن
 حیه نمده کلوب سربوب کینه کینه کینه کینه کینه
 چار کیمه سربوب کینه کینه کینه کینه کینه کینه
 ای کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه
 اولدیر بولار بر سربوبه دیر دیدکی عجب جولس نیانه
 کتا بولار دیدی صعبت اریور کس عشار کمران باندنه
 بولوب دیدی ای عرشا ده مهرک کارک اریور حیه
 سولار دم از کسک کینه کینه کینه کینه کینه کینه
 بون نمده ار دینجه کینه ایچ دیدک اولکون ایلتام
 اولدی کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه کینه

بجور سکنز آقا فائده امن ما ده کن غیر عتبار انبار ایزد بیلده
کنیندی خا رسن اولیس عسکرین سیلانی اولور کنده نیر کنیندی
حلو ص اولور سون ذیلا انبار اشراق قتلده سن اکی عهاله
ایاق ستان حلا سیز عتیب ایلدر عسکر نام اکی کسان
نک اولور برستان اولور سکنز دیرک شاه دیردی انجی اکره
بوستانه سو دیویطان انقو سایلون بو دیویک بن کلام وارده
دقیقه اولیز البته بن واروب حویق قوم اولم اول برحرب
اولغوی اکی سران بصوب قرخم حصاروب کترنیم حصار
ایله عسکر کی نولیس صین عورده اکی و قنبر لرین بد نام
ایله دیر بکده عسکک ایمان اغلوب صد و شایعه دیر
بن انقوا می حمیم ده قومده دیوب تکرار کینه اغلرب ذویل
لعین ایلیدی بو قشاق ص سیز بریک کرد ده اولور ایلی براج
حرب عسکر ذر ک سیز الدن اولوریک کیده سیکن
صو صا حویق دن اولد یوسف د خله بار بایور و هر حویق
بج د قیوم و هر می نکار عسکر قویل من واروب حویق اکی
باشین کسوب هر ترک اکه عسکر بنج اولد ذلصان شاه دا ما

و کتبی

دو اولغده اولغده اولور دیرک حمان شاه دیرک نوله وارین کیدین
اتا کو و بر نوله ایچوب کیم ده می حصار این حوله سه ال کیمین و هر
حویق به ایمان و هر بصوب حصار کت اکی اکی مدد هر بار دیر
فایق کون د انلوب بعنه نوله روان اولوب کنیلیر آقا یور
ظرف دن حصار حومان و نکار بن دیوان دیر حصار این امن اولدی
لکن حویق نوله ده می حویق اولدی نوله بو ایله اکی نر ک حویق
من ایزه دیر یونیش یوز کیمین عسکر ایله کور لرین کتیلیر
نکلی حیر اولغده سن کلوب مستان به ایلوب بیجه ایلدی
دیر لیر نه حار اولغده عسکک ایله کور نر اصریه ای لقه دیر
اشنه حویق نر ذویلون کلوب کده حصار سته قشوق بعنه ایر
شیک حویق ذویلون ایلوب نر یون لعین حویق نر اغلرب نر
تانه یادوب ایچ دو دیوب حویق کوریه کولیس دیر عسکر ایسه
عسکرین ایچله کتیروب بو لرین قده بر لرین کوروب کلوب
یلر شنه حویق من دن ایچ کلوب دیوب حیر و برک نولر
ده حویق کور کور ایلوب حویق و قشاق کلوب قورولر سار کور
ایا نایع حویق نر نر ایلوب حصار نام کانه دیر حویق کور
قرار ایستیلیر کورده مالک نکلن ایچ کلوب سار نر کور

هر دو در طاق شاه کاپی و سائیکه در یوز سر در ده صیدانه کوه
 طور در یوز سر در ده صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 طوق وید در صیران صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 حاصها راه بر خراج حمله ایند به سران شاه از اسبها رخصت
 حله از ایلات اول یقلجه برین آت سوریوب مقابیل اولی
 الله لله بر خراج حمله در ذکریه قلبه اولی الله لله
 برین سران شاه در حمله از ایلات اناسی ملک شاه آت
 سوریوب برین راه نیزه و کورق ابه حمله ایلیوب ملک شاه
 عاقبت بر کورق اوردوب برین یقله که بنا سوریوب غیاث
 حمله از یوز سر در ده صیران صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 برین برین مقابیل اولی و سوریوب شکره حمله باش
 در یوز سر در ده صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 یقله برین هم از ذوالخمار صیفت آتین صیدانه کوه در سب
 مقابیل اولی از حمله در ذکریه قلبه اولی الله لله
 بر ایلاتی الله از ده استغون سوریوب ایلاتی که بر خراج

حمله

حمله در ذکریه قلبه اولی الله لله در سب صیدانه کوه در سب
 در یوز سر در ده صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 آتین صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 اولی الله لله برین آت سوریوب مقابیل اولی
 برین سران شاه در حمله از ایلات اناسی ملک شاه آت
 سوریوب برین راه نیزه و کورق ابه حمله ایلیوب ملک شاه
 عاقبت بر کورق اوردوب برین یقله که بنا سوریوب غیاث
 حمله از یوز سر در ده صیران صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 برین برین مقابیل اولی و سوریوب شکره حمله باش
 در یوز سر در ده صیدانه کوه در سب صیدانه کوه در سب
 یقله برین هم از ذوالخمار صیفت آتین صیدانه کوه در سب
 مقابیل اولی از حمله در ذکریه قلبه اولی الله لله
 بر ایلاتی الله از ده استغون سوریوب ایلاتی که بر خراج

١١

هر نمودن هکتی در بر قرینا مندی در یاریک
 اولی بدست آید یک در لردیو قلمینه قور قور و رشیدک
 برده حوچه کانه نامه شده از خاک دیو منگی کی شرف روده
 انان بودسته تقدین قور خولمن جوان خلقی به عملای طایه سین
 کینه سفرین باقی دیو منگی شرف روده اصال انجوب کلمه سین
 کور دیک اولده دیو منگی شرف روده انجوب کلمه سین
 ذیل اولی هر شرف روده قور لاله شنه حله بودن و منمش
 صور موزی موسوف لیک اشیدوب لیمها وی سوی بود ولایک
 ذردیون لیسراصلی اکی شرف روده دیو منگی اولیک یا شنه اولوب
 الیه ویز دیک اولده باقوب تعجب اولیک یا شنه اولوب
 شیدعک عرب هککین بود لاله دیو منگی طایه کینه سین
 کینه صیغین دیدک هور موزی اشیدوب اللور بود لور لیک جوان
 بو لاله خیار دیر سین قچمان لیک کینه اللور بود لور لیک
 کینه لیم تک لیک کرون سین تو بیجه کینه سین بود
 دوزیون ای بندک حله اکی کورین دینی فلا نچ اولام ای دروب
 بو لیک غلمه اللوب بر اینش کور لیک لیک ذی اوج دینه
 در کلام کینه رن کینه بود لاله کینه کینه لیم دیدک

صورتی دره

جاز سوره سیه کوروت خوش طیار او فرقی اولوب بودده خطی
 مقابله احقام فریب اولیک بو لاله جنگدن دور لوب قور
 دیو منگی حمله بو خطا حقیقه اولیک خاک شرفین دستان کلام
 دیو موزی در خور و دیو موزی در خور کلمه کلمه ویدی
 غمزه انجوب کوروب سین ویز دیک صورت بو ذیون ایو لوب
 انکه نامه لیم شودیک صورت موزی با جدار حاک مر جا افکار
 به حشر نامه نه حالیده دیر دیدک غمضیاب دیدک اوتوز
 دیو موزی کاشک اکی کور دیک در ایسته دیر انجوب و ده با
 توین سورجه ایروب حقیقته تمام ایله اقا جوف ذیون لیک
 بو بیجه یک عیالدر و ان شرف نامه و شاه ویز دیک شرف
 دره بند و کور سین دیدک مرده سورجه ویز دیک برده جنگ
 دیر دیک دیوب انجوب واره نامه کچکین ویز دیک صورت
 باقوب کور دیک نامه لیم لیم اولوب کینه ده مر لیک برده کور
 باقوب کور دیک کور دیک غمضیاب کور ذیون تقویت آیه لیک
 اصار بلامدک انکه از انجوب نامه سین او کور دیک دیدک
 بی او خطی نام کلام در دیده سین دوزیون دور دیوب
 بو خطی قور کله سین ذیون ایو لاله حقیقه کور کینه کور ذیون
 قور کله سین کور کلامه کور سین بیظه سین کور کور کور کور

بود پناه اولدک صحیح نه اوله در کین کوردک بر پیاده
 صحت نموده تور پاشنه خریف اولمش کون عورت ده سر
 دیوب دور رف منکر یو طین شرمین عینا دیابک
 نیاه کوند بر منکر نه منبر وار بیست کوبه کوبه با بر منبر
 کون دیوب کون دیر بیس ایفک شمر یوسف کر کوب بلدک
 همان کیندی بر بر ر صان صورت نه قیوب آفصال
 نیاه ده اولدک همان طایعی طول ان شوب بول اولده
 سه بقین بر بر ده اولدک دیوب اکور نه بر خان اولده
 همان قیوب اوله اوله انجول آتیش لادن اولدک شمه
 بشلاک وار قوه سمن دمنک یوله ویر منبر ایفک بر ر کون
 شرمین تور رف یوز دیک بر و دیک کار استیکیه اولد و نه
 طفال تل بل اولدک و صحت اولد اوله انجول اوله اولدک
 اولدک مصلی کیدر همان شرمین عینا دیک صحت قرار ک
 قالموب کونک عین ایفکده در شوب یوز دیک کونک
 سوروب و دیک کین اولدک نیاه اوله شرمین وار

دیوب کون
 دیوب کون

صورت دیک سمن یولور سمن صله من کیده ریج استار
 ایسن سن قال دیک دیوب کون ایفک صحت اولدک دیوب
 سنی قوی و بر منک دیوب اوله ناچار اولدک دیوب جلاظر
 اولدی اول کجه جمله سنی قالیوب کندیلر عر یوزلر
 یوزلر و یروب بکنر موده اولدک انشه احوال یوله
 اولدک دیک صورت موده سالتت سود سنه در کون
 اردینه اولدنه بقیوب کندیک تا بن اولدک بر قان
 کوبه بل بر کیده ریج کیده کور ریج دیوب کندیک ان کون
 صورت موز کون یانه کلوب بر برجه انج کون کینک دور
 دیوب کون عر صورت موز کون ای شرمین ده سهر کون در کون
 من و ریج کون لیج احوال نیجه اولدک دیک صورت صورت
 ایفک و اولدک ریج بر شرمین دور دیک شرمین در یوله
 دیوب یولدن بر شرمین اولدک بر لذ فکر ایفک عینا
 کیده ریج یوسفه شاه طوق فله من کیده در کون
 حله سمول شاه طوق فله وار ریج دیوب مد اکن طوق
 فله منکوب کینک این کون قر کون بر انجیه

دلک شرم و خجالت و دینگی ای نکر پیونده و در مطلق صفت
و یاد غیر اینها و غیره قوی و بدید که در پی پی پیوند او کونوله بر کلا
نه صفت خود و کجا الیونف ایچ دیوب و بر کزک اولاد الیوب
ایچدی مگر این صوصه و این طرف الیکه خطه کز شرم و خجالت
دیک که اجاره جا اراغه فالصوب ای خله تیار الیکه اولی
حقیق باش قد طریق براه الیوب ایچ ایچ بر نمان
سیدرت فیوضک در کج اوزده ویتنه بقلاک خوصی تیار نه لاریت
تولف باک صوصه صوب غصن بازن اولاد کجه اوج غصن غصن غصن غصن
و ساش سبابا بدین الیکه و الیکه ان کی الیون اس پیله مکلنه
تغلیرب غفلتی باشه کتور دیک شرم تیکورن اولیوب
سوی دیک اول دین الیکه غصن خیار کز تیب سی ایمن صواد الطای
تغیلان یونی نیق کتک استر سیر ان امان قهوه بنا اولد غصن
تغیلان دیک کتک خوف قز قهوه بن سنا غصن قیلان سیر سیر سیر
صا غیلان اینه کجه بن ذیرا بر قیاج کتور صوصه الیوب
اکلن بولور سوزی دو کتک کتک سنی قویج و بر کزک
باشور صوصه صا غصنه راست کتور سیر سیر سیر سیر سیر سیر
ایضا صله شرمک بولنه اکلن اصلی و ادر دیر دیوب بولک

در کج

سعی بیایین بشارت و بی بره کتک پیکر بودک و نه تله عمر
عطار دیو را بر صوصه و ادر ذیرا این شرمیه راست کتک ایچ ادر
غریبان یونی بولور کج بولور ای غصن صوصه ای صوصه صوصه
دیک اولاد کتور بودک و سنا کتک بولنه کجه کتک بنا سوزلای قویج
سیدرت صوصه صوصه غلاب اولد سیر دیوب الیون اینه صوصه
سوزلای صوصه صوصه سیر سیر کتک غصنه التوب اوج دادنه
برغان صوصه صوصه ادر دیک الیون ایچ کونله اولیوب کونله اولیوب
سیر سیر صوصه صوصه کتک و غصن صوصه اراه العوب بدک
بر کونله اولد سیر دیوب کتک سیر و ادر سیر اولد دیوب سنا
عوج صلا اراه کتک سله غصن اراه سیر اولد دیوب سنا
الیکه ادر کتک غصن اراه کتک صوصه ایچ دیوب دیوب کتک فالغصن
سیدرت برده کتور دیک ای غصن کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک
دیوب کتک ایچ دیوب اولد سیر بولیدر کتک کتک کتک کتک کتک
بولد کونله العوب سیر دیوب ادر سیر ایچ الیوب کتک ایچ الیوب
صیوب بولور صوصه صا غصنه بولور دیوب اولد کتک کتک کتک
دیک کتک اولد بولور اولد اراه کتک کتک کتک کتک کتک کتک کتک

اسه بعه الوو کبر و دور کسک یوقیلد یوقیلد کل کله
 شاه طویار دینه نیک دار برون الیجک جه آن کینه مار
 اوله کعبه کور شراب احوال شویله اولدک دیگدر
 غیر کعبه یوقیلر دینک اهر مشافه ده ایدوب
 یوقیلر صایوب مدله شیه یقلین بر طاقینر آن دینه یوقیلر
 جهان هور مور نا جلد بر قجاج عاقیل نانه اوم حیا غیره
 دینکی ای آن دینل وارین انا م شاهه با قین بر کله بر وار
 مدینر کس ای مور کور ایسه شاهه جی یوقیلر انله دین
 احوال دینکی یوقیلر ده کلور کور دینک صبیح بر نسنه
 یوقیلر جهان شاهه هور مور کلورک دینیلر شاهه دینک
 بانجهون یوقیلر به دینک کله یوقیلر اصل یوقیلر یوقیلر
 بر ایشر ایدله صله بر یوقیلر دینک یوقیلر یوقیلر شاهه
 یوقیلر هور مور هور مور کلورک انا م شاهه اولدک سلطنت
 کورک ایسه یعنی کور کلورک دینک یوقیلر اولدک یوقیلر
 بر جنوب النادر ایله یوقیلر کلورک یوقیلر هور مور کلورک اصل

یعنی ایسه

یوقیلر شیمکله اوله کلک یاقور و به یوقیلر کل
 یاقور یاقور طاقینر ادرینه قنوب اولدک یوقیلر
 یوقیلر اوله یوقیلر اهرک ایشیککی کچی یوقیلر
 اولدوب یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 ایدک یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 اولدک یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 ایدک اولدک یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 دانا دینک شاهه صبر ایله یوقیلر کلورک یوقیلر
 یوقیلر کلورک یوقیلر ایسان دینک یوقیلر یوقیلر
 حصر صا ندر یوقیلر کلورک یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 دارن هور کلورک دینک یوقیلر ایسان دینک یوقیلر
 هور کلورک یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 کلورک ایلیک اولدک یوقیلر شاهه اولدک یوقیلر یوقیلر
 مورده دینک کلورک یوقیلر شاهه اولدک یوقیلر یوقیلر
 یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر یوقیلر
 جهان طویار اولدک یوقیلر یوقیلر یوقیلر کلورک

۱۰

۱۶

اوله سلفه ذوقون و برين و لولها سب و سياه و در بكار
 ارفه سلفه ذوقون و برين و لولها سب و سياه و در بكار
 و كوشا ارمي و بولون برابر فالقون ديوانه شاهه
 كلد بر ال ابروب بر لنده او خور ديلين فوشينه و ان باس
 فالديرف حيشماه هور صوزه در بگي اكنه اخلط افزار
 سونه نيه كلدين بنج اوله در بيم اسير سين بوقا قند سكر
 ماه اوله و نگاه برت سو و بوب و خضر علكه بر بگي و بر
 هقير انامه جي سلطت اسير سين بديك هور موز تا جدار
 اكله و بديك دولدين انا بولنه بقرنه صومج و در
 سوا صه لر بنج شاه صيد نمدين شرمه و لوب شاه و خنبرك
 كهور و كاشنه شوق طفيد سراسيرين و كيلموي ديوب اول
 اوج قطعه كا فيليك شاهه لنگه اولونه قوروك هور شرمه و ان
 اوب اول كا غنيد لر كور و در كهور و كاشنه اوله
 صول بارك كروب علفي كندك بر بنج تل بيسن كا غنيد لر و
 كيم مهن ايلك ديوب بقمغه بشللك هور ان صومج و ان
 ديكي شاهه ظاهر شاه صومج و بيا برين و در مده سب سراسيرين اوله
 ديوانه اسير كيمه ايله هور خوروك هور شاهه ظاهر شاه
 ديوانه اسير كيمه ايله هور خوروك هور شاهه ظاهر شاه

رويت مالدي

اوله و كاشنه شوق طفيد سراسيرين و كيلموي ديوب اول
 اوج قطعه كا فيليك شاهه لنگه اولونه قوروك هور شرمه و ان
 اوب اول كا غنيد لر كور و در كهور و كاشنه اوله
 صول بارك كروب علفي كندك بر بنج تل بيسن كا غنيد لر و
 كيم مهن ايلك ديوب بقمغه بشللك هور ان صومج و ان
 ديكي شاهه ظاهر شاه صومج و بيا برين و در مده سب سراسيرين اوله
 ديوانه اسير كيمه ايله هور خوروك هور شاهه ظاهر شاه
 ديوانه اسير كيمه ايله هور خوروك هور شاهه ظاهر شاه

۱۱۶

۱۱۷

كونه له الدور وديك في غير وان شاعركه حيا كركه يرم
 عيارج عمير راني موداله قود وويو الظالمه با شال عس
 فتاح صيرك برانه بيلد يوك في ناك سره كور عي براد
 دمج يرد با الجير دكر لاروك عتادين كند كيه عطل را بشه
 كلوك كنديه عوجيا ونيجه فخر صنت جولوك التلي ايشي
 حكايه الملك اللذ فتاح بصيرك لمرديك با الواب موله
 روان اولدلو كولده برتور بكنه يقين كليل كند لري ر
 صوف دور صوره شه قوب فتاح بصيرك شاعركه ونا
 منده اولدك تكور تكمه شريره كليل قصدا كونه يوز
 بولد عبد القلاب ارغلو عوي فنده ديمرك ذارنه كلوك
 ديمر لير براه اولدنه دوروب عوي كاه سايه كدور دي
 صكت حد اعوي اول كونه كيه و شرفكاي ايشه قوب شالر
 انه ياقور دك عيشه مقل ذكوزين كرا بنده او نور
 تكور دك عيشه لطلبه صبر و بر ليرك موله بر قاج كجملر
 قلات ارغلو عوي اياه من ليرك اشك لير ويد لير عبد
 القلاب موله كلوك عيشه اللوق سايه قوب كدك
 اولدنه طماص ضوب بيلدك دور ديك كلوك دور و شالر

عبد

حوز كلوك كيه نه جيلر مر ديك ندين ديلدك فتاح بصيرك
 ايشك بر لير ايل قايه كلوك نيلد برصرت ايل عوي جيه اشك
 دور حوز نه كور و نيلد سا امان اولداف وديك طريني
 اولدوم عوي ذاربت ايد من دورك ش شاعركه ايلد
 ذاربت انقلاب كلوك لير و صوره كيه الهوي ذاربت ايلد
 كينه ذاربت كيه كيه عيش ديلدك عبد القلاب ايشك ايل
 ديمر كيه شادك صومع حيا قوب حوزك كلوك سكلر ايش
 سكلر حوز شوره ديدك حوز لره ايشك طماصير مولو
 شام ديدك ايل عوي عبد القلاب حوز لرك الواب كيه
 حوز صبه عوي دك و حوزك كلوك ده قوب كدك
 حوز كيه لانه كور و اولدك لير كيه بر قاج كجملر
 سيزك ذاربت كيه نيلد و بيلدك عوي عيا و حوز لير
 ايشك و ب عطل كينه ك ناصل كجملر و بر كلوك با
 عبد القلاب شيرك نيم دور و شال عوي حوز لير سا قايه
 بر كيه موله ذابون و فلكه بر حوزك قصدا ايشه
 وديك عبد القلاب بالبح بر اولدك دور و شالر بر سنده

هم بر طرفی است و مختار در هم بر اینست که چون من از نیکو بی گناه بودم
 دیوبت بر قاجار چون از عهد بدست گذرد بود بیاید بیاید از
 هوا چه اینک منم شاه صفا و پیمان او بود که در دیوبت
 دگر او را دگر شاه هوا چه کنه سوزین طو منک صهر و زنی
 تختک دیوبت کندک بدست کنج بود یکم حکم از راه عشق
 نکره است که ایوب کندک بریدن سخن بکارک و اصل عام
 بر قاجار زمانی اسوده حال او ایوب او خور و در کتی بر کوزه
 کلدی شاه نو شهره و از کندک عظمت ایله بر کتی بر کوزه
 ایله کیوب دیدک بکار شاه شوب بجه ایله بکارن باندیک
 هر مختار بونبع استیالت و سرب استک ای بکن ایله بکار
 الله که بیدر ان شاه الله تعالی که بر حال ایله برز دیدک بکار
 اندیک هر کمال ایله العز دین نه کلوب اولجه جلدک ایله
 دین شریف او نور سق سعادت ایله دین دیوبت بر سر راه تقاه
 ایوب طغر دیوبت کو نوره بر کون ایله کون دیوبت صلابت
 بوالدن تو ز تو ز او نیک کونر و طبل و نظره سر
 صد ایله و شیر و ذوب نال و نظره او ایله دیوبت تو ز تو
 بوقدر حکم عظمت کلوب تکله صصا سنه شاهین اوان
 در این تو ز تو دیوبت بوندیک بر بیدان اسلام شکوف
 در قیاس ایوب صصا دن عقوبت غلبه اثره و برت

در

قیاس ایوب استیالت و سرب استک ای بکن ایله بکار
 بکن کونر دین بکار ده ایوب کون دیوبت کونر
 استه مختار بکن استیالت و سرب استک ای بکن ایله بکار
 من کاه کونر بر فریلد قد تکلیف نیک ایله ایله ایله
 ایوب کلوب شاهه بو خورک و بر دین بو شیوه وار فایده جلدک
 تک ایوب اندیک دگر اسلام بکار یکم ایله ایوب حافظ ایوب
 ایوب مراد ای که جو خورک استک استیالت و سرب استک ای بکن ایله بکار
 بوضه کنه شاهدن بکارک کلدک دیک یا نند او ایله دن بکار
 ایوب کونر شاه کندک کلوب جو خورک بکار ایله بکار
 خانم سکر در همان دعادین او خورک دیدک سرورک خلدیک
 بوجد حاتم بولر بکار جانانه قیاس نیک بکن ایچونر بوقدریکه
 ادم قلیچدن کنه یا ذوق دکل یک ان صورت بن بوقدریکه
 اوله مهورم بوقدر کوندر حکم بکن ایلم بوندن اول
 کونر کونر یا شیخ کسکه الکر و ارم کتایسه بویه
 ددیجه تسلیم ایوب نیک ایدر لریسه اوله ایله
 دیدک عقیل ایوبک ای که دوزد بویه بوقدر بچونر بولر
 سبب صحیح بر این کونر اولور مع همان اوصیدیمیل بو
 در کتی حق نغاب بر جان بیدن خلیج باب ایلیه دیدک عقیل

بود و ای چنین سوزید و جمله سی خالی اولاد در این شهر پستار ایسه
 دستگیر کرد که همه جنگی به آن صورتی فالوری می برتوی
 جفتی و جوان سکه یا شلوان کسی نهیم یا خود بر تویی شغول
 ادوب نار مار ایله رسم دیدک امیرک مردان شغول آنکه
 بنامه فال اولاد کی سخت لیکه برین اولوم احتیاط ایله
 اولایش از کتاب ایله هم دیدک جو کج صیاح اولاد نوس
 و لکه عسکرک بر لولیک دوروب الزلی و صافان بغلیوب
 دور و پیر اسلام حکمرانی ایله بکلر سلاج یوشما اولوب اندر
 ده مقابل دور در این صیدانه کیم کیمه دیرکن عقال داوون
 بن کیکادوس داوون چ عار و بی ناموسن کتک استک ایله
 سوزوب علم صیدان ایله ک و تعوی اولوب استک احد
 مار حوزن شولین جو کج بدی اقلیم شاطنه شو شو صوب کند
 قون در یروب صو جو کج دیر لیکه امیدی صیدانه کلون
 کون ایم کون بنا فخریک جواب دیر دیر لیکه استک کتک
 بر برینه بقوب استک لیک حد ذلتده بی نصیبه کیم جواب
 دریم بلور شی فوجیه لیدها بو ندک کرک ایله کیم در لیک
 اول عقاله سعد یعنی امین صیدانه سوزوب مقابل اولاد
 دیدک ای طعمون نه عجب شو اولور کیم استک آن اولادیک

عجابه

صله احتیاط اجزای کروریزک ذهو یوقلیج ایله اور
 ما دین صوبان سیر شوون بولور کتک کیمی اولور
 سون ان شاطنه عقاله لیکه بر کون اولور کیم صوم کیم
 او کندن عورت لیکه کیم کیم دیدک دیون ایچ جواب
 ایشلروب فودور کیم کلیم دوندک بقه بر دور
 سوزی ایله حاصل اولوش مار طون عرب سخی فالین
 بنا بولور اولوش سوزی جنگه ده ایله کیم جمله ایله
 بن سنا کور کیم هم مفند اولندن نه یاده سوز سولیک
 دیدک سعد یعنی ان نیر به اوروب بر جمله ایله کیم
 او کیم ایله سیر کیم طوب دیبندن جواب کتک
 اللدن لیک و بر طعن بین شو لیکه او بد کیمی ایقلر
 رکابنه حقوق بقلیوب فان قوصغه بشلور کیم
 بتلوب قاپوب صیدان عقال دک بر یلان مقبل
 هو لیک بوزی اول حال ک کوروب نعر اوروب امین صیدانه
 سوزوب دیونه مقابل اولادک دیدک ایله کیم دین نه
 دیدک کیم کیم کیم سنا هابج جواب دیر یور کیم
 قیاس ایله کیم نه ده ایله کیم جمله ایله کور مقلا کیم

وديك ذبون جمله سكره ديوب طور دي مصل بر نك
 ديك ان سوروي بر بين اور دي ذبون كبر وديوب
 منع الديك الذل بر زيغ ده ذبون اوله ك اوله ك
 جمله منع الديك ال كورده اربوب بر بينه اوهر جمله
 الديلر انون ذبون بر كورن او ديك ان كبر دانه
 بر افديك ذبون ان باشين سوروي ديك ذللك كبر نون
 قيوب بر اورع اسلام عكر نون طوق ختران نصر
 اربوب اوكون الدي مقلبي مسند انون الديلر طولو عتران
 هوان بر كورن ذور ديك ذبون كورينه الدين ميون كبر
 وديك ان افديك بوكلوب او خيه الون مدديك اني فالد
 دهني هلو ك اوله جمله به حال ايه منع الديك انون
 ذبون بر كورن اربوب ذوب ديون الديك انون غشيم
 مجاندك كبر دي بقلاد مقلب ككصب كبر دي بقلادك
 ذوالا كبر دي بقلادك بوغلا كبر دي بقلادك اسد مار
 كبر كورن بقلادك تو مارش كبر كبر دي بقلادك سيف
 ذوالون كبر دي احير جمله بين الوردنه الملك انون خمر
 معدك چيل انيرع سوار اربوب مقلاب اوله ديك
 روي دي

اي ديون ندر بو سكره انديك مالمع حرامه وديوب
 ديك ده ذبون انديك اي لا بچار برده بغير شاهه
 من تو سور سكر صفارن واربوب مورج بشاردي بر
 سورن شاهه ديك ايه عي باشكز نور فارغ
 وديك عمن معدك اديك اي طغون بر سنا مبر
 نجه وديع ليم مبر سلما اندكس كل فر بين كورن
 نجه سلما ف كافز وديع ليم بر وديع سلكه مبر
 ان نهر ان كورن او سور سه سني ده كر فارغ اوكر
 كه كند عي حارنك ايدر بر طوق قدان انك اعزرا ارا
 ديون بن خمر دي خنرك ان نهر كورن وديك قانور
 سكره عي حارنك ايدر ع ديوب انديك ايدر بر ده
 انون انجون وديع سور عير كورن كورن بر ايه سكره
 ايه ديك بوخسه كورن اول آده حورن صيل ايدر بر
 ان حور قدان وديع ديك ايدر انون او ميلا كورن
 اول سور وادن فر لغت ايلين ديك ذبونك انديك
 ديك بنك مادم ك جامع شده ديك كتم ميلا انديك
 بولر انده ديجه مبر دن فر لغت انهم بين بولر حورن
 باش كورن قان وديك حور معدك ايدر كورن

كرمه قائله المحدث ديشنه طاشي بيله بوقد بويوز سواله
 سزوك حنكاه باغلا بيل ارا فان اوون باش جوله خطا بولي المير
 دونج بيل بر صرپ شوبله اوروكي مخرمدنكه باشي
 اول باشنه بر انا اولوب عقل و ابر سسلاز مقلتك بكلم
 اول حالو كرتوب القوش ككك حكس بر دن بوزر ديار بيلاز
 كازم عكرت دغني بوور بوب بر فصل بو جتك ابلار انا
 و ناله در انا خنده وطنك نكه زه و جوه دك اولور بجوم
 ساغه اسلام عكرت بوزن اولوب همان قلعه جاسنه
 فزان اخذ بوقوبله قلعه كرتوب شو (ك) نما بوب حنك
 برك ليين اولوب بطور ديلز كافر عكرت ده كير و ديو بوب ويديلز
 بو ستره وان ديونه قلعه و بوب تحسبن الليل اقر بون
 اكي اولوان بكن ن ايو حنك ابلار بلع انتقام م طر بيل دن
 اكي سرديلز ايجوز بو كوئدن سكرن بر دغني بولديك صبح ابلان
 و بيبوب جملله بئي قلعه ن كجور بوب مبرك الو ب كون
 سيلر سنا و سوب بر صارا اده نج و ديكت ديون كرم اولوب
 شاه ياردين عسكرد قلعه لر ليل بوب كين بوبر ب كين
 كنان بر كنان مشهور و كني كس نون م كوئد و كرل قان سون
 سنده عذاب ابله عسكرك انسون لوزك بوئتك اولون

صواب

حياك كك كون ديدك بو سمن صفا بوب رعالي ابدت اندك
 قلعه صفا صفي اذوت نجه سوزار ديو ب قرا ريلدور ايير
 ده بكاره بر بر لبوب شهد و نجه اولور حاله نجيب مكار و لوب
 بر بر دن بار بوب ده بوق بو قد سكرن كيم بوب بوب بوب
 مبرر بيه و بر مكر اولون ديوب حق تعالي به سنا ذابوب بوب
 ده ملاج اسنك بر بو مال اولون ديون صبا ح او انك ستر قاره
 فاندن باش كوئك بوب حانج درخين ايلدك ديون بيل
 و نك اشرا بيه سارا اولوب بو قد عسكر ايله قلعه ديون كيم
 جيش ايلد بيل مبع بكلم ايجر و دن كافر مكر و طيشه ديون كيم
 بيلد بيل بو قون كيم ارحانده اولوب بجه لوك و خيشا ب
 اولدليل ديون قلعه قيت سنه هجوم انك كجه سعد واقاص
 اوق اوق اذن عسكرك ايدر دك جمله نه حال ايه افضاه
 كك حكته ابلار بلر اندن ديو ب بوب بوب بوب بوب بوب بوب
 عسك اديوب او حكي كني سكر خابت ديون اولدليل مبع و
 عالم كنه كنه نكه ايجده ايدك بيلدور اول حنك بوب بر
 دما اطلبوب مقبله صوتور بوب ابلدست الو ب سجده
 به و اوب القلوب ايدك اوقا ب بوقم اولون اله سكرت
 قدرت و قوت و نصرت ق جمله سكرت بوب كنه بنا ايلدن علم
 ابا هيهم حليل الله واسما جيل عليه اسلام مبرسته و كعه
 شريف مبرسته اسلام احسنه مبرست ايله روا كون كك بونا
 فزون ايلدك فاذك كير بيل اولوب با جمال اجه با رت ديوب

سحر

بینه بنیله بارکاه صواب ایستادگی بیدارند چون قلمه خوشه بنده بیدار
 عمار میزار برین قوت حصص مدبر دیوب با اوطا و طرا
 فیه بر حیل بر دانه بر دیک بودا شرح اده بو لزار و
 طلور طشره ده بو لزار فوله ده ک برت نور و طرا
 اشد لیل اول دا تر ا بجد کبر نیلر انا عفر ک برت حایل
 مکتب اولوب شاشند بر فی الحال بو لزار شویله ندر بر
 کوی با سندن و لشدن بر بو ذک کرو تر اولدی طلو
 نور من تار لیه دریندی آتا بر نصیه جیتلر بر یلر تو جه
 واکه با رکا صنه صصد اولدی بقلن کله مدلس بر ش
 بیخه اولوب کنت و بر مل بقدر الیک ذیل اسمی اظه
 کانتک مک بو ذک لعین بقدر بو کنت اصل دیوب دا تر
 بر ایکی ادیم بلور و بر صلی ایچک اده سو ذین بر قلع با دیوب
 در شد ک اما ن حوا که کنتم دیوب نور قوسندن ان که
 اوله رینه بقدر مک حوا لیمه دانه کتارده بقدر ایچ
 همان حواجه بنشوب بو فی با سندن فاوره بو بر جت ده
 بجدن اکتندن قاوره بو بر بر حایندن حقی بکو بر
 نیدن حواجه بکو ادر حواجه اکتدن کسوب تو جه لیه نور
 ناز دیک فی الحال اول حوا فاوره عسکر طلور دیوب ناز مار
 اولدی بر اول کورت نر قلیلر دانه کرو هنر اولدی حوا لیه
 بنده

صبر و سینه بخت بریدند چون قلمه خوشه بنده بیدار
 در کوندر نور و طلو بر قوت اطر لیه بو بر الیه بیدار
 ایله ادر سحر ایسی بو ذک برت جنتک ادر من دیوب ادر
 سحر اولوب طره کوه بنده و قویه بنشوب بر ناز کور
 او روت یوب بقوت ا بجد کبر کس ادر دونه کفار نور
 دیوب شهر بر اجیه قوسیلدی کتله طلع بو حایل کور بر
 عورت قور ایدر بر بو ذک بو لزار ادر و ا کنتک
 عا فر لیل اسیرا اولدی دیوب بر فاد طعا نازک دنیا ک
 طریک بو ناز بو خالک اکتن ناکاه حوا بو ذک فی بو
 ذیل بو ط اقی بو ط و بر لیک و بو ط ا بجدن رطل
 بر ق صند اسمی کوی صند اطر اهر اولدی حال کتله بو کتور
 دای کر و ب ایچ لیک ادر با ریک حلد اوله کس شق ک فر لیر
 اوله رینه با طرا شر با طره ایچک با حوا طلو لیلر بر لدر بر
 ایله ایچک دیوب ناز بشر ایدر کس اول بو طرا آشفه
 دیوب بو ط ا بجدن با برن قلیلر طرا هر اولوب کافر بر
 در مغه با طرا بر یلر ماز طلع اولدی بر لاش کسلور قور
 در عوا قتا اولان کتله بر لیک لیلر دیوب ذیون اول حال
 کور بر ادر لیه در بو ک فاجدک بو ناز بر عا لیت و ار
 ایچ کتله ادر لیه بر قلیلر ایچک دیوب قفا طرا ایچ
 بنده

بر زمان حکم الزمان اصحابی من یبغیان وار ایدین علی ملکیت ایزه
 و یبغض احسن الاله و نه منین ایدیک خاصه سوی بنور هر آره
 کله فقدره ذرایه ذمعی اولسه ماد منک بد کن از یزید درین
 سه اول ذمعه ایوی سو اول سر اول آد منکی ذمعی بر اعانده
 یه اول داوج سالنده قیایا یوب ایوی غویش اولوی اهدک وار
 اول داوج ده محفنده یو نبوب برض منم الیله درینک بنده
 یوب بکنه دیو مین سکر یله کوب کوب دم حال یوبله بنده امر
 ایدهم دیو مین یه صله او نه رنده اولن کافر یوی اور و یزید
 صافی کرمین قیایا یوب نادر مال اولدی شری الهه
 یوب ما نده کله شوی اول اول حد مت بندک و سر جمعه اشعه
 دیوب حقه یله عقاد زکی ایلان امریک سر دانک و طریقه سوره
 دیو منابت الله سرورین اول سالنده بندگی شفت یو یوب
 دیو شکرت فالقبوب اولوب تک و محل حقیقی به تعظیم ایدوی
 طهرت و نما ایستک ادر شرمک الله یار الله تعالی
 سندان و صفت فافلن واسها بر بدن راضی او بسو کی سوزین
 طریفده یغ یوبله اهداد ایلان کنن ان خدا والله تعالی بر ده
 اولم اسک یو نده فوصین ایلک یزید سیزن قف قف دلین اقلان
 هم اول حله سز غوش کلدیک صفا کلدیک سیزنده مشرق اولوب
 صیدار کور سز تک و حد صکر جان یاشن او سوره اولو یار
 بندکن عقوب الیله حنک آیدک دم الله تعالی فرصت در برده
 خلدن

مثل این کم او اول یمن صلوات الله به او سید شکر کن یو یار الله
 یعنی او م کوی طاهره واروب کلمه کجه فالله قدره رحمتی کور
 فیده الیای قاف یوننه عین و ما انزل یونضمانه یعنی آدم نقتل کمر
 سورر وار سوزن یون لایق ایشنه الحیج صلوات الله خاصه مقبول الیریک
 بلکن ذایره رشاد ایشن سلاست و هم ما لور و سیمان و سوا
 سوزن ایلار وار سنلر یارین شهید تراویق فالله مصلواته اولو با سکر
 یمن بر و یمن عاشق اولدم بندت ملذذ الیکه دهر ذلیل وار
 هنده یو لور دایر نیند خاص کام بر او مر اید و خاصه کور ذک
 اننده نه قائل یوسدیوم بعدد ذکر ایچن دلیر حله خادرس
 یو لایم ایلان یمن طراح جمعه صلوات نه معالر کلدهم باشه
 نه عطیه لر طاعت و ما لورنه حوله الیله ذکری تابع الیله اشعه دم
 اور دلیر دلیق اول قیایا الیله بر سواد اولدم بر کورن کور سوزن
 دیوانه او مردم یارین اولیله اولیا و کرم تکلمه یارین یو اقر الیله
 نیجه تعالی ایده رب بستم بر عاشقین کی وصلند ما یاره اولم
 بر حسنه یعنی حسن ذکر مانه ایز مدم هم دیوب ایدک بر ده
 یو یزیدک شهید کی بن کینه کلمه سوزنه کور سوزن وارن شکر الیله شکر
 کورنده دیر یمن شکرم و تکلم سنلرا او نور کور جو قی یولو کور
 و کور کور اولوب حله سیزده انصاف ایلدین بار ک صبر ایدین یمن
 واروب شاه الیله بار یسوز بر حال اولدم یمن مهر کور الوب بر طبع
 اولوم اندک شکر سوزین الیله دیار رف ذایه سکر یمن صروه یادک

نکلر بچون قافز ار مغانلر حاضر ایله مد ک سخی بوزل بوئر
 کولرله بر مه بوز بر ایکی کون الطمطله ایله نه اولم کوز
 صبر ایله دیت کمن رضا ویر صبر ایله سخی بوزل بوزل
 دن نه ار مغانلر اولم کوز صبر ایله کولر
 ایله بهی بر ساعت اول اولم کوز صبر ایله کولر
 وکرک نکله بندن بو ار مغان اولم کوز صبر ایله
 محل جتی بندک الم جکته او کوز صبر ایله کولر
 وار دیر بر کوزله مقامنه بندن لر دیت کمن بوزل
 اشد بجه مد ک سخی بوزل بوئر کوزله کولر
 محل جتی کوز دیک اولم کوز صبر ایله کولر
 دخی ایکی دیک کوز صبر ایله کولر بوزل
 یک دست صبر ایله کوزله کولر بوزل
 بندک بوزل کوز صبر ایله کولر بوزل
 سکر دیک ایله بندک ایله کوز صبر ایله کولر
 دبدیلر بجه محل جتی وافر صد ایله کوز صبر
 کلید بوزل حاضر ایله کوز صبر ایله کولر
 جتی جتی ار قاسنه الوب وقت سجده محل جتی
 رعد شاطر ایله وایع ایله دم جکوب اسهاله اغز
 کندیلر اتا بوزل کوز صبر ایله کولر بوزل
 سن نجوب سنگین اولور سوزل کوز صبر ایله کولر
 ذنه قدر عینه کلن ایله کوز صبر ایله کولر

بر بوزینه ایله لیم ایسایش ایله لیم کوز صبر ایله کولر
 هر کوز دیک اولم کوز صبر ایله کولر بوزل
 دت ویر دیک کوز صبر ایله کولر بوزل
 صد بوئر یا نته کوز صبر ایله کولر بوزل
 هر کوز صبر ایله کولر بوزل
 شاد و ایله کوز صبر ایله کولر بوزل
 بوزل کوز صبر ایله کولر بوزل
 بی ایله کوز صبر ایله کولر بوزل
 بزلی قله بوزل کوز صبر ایله کولر بوزل
 بر ایله کوز صبر ایله کولر بوزل
 بر ایله کوز صبر ایله کولر بوزل
 اول محضه لیم طلی ایله کوز صبر ایله کولر
 دخی بجه یا نته نه حال کوز صبر ایله کولر
 دیوب احلام اولم کوز صبر ایله کولر بوزل
 هله خال ایله کوز صبر ایله کولر بوزل
 جین بوزل اضطراب هم ایله کوز صبر ایله کولر
 سندن اتا قله کوز صبر ایله کولر بوزل
 صوصا دبعیه کوز صبر ایله کولر بوزل
 الفقهه عینه واده قانه اور یا ن بوزل کوز صبر ایله کولر
 کوز صبر ایله کولر بوزل
 کوز صبر ایله کولر بوزل

تمام اون سکن کون دیر کر دیه من کلور دیوب امر ایلیک افواج
 طما ایلیکون حاضر ایوب کندی دخی لاسارین کیموس
 کلور ایلیک الوی جیل قیسه جفوب اختام اریجه سئلور
 اولدیلر کون دیر کلور کیدر یوق نا او میل اوون جمله
 سو جیره زار دیلر بریده مهری فالبدیر کیمینی اوم
 نور قلدر قیسه ایشا دم جمع نه فالبدیر کیمینی اوم
 فانه واروب صایح سلاوت کله نجیب درنده اوشر اید
 دیوب اغلیجه بلدک بیدر کلور باشنه اولور صور اید
 احبابوالم کیمه بوله کیدر کله حالین الله نعاک بیطور یور
 کون کلور بیه یارین کلور دیوب شکر دیک دیرلر تیجه
 کلام فرق کون باقدیر له کلور وار نه کیدر - اظیر یولر
 بریغ صبح اولوب مشاوار ایلیدیر عمر عیارک ملا اید
 حواجیه کوندر دیر کیم بر دیل ایدوب حزن صاعنی اولور
 بر شکر کلور عمره صبا قالدیروب ملا اید کله کلور
 کیم لیمه حواجیه یولوب کلور بر مهرین سار کله کلور
 حزن کله فانه کیدوب اون سکن کون نه کله کلور کیم
 کیمش اید کله الفش کون کلور لطف ایدوب بر ایل
 اوله دیوب رهعا ایلیک حواجیه دخی دیل ایدوب دیک
 یا عمر حزن اون سکن کون کلور دیوب بیورک سولوب
 انشا والله دی حزن صاعنی اولور کون کون اون سکن

بچه

بیله تیسیرل ایشی دیر انشا الله حزن به کله اولور
 فاندن صایح سلوت کلور معربیه جیفار سئلور
 اوله اندک بولور مهر نکار حزن ایله بر مرار اوله جفوب
 اما بو یولور حوق زخمینر بکوب نیکه در لوب باشنه
 حال کله جلد بر صبر ایدوب تمهل ایلیون صوفی خیر
 دیر دیدک عمریه کلور بو حشر و بر دت مهر نکار
 فریاد اید و اغلاک اشته بولور ده بوندک اما بو
 طرف ن اول کون کون کله کله کین اشیدوب خیر
 مهرین عشقی ده روئنده جوته کلور بر کون نو شیره
 و انه ایلیک شام ایلیک بن اهارت و بر واروب حزن
 عسکرین قیروب مهر ک الوی کلور کیم بیدک شاحه
 ایجازت و بر ذوبونه بیزن لوب بر ده بیه کیمه
 رید دیدیلر اخیر شاه امر ایلیک بر قان کون ایلیک
 تدارک کون روب بش کون یوز بیکه عسکر ایلیک اولور
 هر روز کیم دار ایدوب کون هم کیم کون اکی اوله
 سکن حزن کندیسه دیلور لوب اندک دیر حصوصا
 عمر عیارکی قتال اندک دیر اندک حیا لربین جمله کور دیکر

تا کوه تدارک ایدین دیدی بوزار ده خوله الدانه
 جویز دیدی ایلان بش کنه جویز کنه عسکرین لواندیه
 تین کوروب شاهین الین او بوب یوله روان اولوب
 کندیلر اشته بولر کنه کنه انا بوطرس قلان عسکرین
 نکار عسکرینک و سار نکار مشاور ایدوب نجبه ایدک
 لیم دیوب مکده قلعه سنه کوروب بویج یاروز لیم
 حکام ایدوب حاطر اولشر ایدک هر موذ دخی ظهور
 کور د لیم حصار کوروب قول ایلر بعد بر نامه اوز
 اوق ایله ایچن بویه بکلر ایلر کور د لیم کور
 اشته مشور کورده بر بوب قلعه دن اشته اندیلر بلاد
 سندن قالان عن بویله بر غیبه بر لیم حله من قول
 مایجه مهرک و بر میوز دیدیلر دیوبن یاروز لیم
 امر ایله ک هر طرف دن بر قاصد کونک اولوب
 ایچن و دن انر طرف دن بر قاصد کونک اولوب
 اندن ایچن ده اولشر بر بکلر مشارک ایلدیلر
 هر ایله ک شهید بر بولر بر ارا سندن قول قول
 نه جانیه کیدک دیدی ک عسکرین ایتدی ک دریا
 جانیه کیدک لیم یقین بر دیک اندن مصر طرفه

بی بی

فایض کور کیدین نیرل اوز کونک جولک بر قلعه وار
 دیک قلعه بالک لور بوشه زانه تا بعد بر اشته
 اولر قلعه ده و شته بلک اوز ادرن مصر بر مقدر
 یقین اولور دیدک مهر ک نکار ایتدی ک با عسکرین
 بوی کور دن خلاص اتمک بر جارج ایله سنه اولر قلعه
 فتح ایدک دیدک عسکر ده نوله بر بولرک بوشه
 فالدی بوب بر جانیه صلوات واروب کور و ان اولر
 دیدک اندن عسکر عسکر لردن یانه بعضی بر اوب
 هر موذین بار کاهنه کورب هر موذ ده دار و و بر
 عسکرین ایله بعد من بیه سنه قنار ایدوب اندن
 کلوب دار و و بر ایله عسکرین سنه قنار ایدوب اندن
 بیه نه واروب اندن لرا سنه واروب هر بیک با
 شته بر عسکرین قورب تنیه ایلدی ک عسکرین بر
 دیقه کید لره بر ایلر اوزان ایدین ذکر ایدوب
 لرا و و بر دیدک بکلر ده تنیه ایتمک ایدک
 نهر سنه ایلر اشته کیدک کینه ده قلعه دن جویز
 اولورن تیغ دیوب اصغر لیم ایدک اندن سوروب

هر سوختن با راکاهنه کلوب این سوختن بر من اورد و با بیخ
 عمر عیار کوشنده هر سوختن تا حدی که در نتیجه فشار عیار
 دمی به صواب در آن سوختند و او چون دید که بر قیاد
 عیار دمی به غیر معنی که سوختند بین ظارقه دمی بی
 نه اسب سوختند و خوب هر سوختن بر ما بر سلطان او بیست
 در و ب نظیر او در بیان کفار معنی که بر او نماند طور
 شا صحرک بار کاهنه کلوب کور در بیان که او بر تالیق از
 تاران او این همان سوختن کور که در نضضه بیخ
 هو قلعون عکر بر کور بن قهر مغه بشکند بر همان اول
 محله شهر دن به سلطان کرده جفوب به بیخ معنی که در
 جهاف ضایه و بر دیار کور کفار بن اکثر ایقلر که
 طو تها و اول کور در بیان که نام صاحبان هیچ یک
 مید اند بوقی ای کندی بیخ باش ایدوب جنگ اید
 در اندن عمن کلندیک دیوب شاهلر تکه بانه کلوب
 اولو در دیوب جسد لرین برر ضیله بر کیدوب قاجمه
 بو د سلطان بر عرب در لور و لورک صباح اولیخه قدر
 فیروب نار هارا ایستاد بر اندن شهر کلوب کتور مده
 قوراک بر هاده اخیر اولون شیلرک الوب غیور قایه

۳۷

صایه کین نشنه از مقتدر اولیوب به بود عکر است ابر
 شه کلوب قلعه بال طره نشنه روان اولدی بر همان بر خور
 فالدقده هر کور کند که از نماند بر نامه بال شاهجه اول
 هر عیار و بر کورده الوب او قوروق اندون مده بر ایدوب
 هر ایدوب ده ایدوب کور او را بر من بر خا که شکسته کور
 بو نامه بال شاهجه کور ایشه مهر کور کور کور کور
 قبول ایدوب سن ایشه قرقر صاندق جریا ذابیه کلر اکر قبول
 انهم سن غیور دیار کیدوب تا سوسین کور به جراب ایدوب
 دید کورده نوله دیوب بر علان خا دیر صون تبه کور
 نامه الوب سو رو ب بال شاه قلعه سنه کلر کور دیر
 قیامش فیرو شاه طره فندق تنبیه اوله ایدوب کور کور
 بو قارودن کوروب کور کور به الورغه دیوب بر کور
 اندک نامم وار دیر و ایزن شاهلر کور کور کور
 نامن کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 مهر کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 شاهه مهر کور کور کور کور کور کور کور کور
 مهر کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 شاه ده الوب او قوروق کور کور کور کور کور
 ایشیا کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 سکه و صفین ایشیا الوب ماظر اولدم عرب او شوق
 من

بود چون دم در این بدست بر می خردیم بملک بنو
 بر لغوت حال شمشاد کافه کندک بر سندان غنبرک
 بن اسمی با کز سندان در پیش شاه غنبرک صفای
 علف کندک بر بن نجیب کوزال کندک اصنامی مگر بن
 کندک می نامن امین دیوب تمام بختلین بن بوزرب
 در ایسه صفین اولاد امیر ایلیک عمر غنبار بر حلف
 و بشو در النور و بر دیار اندر عمر ایلیک ایخانم
 و از بارانویه بندن سلیم ایله عثمان بر ایاق اول دیوب
 سولدر بیلک عمرده نوله سلطانم دیوب جعوب کندک
 بکلن کلوت اولان حالک بیان ایلیک بکلر ده کلوت بیل
 مرز کار ایلیک با عمر نیجه اولادک با بل شاه برکت بوزرب
 ایدرمک دیدک عمر ایلیک بر کس سلطانم زلمیش بوزرب
 سه در دهمند کتک ایچون حلق اولور اتا سندن
 جوق از دیوب جو زلمیش سن دیوب واقف لطفیه ایلیک
 مرز ایلیک نیجه ایله کیم مصلحت اولور نوله نه اولور سه
 اولورن دیدک بعد ایلیک ای دیار بوزرب کتک ارک
 بود کتک فرق دانه سوز بوزرب و صلح و قلع کیردک جها
 فریم دیوب جعوب ایله جعوب قلمیه داخل اوله ایلیک

ملک

بعد بنده اول دولتنامه جها از کتک سوز ایلیک
 اوله ایلیک سوز ایلیک صلح بکلر دن جعوب بوزرب
 سکر قلعه فاتح ایله کیم جوب بوزرب سوال اولور کیرد
 لردن عمر معدک مالک شاه کابل بوزرب بن افران فرق
 سوز لر اول سند بکلر کیردک دوق لوق کوز کوز بکلر
 ایله بوزرب روانه اولاد بوزرب و قفق اولاد کوز قلعه بوزرب
 دک عمر غنبار حاد صوم تنه کیردک سکر بوزرب بابل شاه
 بوزرب ایلیک ایلیک شاه هم مرز کتک دوق بوزرب جها
 زوی ایله دیدک اندن بابل شاه و ذرا سینه کوز اولور
 مهر قلمیه الوب ایچر بزه کتور دیز بابل شاه کوز اولور
 کلوت صفا کلین ای با نوزرب جها هم دیوب مرز بن ایلیک
 دوزنگ اسلک مرز فرمیوب بعد صد بکلر کتور
 بان یانه دیز بیلر بعد فرق الوب دیار بوزرب جها هم
 صوم تنه کلین ایلیک بوزرب بابل شاه بوزرب صفا
 صفا فیت تدار کتک بکلر مرز نکاز عمر کس کوزد
 دیکو بوزرب کلور بوزرب قازم کفار کتک کتک اریسه بوزرب
 بوزرب شمدک بوزرب بن ایلیک تمام ایلیک دوق دیدک عمرده
 کلوت عسکر جنر ایلیک الوب کلک بوزرب بابل
 شاه مرز بوزرب سلطانم جوتک کلک بابل بوزرب

بود که اجوب او نور من سخن بجهت طهارت کلوب بیروب
 و اجوب غوی که بیج بدی مهر اندک اشکاء عجاب ایام
 جمله او ده باب یاب اولور اما اول بیج صالاد فاس ده
 اولون بر ما ندی بر معنی او که بیج بعدله او بر نه بر نه قالید
 بیج بدیک بعدله مقتا حله بیج اول عامه صوره شده اولون
 سرور و بر دت الموده بر ریه اجوب فیا قارین قالید
 دینکل نه لور برین جمله بیج درن طبعی جقد بیرو با بل شاه
 کو در خجاه حاک بدی بو در خجاه عمر بعدک بنوب بر طایحه
 اولون بیقوب بندک جکدک بو که سر کای خلیج بو حال کوروت
 طبع ده اولون فو لریه جنر ایلد بیرو اندر ده اجوب بو بر بیرو
 بکلر ده دال بیغ اولوب کر ایدن طبعی ایلد بیرو سر جو بیله
 بر اذ جنک اولدک اندک فرق بر کله عکس ده کلوب بندک
 عمر جو بیله جو بی اجوب اجوب الای اذ دمان اجینه
 قلعه فوجی امان دید بی بو نل ده قلعه ضبط ایرو
 با بل شاه جنر ایلد بیرو بعدله اطر اقدن ذهبی بیجو
 خاطر ایلد بیرو اشته بو نل ده بو نلده اقا بو طر فدن هر دو
 عکسک اولکی صغوب خاطر جنر اولدور مثل دیو
 اولور برین بر اقی میایب دیوب بر سر قیلله بو کلده و فایده

توسعه

این سخن کون اولد و شتی اولد قلعه بر بر فو نل بر اقا بیجه
 بو بیج جادو بو بیج شاکر بی جو دیوب کو بی بیج شو نل برین یا شری
 کس من مشور می دیوب نظر اندک لیک یا شاکر بر نه و جادو بو
 ساروش بر صوا جه بو خالی کوروت ایلد بیرو بو نل برین شری
 اولور ایشلر همان نل بر صو ذین یا نته کلوب خاطر ایدور خلایق
 اشته کتور دک هر سو ذ کور اجوب اطر اقدن بیقوب کوروت
 نه جادو بر وار و نه جکره وار فالقرب کوف اولد او بر ارب
 به بر بو نلده نه ارا اید و بدی ساروش ایشلر او بر ارب
 عکسک بیج اشته شو لیه رنگ ایلد ک دیوب اولور حاک بیان
 ایلدک اندک ذوبو نه واروب انا و حق خلوج ایدوب اوده شا
 شاقوب اصلین صور دک انا و حق عمیرین اصولی خبر دیو دک لعین
 فو ده پیش کلبه و و لیک اندک بو عالم ایله فالقوب تکرار آکی
 کونله متدی کلده بیرو کور دیکر که جمله جادو بر طب دور کور
 الماسی اقا بر اده اعرین اولون شیلی دن بر نسته فالله پیش
 اندک عبد اطلقی جا غیروب سوار اولد لیک بو نل قنخی
 طبع فله کتد بیرو دید بیرو عیبت المقلب ایشک بیج اقا شو قدر
 ایشلر مکر با بل طبع فله کتد بیرو دیدک در بو نل بو خبر ک
 ایشلر کین همان فیله سوار اولوب بر صمد و اندک با بل
 شاه قلعه الما ذ همان اید بیرو اندک ایشلر مکر
 اید بیج دیوب جمله دن اول جمله ایله کتدک اندک

ذوق بونگه ادرینه در شوب چلبسی بر دن کند بل بر کور
 با بل غلبه سینه کل بل جمله دن اول دو بون کلوب بر شین
 سورب بر بر لر هر موذ ناچار بر غس لده کنی با بل شاره
 جهو اید این دیدی عورتا بر بوج او ده سینه کلوب بر
 کین کما فر لری با بن شاه کند شمدک سینه ده اذک با لده
 سونک دیک بر دیک کور در عورتا در بر به تا کار عتار فر
 مهرک نلین دیدی مهر بندک بر لعین مهر سینه شمدک سینه جهو
 مردار اغریزه الوار سون و اکتیت بونزه شمدک سینه کلوب
 کویله در بوج اول حال کور و ب عهان صابانه اذک الو
 دوق کینه بخلاک عورتا اول کور و ب عهان صابانه اذک الو
 طاشدی اخلدس دک اگر مهر ایلنه صلاک ایدر دک اذک
 جهو دن قور جار بوکن لعینه بند کوی بیله صلاک اذک ایلدک
 لعین بر لدن فالقیه قدر عورتا غدن صولدن بونا بصده
 طاشدی لعین بر اختیار ادرینه در کلوب بیلدک عهان قلعه
 اذک کور دن کلوب عسکر ده کلوب بیلدک عهان قلعه
 با بل فر شادوب قور بل بر بعد مشا و بر ایدوب ار شور
 الد لعنه لیم کاه بود بون و کاه او شور لیم قوش ادرینه
 اوج مسوندر دیدی بر قاج کور دکلفد بل بعد کینه
 بون و برین ایلد بل اجمرد دن طلوع دن جوی ادم تلف
 اولدک اما اسلدم بکار کینه ذطیر لری فالکد م
 کلعت

مهر کجا کلوب ایلد بل ای با ایجه ازمو حال ظهیر بر تالک
 دیک لیم از شمدک اذک دعوت ایدر ایدر بر دن ادرین کور
 حال مشکل اولدک دیدک اذک عورتا سینه بر دعوت لور قور
 به بون بر دهی ایشی جو قدر عهان سوز اوج کوله قند ندر
 سورول مصر جانسه کینه ایدر بر مصر عاتیک بر مملکت
 سوز که کی ظهیر و بر لری ادر دن مغرب عاتیک کینه لیم بر
 بونر دهی بول ندر اریکته بیلد بل هرده اذک لکر ایدر
 عجانا بن بون نلیم نه صیاده ایدر ب غلبه اوفه رعدن فالدر
 سح و کین حاطره بون کلوتی ذربون بونلین اچیلدن
 او غول لیم در بوب عهان بر کینه قلعه دن عسک جعفر
 بون نه فرصت بولوب دایر و بر و بر بر تها بر جفادوب
 اذک کلوب اذن اسپا بن بولوب کور و ب کیدر دک بعد
 الوب سو قتل بر خلال فر بر نه ایجه بر لوب و بوب
 کلدر جو کوی صباح اولدک کافر لری بر لردن طو روب صوموز
 بار کاصنه جمع اولد بل بر لری لاس کلدر و سار کلر
 کلدر اقا ذوبون کلدر صوموز ایدر فنی بر لوان
 نه محبت کلدر دک در کین عورتا عهان کند صورت نبله بون
 غصبت هر بونین بار کاصنه کینه لیم دک و ایدر کوی انا کار
 لر قنی مهر ککار عتار کور و ب او شور لند کین بولوه

بود از مندی غایت صفا یار اخیر خود یار هر روز
 کلام دیدگی بر روی کرده بیدار بنی بچون بود
 چندین دیدگی بین ایندیک بر بنی با نه راست کلام
 ذوقی کوریش عینی ایله خبر و بر دی مهر تکرار
 دند امین دیدک هر روز ایندیک بلکه اول دخل دیدک
 بین بوطرفه فاشش دیو عناد ایلدیک اشته اولکجه
 بکدیگ اری کون سخن در بر نندن طور و پ کینه ارا غلوز
 بوله جلاوب کشد یار هر روز ده حکریک اردینه دوند
 کینه کینه بر در بندک وار دیلر کوجیله کجوب وار وار
 بول دو کتوب بر داغین دینه دیاندک ارتوق کیده
 حک بول بوق اونه سنی ایشامن اولکون اول اراده توندیلر
 اری کون کینه انرینه سوار اولوب کیر و دوند یلی یکی
 سونده کوجیله بولرینه کلام یار هر روز اصا ایلدیک اول
 ارایه توندیلر بنه فاشانه جاغیر بر ایندیک بقه
 دیلر و کتوب و معنی بوند کینه بر حال وار در کلین بو
 اراده اوطور ابق ادوب ذوق ایشا یالی بکنی بولور
 اندن بابل قلعه کین بوقلیه لیم کینه قاج مسونلر

دیگر

دیک ذرا بین بندک جاف بوس تونه کل بندک
 الکی معقول دیوب قوت یار بران دکند یار بعلک
 ذوق ارا معنه بشلد یار اکل اتن بولدی یار بعلک
 حلد سنی بر برده الکر بغلو یا تور بولدی یار باندک
 بر کیمه یوق بینن بونک عقلمین باشنه کتور بوب
 ایندیگ اکی بولون ندر بو حار بر سنی دور بش کوندر
 ارا ریند سنی مهرک اوعور یوب قاجدیگ دیدیلر و بیک
 ذوقون ایندیگ نه سولر بونا کرا لر بر کیم بغلک
 و یاهر نیجه اولدی کینه بر حرام زاده نیکه اوش
 سن دیدک کورن کلام بغلک ذوقونک بندین
 الدیلر ذوقون رفته بنوب هر روزین باشنه کلام
 و ایندیگ اکی شهرت بار سن بوندک نه ارا کین بوندک
 عمرین جوله سنه نیجه الدان دکن بن مهرک السم کین کوم
 الور قجارم اشکار الوم عمر بناینه قادر اوله بلور
 دیوب بولم ایله اول ارادن قاقوب الفار ایله فاعله
 با ایله کلام یار مکر در دیمند بابل شاخ جسدینه صفا
 رو کینه تختنه کجور مشا ایلدیگ ذرا مهرک ایشا کین
 بوله در ده کز قشار اولش ایلدیگ بونک بابل شاه هر روز

قریب طوبی اقلدک ای شهر اربع عکرت تا بولیه رکنو
 وین دیک دیوب قرا ایلدک دوزیون جلی ایجسندک او
 ناکتار سنگنه نه حدین دیرکی موز ارطوسیه بولیه ایله
 سین دیوب دره دهنسک صلاک ایلدک اذن صبر الایله
 کما اسدوم عکرت صص جائسه کهناسر همان بر بریکه
 اردیشه دوشوق کند ایراشنه بونلر کیمک اقا بوزور
 عورتا ر عکرت اسلومه یثوب کقار ویک دیرکی رکی نکل
 ایروب اذن سور عتله چکوب کند ایر کون مضمین یقین
 طدیای عکرت اسکیر دوی شهریک مضمین کلوب صباروان
 مضمین بولسوب احوال خیر ویر دیک جمیع کوبه خافه
 کندک شاه عکرت بریم اردیمز دن کلوب بن مغرب
 دیارینه کنهک دیله بر قاج بان کوی خداسکبه
 ایروب بران ذخیع خاطر ایلدکن صاحب قرانه بر
 این هذمت اتمش اولور ککن دیدک بونلر ایلدک
 باش اولده رینه اتماشا صدان بر امر کلدک کرسکر
 اسلوم اول جانینه واریر ایله قومیه ککن بوضه
 صکره ضری کوی رور ککن دهنس بر باشیمز دن قوی خاوند
 هان

همان بونله طبه بندک قند کیدر ککن و عورتا اولور دیر
 دیر کک بوز بر بو ذوقون بر نامن لر حله صاحب قران اسلوم
 ایله کلونک کور وور ککن نه خفا لر ایله ویک دیوب الوپ بوزور
 دیر ک اذن عکرت اسلوم کوشولوب استه احوال خوریه
 اولدک همان اسکر تره جائسه کیده بونله کیمز
 بولوریک دیوب بر صبه بولدن اسکر تره طره شنه بولیه
 بر کون اسکر تره طره قند کلدر اذن کور ویک ویک کیکیر
 همان ر کسارین غنوب حسن ایلدکین صومقورین ایلدکین بعدن خیره
 برین بر قاج کون ایجلاک جمع ایلدک کینه قودیلر بعدن سیاب
 لوبن و اتمش بر جانیه برین بر اسکر دوی بکن دور مکر بر
 دودن کون اقر کور ویک کک کاکر عکرت بر کینه اولسوب کلوب
 لر جمله دن اول ذوقون لعین یثدک عکرت فریاد ایلدک
 بر صص ایله کیر یثدک بون بومور خور ایلدک دوشمان کلدک
 دیوب بر نلر شوپیه بولیه و یثدک بوقدر چوقلوق عکرت تره
 اولما ذ خیر کور ویکر حال مشکلی اولدک دیبوز کسکری
 بالامار لرین شیخ ایله جالوب بولوریک در یاره قالدک بولر
 الیغه اولیقه قدر ذوقون کلوب یثدک کور دیک اولیقه
 اولوبون لر همان لعین کور قرا دوی کندیانی موز اولدک
 کینه اذنک اینه اسه مستعین سرور لرین هوق کوسه
 ورا ایلدک همان لعینک باشنه اولدک ایر لعین چوقونک
 اذنک سلاج کورین الوپ بپانه اذنک همان لوبین بوز تره

محکوم بهر ایدستی تمام آیه در عین کتبت همان اول حاله عمر
 عیار نشون بعینت هم آیه بر عروغ نصبت جابر بیدت صلا
 با همغه بتلک بره اما ان دیوب جان غنغوسه ووشغچه کرور
 فر او شوب لعینن در آیه انک بیلر بعدد رو کار اسوب بکن
 اجوب خط روانه اولد بیلر بر عین کتبا کور دیوب درون صلاکه
 او یونور کتبت انوب وکسین قانجه ایله کوجیله طشر جفا
 دیوب ساد در لعینن عقل باشنه کلک کیلر صورت در
 انر جو قدر کتدلر دیدلر لعینن اه اولدی جهره بر صلاکه
 عارندان بو دینه نقاب طوتدلر صوفی اندک برک دیلور
 ندی بو صحران بر کون سن بو قیاس سن اندک صلاک اولور
 دیدک ذوق انبتک او شوب بار جان وکی منجه جانان اله
 کیم ن لکن زلیح اول عتار حمله کار اول اول کیر بکنه ایله
 قورق ایلد دیدک حله کنه یونلر اسکندریه صعل سنگه
 دو شوب قورق ایلر اریلی عجه ایله تریه کوی یوق جمله کیار
 عکوف اسوم سو زوب کتور دیوب یونلر ده جو قلوب عسکر اولور
 جمع اولر سه بو قدر کتک کورک دیر اجوب عارون اله قار و
 طشر کولده روب جاهر دیوب هر یوز انبتک ایزا کیر
 نام شاه طشر کولدر مدعی من عسکر اول جانیه وار بر سه
 قومیه کنر دیوب بو شوب ده دعا ایلد روب انبتک اولور
 ده بر لعین عسکر کلدی کوی زلفه سن استک بر لیر یون ورس
 به دریش واروب کتبت ارتوق طشر کولدر کلمه بر کیر
 یونیه

حلال کیدوب واروب یونله فساد ایشلر مدیله هر یوز
 بندگی من بر لعینن کتبت ایدوب دصبر کورون سن
 بو کتبت اومه سه جاک قدر دیوب اسوب ایله ایدوب
 ناله ایله اول اراده الهی ایدوب عسکر اولور
 ناله عسکر ایلد کورن کتبت اعلا سه شاه صبر کولدر
 ایله ایدوب کورن کتبت ایدوب عسکر اولور
 کتبت کورن کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب
 روان اولد بیلر اشته بو کورن کتبت ایدوب
 قور طلق شول صفر عسکر ایدوب دیوب صوفی روکار
 ایله بر قانجون کیدوب بر کورن معرب یقاسنه در کتبت ایدوب
 زلیح سن اول ایلد بیلر بو آیه نه در کولدی ملو طر ایدوب
 بر اشته مغرب دیار کتبت ایدوب در ایدوب عسکر ایدوب
 بر قلعه وار صیدر دیدک انبتک کتبت ایدوب بر قلعه ایدوب
 دیوب ایدوب کورن کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب
 بار کا صحران قوروب قرار ایلد بیلر کتبت ایدوب
 اسان ایدوب بو کورن کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب
 فی سیدل ایدوب در دیش عسکر کوروب سوروب قلعه
 دیوب ایدوب کورن کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب
 فی تفتیش ایدوب کورن کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب
 بو کورن اول دیار کتبت ایدوب کورن کتبت ایدوب

انکه همچون اول قلمه شاهنه و جمله شاهنه امر کرک بولد
 شدنی صافنه کن عمر عتار قلمه کنک بر طر بصره او بوز
 لر و در او تصویر نالک کور و همس ایدک بولد و ه قور قار
 لر ایدک و در باد ه هفتک لرک وار ایدک برده عمر قلمه
 قور سته کلوب اجبر و کور سته استک قور جیلر قور مد بزر
 بر سن فصل عمر نفسین بساقد بر ساف بولد ک بر سلور ادم
 کفیل اولما بجه قور با بولد دید بیلر عمر ایدک جن بر لر بر
 کسبیم بوند بی کیم بیفور سندن سینه زه دیان کلور بوز
 الما ایدک بر جور کور عمر نف بیکنی سن عمر عتار کور دید بزر
 عمر ایدک بره جامع عمر عتار اندن بویله قور قار کسک
 دیدک بولد ایدک بر کور سته ک اتا ایدک بر بیل دورلو
 صوبه تلر کور پیش دید بیلر عمر ایدک بر سن سراج در دین
 بوشن لرین شاهنه بوند بوند بعضی دیالو لرین عمر
 در بر صم منقش او قور ک بر ناسیم در بر بیلر بوند بول
 هر طبع ایدک بر عمر و بویله دنی کید و بیا اول و بیلر
 شاهنه بولشوب قور ز در واه وار دم شاهنه طویله بکده
 در بر بولمده ایدک بر دن کیم سینه طویله بوقدر دیور
 بولمده صفا جبهه طویله ایلور دن کور و دن وار صعبه

ایدک و بر دکر بولر حظه ایدک بولمده باشنه او بوش
 کتار لر ایدک عمر ایدک بوقلمه دینو سار شاهنه کیم در بر
 و نه الهه صبور در بر دیدک اندرا بولر شاهنه جابل عمر ی
 دیر لر شاهنه کور کور کور دید بیلر عمر دره نوره همان صاع
 اولور در بویله دعا ایدک تمام جنرالک اندن بکلور کور
 ایدک اشته سینه بقیله برده بر قلمه بولدیم اتا حکم
 ایدک اجبر ک کور سته ممکن و کل کور شاهنه جابل شاه
 دیر لر امش سا دنده طرافنه سته سائل امش ایدک کور
 بنا او بار کور صر کور بر سار دنده صوبه ننه بولر
 اسباب اشته جبهه کور تبع قور شاهنه شاهنه واره
 بر ن شتک ایدک ایدک صکک سار لرک باشنه پاره ایدک
 بر ن اقا بجم سو ذمید ز طبع ایش ایدر کور اولما در عمر بولمده
 وار دیر دیمیه کور بر قاج ساعت بوقدر دهمی اقدار
 ایدک دیدک بکلر بر عمر بر ک بک معضول دید بزر
 اندن عمر عتار انبار کور مدین بولر برین بویله کور
 با سار حصار و بر صر بر سینه کید کور و باشنه بینه
 بر کور کور و بر دکر جمله کور کیدک عمر معذک غار ایدک
 با عمر بویله اولما ایدک بر دیدک عمر ایدک کور کور

ایله امر ایله ک فلعیه حرض لندن مور لیش ایله ایله
 دینه مور د یار هر مور ل فکرم کوشه مین کورده ب سولند ک ایلام
 ایشنه افرین ایله یز مور قدان مشرق وک ایله لریک الوب هر
 مور ب فلعده ن طلع ایلوب چوبلی بند ایله ک بختن عمران بو
 وار ایله ک فعه اوغلار با باکله مای مور ق سینه کیده ریز
 تمام فلعیه الیک بعده ضرب وک مین جملیک مور ب ایله ک
 ور د یل عرقان کنه او شهبوب بری بری جمله کن بوقلند
 بکشفه باه لندن مورین د یله ک فدر دیر مین دیوب ایله ده
 دیر هر مور ب حکمانه ایله ک بری هر مور او غلی هر مور لک بری
 فزاده بند ک کفار عسکر کور آله کلور هر مورده جن کور
 مع فقیه اوغلو سیدی سی انا غی ناریم د یله در د بند هر مور
 د یله ک فدر کنه حله وک مورچ اوزه رینه حقا روبا جا طر
 مور مور س کن بلیم ک ولد ز باغ مورچ ون اشافی ناریم
 سوز کورده حله فاضل ک بر مور فدر و فک و خلیه و مین سکر
 ایله ایله یز شلدن با عسکر وک شری اوه د یله یز عسکر لیدر مور
 طوران اجمار مور وک جمله مین تمام اجمار الوب کور ویا در
 صور کور بوقلند برده کور د یکنی کیده و ارن کیده مور
 اولوبه ایله یز تا عرسار الیه لریک کور ب مینور الوب مور الیه
 دهنر کور س اکر لرینه مور کور و کیک صمان قور به ایله
 ایله ک حکمان ایله کلان طر شایه بریک ایله مور اکثر کورده

ایله کور ایله ک فلعیه حرض لندن مور لیش ایله ایله
 دینه مور د یار هر مور ل فکرم کوشه مین کورده ب سولند ک ایلام
 ایشنه افرین ایله یز مور قدان مشرق وک ایله لریک الوب هر
 مور ب فلعده ن طلع ایلوب چوبلی بند ایله ک بختن عمران بو
 وار ایله ک فعه اوغلار با باکله مای مور ق سینه کیده ریز
 تمام فلعیه الیک بعده ضرب وک مین جملیک مور ب ایله ک
 ور د یل عرقان کنه او شهبوب بری بری جمله کن بوقلند
 بکشفه باه لندن مورین د یله ک فدر دیر مین دیوب ایله ده
 دیر هر مور ب حکمانه ایله ک بری هر مور او غلی هر مور لک بری
 فزاده بند ک کفار عسکر کور آله کلور هر مورده جن کور
 مع فقیه اوغلو سیدی سی انا غی ناریم د یله در د بند هر مور
 د یله ک فدر کنه حله وک مورچ اوزه رینه حقا روبا جا طر
 مور مور س کن بلیم ک ولد ز باغ مورچ ون اشافی ناریم
 سوز کورده حله فاضل ک بر مور فدر و فک و خلیه و مین سکر
 ایله ایله یز شلدن با عسکر وک شری اوه د یله یز عسکر لیدر مور
 طوران اجمار مور وک جمله مین تمام اجمار الوب کور ویا در
 صور کور بوقلند برده کور د یکنی کیده و ارن کیده مور
 اولوبه ایله یز تا عرسار الیه لریک کور ب مینور الوب مور الیه
 دهنر کور س اکر لرینه مور کور و کیک صمان قور به ایله
 ایله ک حکمان ایله کلان طر شایه بریک ایله مور اکثر کورده

چنگه عمن بود یاد آن ناسخ با بجه کید مرادک اسما برک
 اندک هوش امدک الله ویرا اوله اوله اوله اوله اوله اوله اوله
 عمن تکله امر دنگه اوج نانه جتی نقول ابلدک وارین بوده دین
 نزه به ایدر سه تا کلین جمن ویرین دیوب کوندر دک کند فرزان
 ابله فالک آقا بو تر ندان ترنگ شکر در درین دن طلع جهور به جا
 دیو طوب کیدک اما نه به کیدک کنده به بلور دک کن سنک
 شایخ طایفه املقدن سو سو روزه الم کلین دک اما بیاز
 یوز ما دن ماجر ایدک برده با کن لقدن الم جکر دک لورا
 انبوی بملکه مزاران ابله صوب امله التمش ادم غایت
 موز به کله کله ریزی استه امیرک مر د ان جو اولوب اولدن
 اللی اکی ایدوب صافی او مر مر دین بنا ایستنه بر شرین کلیدک
 کوزدی ایلدک کبیر او فوردک ویر شوره اوج فن مر ندان شلر
 صل ایدر دک جو کوندر صبر دیوسنه کلیدک بر تیل کوزوب
 سوزله ر افعه در لریک کلوب ویر ویر بر شخصی کلید
 شول شکله اما نرم قو میهم بکن من در دیار کونر یوز لره
 کلوب کوزوب بر بی ادم کوزده فی اون سکن ارین قلد کلین
 سا اگ او نا بو ت او سو ذره ایستن جو کونر صبر کوزوب کلونه
 صید بر دن عاشق اولوب همان او جیده صاحب قز لکن اولونه
 کلون سدرم ویر دیر عمن ده جو نل بر سلوکله ایدک بولدر
 ایدیلر اکلن نه قو مدان برین ویر دن کلوب ترک به ایدر
 کوزدی عمن ایدک ایدک بیل حال اولم اولونه کلونه
 اشته بر نظریب ابله بود یادک دوستوم او سو ذره کلونه
 مغان

چغانی بیتر جیبده اولما دک باهم صوف ججه اولور دیرک
 انلر ده ایدک لریک امدای اکر سوز سوزور یوز بر جیبده
 کرا یوز واره لم بر سنی ربع مسکونه سوزور دیرک ویر
 عمن کله ایسه جاننه مشک ایدک با لکن کن مکلن ذاده
 او صا نش ایدک بیک معصوم دعوی نه اجات لری ذیل بر دیر
 اندن جو لری او جیده کردین اولونه دوستوب کرا یوز کوز
 دیر ایدن عمنه تکلیف ایدیلر عمن او کوز موز با یوز
 صند لره سنده کوزوب قران ایلدک اندن کوزوب دیر قلم
 ایدوب عمنه اولور دیرلر اوج فن قرند ان عمن بر
 لری دن قصصا نوب اولدیلرین قهرک ذیوع به مستقر
 ایدوب عمن صا جیه لره عرض ایدر لریک لکن کوزوب اصل
 کوزوبه دلیل ایدک بولر ابله شویله بر صحبتده ایدک اما
 مهربن عمنه دیر و لکه جله مشن ایدک و بولر ایدیلر اکر
 کوزوب کوزوب بر معصومه بی معصوم قور دیر وار دیر و هم ایدک
 ابله قرندم وار دیر کین جو کونر اوله دیر اول وار اندک موز
 ال سکر کل بن ال دیرک عمن ده بو نوله راضی نوله دیرک
 ر افعه برک کوزوب عمنه اولدک لکن اولم برین فن قرند شو
 لری صند ایدیلر جو کونر افشام اولدک جم جام کوزوب
 با ایدیلر اما کوزوب کوزوب شلی اولون سکر برک کجه با
 موز صند کلوب عمن او با ایدیلر دک و ایدک اکر کوزوب

خوب بر قول او زانوب کردی زین نظر
 خورایوب دلدی که بر او بیچه که سگلاک قطعا
 سرورک برندان آره مدک بوکون سرور او بود دین
 بر دین لعینکه چهره سینه بر سکه صاحب ترخت
 اولاه او دردی صبح او روب دینه سگله او در دینه
 معلق بطلدک صبح کنه برندان خالق صیوب او شور
 دک لکن توکسی کوم بولده مکه شلاد بوکون اسما
 برک و یا سنده اولار عنین که اول شخاعتین کور
 بی اختیار خدین ایلدی بیلر اندین ذره نایق تیج بر سا
 عنت مقلا آرک یا خوب عقی یا شنه کلوب کون بیلر
 اجوب کور دک سراسی یا شنه فرخ و دوش عنین کور
 کلمه بی بر لایرک او خور روب دینه لاک عا و ادوب
 هانان برندن طور روب خور دن طلای اولدک کلک بر کور
 ذی و لایرک کوه البرزدن شان و بریک دک همان
 انی قیوب الله الوب ایچین ک کور ب ابتدا ارحا
 کور بوندن صکنه سنی صاعنی خورم دیوب کور
 حله

حواله ایلدک عنین تکه یا سنده کور خور بر یوق بوق
 ایلک کور ب بر تیج او روب بیلدک متالی برندان
 اتیلوب کور ب ایلر کین قول صنوب دسه جوسدن
 خورایوب و کجوب اللدن ایلدک و ذی نایق تیج
 کور کور ذیله فصل بر کور ذ اولاه او دردی دیک
 ذیبر ایدوب بعدک کور سوزنه جقوب بر الیه چینه
 سینه یا خوب بر الیه عنین صفا روب و دلدی کور یا شین
 کله بوکون اسما برک و منعم قانی دبلدک ایدوب
 فیجه کور و اسکو اسکو ایلر در غیر ک مقلا برین بلدک
 دیدیلر عنین ده فراعت ایدوب کور کور بوندین
 فالقوب ادا و ایلدک اندین فرخ نایق تیج برندن
 طور روب کور و دین سوز ربه رکه اولسون برین بار
 خاک بو استقام سنا فالیه دیوب جقوب کلدک
 اندین اسما برک معلم قانی عنین به آفرین ایلدی
 اما یا عنین صافین شهیدان صکنه خاقل اوله ذیله
 بو طاقفه ذیله کین طون اولر ک بریک ده فر صفت
 بو لوب بر ذی نایق ایچینه عدیلر عنین ابتدا ک

امر القوم من بانه يا ذليلون كلون ديدك اتلان عشره
 بيلدليو بر قاجكو ذون مستك بر كوان اسماوي كلفه
 غلبه اجدواي ايتدي ايد ديوار بين استك بجه ارشيا
 قين كه نم صلاه اول نور من ايد صبر ايد دم اتما
 شهديت جمال اولدوم البتد رضا ورتكاج اولسون
 بر مراد اوله ليچ ديدك صبح ايتدي اي با تو كيد بر بويه سو
 ذك نيا بو كلفي اتمه بين سنا نود حلام وديني يا بو
 سوز ناصل اولور ديدك اسرا كيه سرور من اولده اريته
 سوروي بوغق البتاه ديمجه عمن اولو نوب حرازان نلدرن
 طوروي يا مستكف نلده طور منجه نه اولدم كلور ديور
 الوب يوروي وي دك تورج اسماوي كترت ذر سگان
 بولورن قيا نوب بو ديتك دن زياده ديوروي ملكرك
 حنغ كك اولده رينه حواله ايتديك صبح ديوروي ملكر
 همان كرور عالم بولور نال يا نيه ال اولوي اولكه طاق
 انشه باقوب يا ديدك ديوروي ديوروي كك و جني خلا كك
 ايتديك ابدان شرعي فيوس من اجوب طشه اولديك وي
 طبع في طوب مستكف بو كك اسماوي كك ايتديك ايشه
 نالدي اولديك ايشه شيمدك ديهلك دارانك عمارك
 بار صبح تورج اولديك ديوروي عمنه كك ار ديمه ديه

باز

با با هر كك سرورن كوز جين كوز ديدك كك كك لم ايله خالده
 تورج حمرن ده بر طبع في طوب كك كك كك كك كك كك
 قبا بويو قون علكر اسلام قلعه ديوروي ايله خالده
 كك صطوب جمله كك كك كك كك كك كك كك كك كك
 ايتديك كك طاقه جا نيه نه كك كك كك كك كك كك كك
 قيقوب و بويو علكر دن ناصل خلاص اولور ديدك كك
 مهر و كك كك كك ايتديك اي علكر رهبران بويه تد به اولدم
 ديدك ديدك كك كك واروي ايتديك بن تركمن واروي
 بقا كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك
 يا نيه الوب ققاج مصر كك كك كك كك كك كك كك
 برقي باق ايله قاصه دن جقوب طاقه طبع قك اولدم
 قوراق علكه قلعه نال نام بر قلعه به كك كك كك
 ديار قيقوب كك كك اولمش طبع دن اجير كك قوشما قيقوب
 مرار بولورن بر ققريب قيقوب جيلان باقوب ديوروي قيقوب
 قيقوب كك كك كك اصناف ايله كك قيقوب و عا ايله كك
 ديدك اولقوب بولور ديدك كك و كك كك كك كك كك
 كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك كك
 يدك اقبام نالدي اولديك علقه كك كك كك كك كك
 قيقوب كك قيقوب كك كك كك كك كك كك كك كك

اولیج دینک بوکته نالیسه بترک دخی دینک ایله کور
 لطف ایوب اذار الیه دینک امیر سرور آن دینک امان
 دیرینه کور سندن فالقده ارنا امیر تر برندن طوری
 جن کله ایخته دوشد و حان دین الیه کور کول اولد
 اندن جن اندک ده جن امیک کیده ایم دیوب بر کور
 ارباش جن کتوروب نالیسه بترک باشجه یو کورنه چکول
 کند بی امان وک ایترک شهرک داور و سلطانی نا
 لیه بترک جن دبع مسکوره کتوروب کندک دیوب دینک
 بان چشیر کتوروب اسما بتره خیم ویر دینلر اسما بترک
 یا و ذللوب تیز امیر ایله کتوروب کتوروب کتوروب کتوروب
 سوار اولوب اردنه دوشوب کندک اندر ده ان فالق
 کورخی قافلن بارین دبع مسکونه چصارید دیرکن اسما
 بترک امر دیندن امیر بترک بریه دینولیم بی قومان
 ایله ک برده جن ای کور دیکي حوادن دینولیم خودلی
 کتوروب اولد لریبه یور و دیولیم جن اشارت ایله ک بر
 اندیر دینلر کورب المندن دال بیغ اولوب بونلر
 کور خرف بونلر کور دینک بشار آتش کیم اوروب بونلر
 یغوب کور ایله بونلر همان او کورندن قاجوب تار مار
 اولوب داخل بولر کن اسما بترک مسکوبین حواله
 دینک کور

ایله کور صکره کندر کی نالیسه بیه ارنا امیر طوری
 دور دک و کندک بوغار و رور دین صغیر و ب یا حیر نه قیاس
 ایله سیرین صلیح دین کتوروب کیم دبع مسکونه کیده
 سیر کل عنادا ایتمه سیر کتوروب کتوروب کتوروب
 اندرله امر لیه ال بی قاجکون عشرت ایله بیغ بجه
 سخی دیارینه کتوروب کیم یوقسه سن بود یار و رور خلوق
 صه جاره یوقدر دینک سرور دیر ال کماره اوروب
 ایله ک ای طلعون یقول ایتم شورا دن یوقسه شهید
 سخی صلوات ایله رسم و سکنه ایله دیار نه کتوروب
 اسما کور دیکي سر کندک ایله ک عنادک الدین قومه
 مش خیرک دویوب کندک فتحنه کتوروب آه راه ایله
 عمیرین کتوروب اندن ارنا امیر ایله نالیسه خاص
 بجه سندر جنس ایله ک اندن ایله ک ده دین امیر
 ای نا کتوروب کتوروب کتوروب صفا ایله دین یوقه
 جن دین سیرین فاشد یوقدر دینک نالیسه قاجیل
 اولدک امانه جاره دب دینک نالیسه بترک ذات
 نصیبیم بوا امیر دویوب بوکله ایله عشر نه بطلدک
 ایتمه بونلر بونلر امانه بونلر صاهب کور کتوروب

این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه
 این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه
 این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه

اصول

این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه
 این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه
 این یک است ایضا او را صغله قبا من ایدک کله ای ایشام
 اولدک آصو کوی ذندان شهبان اولدک حشر ایشام
 سیران یا احو آصو نری به غائب اولدک بیرون کون بدنه

تا طبع در برابر روح مسکونند بر یکدیگر اقلیم شامه قرار در
 کونین و استعدک دینک در اورب علم ایندک ای شریز بار
 دیار به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 حرق به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 دیار به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 کونین و استعدک دینک در اورب علم ایندک ای شریز بار
 تا طبع در برابر روح مسکونند بر یکدیگر اقلیم شامه قرار در
 کونین و استعدک دینک در اورب علم ایندک ای شریز بار
 دیار به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 حرق به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 دیار به نظر اولوب دیدگی اکر ایندک در آن سن کبک بزور
 کونین و استعدک دینک در اورب علم ایندک ای شریز بار
 تا طبع در برابر روح مسکونند بر یکدیگر اقلیم شامه قرار در
 کونین و استعدک دینک در اورب علم ایندک ای شریز بار

ایینه

ایینه شوی عین و آن در بر آن من آنکد قهر نه ما شقی اولدم آخیر ایینه
 آنکه ایچول جوق حال کلک و از دم قیز قیز سنه الم ایچ
 بنا جمله ایچوب و هرک شیخ ایاه اول دیز دخیل اولدم که
 بود یاره شریک شیخ شاه محلی مئی کلوب با استخار دیو
 دن نکایت ایلاک تله دعوات صرا ایلام کونین بن اول
 یعنی فصل ایله ایم دیم اولک بنی انوب بوند کونور دک
 اشته اولکوندن برک یوقدر فغاندر بوند غلام وین
 اسمایرک ایله کین ماجرا سین حکایت ایلاک شریاز برک
 بوندن عهظ ایچوب دوندک و ذرا سنه اندک عجب شیخ
 اولور شی که ایله اقس با اولوب قیز مح و کسرم کندیک بود
 دیارده دور ما ز ایله ده بر اولور اولور سه قوق تله دیلاک
 قاره حکم ایبر دک دینک و ز ایسیدک ایندک معقول
 اقا اشته اسمایرک بیه الماش و طاج برک قیز کونر اسمایر
 هلاک ایلمش بومبا لغه کوچ اشتر دید یار بونر شریاز
 برک ایندک ای صا مقبولان با بو شریک نه سبب اولدک
 کلکیز دیدکد کور ایلاک برکون بر مقاشر آصوای راست
 کلیم بیلک کوردم بونر قوق اولدم جاج اولدک اوج
 کونر اردینک دوندک دور دویچی کونر بونر کلیم آصو
 اولوم دن شایب اولدک بلیم اولدک برک ایچک بونر
 حق تعالی طری فندان بر رهبر مح ایچک بنی بوندک کونور
 انا عجب مائل اولدم غایت شوب آصو ایلاک برک شریاز

بترخ اشد ای کروا اول اصر بهم ایچ با قایل بونه
 بخل ایچ دیوب تخنکه برده سیهن فالدر دگر
 سرور نظر اید و بیگور دیکر سوزانه النور خلقه
 کجور منظر این شام بوزن ایله بغلوب قوشماره
 اشدک ای شاه بودیر اقا بو احو جوی بنا ویرسن
 قایت لطف ایدر دیوب بدیع مکرر نامن انوب
 فیله ار معانی تنور بر دم دیوب احر بلون ایلم
 براد مان اخلدک غنما دیرک اشدک لوله احر بلون ایلم
 اولده دینه بندک خورنم بو سکندر اقا بنده سکله
 یاشدک برما جانی واریر اکر سوال ایدرسن بو احو ایچ
 سفا ویرسی و هم سخی بیخ مسکونه کنوره هم حله
 قاروش دونه بیخ اشدک حله خوره صغره حاجه کن
 وار ایسه سوبه اکر خادیر اولورسکم برینه کنوره بی
 دکر جان قیرم وار ان دیبه دیدیکن سز لاله بر کس
 بو دودلر اشدک قیر دن نه دیان کور دوکد بوبله
 نوره جواب اید سایل دیدک جمع اشدک اکر احو
 استغریک اولور بیخ حریف وار دیرک مهر دن اقره ایسه
 المام اکر شمدک برین اکر بل سولیش اولورم
 اولور اجدک و هم مهر نکار اشدک رب بنا الجنور بوبله
 بو خلد قیر لر و خلد ایله بیخ دیدم ایسه اهرام
 صیله

ایله ایله المندن خوب صلاص ایدک اولورده اهرام
 را ایچ ایدر بیخ احو جوی جانان صغیر ایدر اهرام
 سوزانه خور خالدهک شریک اهرام ایدر اکر دیوب
 جویک بوبله خردین وار اهرام بر نامه یاز بر تهر ایله
 سوزانه کیم اشته خوره قافله قائدم بیخ مسکونه صغیر
 مپسر اولدک اهرام سوزانه بر تهر شریک اهرام بیخ مسکونه
 سوزانه کیم بویونه اهرام اقا بر قیرک وار اهرام اهرام
 اولورسه نه یکن خشار سیرل و نه خردین بوزن اولور ویدر
 جنم ده فکر ایدر بیخ اشدک اوج دیوب بلدی عریب کیم
 رم خالده کار ایدر بیخ اهرام سوزانه کیم دیوب اهرام
 ایدر ای شاه جویک بویلدی نه بر تهر کیم کیم ایله نامه
 جویک بیخ مسکونه تنور کیم ویکان جویک ایله
 بوبله مهر نکار نامه ویرک وار ان جواب نامه اهرام
 بولده کله بر ده انا کور تدار اهرام کویلم دیدک شریک اهرام
 ترف شاد اولور سته اهرام اهرام سوزانه کنور دونه جمع
 نکه سر دیک اولور سولیدک اولورک بوبله دیوب اهرام
 رزق عریب نکه جویک کنور بیخ و بیخ بیخ مسکونه اهرام
 جویک دیدک اهرام وار ان اهرام دیوبت علم اهرام اهرام
 بر قیل نامه یاز دیک و جهله اشدک کیم اهرام بیخ اهرام
 اهرام نکار سر اهرام اهرام دیک و بر ملت نامه و خط بیکر

يا ذوق اوشه رايه مهرين اوردك اول ترك كنه البته ويز
 دور برنج نهي زايه اوب بولون و ذوق اوب بوله رولون
 اولك ككون مكنه - شربه كلاب برنج ن خور اوب مهر
 كلاب ككون اوب مغرب ديارينه فاجشتر جهان مهر
 اول ارا دن بر صوا اولك مغرب ديارينه كيند رين بر زره
 كور وكي بر قلعه كنه اوده برينه اولقدر عسكر او شمشير
 صابن الاله بيور جندة خورن بوق جهان حكام محاصره
 اوب د و راندر لر جهان سو د رولون صول خور قلعه كنه وده
 رينه اندك كند و زره اوم سنگنه قيوب برنج ن سلوان
 المذك مهر نكار بونك ميديك ديدك اول ادم ايتك بونك
 كونه سلوان ايدار بون بوقه بوقلعه ارمطان دن شط
 كونه ديدك بر ك ايتك بن ادم د طليم ديار قاولان كيون
 ميين ديدك بر ك نام و رديك ديدك اول ادم ايتك
 رم بوق حن كوند ردي نام و رديك قلعه كنه رده
 كلاب و مهر نكار جهر ويز دي بونك ريل جهان كلاب
 ايشه دورت بيش پل اولك دهي اون كنگ ريل جهان كلاب
 نزم بونك ديدك كلابه هايه بجه اولور د بوب سويله
 شوركون بونك بونك كلاب كيند شوب طشر حلقه بونك
 جمله دن اول مهر نكار كلاب اول بونك ايشه سلوم وير ويز
 يا زه كيند دق اول بر ك عسكر كنه سلوم بونك
 مهرين و بونك دغا المذك جلد حاصفتر كنه سلوم بونك
 سويلك كلابه دجه مهر او شور دن اياغه قالفقوب
 نعتيم اياه حليك اديل و صم اخلوب ديدك ايك اديك
 شايه كيند

و نعتيم اياه حليك اديل و صم اخلوب ديدك ايك اديك
 مهرين و بونك دغا المذك جلد حاصفتر كنه سلوم بونك
 سويلك كلابه دجه مهر او شور دن اياغه قالفقوب
 نعتيم اياه حليك اديل و صم اخلوب ديدك ايك اديك
 شايه كيند
 مهرين و بونك دغا المذك جلد حاصفتر كنه سلوم بونك
 سويلك كلابه دجه مهر او شور دن اياغه قالفقوب
 نعتيم اياه حليك اديل و صم اخلوب ديدك ايك اديك
 شايه كيند
 مهرين و بونك دغا المذك جلد حاصفتر كنه سلوم بونك
 سويلك كلابه دجه مهر او شور دن اياغه قالفقوب
 نعتيم اياه حليك اديل و صم اخلوب ديدك ايك اديك
 شايه كيند

بجهت روان اولدولر من نظر بدوت کورد و کبکده دستاره
 بر آدم او تو زوب دو من طوبار سرور بر نوبه من سرور و بار
 شوال کشیده یق بود یار او مته بنده من بو کجوق آدم دیر بدو
 بهم کوزا غننا ایشیم دجه وار اوله دیدک بر اول بر ندرن طو
 بر نوب یا نه وار دگر سوزم ویر دگر بورد غننک ایشیم بر اول
 ایشیم ایشیم سن بوند به ارا سبب و یور د یاره شندن طو
 و دیر ذرا این همدن د یار به کیت کین کین مزک خور ننه
 طوب بود یار این بر ایشیم دجه بوند ایشیم دجه وار دیر بر
 مسکن یاره صا جعفر ایشیم سنی کیشوال اید سن سره و ن سبب دیر
 بر اوله ایشیم اول صا جعفر ایشیم ایشیم دیر دیر بر اول
 ایشیم دیر دیر دیر کده جان اول آدم دیر سنی بر ایشیم
 دیر کوزب صا جعفر ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 دیر یاره نه ایشیم بود یاره دیر ایشیم ایشیم ایشیم
 عالم ایشیم کین کین سن بوند کجه کلین دیرک اول آدم ایشیم
 من قولین ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 شریک دیر ن خلوص ایشیم کین ذمان صا سوزن شاله
 و دیر کین دجه بود ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 اوصافیم من ایشیم کینه ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 شالیدن ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 بر نوب کین کین دیر کینه ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 قولین ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم

همه فر کینسان طره فله ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 جلوب یا ن بوج اسکله سته وار آدم ایشیم کون ایشیم
 کین د یارک صفاک وار آدم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 هنده وار آدم بر دمان اول و یور یق سر بدم کین کین
 ایشیم کین ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 کوزوب بر مخالف سوزن کلر چشندن کین یا ن یاره اولدک
 قولین ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 ایشیم ایشیم کیدوب ایشیم در یاق ججهله و ریشک بر کین
 بهما ایشیم اولدک دیرت یا ن در یا بول ایشیم ایشیم ایشیم
 صوفیون دیرن من د کیندک شریک کون سر کون ایشیم
 جمله بوج ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 کینه کین کین بر کوزوب نه دجه ایشیم ایشیم ایشیم
 بر طابه چار بوب یاره یاره ایشیم بر کیند کین دیر یا ن
 ایشیم بوده سگ قر به جفدم خورن اولدوم و کین دیر
 ایشیم کین کین سینه دیر کوزوب ایشیم ایشیم ایشیم
 جنده کینه ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم
 دیدک بوج کین دجه به بوندن قان عالته و شریک بر کین
 ایشیم بوج کین ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم ایشیم

اینه تکون بر تکون یادرب بر اعدک اول ازادن حضور کاندرب
 حضرت ابروین که بر آن سبب است که کینین بر آن بون لای سر بر
 ایضا بخدا سبب اول دیگر دن بخت کیده رب دیوب بون
 و داخ ایلا و کتدی بر بون کیده بون کیده بون کیده
 عتارین بر حاکمین سونش هاک تا کیده بون کیده بون کیده
 جوق ایش کلور در لور کتا بو طر خدر چون صبح
 اول و هر سوز ده بر دن کلور رب دیوانک شور رب شد
 ذوبون کلور دیور فاخر خلعت خاطر ایلدک و صبا
 ایچون طعام و ساندک و خاطر ایلدک تمام دیر دیوان
 صلور دی کوی کوی دیوبون کلور بر دن اصلی یقین کور و
 نیکور کلید کتین کلور خمدک دیوان طعام کلور
 دیدار همان بر فاج دیوب جبار وار دیور کور دیور ایلدک
 جادیرین اصل فنده دیور شوب دیور بر بون ایلدک بر
 نه کلور در کتین بر لوانه خبر ایدین دیدار ایلدک بر
 دخی اویور صبح سه سی دخی بوق دین بر ایلدک کلور
 دیوانک صبر سوزده ایلدک بر کتین دخی اویور مش افشام جوق
 اویور مش دیور صبر سوز ایلدک که سه سی بر بون ایلدک بر
 قلب

قدر آدم اویور کتین وارین فالدرین دیدک بون کتینه
 کلید بر بون فالدرین شرب ده الو کتینه بون دیدک بون کتینه
 جوق قاریف دید بون صبر سوز آدم ایلدک جادیرین بر حکم
 انگیزین فالدرین دیور کور دیور ذوبون حضور صبر ایش
 سو رف بون کتین بون کور دیور بون کتینه دید بون کتینه
 بون کتینه دیور کتینه بون کتینه کتینه اویور بر بون کتینه
 شمدک مصلحت کور دیور دیور بر دن دخی طور دیور
 کور دیور کتینه بر صد ایلدک کتینه بون کور دیور ایلدک
 تحقیق شرایج جوق ایچون سر صبر اویور ایلدک ایلدک
 اویور بر فالش دیدار بر آن شماته ایلدک بر صبح کور
 بوق بر بون اولدی بر کتینه دیور کتینه ایلدک کور
 یا کتینه وار دیور ایلدک کتینه بوق ایلدک بون کتینه
 صباح اولدک دیور کتینه ایلدک ایلدک ایلدک بون کتینه
 کتینه بر بون کتینه بر حال وار ایچون دیوب ذوبون
 یا کتینه حضور کتینه ایلدک کتینه ایلدک ایلدک ایلدک
 بر کتینه کتینه دیور کتینه دخی بون کتینه فالشار بون کتینه
 بون کتینه بر کتینه بون کتینه بون کتینه بون کتینه بون کتینه

دیوب یا قندیل بوی کوج خالدر این قصه بونش کنه جریقا
 دین شریزه اوخن مثال خاک ناکار شمار شمک بوهر
 دکدر بختیگر بر عوار تدر هرک کتور مثال دیوب اولر
 باغدر جوذا استد بوی کور دیلر اولان بر اغوب کلور
 صر موذاه استدیله سلطام یاور نماشا خرنده بر کیمسه
 کور مشی دکدر دیلر صر موذ استدیله دیدک انر
 قنی بیلون بویله ایجه هه دوژدک دیرک تکر
 استدیله اک شریزه بر دو خوش دو شمشکی تجیر تکر
 دکدر دیلر عورتا ایه بر بونن نماشا ایدر ایدر
 صر موذ استدیله بر نه اولیله تکر سوله کن دیدک بونر
 استدیله اشته احوال شویله دیوبک بالک صر موذ
 دین عورت کله یا قندیل دیوبک او موذینه بری وای
 بر بر لریزه اوج بونن محکم بختیگر عفتلرک باشلریزه
 بویق همان ایدر کچی دو برور بر بر بونن دیوب
 بر بونن بر بر استدیله اما جان اولوب جوذ
 صدک شویله دو برور بر بر نه اصر ایدر سکر دیدیلر
 صر موذ استدیله قنی بختکار جان بختیگر بر سون کور سون
 اولر

اول بویق سولور صر موذ ده بر بونن اول جوذ دیدک بر اول
 کور بویق کله حد مت کار لریک دو کلور یا بونن لجه ی بر بونر
 بختکار بر نله بویق کلور صر موذه عورت بر دیلر لکله عفتلر
 بویلر ار استدیله ایلدک شایده عورت اولون بختکار اولیله
 دیرا عورتی اولر به صیله سولور صر موذ امیدک کولر عفتلر
 بختیگره عفتلرک کیمسه جوذه بر مکن کنه عورتلر جوذ
 یا بونن صواجه کله اوخلو سیریش جوذ دیدک همان
 صر موذ سیاهوش بر تاج کاف کلورک ایه فالقوب دیوب
 کله بارکله کله کلر بیلر ایلدک اولر حالده کور بونن
 اولدیله بویق کولر شیدن یا بیلدیله صر موذ استدیله بر
 شون بونن عفتلر ایدیله عفتلرک کلور صکر بونن ایلدک
 لر دیدک همان عفتلر بر بر بونن صر موذ کنه کور
 وایب بونن عفتلر ایلدک اما کسکین امد کور عفتلر
 جا بویق کلیمه بویقک دو بویقک بر مقدر عقلی کلور
 کور بونن اجوب کور کچی صر به قیلده تر کاه نور و لک
 همان ذاب الصور کور کله کلورک دوی دوزک اولر
 واطرا فلدک بویق قدر ادمدرن طهرک بویق بویق کور کولر

در کوه کلهک حافظ خوشی تنگه جهان بختگر سه
 انوب طوق نموده بشکلی جفتا که دو چو رهاه او شور
 ده خردک بو کوه هکتا که عقی کلوب کوی ذیل اجوب
 کوی دکی ذویون او زه رنده دور میوب اوک یاشر
 جیو دکی جالشور بر بر نیس سین بنی صورت محی قیاس
 ایدرین ذویوب خریا اتمکه بشکلی اتما ذویون کوی
 ذیل جهان فاندک صبرایله مقلده اتمه شینک شور
 نولور سین ذویوب واریر کلور ایدک اتما جکتا کتک
 خریادک اور نالغی طوق کتک اطرافندک صورت بکر
 بر کیدک طوق نیوسین حریفین او شورانی جویوب
 طوقمان ایلدین دیدیلر ذویون بو کوه کویون اجوب
 عطار باشه جمیع ایلوب جمله اطرافندک اولون آومار
 و صوموز کویوب شاشک بر یونه خالدر دیوب
 خالقامی دیر خالقامان اخیر بو کوی صوجه خالدر سار
 کلوب جویوب کتک جکتان بر ندن طوق روپ کاه اورایه
 و کاه بورایه جویوب لور ذویون دنج بر ندن طوق روپ
 خالیب

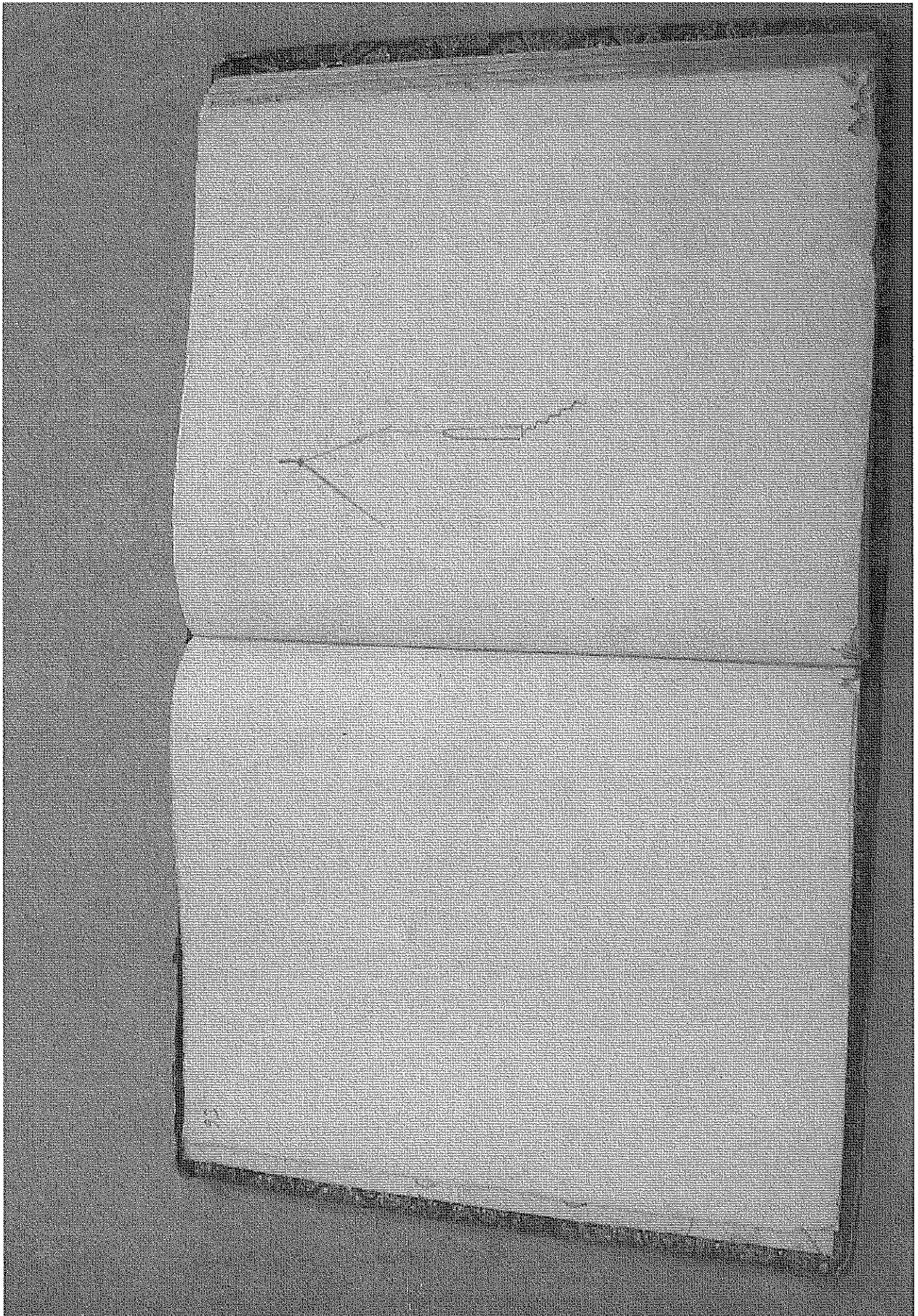
مایح او ناندک سولک عالم اولور صورت اولور
 خالقامی دنج ک جکتان بر ندن صبرایله سین ایا کتک
 دیه قایم اولور دین جکتا کتک سندان کاج ایت یکر
 دیدک جکتان ایتک یا بل صورت مهم دیوب آن
 صقاله اور کتک کویور صورت قیاس فندک کویور
 اینه بر آینه ویر دیل باقدک اول خالک کتک
 کویور فندک روپ آینه ویر اوروب ججابندک
 بار کاهنه کلوب یوزینه خالدره مقتد اولور صورت
 دنج بار کاهنه کتک اتما بو طوق ندن جکتان دنج
 طبان خالدر روپ اضماعه قدر عسکری خندک کتک
 اندوک کتکی نقل ایدوب یوز روپ قلعیه دونه برله
 ایدک ذویون آن دنج دوش دیدک یوز روپ جمله
 سی سر عتله قلعیه یقین کلدیلر بر قیاس عتار اندک
 ایدک جکتان بر نامه ایه کلوب شکر ذی قیاس فندک
 بر قیاس عتار یوز روپ نامه ویر کتک خالدر
 ایدک بر سد نیش اولون بر کتک بر کلور ایش روپ
 جهان قلعیه کتک شکر بر اجدر روپ اعیان اشرافه

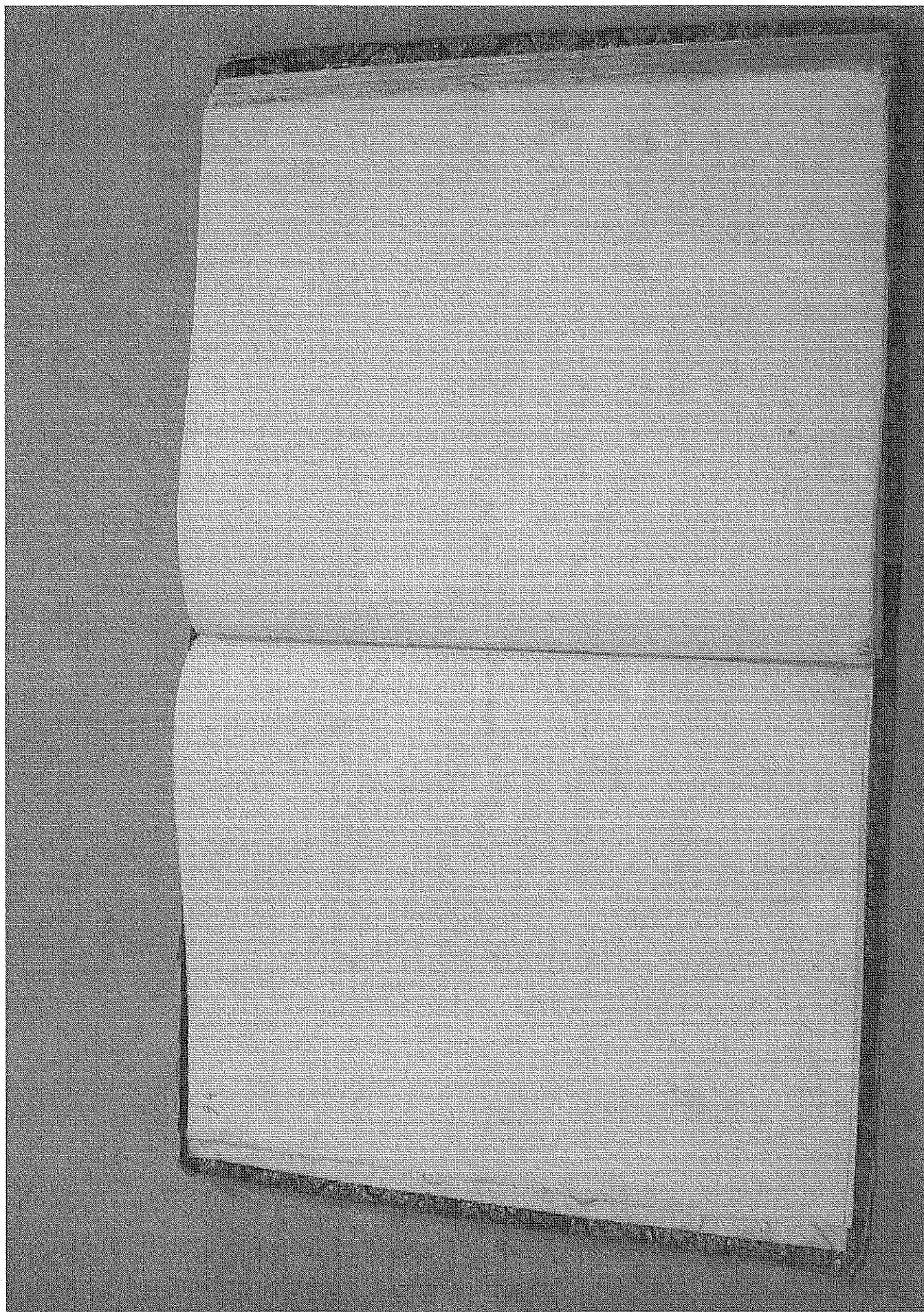
در جنگی هر کجا هر یک عسکر ندان قاجار مشرف صاف قنبر
 در حاکمیه و مشرف به بر همه مانع او را مژگان در
 حاکمیه و مشرف به بر همه مانع او را مژگان در
 بر بندگی افروخته شاهی قنبر در شکر و هند منکار
 لرزه جو قنبر و یکی از دینچه عرب عسکر دخی قنبر
 خورب کلوب این شهریه دیوب عسکر اصهار لنگه اول
 در ماهه قدر عسکر اسلام دخی کلوب بستند یار
 همان قلعه قنبر در اولان کله با نزل قلعه قنبر در
 جنوب برین روز دیوب هر یک دعوت ایله رکک
 و جابجوش اولون ار دکن دن در شان کلوب این شهریه
 در یک سر در لنگ ایچرف ایله سرور کله قلعه
 در اصل اولد قلعه کیم هر یک رک دال تیغ انشور
 اول لوب و نغمه لر او قنبر غیر صکر ایله قلعه دن
 طشخ اولون بوق ایسه جمله کرم قتل ایله رید
 دیوب اهالی قلعه امان جعفری قنبر کیمی اصلو یا
 لغی لوب کیمی صالحه رینه بقیموب قاجار کیم کیمی مان
 اصهار کین لوب کینلک بر ایکی ساعده قالیوب
 قلعه و

قلعه و قنبر ایستد یار اشته بتم شماره قنبر
 بوید یق حاکم اشبو محموله تمام
 اولدک انشا الله سکن یق
 جمله مخصوص منه
 کوره نقل بیان
 ایله رید

در جنگی هر کجا هر یک عسکر ندان قاجار مشرف صاف قنبر
 در حاکمیه و مشرف به بر همه مانع او را مژگان در
 حاکمیه و مشرف به بر همه مانع او را مژگان در
 بر بندگی افروخته شاهی قنبر در شکر و هند منکار
 لرزه جو قنبر و یکی از دینچه عرب عسکر دخی قنبر
 خورب کلوب این شهریه دیوب عسکر اصهار لنگه اول
 در ماهه قدر عسکر اسلام دخی کلوب بستند یار
 همان قلعه قنبر در اولان کله با نزل قلعه قنبر در
 جنوب برین روز دیوب هر یک دعوت ایله رکک
 و جابجوش اولون ار دکن دن در شان کلوب این شهریه
 در یک سر در لنگ ایچرف ایله سرور کله قلعه
 در اصل اولد قلعه کیم هر یک رک دال تیغ انشور
 اول لوب و نغمه لر او قنبر غیر صکر ایله قلعه دن
 طشخ اولون بوق ایسه جمله کرم قتل ایله رید
 دیوب اهالی قلعه امان جعفری قنبر کیمی اصلو یا
 لغی لوب کیمی صالحه رینه بقیموب قاجار کیم کیمی مان
 اصهار کین لوب کینلک بر ایکی ساعده قالیوب
 قلعه و

1949-1950
 1951-1952
 1953-1954
 1955-1956
 1957-1958
 1959-1960
 1961-1962
 1963-1964
 1965-1966
 1967-1968
 1969-1970
 1971-1972
 1973-1974
 1975-1976
 1977-1978
 1979-1980
 1981-1982
 1983-1984
 1985-1986
 1987-1988
 1989-1990
 1991-1992
 1993-1994
 1995-1996
 1997-1998
 1999-2000
 2001-2002
 2003-2004
 2005-2006
 2007-2008
 2009-2010
 2011-2012
 2013-2014
 2015-2016
 2017-2018
 2019-2020
 2021-2022
 2023-2024
 2025-2026
 2027-2028
 2029-2030
 2031-2032
 2033-2034
 2035-2036
 2037-2038
 2039-2040
 2041-2042
 2043-2044
 2045-2046
 2047-2048
 2049-2050
 2051-2052
 2053-2054
 2055-2056
 2057-2058
 2059-2060
 2061-2062
 2063-2064
 2065-2066
 2067-2068
 2069-2070
 2071-2072
 2073-2074
 2075-2076
 2077-2078
 2079-2080
 2081-2082
 2083-2084
 2085-2086
 2087-2088
 2089-2090
 2091-2092
 2093-2094
 2095-2096
 2097-2098
 2099-2100